

รายงานผลการสัมมนา

เรื่อง

การจัดการศึกษาพื้นฐาน เพื่อสนองชนของประช ุ เภศไทย

ณ ตึกสี่เตีเมตรี ทาเนียบรัฐบาด

วันพุธที่ 16 กุมภาพันธ์ 2537

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

สำนักนายกรัฐมนตรี

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

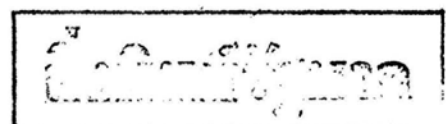
จากการที่รัฐบาลไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาพื้นฐาน เพื่อป้องกัน และร่วมให้การรับรองปฏิญญาโลกว่าด้วยการศึกษาเพื่อป้องกัน ร่วมกับนานาประเทศอีก 155 ประเทศ เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2533 ในการประชุมระดับโลกเรื่อง Education for All ณ โรงแรมแอมบาสเดอร์ซิตี หาดจอมเทียน ประเทศไทย นั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติจึงได้ดำเนินการกำหนดนโยบายและเป้าหมายการจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อป้องกันสำหรับประเทศไทย รวมทั้งจัดทำรายละเอียดของแนวทางการดำเนินงาน และงบประมาณที่จะใช้จ่ายเพื่อจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อป้องกัน บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามเจตนารมณ์ที่กำหนดไว้

เพื่อให้ทุกฝ่ายทั้งประชาชน องค์การพัฒนาเอกชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาพื้นฐานเพื่อป้องกัน และได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อป้องกัน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติและกระทรวงศึกษาธิการจึงได้ร่วมกันจัดสัมมนาเรื่อง "การจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อป้องกันของประเทศไทย" เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2537 ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล

สำนักงานฯ เห็นว่าสาระที่ได้จากการสัมมนาครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อป้องกันของประเทศต่อไป จึงได้จัดทำรายงานผลการสัมมนาฉบับนี้ และใคร่ขอขอบคุณผู้เข้าร่วมสัมมนาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องไว้ ณ ที่นี้

(นายวิชัย ดันศิริ)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
บทนำ	
หลักการและเหตุผล	1
วัตถุประสงค์	2
แนวทางการดำเนินงาน	2
สรุปผลการสัมมนา	3
การนำเสนอความเป็นมาและสาระสำคัญของแผนปฏิบัติการหลักการศึกษา พื้นฐานเพื่อปวงชน	7
การอภิปรายนำ (ภาคเช้า) เรื่อง การศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชน : เจตนารมณ์และหลักการ	16
การอภิปรายทั่วไป (ภาคเช้า)	39
การอภิปรายนำ (ภาคบ่าย) เรื่อง การศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชน : เป้าหมายและแนวทางการดำเนินงาน	49
การอภิปรายทั่วไป (ภาคบ่าย)	77
ข้อคิดเห็นของผู้เข้าร่วมสัมมนาที่ได้จากแบบสอบถามความคิดเห็น ภาคผนวก ก	87
ร่างแผนปฏิบัติการหลักการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชน	93
ภาคผนวก ข	
กำหนดการสัมมนา	174
คำกล่าวรายงานในพิธีเปิดการสัมมนา	176
คำกล่าวในพิธีเปิดการสัมมนา	179
คำกล่าวรายงานในพิธีปิดการสัมมนา	182
คำกล่าวในพิธีปิดการสัมมนา	185
ภาคผนวก ค	
รายนามผู้เข้าร่วมการสัมมนา	188
รายนามคณะทำงาน	205

บทนำ

บทนำ

หลักการและเหตุผล

ด้วยสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม สภาพแวดล้อม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีของประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากและรวดเร็ว ในขณะที่ประชาชนไทยอีกเป็นจำนวนมากยังพลาด หรือขาดโอกาสที่จะได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตจึงก่อให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมให้ประชาชนไทย กิ่งมวล โดยเจนาะอย่างถึงผู้ด้อโอกาสให้มีโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งยกระดับและพัฒนาความรู้พื้นฐานของประชากรให้สูงขึ้นเพื่อให้สามารถปรับตัว และดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งเป็นการสอดคล้องกับปฏิญญาโลกว่าด้วยการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประเทศไทยได้ให้การรับรองร่วมกับประเทศอื่น ๆ อีก 156 ประเทศในการประชุม ระดับโลก เรื่องการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประเทศไทย เมื่อเดือนมีนาคม 2533 ซึ่งต่อมา คณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบกับข้อเสนอที่ให้ประเทศไทยรับหลักการ แนวคิด และแนวทางการดำเนินงานอันเป็นผลจากการประชุมระดับโลกมากำหนดเป็นนโยบายและเป้าหมาย การดำเนินงานสำหรับประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้จัดทำร่างแนวทางและเป้าหมายการจัดการศึกษานั้นฐานเพื่อ ปวงชนที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 และแผนพัฒนาการศึกษา- แห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) เพื่อใช้เป็นกรอบสำหรับการดำเนินงานเสนอ ต่อคณะรัฐมนตรี ซึ่งคณะรัฐมนตรีในคราวประชุมเมื่อวันที่ 1 กันยายน 2535 ได้มีมติรับ ทราบร่างแนวทางและเป้าหมายดังกล่าว และให้จัดทำรายละเอียด โดยเฉพาะด้านการ เงินเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาต่อไป

ในการดำเนินงานตามมติดังกล่าว ได้จัดทำเป็นแผนปฏิบัติการหลักการศึกษาขั้น ฐานเพื่อปวงชน ซึ่งมีรายละเอียดเรื่องเป้าหมายนักเรียน/ผู้รับบริการในแต่ละปี แนวทาง การดำเนินงานกิจกรรม รวมทั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบ/เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน หลังจากนั้นได้จัดประชุมผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ประมาณ 100 คน เพื่อพิจารณารายละเอียดในเรื่องดังกล่าว เมื่อวันที่ 16 - 18 มิถุนายน 2536 และได้ นำข้อคิดเห็นที่ได้จากการประชุมมาปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานให้มีความชัดเจน และ มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติมากขึ้น รวมทั้งได้ประมาณการค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานที่ จะให้การจัดการศึกษาได้ผลตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่วางไว้ จากนั้นได้เสนอร่าง แผนปฏิบัติการหลักดังกล่าวต่อคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ในคราวประชุมเมื่อวันที่

20 ตุลาคม 2536 ซึ่งที่ประชุมได้ให้ความเห็นชอบในหลักการและให้ปรับปรุงรายละเอียด
 ความข้อเสนอแนะของที่ประชุม รวมทั้งจัดสัมมนาเพื่อให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนะ
 ความเห็นในการปรับปรุงร่างแผนปฏิบัติการดังกล่าว

ด้วยเหตุนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และกระทรวงศึกษาธิการ
 จึงได้ร่วมกันจัดสัมมนาในครั้งนี้อันเพื่อให้ประชาชนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสแลกเปลี่ยน
 เปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชน ทั้งนี้
 เพื่อให้บรรลุผลตามเจตนารมณ์ที่วางไว้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อประชาสัมพันธ์และเผยแพร่หลักการ นโยบาย เป้าหมาย และแนวทางการ
 จัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชน ให้ทุกฝ่ายได้ตระหนักถึงความสำคัญ รวมทั้งสนับสนุน
 และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชน

2. เพื่อให้ทุก ๆ ฝ่ายทั้งประชาชน องค์กรพัฒนาเอกชน ภาครัฐ เอกชน ได้มี
 ส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อ
 ปวงชน

แนวทางการดำเนินงาน

1. เสนอสาระสำคัญของแผนปฏิบัติการหลักการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชน
 (เจตนารมณ์ หลักการ นโยบาย เป้าหมาย และแนวทางการดำเนินงาน)
2. อภิปรายนำ
3. อภิปรายทั่วไป

สรุปผลการสัมมนา

สรุปผลการสัมมนา

จากการอภิปรายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชนของประเทศไทย มีสาระสำคัญพอสรุปได้ดังนี้

1. ความมุ่งหมาย การศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชนควรมุ่งเน้นการพัฒนาทางด้านปัญหาที่จะช่วยให้คนฉลาดขึ้น เป็นคนดี มีความสุข มีความมั่นใจ ภูมิใจในตนเองซึ่งจะเป็นพื้นฐานของประชาธิปไตยที่ถูกต้องและทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

2. ขอบเขต การศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชน ไม่จำเป็นต้องแบ่งเป็นระดับการศึกษา อาจแบ่งเป็นการศึกษาในระบบและนอกระบบโรงเรียน หรือเป็นแบบไม่มีระบบที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเรียนรู้ด้วยตนเองได้ตลอดเวลา

3. กลุ่มเป้าหมาย จะต้องครอบคลุมคนทุกคน สำหรับกลุ่มเป้าหมายสำคัญที่ควรจะระบุเพิ่มเติมให้ชัดเจน คือ กลุ่มเด็กอายุ 0-6 ปี เพราะเป็นช่วงที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการด้านร่างกายและสติปัญญาของเด็ก หากเด็กในวัยนี้ได้รับการเลี้ยงดูไม่ถูกต้องจะทำให้มีพัฒนาการล่าช้าอันจะเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ของเด็ก จึงจำเป็นต้องให้การศึกษาดูแลพ่อแม่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกต้อง

4. แนวทางการดำเนินงาน การจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชน ควรมีการดำเนินงานในเรื่องต่อไปนี้

4.1 จัดให้มีระบบการติดตามเด็ก ตั้งแต่ในระดับหมู่บ้านเพื่อจะได้สามารถติดตามเด็กทุกคนให้เข้ารับการศึกษาระดับพื้นฐานอย่างครบถ้วน และควรมีการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่จัดเก็บข้อมูลของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสเพื่อประหยัคงบประมาณในการดำเนินงาน

4.2 จัดการศึกษาและส่งเสริมการเรียนรู้ในรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สำหรับกลุ่มเด็กที่อยู่ในภาวะยากลำบาก และควรมีการนำรูปแบบที่องค์กรพัฒนาเอกชนได้ดำเนินการแล้วได้ผลไปขยายผลให้กว้างขวางขึ้น

4.3 ขยายบริการการศึกษาออกโรงเรียนให้กว้างขวางขึ้น เนื่องจากมีประชาชนเป็นจำนวนมากที่ขาดโอกาสในการเข้ารับการศึกษาระบบโรงเรียน ซึ่งการศึกษานอกโรงเรียนจะช่วยให้คนเหล่านี้ได้มีโอกาสเรียนรู้มากขึ้นซึ่งจะช่วยทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยจะต้องจัดให้สอดคล้องกับสภาพการดำเนินชีวิตของประชาชนและให้ประชาชน

เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน รวมทั้งประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการให้บริการการศึกษาออกโรงเรียน

4.4 ย้ายบริการการศึกษาสำหรับคนพิการทุกประเภทให้กว้างขวางขึ้น โดยขยายบริการให้คนพิการได้เรียนร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียนทั่วไปมากขึ้น เพื่อกระจายการจัดบริการไปยังพื้นที่ต่าง ๆ อย่างทั่วถึง ซึ่งช่วยให้คนพิการได้มีโอกาสเรียนในท้องถิ่นของตน ทำให้สามารถปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่ในท้องถิ่นของตนได้

4.5 ประชาสัมพันธ์และรณรงค์ในเรื่องศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเรื่องการป้องกันยาเสพติด โดยผ่านสื่อมวลชนต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง และขอความร่วมมือจากภาคเอกชนในการดำเนินงาน นอกจากนี้ควรมีการสอดแทรกการสอนคุณธรรม จริยธรรมในการเรียนการสอนทุกวิชา

4.6 ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นให้เด็กคิดเป็น รู้จักแสวงหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ โดยให้เด็กทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้เด็กเรียนรู้อย่างสนุกและสนุกสนานทางปัญญา

4.7 ส่งเสริมให้มีการให้ความรู้เรื่องสื่อมวลชนศึกษา (Media Education) แก่เด็ก เยาวชน และประชาชน เพื่อช่วยให้มีวิจารณญาณในการเลือกรับและใช้ประโยชน์จากสื่อ

5. ยุทธศาสตร์ ในการจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชน ความมียุทธศาสตร์ในการดำเนินงานดังนี้

5.1 ให้ทุกส่วนของสังคมตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชน และจัดการศึกษาก่อนตั้งมวล กล่าวคือ จะต้องเป็น All for Education เพื่อให้เกิด Education for All

5.2 กระจายอำนาจในการจัดการศึกษาให้แก่ชุมชนท้องถิ่นจัดการศึกษาเอง โดยอาจจะทดลองในบางจังหวัดก่อน

5.3 จัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชนในลักษณะที่เป็นพลวัตร คือ มีการเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลง และเพิ่มเติมได้ตลอดเวลา เนื่องจากความรู้ต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

5.4 จัดกระบวนการเรียนรู้โดยมีการผสมผสานความรู้ดั้งเดิมที่ได้จากชุมชนและความรู้สมัยใหม่ที่ได้จากสถานศึกษาและแหล่งความรู้ต่าง ๆ และเปิดโอกาสให้

คนเลือกเรียนได้มากขึ้น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และรู้จักจัดการทรัพยากรของตนเองได้
อย่างเหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้มองเห็นช่องทางในการเลือกดำรงชีวิต เลือกอาชีพ เลือก
วิธีการแก้ปัญหา และพึ่งตนเองได้

5.5 จัดการศึกษาให้มีปฏิสัมพันธ์กับสังคม มีความเชื่อมโยงและไม่แยกตัว
ออกจากชุมชน (Education in Society) โดยจะต้องมีการศึกษาเรื่องของชุมชน
ท้องถิ่น เรียนรู้ปัญหาของชุมชน และมีการแลกเปลี่ยนความรู้กันระหว่างโรงเรียนและ
ชุมชน นอกจากนี้การศึกษาจะต้องช่วยทำนุบำรุงสถาบันครอบครัวและสร้างความเป็นชุมชน
(Community Building) เพื่อช่วยให้สามารถแก้ปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม รวมทั้ง
สามารถสร้างความเป็นปึกแผ่นของสังคม (Social Cohesion) ได้

5.6 จัดสรรงบประมาณสำหรับการดำเนินงานจัดการศึกษาพื้นฐานอย่าง
เพียงพอ โดยให้ความสำคัญแก่การศึกษาพื้นฐานเพื่อป้องกันมากกว่าการศึกษาในระดับที่
สูงกว่า

การนำเสนอ

ความเป็นมาและสาระสำคัญของแผนปฏิบัติการหลักการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชน

การนำเสนอ

ความเป็นมาและสาระสำคัญของแผนปฏิบัติการหลักการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชน

โดย รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
(ดร. เจือจันทร์ จงสถิตอยู่)

กราบเรียนท่านอธิบดี ท่านรองอธิบดี และผู้เข้าร่วมสัมมนาทุกท่าน

ในอันดับต่อไปใคร่เสนอสาระสำคัญของแผนปฏิบัติการหลักการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชน สำหรับเอกสารที่ได้นำมาให้แก่ผู้เข้าร่วมสัมมนาทุกท่าน มีรายละเอียดอยู่แล้ว จึงขออนุญาตสรุปเฉพาะสาระสำคัญ ดังนี้

ความเป็นมาของแผนปฏิบัติการหลักฯ

เนื่องจากรัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับประชาชนทั่วไป เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรของประเทศมานานแล้ว ดังจะเห็นได้จากการเร่งขยายการศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบกับมีความเคลื่อนไหวในระดับโลกที่จะยกการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชากรโลกให้สูงขึ้น ดังนั้นทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ร่วมกับองค์การระหว่างประเทศคือ ยูนิเซฟ UNDP และธนาคารโลกจัดประชุมระดับโลกเรื่องการศึกษาเพื่อคนทั้งมวล ซึ่งตอนนั้นใช้ชื่อภาษาอังกฤษว่า Education for All ที่หาดจอมเทียน ซึ่งมีผู้เข้าร่วมประชุมจากประเทศต่าง ๆ รวมกันทั้งหมด 156 ประเทศ ซึ่งตรงนั้นก็ทำให้ประเทศไทยมีชื่อเสียงและก็เป็นที่ยอมรับอย่างสูงตลอดเวลา และในที่ประชุมได้ให้การรับรองปฏิญญาโลกว่าด้วยการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชน ซึ่งประเทศไทยเป็น 1 ใน 156 ประเทศที่ได้ให้การรับรองปฏิญญาฯ เมื่อเดือนตุลาคม 2533 คณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบและให้นำแนวคิดจากการประชุมระดับโลกมากำหนดเป็นนโยบายและเป้าหมายสำหรับประเทศไทย ต่อมาในเดือนสิงหาคม 2534 สำนักงานฯ ได้เสนอคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเพื่อรับหลักการในร่างนโยบาย แนวทาง และเป้าหมายของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชน ต่อมาในเดือนกุมภาพันธ์ 2535 ทางคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้ให้ความเห็นชอบใน

หลักการและให้สำนักงานฯ นำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณา ซึ่งต่อมาในเดือนกันยายน 2535 คณะรัฐมนตรีได้รับทราบและให้ความเห็นชอบในหลักการ แต่ขอให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติจัดทำรายละเอียด โดยเฉพาะในด้านการเงิน เพื่อดูกำลังเงินของประเทศ เมื่อทางสำนักงานฯ ได้จัดทำรายละเอียดในเรื่องของแผนปฏิบัติการพร้อมทั้งวงเงินแล้ว จึงได้นำเสนอคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติในเดือนตุลาคม 2536 ซึ่งที่ประชุมครั้งนั้นมีมติให้ความเห็นชอบในหลักการและให้จัดสัมมนา และมีความเห็นว่าก่อนที่จะนำเสนอคณะรัฐมนตรีนั้น ควรที่จะให้ทุกฝ่ายทุกส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องการศึกษาได้ร่วมกันพิจารณาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานของการจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชน ซึ่งนำมาสู่การประชุมในวันนี้

สาระสำคัญของแผนปฏิบัติการหลักฯ

สำหรับแผนปฏิบัติการหลักการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชนนี้ ขออนุญาตสรุปโดยสั้น ๆ ว่า เจตนารมณ์ของการจัดการศึกษาพื้นฐาน คือ ให้เป็นการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคนที่จะเอื้อให้บุคคลสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างมีคุณภาพและเป็นรากฐานสำหรับการเรียนรู้เพิ่มขึ้นไปตลอดชีวิตซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในสังคมแห่งการเรียนรู้และสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เพราะฉะนั้นเวลามองถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น จึงเป็นการมองในแง่มุมที่กว้างขึ้นให้สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนไทยและการเปลี่ยนแปลงของสังคมด้วย ใช้ความก้าวหน้าของวิทยาการและเทคโนโลยีการสื่อสารที่เอื้อต่อการบริการการศึกษาให้กว้างขวางและรวดเร็วขึ้น สร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ในสังคมไทย และที่สำคัญที่สุดคือ ให้ประชาชนทุกหน่วยของสังคมมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาและระดมทรัพยากรร่วมกันมาใช้เพื่อจัดการศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้การศึกษาพื้นฐานเป็นการศึกษาของปวงชน โดยปวงชน เพื่อปวงชนอย่างแท้จริง สำหรับความหมายของการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชนนั้นแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับระดับของการศึกษาและความต้องการของแต่ละประเทศ แต่สำหรับประเทศไทยได้มีการประชุมพิจารณาและร่วมกันให้ข้อคิดเห็นว่าความหมายของการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชนสำหรับประเทศไทยนั้น คือ การศึกษาเพื่อชีวิตที่มีคุณภาพของประชาชนไทย ที่จะช่วยให้ประชาชนมีคุณธรรมในการดำรงอยู่ร่วมกันในสังคม มีความรู้ความสามารถที่จะพัฒนาตนเองและแสวงหาความรู้ได้อย่างต่อเนื่อง มีความสามารถในการประกอบอาชีพ ตามนโยบายที่ระบุไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 นั้น ได้กำหนดไว้ว่า การศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชนของ

ประเทศไทย ควรเป็นการศึกษาถึงขั้นระดับมัธยมศึกษา โดยเหตุนี้การศึกษาพื้นฐานจะครอบคลุมตั้งแต่การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย การศึกษาเพื่อการเรียนรู้หนังสือ การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และการเสริมการเรียนรู้ของชุมชน

สำหรับหลักการของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีด้วยกัน 4 ประการคือ

1. การศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นสิทธิและหน้าที่ที่ประชาชนไทยทุกคนต้องมี และต้องได้รับโดยไม่จำกัดเพศ วัย ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ภูมิฐานะ ความเชื่อทางศาสนา หรือข้อจำกัดอื่นใด

2. ประชาชนทุกคนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องให้ความสำคัญ สนับสนุนและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

3. การจัดการศึกษาพื้นฐานจะต้องเป็นการจัดอย่างมีคุณภาพ และเป็นการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต

4. รัฐบาลมีหน้าที่สนับสนุนการจัดการศึกษาอย่างกว้างขวางทั่วถึงและเป็นธรรม สำหรับนโยบายการศึกษาของปวงชนนั้น กำหนดไว้ 4 ประการคือ

1. ขยายโอกาสและยกระดับการศึกษาพื้นฐานของปวงชน

2. พัฒนาคุณภาพการศึกษาและจัดบริการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ให้ประชาชนมีแหล่งการเรียนรู้ และมีโอกาสที่จะเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ให้เหมาะสมกับสังคมยุคข้อมูลข่าวสาร

4. ระดมสรรพกำลังเพื่อการจัดการศึกษา

นโยบายทั้ง 4 ประการข้างต้น ได้กำหนดเป็นเป้าหมาย โดยมีรายละเอียดทั้งหมด 9 ประการ ดังนี้

เป้าหมายที่ 1 จะขยายบริการการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้หนังสือของประชากรหญิงและชายในกลุ่มอายุ 14-50 ปี ให้ได้ทั่วถึงภายใน พ.ศ. 2544 คือ ตั้งอุดมการณ์ไว้ว่าถ้าหลัง พ.ศ. 2544 แล้วจะไม่มีประชากรไทยที่ไม่รู้หนังสืออีก ในเป้าหมายนี้ได้กำหนดเป็นแนวทางหลักไว้ด้วยกันหลายประการ แนวทาง 3 ประการหลักประกอบด้วย

1) จัดและขยายบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานในรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย โดยคำนึงถึงสภาพปัญหาและข้อจำกัดของผู้เรียน เพื่อให้ผู้ที่อยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะ

อย่างอื่นในชนบทห่างไกล เขตภูเขาและชายแดน อีกทั้งเด็กที่ด้อยฐานะตามผู้ปกครองให้สามารถได้รับการศึกษาได้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ

2) ขยายบริการส่งเสริมการเรียนรู้หนังสืออย่างทั่วถึง เช่น ส่งเสริมให้ชุมชนและสถาบันในชุมชนจัดบริการที่อ่านหนังสือในรูปแบบต่าง ๆ ให้ครบทุกหมู่บ้าน

3) ประชาสัมพันธ์และรณรงค์เพื่อกระตุ้นให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนรู้หนังสืออย่างกว้างขวาง

เป้าหมายที่ 2 ขยายการศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเพื่อให้เด็กที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นอย่างครบถ้วน ภายใน พ.ศ. 2544 แนวทางของเป้าหมายนี้ได้แก่

1) ขยายบริการการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น โดยมุ่งเน้นที่จะให้ความช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแก่เด็กด้อยโอกาสมากขึ้น โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีอัตราการเรียนต่อต่ำ

2) จัดการเรียนการสอนให้ยืดหยุ่นหลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและความแตกต่างของบุคคล และให้สนองความต้องการของผู้เรียน

3) ประชาสัมพันธ์และรณรงค์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

4) ปรับปรุงคุณภาพของสถานศึกษาและการให้บริการการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้สูงขึ้นอย่างทั่วถึงกัน

เป้าหมายที่ 3 ขยายบริการการศึกษาระดับพื้นฐานสำหรับกลุ่มผู้ด้อยโอกาสเป็นพิเศษ โดยเฉพาะคนพิการ เด็กยากจน เด็กในพื้นที่ห่างไกล และเด็กต่างวัฒนธรรม เด็กในชุมชนแออัดและเด็กก่อสร้าง เด็กเร่ร่อน เด็กที่ถูกให้นางงาน สตรีที่ด้อยโอกาสและเด็กที่ไร้สัญชาติ โดยจัดให้กว้างขวางเพิ่มขึ้นอย่างน้อย 2.5 เท่าภายใน พ.ศ. 2544 สำหรับแนวทางของเป้าหมายนี้ คือ

1) สร้างระบบข้อมูลเพื่อที่จะทราบว่าผู้ด้อยโอกาสมีอยู่ที่ใดบ้าง คือ สร้างระบบข้อมูลตั้งแต่ระดับหมู่บ้านขึ้นมาจนถึงระดับประเทศ เพราะปัจจุบันนี้ การที่การศึกษาไม่สามารถจัดไปถึงผู้ด้อยโอกาส เพราะไม่ทราบว่าผู้ด้อยโอกาสเหล่านั้นไปอยู่ที่ใดบ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนพิการ

2) ขยายบริการการศึกษาและพัฒนา รูปแบบและวิธีการของการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายและเหมาะสมกับกลุ่มผู้ด้อยโอกาสแต่ละกลุ่ม โดยที่จะพยายามสนับสนุน

ต้นฉบับไม่มีหน้านี้

2) ปรับปรุงหลักสูตรทุกระดับเพื่อให้ความรู้แก่เยาวชนในเรื่องครอบครัวศึกษา เพศศึกษา และการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ในกรณีนี้จะช่วยป้องกันเรื่องโรคเอดส์ด้วย

3) ส่งเสริมให้สถานีวิทยุกระจายเสียง และสถานีโทรทัศน์เพิ่มส่วนของรายการที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการให้การอบรมเลี้ยงดูเด็ก เพศศึกษา และการเตรียมตัวเป็นพ่อแม่ และให้สถานบริการสาธารณสุขทุกแห่งและหน่วยบริการของรัฐ เช่น ที่ว่าการอำเภอ ซึ่งรับจดทะเบียนสมรสให้ความรู้แก่คู่สมรส และการเตรียมตัวเป็นพ่อแม่ และการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

เป้าหมายที่ 6 ขยายการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาสุขภาพของนักเรียนให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานตามแผนการศึกษาแห่งชาติ ภาชใน พ.ศ. 2544 เป้าหมายนี้มีแนวทางที่กำหนดไว้โดยสรุปดังนี้

- 1) ส่งเสริมให้หน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชนจัดและประสานความร่วมมือในการจัดอาหารกลางวัน และอาหารเสริมที่มีคุณภาพแก่นักเรียนจากจนอย่างทั่วถึง
- 2) ให้สื่อมวลชนช่วยกันปลูกฝังค่านิยมการรับประทานอาหารที่ถูกต้อง
- 3) ส่งเสริมให้สถานีวิทยุ โทรทัศน์ให้การสนับสนุนรายการที่ให้ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยแก่เด็ก โดยลดหรือยกเว้นค่าเช่าสถานี
- 4) สนับสนุนให้นักเรียนได้เล่นกีฬาและออกกำลังกายอย่างเป็นประจำและต่อเนื่อง

เป้าหมายที่ 7 พัฒนาความสามารถทางการเรียนของผู้เรียนในการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และด้านวิชาการที่เป็นพื้นฐานการเรียนรู้ ได้แก่ วิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ แนวทางในการดำเนินการ คือ

1) ในการพัฒนาการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กระทำได้โดยการพัฒนาครูให้มีความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง พัฒนาห้องสมุดโรงเรียน และแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนโดยระดมทรัพยากรทั้งจากภาครัฐ เอกชน และชุมชน ผลิตสื่อ

2) ในการพัฒนาการเรียนการสอนทางด้านภาษาไทย วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ให้บรรลุตามจุดประสงค์ของหลักสูตรนั้น กระทำได้โดยใช้วิธีแก้ปัญหาการขาดแคลนครูโดยเฉพาะอย่างยิ่งครูคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ การเกลี้ยอัตรารู และการจ้างครูเกษียณอายุราชการที่มีความรู้ความสามารถให้ช่วยสอน รวมทั้งจัดตั้งกองทุนสนับสนุน

สิ่งประดิษฐ์ที่นักเรียนคิดค้น และจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงออกซึ่งความสามารถมากขึ้น มีการจัดกิจกรรมเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ผลงาน สิ่งประดิษฐ์คิดค้นต่าง ๆ ของนักเรียนให้ออกสู่สาธารณชนให้มากขึ้น เช่น การจัดประกวดผลงาน ส่งเสริมให้นักเรียนแสดงออกถึงความสามารถทั้งทางด้านภาษาไทย วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ อันเป็นการสนับสนุนให้ผู้มีความรู้ความสามารถพิเศษด้านภาษาไทย วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ได้รับการพัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่

เป้าหมายที่ 8 รณรงค์เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์แก่ประชาชน และขยายการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้กว้างขวาง เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนโดยดำเนินการอย่างต่อเนื่อง สำหรับเป้าหมายนี้ได้กำหนดแนวทางไว้คือ

1) สนับสนุนให้สถาบันศาสนา สื่อมวลชน สถานศึกษา สถาบันในชุมชน จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์แก่เด็ก และเยาวชนอย่างจริงจังและต่อเนื่องโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ มีซื่อสัตย์ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

2) พัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม และสามารถนำไปสอนกับนักเรียนได้อย่างมีคุณภาพ

3) ให้มีการบังคับใช้กฎ ระเบียบอย่างเข้มงวด

4) ให้หน่วยงานกลางดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาเด็กในเรื่องของระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์และคุณธรรม

เป้าหมายที่ 9 ให้มีระบบเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีการประสานข้อมูลข่าวสารความรู้ระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชนท้องถิ่น สำหรับเป็นแหล่งการเรียนรู้ของคนและชุมชน ภายใน พ.ศ. 2544 รวมทั้งส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาการเรียนรู้ของประชาชนอย่างต่อเนื่อง แนวทางที่กำหนดไว้ คือ

1) จัดวางระบบเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีการประสานเชื่อมโยงแหล่งความรู้ ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ทั้งของภาครัฐ เอกชน และชุมชน

2) สนับสนุนให้ชุมชนจัดขบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน และมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างชุมชน

3) ส่งเสริมให้มีการถ่ายทอด และกระจายความรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์สู่ประชาชนและชุมชนอย่างกว้างขวาง

ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นเป้าหมาย 9 ประการ พร้อมด้วยแนวทางการดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมาย ในส่วนสุดท้ายได้ประมาณการค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชน ระหว่างปี 2538-2544 ซึ่งได้ประมาณการค่าใช้จ่ายเป็น 2 ลักษณะ คือ ในส่วนที่จะช่วยในการขยายบริการ ซึ่งเน้นในเชิงปริมาณ ในส่วนนี้ได้ประมาณการไว้ว่าในปี 2538 นั้น งบประมาณขั้นต่ำที่ควรจะใช้ประมาณ 26,600 ล้านบาท ซึ่งจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งในปี 2544 จะเพิ่มขึ้นเป็น 48,222 ล้านบาท ซึ่งมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 ต่อปี สำหรับปี 2537 นี้ได้รับงบประมาณประมาณ 20,000 ล้านบาท และในเชิงคุณภาพ ได้ประมาณการค่าใช้จ่ายขั้นต่ำไว้สำหรับเป็นการพัฒนาด้านสุขภาพนักเรียน การพัฒนาความสามารถทางการเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม กับให้ความรู้เรื่องครอบครัวศึกษา เพศศึกษา กวรวัดวางระบบเครือข่ายการเรียนรู้ ในปี 2538 เป็นเงิน 5,000 ล้านบาท และเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนในปีสุดท้าย 2544 ตั้งเป้าหมายว่าควรจะได้งบประมาณขั้นต่ำ 17,967 ล้านบาทหรือประมาณ 18,000 ล้านบาท ซึ่งถ้าเปรียบเทียบจะพบว่า งบประมาณทางด้านคุณภาพอาจจะยิ่งต่ำกว่าทางด้านบริการขยายทางด้านบริการ แต่หากถ้าอัตราการเพิ่มเฉลี่ยต่อปีจะเห็นได้ว่าการเสนอให้รัฐเพิ่มงบประมาณในส่วนนี้สูงขึ้น มีอัตราการเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 23.6 ต่อปี รวมเป็นค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่จะใช้ในเรื่องของการขยายการจัดบริการและการพัฒนาคุณภาพในปี 2538 เป็นเงินประมาณ 30,000 ล้านบาท และในปี 2544 เป็นเงิน 66,000 ล้านบาท

ทั้งหมดนี้เป็นสรุปความเป็นมาและสาระสำคัญของแผนปฏิบัติการหลักการจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชนโดยย่อ และในช่วงต่อไปขอเรียนเชิญผู้เข้าร่วมสัมมนาทุกท่านให้ข้อคิดเห็นเพื่อให้การจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชนเป็นของปวงชนโดยแท้จริง

ขอขอบพระคุณ

การอภิปรายนำ (ภาคเช้า)

เรื่อง การศึกษาพื้นฐานเพื่อป้องกัน : เจตนาธรรม์ และหลักการ

การอภิปรายนำ (ภาคเช้า)

เรื่อง การศึกษาพื้นฐานเพื่อป้องกัน : เจตนารมณ์ และหลักการ

โดย ศ.นายแพทย์ ประเวศ วะสี

ฯพณฯ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

(นายเทอดพงษ์ ไชยนันทน์)

อธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน

(ดร. รุ่ง แก้วแดง)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

(ดร. วิเชียร คันฉิว) ผู้ดำเนินการอภิปราย

ผู้ดำเนินการอภิปราย :

ท่านผู้บริหาร ท่านนักวิชาการ ท่านข้าราชการและผู้แทนหน่วยงานเอกชนที่รัก และเคารพทุกท่าน ในการอภิปรายเช้าวันนี้ เราได้รับเกียรติอย่างยิ่งจากท่านวิทสากร 3 ท่าน ที่จะมาอภิปรายในปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพื้นฐานเพื่อป้องกัน หลังจากนั้นแล้วจะมีการอภิปรายทั่วไป ก่อนอื่นกระผมขออนุญาตแนะนำท่านวิทสากรทั้ง 3 ท่านก่อน ท่านแรก ท่านเป็นผู้ที่มีความสำคัญมากต่อวงการเมืองและวงการศึกษาของเรา ท่านเป็นชาวจังหวัดตาก เป็นบุคคลที่ในวงการถือว่าเป็นผู้ที่มีความเป็นสุภาพบุรุษมากที่สุด เป็นผู้ที่มีคุณน้อยต่อมาก ท่านผู้นี้คือท่านรัฐมนตรีเทอดพงษ์ ไชยนันทน์ ท่านจบการศึกษาปริญญาตรีวิศวกรรมศาสตร์ จากสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า จบปริญญาตรีเศรษฐศาสตร์ ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และปริญญาโทพัฒนาบริหารศาสตร์ จากสถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์ ในชีวิตของท่านนั้น ท่านได้เป็นผู้แทนราษฎรถึง 8 สมัย ตั้งแต่ พ.ศ. 2518 เป็นต้นมา ในสังกัดพรรคประชาธิปัตย์ ปัจจุบันนี้เป็นรองหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ และได้เคยเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ปัจจุบันนี้เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี และควบคุมงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งกระผมเป็นเลขาธิการ และอีกตำแหน่งหนึ่งที่สำคัญมากก็คือ ท่านเป็นประธานผู้ประสานงานของรัฐสภา หรือสภาผู้แทนราษฎร ในตำแหน่งนี้ถ้าหากอยู่ในต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศอังกฤษ เขาจะเรียกว่าเป็น Leader of the House of Common คือ ผู้นำสภาผู้แทนราษฎรซึ่งจะต้องเป็นผู้ที่

กำหนดการอภิปราย เป็นผู้ที่กำหนดการต่าง ๆ จึงเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ได้ท่านมาเป็นผู้ร่วมอภิปราย วันนี้ ถัดไปทางซ้ายมือของกระผมเป็นบุคคลที่เป็นที่รู้จักกันดีในนามของหมอแมกไซไซ ท่านอาจารย์หมอประเวศ วะสี ท่านเป็นชาวกาญจนบุรี จบการศึกษาทางแพทยศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยมหิดล และได้ไปศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยโคโลราโด และมหาวิทยาลัยลอนดอน ท่านเป็นกรรมการของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ในฐานะเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และได้รับรางวัลแมกไซไซเมื่อปี 2524 แม้ว่าท่านจะเป็นแพทย์ที่มีชื่อเสียง และประสบความสำเร็จในชีวิตของท่านทางแพทย์มากก็ตาม แต่ว่าบัดนี้ท่านได้ปรับเปลี่ยนเข็มของท่านจากการเป็นแพทย์ผู้รักษาร่างกายของมนุษย์มาเป็นแพทย์ผู้ที่จะรักษาโรคของสังคม ก็ถือว่าเป็นงานที่มีเกียรติอย่างยิ่งที่ได้แพทย์ผู้มีชื่อเสียงมาร่วมอภิปรายในเรื่องของการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชน ท่านที่สาม แม้ว่าท่านจะมาแทนท่านรัฐมนตรีสืมนัดนี้ แต่ในฐานะที่ท่านดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน ท่านก็มีความสำคัญต่องานการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชน ท่านผู้นี้คือ ดร. รุ่ง แก้วแดง ท่านเคยทำงานที่สภากาชาดมาก่อน แล้วย้ายไปทำงานที่กระทรวงศึกษาธิการ ในตำแหน่งรองเลขาธิการคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และได้ขึ้นมาเป็นเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ต่อมาก็เป็นรองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นเลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ และบัดนี้เป็นอธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งเป็นงานที่มีความสำคัญมากต่อการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชน ท่านเป็นบุคคลที่มีความคิดก้าวหน้าและมีผลงานมากมายในกระทรวงศึกษาธิการ

สำหรับการอภิปรายในวันนี้ จริง ๆ แล้วผมให้เสรีภาพต่อวิทยากรทั้ง 3 ท่านที่จะอภิปรายเรื่องอะไรก็ได้ เพราะทุกคนก็มีเรื่องในใจอยากพูด อย่างไรก็ตามในฐานะที่เป็นผู้ดำเนินการอภิปรายก็คิดว่าไม่ได้ที่จะต้องกำหนดประเด็นเพื่อที่จะเป็นแนวทาง ซึ่งมีอยู่ 5 ประเด็น แต่จะพูดหรือไม่ก็ได้ ประเด็นที่หนึ่ง คือการศึกษาเพื่อปวงชน มีความหมายอย่างไร มีขอบเขตอย่างไร หรือน่าจะมีองค์ประกอบด้านความรู้ ทักษะ อย่างไรบ้างในบริบทของสังคมเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ประเด็นที่สอง คือ กลุ่มเป้าหมายนั้นครอบคลุมแค่ไหนทั้งด้านกลุ่มอายุ และกลุ่มชนต่าง ๆ ประเด็นที่สาม คือ ความสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อปวงชนต่อการพัฒนาประเทศมีมากน้อยแค่ไหน ประเด็นที่สี่ คือ ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาเพื่อปวงชนน่าจะมีอะไรบ้าง และ ประเด็นที่ห้า คือ ในทางกลับกัน จะระดมทรัพยากรสำหรับการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชนอย่างไร ซึ่งตรงกับคำกล่าวของการประชุมของยูเนสโกระดับโลกเมื่อปี 2533 ว่า Education for All และ All for Education นั้นทำได้อย่างไร ประเด็นทั้งห้านี้ก็หยิบขึ้นมาเป็นเพียงกว้าง ๆ สุดแต่ท่าน

วิทยาศาสตร์เน้นไปยังจุดไหน ก็ไม่อยากจะให้มีการพูดซ้ำกันมากนักแต่อยากจะให้มีการพูด ประสานสอดคล้องกัน หากจะมีความแตกต่างกันทางความคิดเห็นก็เป็นเรื่องที่ดี สำหรับการอภิปรายเข้านี้อาจจะให้ทั้ง 3 ท่านพูดก็ได้ขอให้เสร็จเลข ท่านละประมาณ 20-25 นาที ขอทราบเงื่อนไขเชิญท่านอาจารย์หมอประเวศเป็นท่านแรก

นายแพทย์ประเวศ วิชาญ :

ท่านรัฐมนตรี ท่านผู้ดำเนินการอภิปราย ท่านผู้เข้าร่วมสัมมนาทุกท่าน ก่อนอื่น ผมคิดว่าเราคงมาคุยว่าทำไมเรามาพูดกันถึงเรื่องนี้ เรื่องการศึกษาเพื่อปวงชนหรือเพื่อคน ทั้งมวล มีความสำคัญอย่างไร ถ้าเราดูสังคมของเราขณะนี้สังคมของเราเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและสลับซับซ้อน ซึ่งต่างจากครึ่งโบราณมาก แม้เพียงย้อนไปครึ่งรัชกาลที่ 5 กับในขณะนี้ก็ไม่เหมือนกันแล้ว เมื่อก่อนนี้สังคมแยกกันอยู่ไม่ค่อยมีผลกระทบถึงกัน ขณะนี้เข้ามา เชื่อมโยงกัน อะไรจะเกิดขึ้นที่กรุงเทพฯ ก็กระทบช้วนนาไทย อะไรเกิดขึ้นที่วอลสตรีทเขา ขึ้นอัตราดอกเบี้ย หรือลดอัตราดอกเบี้ยก็มีผลกระทบต่อช้วนนาไทย อเมริกากำลังบีบญี่ปุ่นในเรื่องสินค้าเกษตร ถ้าสำเร็จก็กระทบช้วนนาไทย เพราะฉะนั้นผลกระทบเชื่อมโยงกันหมด รวดเร็วมาก และการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงเกิดเร็วเหลือเกิน ด้วยข้อมูลข่าวสารความรู้ ความรู้เปลี่ยนแปลงเร็วมาก ผู้รู้ได้พูดว่าอายุใช้งานของความรู้หรือครึ่งอายุใช้งานของ ความรู้ Half-life ประมาณ 3 ปีครึ่ง คือความรู้ใหม่เกิดขึ้น ถ้าเราอิงใช้ความรู้เก่า อยู่ไม่ไว้นรู้ต่อไป ความรู้เก่าใช้งานต่อไปไม่ได้ อันนี้จะเกิดผลกระทบมากมาย คนงานจะว่างงานเกิดขึ้น ในเมืองไทยจะเกิดวิกฤตการณ์ของเรื่องแรงงานอื่น เพราะเอาเทคโนโลยี มาใช้ก็ต้องปลดคนงาน ก็จะเป็นปัญหาทางการเมือง เป็นปัญหาทางสังคม ถ้าเราดูในระดับ ทั่วโลก ขณะนี้กำลังมีปัญหาเรื่องเศรษฐกิจมาก ถ้าใครอ่านนิตยสาร Times ซึ่งลงมาสอง สามฉบับติดกันแล้ว ขึ้นหน้าปกคนว่างงาน Unemployment กำลังเป็นปัญหาใหญ่ในยุโรป ในแคนาดาและในอเมริกาเอง รัฐบาลแคนาดาชุดที่แล้ว Conservative ไม่ได้รับเลือกตั้งกลับเข้ามา บุคคลที่ได้รับเลือกตั้งกลับเข้ามามีเพียงสองคนเท่านั้น เพราะในแคนาดา มีคนว่างงาน 11.2 เปอร์เซ็นต์ ในอเมริกามีปัญหาใหญ่ แล้วเขาบอกว่างานจะไม่กลับมา คนมีความรู้ก็ว่างงาน เพราะฉะนั้นพูดเรื่องเศรษฐกิจ อย่าไปดู Economic Growth อย่างเดียว ขอให้ดูรายงานที่เรียกว่า UNDP Human Development Report 1993 เขาดูการเพิ่มขึ้นของ GDP แต่การจ้างงานทำไม่ได้เพิ่มขึ้นตาม GDP เรียกว่า Jobless Growth ตัวเศรษฐกิจเติบโตขึ้นแต่การจ้างงานทำไม่ได้เติบโตขึ้น เพราะความยากจน ช่อง

ว่างการไม่มีงานทำ และปัญหาอื่น ๆ เข้ามา เช่น ปัญหาทางอาชญากรรม ปัญหาโสเภณี ปัญหาละเมิดสิทธิผู้หญิง ละเมิดสิทธิเด็ก การทำลายสิ่งแวดล้อม การคิดยาเสพติด เรื่อง ความเครียด ความเฟื่องทางพฤติกรรม ความรุนแรงต่าง ๆ เป็นปัญหาทั่วโลก ซึ่งสรุปแล้ว เรียกว่าเป็นวิกฤตการณ์ทางสังคม Social Crisis ซึ่งเป็นทั่วโลก องค์การสหประชาชาติ กำลังจะจัดการประชุมที่เรียกว่า World Summit ในเดือนมีนาคม 2538 ที่ประเทศ เดนมาร์ก จะเชิญผู้นำทุกประเทศที่เป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติไปประชุมเพื่อจะหา ทางตอบปัญหา ซึ่งขณะนี้ยังไม่มีคำตอบ ผมไปประชุมร่วมกับองค์การอนามัยโลกที่เจนีวา เมื่อเดือนธันวาคมเพื่อเตรียม Input เข้าไปสู่ World Summit ครั้งนี้ เรื่อง Social Crisis ขณะนี้ไม่มีคำตอบ เป็นเรื่องยากมาก เพราะฉะนั้นมาถึงของเราบ้างว่าสังคม ปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ในอนาคตก็จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วจนพยากรณ์ ไม่ได้ว่าจะเป็นอย่างไร Unpredictable เพราะฉะนั้นเราคงต้องเตรียมตัวใหม่ ถ้าเรา ไม่เตรียมตัวใหม่ ด้วยความเปลี่ยนแปลงที่เร็วนี้ สิ่งที่เราเห็นคืออดีต เพราะเคลื่อนไปเร็ว แต่จิตใจของเรา การมองของเรายังเป็นอดีต การกระทำของเราจะเป็นอดีต เราจะไม่ เห็นปัจจุบัน ไม่เห็นอนาคต มันเร็วมาก เพราะฉะนั้นก็มาถึงเรื่องการศึกษา ผมคิดว่าการ ศึกษาจำเป็นต้องรุก และไม่มีคำตอบอื่นในความเห็นผม นอกจากเรื่องการศึกษาเพื่อพัฒนา คุณภาพคนทั้งมวลอย่างรวดเร็ว และคนทั้งมวล หมายถึงทุกคนจริง ๆ ถ้าเราพูดคำว่า "บางชน" บางที่พูดไปอย่างนั้น แต่ว่า "คนทั้งมวล" หมายถึงทุกคน ไม่เหลือเลยสักคน ไม่ว่าจะ เป็น ชาวไร่ ชาวนา เป็นกรรมกร เป็นพ่อบ้าน แม่บ้าน เป็นคนแก่ ทุกคนตั้งแต่เกิดจนตายควร จะมีการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ถ้าพูดอย่างนั้นก็กันไปไม่ได้ถ้าเรายังทำอยู่ในรูปเดิม ต้อง ตัดกลับอย่างที่ท่านเลขาธิการฯ พูดเมื่อสักครู่ว่าถ้า Education for All ให้ตีกลับมาว่า All for Education มิฉะนั้น Education for All ก็จะไม่เกิด เราจะปล่อยให้ เป็น เรื่องของโรงเรียนอย่างเดิวก็น่าไม่ได้ All หมายถึงทุกส่วนของสังคม ต้องทำเพื่อการศึกษา มีอะไรบ้าง เช่น ครอบครัว ต้องเป็นหน่วยหรือสถาบันทางการศึกษาที่สำคัญ ตัวชุมชนเอง ต้องเป็นไปเพื่อการศึกษาของชุมชน เป็นเรื่องใหญ่มาก และต้องการความเข้าใจ ถ้าเรา เข้าใจเรื่องการศึกษาของชุมชน ว่าคนในชุมชนศึกษาแล้วรวมตัวกัน มีองค์กรจัดการ มีการ เรียนรู้ ตรงนี้จะแก้ปัญหาทุกชนิดทั้งเศรษฐกิจ ทั้งสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม การเมือง ด้วยพร้อมกันไป ตรงนี้ต้องการความเข้าใจการศึกษาของชุมชน ในปีหน้าจะมีการจัด World Conference เรื่องการศึกษาชุมชน Community Education ในประเทศไทย โดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเป็นเจ้าภาพฝ่ายไทย ชุมชนต้องเป็นไปเพื่อการ

ศึกษาอื่น ๆ นอกเหนือไปจากเรื่องของโรงเรียน สถานประกอบการทุกประเภทต้องเป็นสถาบันพัฒนาคนไม่ว่าจะเป็นบริษัท โรงงาน ธนาคาร โรงพยาบาล จะต้องเป็นไปเพื่อการพัฒนาคนทั้งสิ้น กองทัพเป็นกำลังใหญ่ กองทัพควรจะเป็นสถาบันพัฒนาคนทุกระดับ ตั้งแต่พลทหารที่เกณฑ์เข้ามา เราให้การศึกษาที่ดีที่สุด ความรู้ที่ดีที่สุด มีอาชีพอะไรออกไปทำงานได้ เรือออกไปจนกระทั่งสามารถจัดอุดมศึกษาได้ ทั้งกองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ ถ้าเรามองอย่างนี้จะมีพลังอีกมากที่จะเข้ามา สรุปแล้วทุกส่วนของสังคมจะต้องเข้ามาทำเพื่อการศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายคือ การพัฒนาปัญญา สิ่งที่สำคัญที่สุดคือเราต้องฉลาดขึ้น ถ้าเราไปทำอะไรแล้วเราโง่งงไม่ถือว่ามีการพัฒนา เราไปทำอะไรแล้วได้เงินแต่โง่งงไม่ถือว่าเป็นการพัฒนา การพัฒนาต้องมีปัญญา ต้องฉลาดขึ้น ฉลาดนั้นแปลว่าต้องมีความดี มีความสุขพร้อมกันไปด้วยสามเรื่อง ความฉลาด ความดี ความสุข ต้องเชื่อมโยงกัน ไม่ใช่ศึกษาแล้วความดีน้อยลงไม่ถือว่าฉลาดขึ้น ศึกษาไปแล้วความสุขน้อยลงไม่ถือว่าฉลาดขึ้น แล้วศึกษาไปทำไม ศึกษาไปแล้วความทุกข์มากขึ้น คิดว่าศึกษาไปแล้วต้องมีสามอย่าง ฉลาด มีความดี มีความสุขไปพร้อมกัน เพราะฉะนั้นการศึกษาสำหรับคนทั้งมวลนั้น เราต้องคิด Strategy ที่จะเคลื่อนไหวสังคมทั้งหมดเพื่อการศึกษา ทั้งนี้มาจากการศึกษาสำหรับคนทั้งมวลนี้จะมีลักษณะอย่างไร ผมมองเห็นมี 5 ลักษณะด้วยกันเป็นเบญจลักษณะ คือ 1) การศึกษาต้องเป็นสำหรับคนทั้งมวลทุกคนจริง ๆ ไม่เหลือใครเลยสักคนหนึ่งในแต่ละจังหวัดต้องทุกคนหมด ครอบคลุม ซึ่งเดี๋ยวจะพูดถึงคอนกรีต สำหรับทุกคน 2) การศึกษาต้องเป็นพลวัต (Dynamic) ไม่ใช่เราไปเรียนอะไรตายตัวเป็นความรู้ตายตัวแล้วเอาไปใช้ มันจะใช้ไม่ได้ การศึกษาต้องเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงได้ ศึกษาเพิ่มเติมตลอด 3) ต้องมีความเข้มแข็งทางสติปัญญา คิดว่าขณะนี้เราเน้นเรื่องการท่องหนังสือเป็นส่วนใหญ่ทุกระดับท่องหนังสือกันอยู่อย่างนั้น ก็จะไม่เข้มแข็งทางสติปัญญาต้องการความเข้มแข็งทางสติปัญญา เรียนให้สนุก เรียนให้แตกฉาน เรียนให้แจ่มแจ้ง 4) การศึกษาจะต้องแก้ปัญหาของสังคม และสิ่งแวดล้อมทุกชนิดพร้อมกันไปในตัว คือ แก้ปัญหาความยากจน ศึกษาไปแล้วมีงานทำพร้อมกันไปไม่ใช่ศึกษาไปแล้วว่างงาน แก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม แก้ปัญหาสังคม ที่จริงสังคมขณะนี้ปัญหาใหญ่ที่กำลังพุดกันมาก ถ้าฝรั่งก็จะบอกว่าเนื่องจากขาด Social Cohesion เป็นปัญหาใหญ่ทั้งหมด และตรงนี้เองที่เป็นสาเหตุให้เสื่อมเสียทางศีลธรรม และไม่มีทางที่จะแก้ถ้าเราไม่จับเรื่องความเป็นปึกแผ่นทางสังคม ที่เรียกว่า Social Cohesion ขณะนี้เกิดการแตกสลายทางสังคม Social Disintegration ถ้าเราไม่จับตรงจุดนี้ จับให้ได้ว่าตรงนี้คืออะไร เราไม่มีวิธีที่จะฟื้นฟูศีลธรรม เพราะว่าสิ่งที่เราสอนจริยธรรมหรือที่พระสอนขณะนี้

เราก็มองเห็นว่าไม่มีทางที่จะฟื้นฟู ถ้าไปถามว่าทำไมสิ่งที่ระสอนก็ของดี ๆ ทั้งนั้นคิดว่า ศีลธรรมเหมือนสถาปัตยกรรม คือ มีส่วนที่เป็นโครงสร้างกับส่วนที่ตกแต่ง สิ่งที่ระสอนเป็นสิ่งที่ตกแต่ง คือให้ศีลให้งามอื่น แต่ไม่ใช่โครงสร้าง โครงสร้างพังแล้วไม่มีอะไรจะให้ตกแต่งศีลธรรมมีโครงสร้าง และโครงสร้างตรงนี้คือสถาบันสองสถาบัน คือสถาบันครอบครัว และสถาบันชุมชน ถ้าสองสถาบันนี้แตก ไม่มีทางฟื้นฟูศีลธรรม เพราะฉะนั้นการศึกษาจะต้องเข้าไปตรงนี้ด้วย ทำอย่างไรการศึกษาจะทำนุบำรุงความเป็นสถาบันครอบครัว ซึ่งจะต้องมองให้ละเอียด ต้องมองเรื่องเศรษฐกิจที่กระทบครอบครัว ถ้าครอบครัวจนเกินไปมันบีบคั้นมาก หรือครอบครัวที่ไม่ได้อยู่ด้วยกัน หนีไปทาง แม่ไปทาง ลูกไปทางอย่างนี้ก็แตก เพราะฉะนั้น เรื่องเศรษฐกิจจำเป็นต้องมองที่ความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว สำหรับในเรื่องของชุมชน ถ้าชุมชนไม่สามารถมีความเป็นชุมชน ต้องเข้าใจความเป็นชุมชนหมายถึงว่าอะไรในบริบทของสังคมสมัยใหม่ ผมจะไม่อธิบายตรงนี้แต่อยากฝากให้ทุกคนทุกแห่ง ทุกสถาบันตีความคำว่า ความเป็นชุมชน ถ้าตีความตรงนี้แตกเราจะมิวิธการ เพราะตรงนี้จะให้พลังที่จะแก้ปัญหาความเป็นชุมชนในภาษาอังกฤษ เรียกว่า Community Building สร้างความเป็นชุมชนทุกหนทุกแห่งทั้งในครอบครัว ในหมู่บ้าน ในสลัม ละครากบ้าน ในเมือง ในบริษัท ในมหาวิทยาลัย ทุกหนทุกแห่ง สร้างความเป็นชุมชน อากาศจะแนะนำให้อ่านหนังสือเล่มหนึ่งเขียนโดยจิตแพทย์ชื่อ Dr. Peck เป็นคนอเมริกัน หนังสือชื่อ A World Waiting to be Born Civility Rediscovered ซึ่งสรุปว่า Civility หรือความเจริญของสังคมที่จะต้องถูกค้นพบใหม่ จะต้องถูกค้นพบในความเป็นชุมชน เพราะฉะนั้นตัวการศึกษาจะต้องสร้างความ เป็นชุมชนด้วย ไม่ใช่ศึกษาแล้วตัวใครตัวมันแยกกันไป ตัวใครตัวมัน ปัจจุบันคนอยู่ที่นี่ไม่มีพลังพอที่จะเผชิญกับแรงกระแทก ขณะนี้แรงกระแทกกับสังคมแรงมาก ไม่มีใครทนอยู่ได้คนเดียว นอกจากจะเข้าใจรวมตัวกันแล้วเกิดเป็นชุมชนเกิดขึ้น 5) การศึกษาจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม การศึกษาในโรงเรียนของเราขณะนี้แยกตัวจากสังคม เราเอาเด็กตั้งสิบกว่าล้านคนมานั่งอยู่ในโรงเรียนแล้วท่องหนังสือ โรงเรียนก็ไม่มีรู้หรือรู้หนทางต่อปัญหาสังคมซึ่งเปลี่ยนเร็วเหลือเกิน การศึกษาควรจะมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม ขณะที่คนมีความทุกข์ จะเป็นคนจนในชนบท คนจนในเมือง ในสลัม คนเป็นเอชไอวี เด็กกำพร้า เด็กข้างถนนซึ่งกำลังเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ การศึกษาของเรากลับไม่ส่งเสริมให้ไปเรียนรู้จากการไปร่วมทุกข์ เรา กลับแยกครูแยกนักเรียนเอาไว้ คนทุกข์ก็ทุกข์ไป การศึกษาไม่ไปร่วมทุกข์ เพราะฉะนั้นคนที่มีความทุกข์แก้ปัญหาไม่ได้ เปลาเปเลี้ยว ไม่มีใครช่วย ไม่มีใครเห็นใจ ถ้าเอาการศึกษาเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม เราจะมีคนตั้งสิบกว่าล้านคนเข้าไปรับรู้ความทุกข์ยากของเพื่อน

มนุษย์ของคนไทยด้วยกัน การที่มีคนไปรับรู้ความทุกข์ซึ่งไม่ต้องทำอะไรเลยความทุกข์ลดน้อยลงแล้ว การร่วมทุกข์ทำให้ความทุกข์ลดน้อยลงทั้งสองฝ่าย ปีง จส.100 ไม่ได้ช่วยให้รทหายคิดแต่ความทุกข์ลดลงเพราะมีคนร่วมทุกข์กันมาก Concept อันนี้ ต้องเอาการศึกษาไปร่วมทุกข์กับประชาชนไทย ความทุกข์จะน้อยลงและคนไปร่วมทุกข์จะได้เรียนรู้ เรื่องทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ถ้าเราไม่ไปสัมผัสความทุกข์ ไม่ไปเรียนเรื่องความทุกข์จะรู้สมุทัย รู้ นิโรธ รู้มรรคได้อย่างไร ก็ได้แต่ท่องหนังสือไปเรื่อย ๆ การศึกษาก็ไม่มีผล เพราะฉะนั้น คิดว่านอกจากการศึกษาสำหรับคนทั้งมวลแล้วต้องปรับลักษณะการศึกษาให้มีผล ถ้าเราจัดการศึกษาระบบมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม ซึ่ง Peter Drucker ปรมาจารย์ทาง Management ของโลก ท่านบอกว่าการศึกษาที่นำมาเป็น Education of Society ไม่ใช่ Education in Society ต่อจากนี้ไป Education ต้องเป็น Education in Society ไม่ใช่ Education of Society การศึกษาจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมไปในตัว ร่วมทุกข์ ร่วมสุข ร่วมปัญหา การศึกษาจะให้สติปัญญาสูง ปรับตัวรวดเร็ว รู้รอบรู้เหวไปพร้อมกัน เพราะโลกเคลื่อนไหวรวดเร็ว เราจะไปวาง span ไว้แบบแต่ก่อน ศึกษาประถม 6 ปี 4 ปี แล้วอีก 4 ปี รวมเป็น 14 ปี แล้วล่อมาทำอะไร ปัญหาเคลื่อนไปโน่นแล้ว ต้องเอาปัญหากับการศึกษาพร้อมกันไปอยู่ในตัวที่โรงเรียนมาแก้ปัญหาทุกชนิดพร้อมกันไป ขอเน้นว่า การศึกษาที่มีปฏิสัมพันธ์กับสังคม เราต้องเอาการศึกษาในโรงเรียนไม่ว่าจะเป็นประถม มัธยม วิทยาลัยครู มหาวิทยาลัยไปศึกษาเรื่องชุมชนท้องถิ่นให้ได้ เราพูดกันเรื่องความหลากหลายทางชีวภาพ bio-diversity ว่ามีค่าเหลือเกิน มีความรู้ที่อยู่ในนั้นมากกำลังถูกทำลายมาก แต่การศึกษาเราไม่ได้ไปสัมผัส bio-diversity ถ้าเราเอาคุณค่าของการศึกษาทุกแห่งที่บอก ไปศึกษาชุมชนท้องถิ่น เราศึกษาทุกชนิด เรื่องสิ่งแวดล้อม เราศึกษาให้รู้ ที่มีสัตว์อะไร มีทรัพยากรอะไรจัดไว้บันทึกไว้ ศึกษาให้รู้หมด รู้คุณสมบัติ รู้ประโยชน์ รู้อะไรหมด ก็ารู้สิ่งต่าง ๆ ทั้งหมดทั้งประเทศ เกิดความรู้ขึ้นมา เกิดการเห็นคุณค่าขึ้นมา เกิดการหวงแหนขึ้นมา นอกจากนั้นในชุมชนท้องถิ่นมีอะไร มีสังคม มีวัฒนธรรม มีปราชญ์ชาวบ้าน มีร้อยแปด การศึกษาทั้งหมดที่เข้าไปศึกษาชุมชนท้องถิ่นนั้นมันจะให้ความรู้ ให้จิตสำนึก ให้ตัววัฒนธรรม ซึ่งตอนนี้เราพูดกันว่าการศึกษาของเราแยกจากฐานทางวัฒนธรรม ที่จริงสมเด็จพระมหาสมณเจ้าท่านเล็งเห็นตั้งแต่การศึกษาแผนใหม่ออกมาได้ 8 ปี ลองไปอ่านผมอ่านดูแล้ว ท่านเตือนแล้วว่าการศึกษาแผนใหม่ที่กำลังทำนี้จะตัดรากคนจากพื้นฐานเดิมของเขา และคนนี้จะออกมาล่องลอยในสังคมทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ท่านบอกไว้แล้ว ลองย้อนกลับไปอ่าน ผมคิดว่าการศึกษาจะต้องเชื่อมโยงไปกับเรื่องชุมชนท้องถิ่น จะเกิดปัญหา

ขึ้นมาเกิดพลังทางปัญญาขึ้นมา คิดว่าตรงนี้ต้องรีบทำ ที่จริงตั้งใจมาว่าจะหาคู่สัมพันธมิตร
ของสมัคร เพราะเห็นว่าเห็นหนังสือพิมพ์เรียกท่านว่าเป็นหมอผี ก็อยากจะเป็นหมอผี
ทางการศึกษาเลย รุกใหญ่ เอาการศึกษาออกไปศึกษาชุมชนท้องถิ่นให้ได้ในเร็ววัน เพื่อ
จะสร้างพลังของสังคมไทยขึ้นมา ผูกสื่อมวลชนไปบอกว่าหมอคนผากมาถึงหมอผีว่าให้หมอผี
รุกใหญ่ทางการศึกษาสำหรับคนทั้งมวล และเอาโครงสร้างทางการศึกษานี้ไปศึกษาชุมชน
ท้องถิ่นจริง ๆ ในเร็ววัน จะช่วยลดความทุกข์ของผู้คน มีคนไปร่วมทุกข์จะได้เกิดปัญญาที่แท้
จริง เกิดพลัง เป็นพลังของแผ่นดิน ที่เกิดขึ้นจากการที่เราไปเรียนรู้ทั้งแผ่นดิน ไม่ใช่ท่อง
หนังสืออยู่ในโรงเรียน แต่ไปทำการศึกษาร่วมกันคนทั้งมวลในจังหวัด แก้ปัญหาทุกชนิดทุก
จังหวัด ถ้าทำได้ยังไม่พร้อมกันทุกจังหวัดก็ทดลองเป็นบางจังหวัดก่อน แล้วให้หมอผีมาเป็น
ผู้นำในการทดลอง Education for All และ All for Education เป็นราช
จังหวัดซึ่งทางสภาการศึกษา ก็พร้อมอยู่แล้ว เขากำลังเตรียมการ แต่ต้องมีผู้นำที่จะเคลื่อน
ถ้าคิดอะไรสามารถแก้ไขปัญหาให้หลุดไปได้ คิดว่าจำเป็นต้องมีสภาการศึกษาจังหวัดที่หมอผี
เคยเสนอไว้ แล้วทำการ Education for All และ All for Education
แก้ปัญหามหาจังหวัด ทุกชนิดพร้อมกันไป

ผู้ดำเนินการอภิปราย :

ขอขอบคุณท่านอาจารย์หมอประเวศครับ นี่เป็นแนวคิดในเวลาอันจำกัดของ
อาจารย์หมอประเวศซึ่งเป็นนักคิด นักอ่าน และนักทำด้วย ท่านเป็นผู้ที่สนใจเรื่องนี้อย่างมาก
และถือเป็นแนวหน้าด้วย ในความคิดของท่านจะถือว่าใกล้เคียงกับปรัชญาของการศึกษาไทย
ก็ได้ ที่ท่านเสนอมาหลายประการ จริง ๆ แล้วท่านได้ตอบคำถามของเรามากมายในเรื่อง
ของการศึกษาเพื่อปวงชน ซึ่งโดยเจตนารมณ์แล้วต้องการให้เกิดความฉลาด มีความดี
มีความสุข เป็นเจตนารมณ์ของการศึกษาเพื่อปวงชนที่ท่านกล่าวถึง กลุ่มเป้าหมายต้องคลุม
ทุกคนในสังคม ไม่ยกเว้นแม้แต่คนเดี๋ยว จนกระทั่งถึงเรื่องของความสำคัญของการศึกษา
เพื่อปวงชนตลอดจนคุณลักษณะที่สำคัญ ท่านก็กล่าวว่าเป็นลักษณะของเบญจลักษณ์ หัวประการ
อันนี้เป็นสิ่งที่ประเสริฐที่สุดจากความคิดของผู้ที่มีความคิดแหลมคมของเราทางด้านสังคม และ
ท่านมานำในเรื่องของการศึกษาชุมชนเป็นหลัก จาก 5 ประเด็นทั้งหมดนี้ มีหลายประเด็น
ที่ท่านอาจจะบรรยายได้เป็นเวลานานกว่านี้ แต่ท่านก็ดึงเรื่องของการศึกษาชุมชนเป็น
พระเอกของเรื่องเพราะว่ามีความสำคัญมาก ตลอดจนเรื่องของการจัดการศึกษาให้มีปฏิ
สัมพันธ์กับสังคม ซึ่งเป็นเรื่องที่ดีมากที่สุด ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการก็คงจะต้องวางยุทธ

ศาสตร์ตรงนี้ให้สิ่งอื่น และตอนท้ายท่านมาจบลงว่าหมอกคนฮากพบหมอมือ หมอกคนเข้าใจ
 วิชาคนทางด้านร่างกาย แต่หมอมือรักษาคนทางจิตวิญญาณ มนุษย์เราจะอยู่ได้ต้องดีทั้ง
 ร่างกายและจิตวิญญาณสองอย่างประกอบกัน ถ้าได้ทั้งหมอกคนหมอมือมาสมกัน การทำงานทุก
 อย่างคงจะบรรลุวัตถุประสงค์ดังที่คิดไว้ เพราะว่ามันุษย์เรานั้นไม่สามารถจะอยู่ได้โดย
 ลำพัง ภาษาอังกฤษเรียกว่า We Cannot Live by Bread Alone พวกศาสนาคริสต์
 เขาสอนว่าเราไม่สามารถจะอยู่ได้โดยขนมปังอย่างเดียว แต่ต้องอยู่ได้ด้วยความรัก อยู่ได้
 ด้วยจิตที่สูงส่งและอุดมคติ เพราะฉะนั้นหมอมือและหมอกคนก็คงจะได้พบกันวันหนึ่ง วันนี้ไม่ได้
 พบกันก็คงวันข้างหน้า

ต่อไปขอทราบเรียนเชิญ ฯพณฯ รัฐมนตรี เทอดพงษ์ ไชยนันทน์ ซึ่งท่านเองมี
 ความคิดต่าง ๆ ในลักษณะที่มองจากคนข้างนอก เพราะท่านอยู่สำนักงานกรรมาธิการ รัฐมนตรี แต่ก็มา
 ควบคุมงานของสภาการศึกษา ท่านก็มองงานการศึกษาในลักษณะที่จากคนข้างนอกมองเข้า
 มาว่าควรจะเป็นอย่างไร วันนี้เราเริ่มต้นในลักษณะที่ท่านอาจารย์หมอประเวศ เริ่มก่อน
 จากคนข้างนอกมองข้างในแล้วท่านเทอดพงษ์อีก ต่อไปท่าน ดร. รุ่ง เป็นคนข้างในแต่ท่าน
 อาจจะมีมองแบบคนข้างนอกก็ได้เพราะท่านอยู่กรมการศึกษาออกโรงเรียน คนนี้ขอทราบ
 เรียนเชิญท่านรัฐมนตรี เทอดพงษ์ ไชยนันทน์

นายเทอดพงษ์ ไชยนันทน์ :

ขอบคุณครับ ที่จริงแล้วเรื่องที่ได้พูดคุยในวันนี้ ผมเคยพูดคุยก่อนบ้างแล้ว คงเป็น
 ความคิดที่ค่อนข้างจะติดใจ การศึกษาของเราในขณะนั้น บางครั้งคงจะต้องการเพิ่มเติมอีก
 มากทีเดียวที่จะทำอะไรที่จะทำให้ประชาชนทั้งหลายได้รับการศึกษาให้ครอบคลุมมากที่สุด
 เท่าที่จะเป็นไปได้ ในหัวข้อเรื่องการศึกษาเพื่อปวงชนนั้น ถ้าจะเอาความหมาย แปลความกัน
 ในความเห็นของผมซึ่งก็คงจะเหมือนกับหลาย ๆ คนว่า จะทำอย่างไรให้คนทั้งหลายได้มี
 ความรู้เพิ่มขึ้นเพื่อจะทำให้มีคุณภาพที่ดีขึ้น ให้ชีวิตที่มีโอกาสที่ดีขึ้น มีจริยธรรม มีการอยู่ร่วม
 กันในชุมชนที่ดีขึ้น การศึกษาจะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อคนทั้งหลายได้มีโอกาสมีชีวิต
 ที่ดีขึ้น ถ้าเราให้ความรู้กันมากมาย แต่ว่าชีวิตไม่ดีขึ้นนั้นก็ถือว่าไม่ประสบความสำเร็จ แต่
 ทำอย่างไรที่จะทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จ ก็ถือว่าได้บรรลุผลที่เราตั้งใจไว้ บางครั้ง
 เคยไปพูดในหลายที่หลายแห่งว่า บางทีอาจจะมองกันคนละมุม ในอดีตที่ผ่านมามีการเร่งรัด
 กันมากในเรื่องของการที่ว่า จะทำอย่างไรให้คนไทยทั้งหลายได้อ่านออกเขียนได้ครบกันทุก
 คน กลุ่มงบประมาณกันไปมากในช่วงนั้น ผมมีความคิดว่า ทำอย่างไรที่จะทำให้นักทั้งหลาย

นั้นได้มีความรู้ความคิดให้มากขึ้น ใ้ที่มีชีวิตที่ดีขึ้น โดสใช้ขงประมาณเท่าเดิม ถึงแม้จะอ่านไม่ได้ เขียนไม่ได้ แต่เทคโนโลยีใหม่ ๆ มีมาก ถ้าชีวิตดีขึ้นแล้วน่าจะประสบความสำเร็จมากกว่าที่เราจะไปกะเกณฑ์ให้คนมานั่งเรียนหนังสือให้ได้ แล้วก็ไม่ได้อะไรขึ้นมาอีกมากมาสนึก อาจจะมีมองกันคนละมุม เพราะฉะนั้นในปัจจุบันถ้าเราจะพูดในแง่ของกลุ่มคนที่เราจะพิจารณากันเรื่องของการศึกษาในขณะนี้ ผมคิดว่าในกระทรวงศึกษาธิการ ถ้าเราได้คุยกันจริง ๆ ไม่ค่อยน่าห่วงอะไรกับการที่คนจำนวนหนึ่งเข้าไปเรียนในโรงเรียน เพราะฉะนั้นการศึกษาในโรงเรียนเป็นเรื่องที่ได้ทำกันอยู่แล้วก็ไม่น่าห่วงอะไร หลักสูตรไม่คลั่งปรับเปลี่ยนหลักสูตร ครูอาจารย์ไม่คลั่งพัฒนาครูอาจารย์ หรือว่าอะไรที่สุดแล้วแต่ การเรียนการสอนในโรงเรียนเป็นเรื่องที่ไม่น่าห่วงอะไรเท่าใดนัก ปรับปรุงกันอย่างไรก็ได้ หรือว่าจะจัดระบบใหม่ให้ทันสมัยขึ้นมาอย่างไรก็เป็นไปได้ แต่ว่าการศึกษาที่น่าจะเป็นเรื่องสำคัญมากก็คือการศึกษานอกระบบโรงเรียน ตรงนี้คนจำนวนค่อนข้างประเทศ บางทีไม่มีโอกาสจะได้ศึกษากันจริง ๆ บ้างก็เรียนเป็นผู้แทนราษฎรอยู่ในต่างจังหวัด บางครั้งบางคราวเจอเจอชาวบ้านมาค่อนข้างมาก ชาวบ้านทั้งหลายในอดีตที่ผ่านมาบางครั้งบางคราวไม่มีโอกาสได้ศึกษาเพิ่มเติม ใช้ชีวิตอยู่ไปวัน ๆ เพราะฉะนั้นอะไรที่เจอเข้ามา เขาก็ทำกันอย่างนั้นมาตลอด ในขณะนี้เชื่อว่าเริ่มจะดีขึ้นเนื่องจากวิศวะการใหม่ ๆ เทคโนโลยีใหม่ ๆ โทรทัศน์ วิทยุ ได้เข้าไปทำให้เขาเริ่มมีความรู้ต่าง ๆ แพลกออกไปอีกมากมาย ซึ่งถือว่าเป็นส่วนดี อย่างไรก็ตามงานที่อยู่นอกระบบโรงเรียนก็น่าจะเป็นเรื่องที่จะต้องมาคุยกันให้มากยิ่งขึ้น เพราะว่างานตรงนี้ บางครั้งถ้าเราได้ช่วยให้คนทั้งหลายได้มีความรู้เพิ่มเติมมากขึ้น ก็จะทำให้ชีวิตของเขาดีขึ้น แต่ว่าจะทำกันอย่างไรนั้น คงจะเป็นกลยุทธ์กลวิธีที่เราจะดำเนินการ ในอดีตที่ผ่านมาที่มองเห็นกันค่อนข้างจะชัดเจนว่าชาวบ้าน ที่ไม่มีโอกาสเรียนต่อ นั้น สิ่งที่เราทำมาหากันกันนั้น เขาได้เรียนรู้จากคนข้าง ๆ กันมาตลอด ข้างบ้านเขาก็ออย่างไร ประกอบอาชีพอะไร ก็ต้องทำกับเขาด้วย บ้านนั้นประกอบอาชีพทำข้าวโพดบ้านนั้นก็ทำกับเขาด้วย ปีนี้ข้าวโพดไม่'ดี'ดปีหน้าก็ต้องทำเพราะไม่รู้ว่าจะทำอะไร ชาวบ้านเขาเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพราะฉะนั้นในสังคมที่เรียนรู้ซึ่งกันและกันก็เป็นอย่างนี้ เดินหน้าก็ไม่ได้มากนัก ก็มีหน่วยงานหลายแห่งที่พยายามไปให้ความรู้กัน แต่บางครั้งความรู้ที่เขาสอบจะได้ก็ไม่ตรงกับความรู้ที่เขาไปให้ ก็เลยสับสนกันมาตลอด ผมเคยเจอคนพวกนี้ นั่งคุยกับเขาว่าปีนี้ทำไหมเขาทำอย่างคนอื่นเขา เขาบอกว่าทำไม่เหมือนคนอื่นเขาไม่แน่ใจว่าเขาจะไปได้รอดหรือไม่ เพราะฉะนั้นคนในหมู่บ้านก็ทำอะไรก็ทำเหมือน ๆ กัน ถ้าได้ก็ไปไปด้วยกัน ถ้าไม่ได้ก็ไม่ไปด้วยกัน เพราะฉะนั้นก็เป็นเรื่องที่ต้องคุยกันขึ้นมาโดยตลอด ผมเคยคุยกับหลายครั้งกับพรรคพวกว่า

ไปตามชาวบ้านว่าหน่วยวิชาการต่าง ๆ เขาทดลองเสร็จแล้ว ชาวบ้านเอามาปลูกกันอย่างที่เขาทดลองไหม ปรากฏว่าไม่มี ที่เขาคลองก็อยู่ในแปลงทดลองไป ทดลองได้ผลอย่างไรก็ว่ากันไป ชาวบ้านก็อยู่อย่างชาวบ้าน เขาไม่กล้าเปลี่ยน ปรับเปลี่ยนขึ้นมาเกิดผลผลิตลงไป เขาเสียหายไม่มีคนรับผิดชอบ เพราะฉะนั้นสิ่งเหล่านี้ต้องถือวาระบบการเรียนรู้ การให้ความรู้กันอาจจะยังไม่ผูกพันไม่ต่อเนื่องไปจนถึงชาวบ้าน ส่วนตรงนี้น่าจะต้องได้รับการดูแล

สังคมในปัจจุบันอย่างที่ท่านอาจารย์หมอประเวศได้เล่าว่า จริง ๆ แล้วเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว สังคมสมัยก่อนไม่ต้องมีอะไรมากมายนัก แต่สมัยนี้เปลี่ยนแปลงรวดเร็วจนกระทั่งเราตามแทบไม่ทัน ชาวบ้านเองแทบจะตามสังคมไม่ทัน เพราะว่าการพัฒนาของรูปแบบของสังคม การอยู่ร่วมกันของสังคม เริ่มแปลกมากขึ้น สมัยก่อนครอบครัวอยู่กันอย่างพอจะพูดจะคุยกันได้ มีอะไรก็ขอกันกินได้ เจออะไรก็หยิบเอากันได้ ปัจจุบันนี้ไม่ได้แล้ว เพราะทุกอย่างนั้นเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจที่จะต้องซื้อขาย จะต้องเจรจา พยายามจะต้องเกี่ยวกันไปหมด การลงแขกสมัยก่อนที่เราเคยได้ยินเดี๋ยวนี้แทบหาไม่ได้แล้ว ต้องจ้างต้องจัดกันมา ใครไปลงแขกก็ต้องนับเวลากันชนิดที่ว่ากระดิกกันไม่ได้ นับเวลากันว่าไปกี่ชั่วโมงไปกันเท่าไร ซึ่งต่างไปจากสมัยก่อน เพราะฉะนั้นสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ สังคมที่เปลี่ยนไปค่อนข้างมากแล้วก็คงจะต้องอาศัยการให้ความรู้กันอย่างเต็มที่ เพราะว่าชาวบ้านเองไม่รู้จะทำอย่างไรก็เป็นไปตามสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยชาวบ้านเองก็ปรับตัวกันไม่ค่อยทัน ผมเคยยกตัวอย่างอันหนึ่งซึ่งคิดใจมาถึงเดี๋ยวนี้ ซึ่งปัจจุบันนี้ก็จะต้องเปลี่ยนไปแน่ ๆ สมัยช่วงหนึ่งผมเป็นผู้แทนราษฎร 10 กว่าปีมาแล้ว ในช่วงนั้นมีการเปลี่ยนแปลงอยู่อันหนึ่งที่เห็นค่อนข้างจะชัดเจนคือ เครื่องมือจากต่างประเทศเข้ามามาก และมีการโฆษณากันมาก ผมเคยเห็นเขาโฆษณาด้วยควายกันมาตลอด มีอยู่ปีหนึ่งการโฆษณาจากข้างนอกเข้าไปเพื่อที่จะเอาเครื่องมือเข้าไปทดแทน เขาทำได้ผลมากกว่าเราที่จะไปให้ความรู้ชาวบ้าน ปรากฏว่าเขาไปนั่งอธิบาย ชาวบ้านทั้งหลายเปลี่ยนหมด คนมีที่นาไร่ สองไร่ สามไร่ ต้องรอรถไถทั้ง ๆ ที่ใช้ควายไถนาเหมือนเดิมได้ ก็ไม่น่าจะมีปัญหาอะไร เวลาที่ใช้นั้นก็คงมีเวลากันอยู่แล้ว แต่นั่งรอรถไถ รถไถเข้าคิวกันยาวเหยียด ไถเสร็จแล้วก็นั่งรอเวลา เวลานั้นสูญหายไปแล้ว ๆ แล้วต้องเอาเงินอันนั้นไปจ้างค่ารถไถ ผมมานั่งคิดว่าจริง ๆ แล้วเรื่องอย่างนี้เป็นเรื่องที่เราไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสภาวะสังคมที่เปลี่ยนไป เพราะฉะนั้นคนข้างนอกก็เข้าไปก็ไปอธิบายชาวบ้าน ไม่ใช่หมู่บ้านเดียว หลายหมู่บ้านเหมือนกันหมดทุกหมู่บ้าน เราไม่ได้ให้ความรู้ชาวบ้านว่า การเปลี่ยนแปลงนั้นจะต้องมี มันต้องมี เพราะว่า

การเปลี่ยนแปลงนั้นไม่ใช่เปลี่ยนแปลงกันกระทันหัน ค่อนข้างจะรวดเร็วจนกระทั่งเราไม่ได้นึก
 เทคนิคผลว่า... ไรมันเกิดขึ้นจริง ๆ การเปลี่ยนแปลงจะต้องค่อยเป็นค่อยไป และค่อยรู้ว่า
 สิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นกระทบกับเราอย่างไร ดีไม่ใช่อ่างไร เพราะในระยะหลัง ๆ นี้ค่อนข้าง
 จะรวดเร็ว เพราะฉะนั้นส่วนที่เล่าให้ฟังนี้ว่าพลเกิดขึ้นมาอย่างนี้ ปรากฏว่าชาวบ้านก็
 ไปเสียเงิน เงินทั้งหลายก็ย้อนกลับไปยังประเทศญี่ปุ่น แล้วชาวบ้านมานั่งว่างงานกันอยู่อีก
 ระยะเวลาหนึ่ง เพราะไม่ต้องไปทำอะไรแล้ว อยู่ ๆ จ้างเขาไดนาเสิร์จ ตัวก็นั่งรอเมื่อไร
 ฝนมา แล้วค่อยไปลงกันใหม่ ว่างงานตั้งหลายวันไม่ได้อะไรขึ้นมา เงินที่ได้มาก็สะท้อนกลับ
 ไปประเทศอื่นไป เพราะฉะนั้นที่มองเห็นภาพว่า ที่เราให้ความรู้เขาไม่ทันหรือว่าแนะนำ
 เขาไม่ทันมันก็เกิดผลกระทบเสียหายไปไม่ใช่เล็กน้อยทีเดียว ผมยกหนึ่งตัวอย่างจากอีกหลาย ๆ
 ตัวอย่าง ซึ่งอาจจะมียกมากมายทีเดียว เพราะฉะนั้นในส่วนต่าง ๆ เหล่านี้จึงต้องเล่าให้
 ฟังว่าการศึกษานอกโรงเรียนเป็นเรื่องสำคัญ บางครั้งบางครั้งเมื่อสมัยก่อนมีคนไปแนะนำ
 ชาวบ้านเรื่องโน้นบ้างเรื่องนี้บ้าง เขาไม่สนใจ เขาก็ไม่อยากจะเข้ามาร่วมด้วย บางครั้ง
 คนที่ทำงานโพลเอาเรื่องอื่นไปบรรยายให้เขาฟัง เขาก็ไม่สนใจ แต่ทำอะไรจึงจะมานั่ง
 หูดเรื่องที่เขาก่อเรื่องจริง ๆ เขาก็จะสนใจและเข้ามามีส่วนร่วม ผมคิดว่าสิ่งทั้งหลาย
 เหล่านี้เป็นงานที่เป็นภาระหน้าที่ที่จะต้องทำ ทำอย่างไรที่จะเข้าไปให้ความรู้ การศึกษา
 ครั้งนี้เป็นการศึกษาที่จะต้องวางรูปแบบที่จะให้ทำอย่างไร ให้ชาวบ้านทั้งหลายได้มีความรู้
 อย่างน้อย ๆ ถ้าเขามีความรู้ชีวิตเขาก็จะดีขึ้น ก็ถือว่าเราได้ประสบความสำเร็จในการที่
 จะให้ความรู้แก่ชาวบ้านแล้ว งานการศึกษานอกโรงเรียนน่าจะเป็นเรื่องสำคัญในการที่จะ
 ทำในเรื่องนี้ทั้งหมด แต่ว่าไม่ใช่ทำเพื่อตัวเอง ตัวเองทำไม่ไหว นอกจากจะไปประสาน
 กับใครต่อใคร แล้วเอาความรู้ทั้งหลายนั้นไปให้กับชาวบ้าน เมื่อชาวบ้านมีความรู้ดีแล้วเขา
 ก็สามารถจะปรับตัวเพื่อที่จะเข้ากับสังคม เข้ากับชุมชนสมัยใหม่ได้

จริง ๆ แล้วความเอาใจจริงเอาใจใน เรื่องของการที่จะให้ความรู้แก่ชาวบ้าน
 หรือการให้การศึกษาแก่ปวงชน คงจะต้องมีการเอาใจจริงเอาใจกันจริง ๆ แล้วมุ่งเน้นว่าทำ
 อย่างไรที่จะให้คนทั้งหลายนั้นเข้ามามีส่วนร่วม จะทำให้การศึกษานั้นประสบความสำเร็จ
 กันค่อนข้างมากทีเดียว ผมคงจะยกตัวอย่างอีกสักตัวอย่างว่า ถ้าเราทำกันจริง ๆ แล้ว
 ผลที่จะสะท้อนกลับมาชาวบ้านจะเข้ามามีส่วนร่วมและมีความรู้มากเพิ่มเติมขึ้น ปัญหาของ
 โลกที่สำคัญอันหนึ่งคือ ปัญหาเอดส์ บังเอิญผมเียงอยู่ตรงนี้ตั้งแต่สมัยอยู่กระทรวงสาธารณสุข
 มา จนขณะนี้ผู้อำนวยการรัฐบาลก็มีปัญหาที่จะให้ความรู้เรื่องเอดส์แก่ชาวบ้าน ไปดูงาน
 มาหลายจังหวัด บางจังหวัดถ้าไม่เอาใจจริงเอาใจ ปัญหาเอดส์ก็ไม่ถึงชาวบ้าน

ไม่มีใครสนใจเท่าไรนัก แต่ในบางจังหวัดอย่างเช่นเมื่อเร็ว ๆ นี้ไปคุยงานกันที่เชียงใหม่ ที่อำเภอแม่จัน นายอำเภอที่นั่นเขาสนใจเขาก็ไประดมคนมา เอาชาวบ้าน เอากลุ่มชาวบ้าน มาตั้งเป็นอาสาสมัครเข้ามาร่วมเข้ามามีส่วน ชาวบ้านมีส่วนร่วมในเรื่องปัญหาเอดส์ เพราะฉะนั้นมีปัญหานี้เขาก็เข้ามามีบทบาทสำคัญ หน่วยงานอื่น ๆ ก็เข้ามามีบทบาทกัน ทุกฝ่ายถือเป็นเรื่องสำคัญ ปัญหาในบางหมู่บ้าน บางตำบลที่เขาสนใจจริง ๆ เขามีความรู้เรื่องเอดส์ อธิบายกันได้หมด คนนี้เป็นอย่างนั้น จะป้องกันอย่างไร จะทำอย่างไร เขาพูดได้หมด เพราะฉะนั้นจึงเป็นอุทาหรณ์อันหนึ่งว่า ถ้าทุกคนเอาจริง ถ้าทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้าไประดมช่วยกันเพราะถือเป็นเรื่องสำคัญ งานตรงนี้ก็ออกไปด้วยดี แต่ว่าในบางแห่งคนไม่สนใจไม่เอาจริงเอาใจ ผลก็คือ รัฐบาลไม่รู้จัก ระวังบ้างไม่ระวังบ้าง ก็อย่างที่ให้เห็น ๆ กันอยู่ เพราะฉะนั้นในส่วนตรงนี้ผมคิดว่าทำอย่างไรที่จะให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วน รับรู้ รับเห็นในสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ด้วย และก็คงจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ และสิ่งที่เราจะให้เขาก็จะต้องตรงกับสิ่งที่เขาต้องการ อย่างไรก็ตามในระยะข้างหน้าการให้การศึกษากว้างไป ซึ่งผมค่อนข้างจะเน้นนอกระบบโรงเรียน อาจจะมีหลายกลุ่มไม่ว่าจะเป็นคนกลุ่มใดก็ตาม เช่น ชาวเขา เขาก็อยากเรียนรู้อะไร ๆ ก็ต้องหาวิธีว่าทำอย่างไรจะให้เขาเรียนรู้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ก็ต้องหารูปแบบ แต่ว่าทั้งหลายทั้งปวงนั้น คนทั้งหลายโดยพื้นฐานแล้วอยากมีความรู้ อยากเรียน แต่ว่าเขาไม่รู้จะทำอย่างไร บางครั้งไม่รู้ว่าจะให้กันอย่างไร ถ้ามันไม่ตรงกันก็รับไม่ได้ ถ้าชาวบ้านเขาอยากรู้ เราให้ในสิ่งที่ตรงกับชีวิตเขา สิ่งเหล่านี้ก็รับกันได้ แล้วไปกันได้ด้วยดี แต่ถ้าให้ในสิ่งที่เขาไม่ประสงค์หรือเขาไม่เกี่ยวข้อง บางทีอาจจะทำให้ไม่ได้ผลเท่าที่ควรจะเป็นก็ได้ เพราะฉะนั้นสิ่งทั้งหลายเหล่านี้คิดว่างานที่น่าจะดำเนินการกันไปข้างหน้าอันนี้คือ การที่จะทำให้ประชาชนทั้งหลาย ปวงชนทั้งหลาย ได้มีความรู้เพิ่มเติมมากยิ่งขึ้น ข้อข้อที่เสนอมาว่า การศึกษาเพื่อปวงชนนั้นจะพัฒนาประเทศได้อย่างไร ชัดเจนว่า ถ้าคนเราได้เรียนรู้อะไรต่าง ๆ มากมายแล้ว ก็จะเปลี่ยนรูปแบบของการพัฒนาประเทศไปได้มากมาย แต่ถ้าเราไม่รู้อะไร บางทีปล่อยชาวบ้านว่าไปคามัน บางทีผลก็ออกมาอย่างที่เห็นประเทศเราจึงพัฒนาไปได้ช้า ในหลายประเทศนั้นที่พัฒนาไปได้รวดเร็ว ผมเชื่อว่าความรู้ของชาวบ้านเขาได้ก้าวหน้าพัฒนาไปมาก เมื่อพัฒนาไปแล้ว การขนขวายหาความรู้เพิ่มเติมมาก ๆ แล้ว การพัฒนาประเทศนั้นเป็นไปได้นั่นเอง เพราะฉะนั้นเชื่อว่าคงจะเป็นคำตอบได้ว่า ถ้าในประเทศเรามีคนมีความรู้มาก ๆ กันจริง ๆ ได้มีชีวิตที่ดีขึ้นจริง ๆ จากการศึกษาที่คืบคลาน จะทำให้ประเทศพัฒนาขึ้นไปได้ไกลทีเดียว ซึ่งกลวิธีกลยุทธ์ทั้งหลายนั้นเชื่อว่า ทั้งสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้วาง

รูปแบบกันมากมาย หรือผู้ที่เกี่ยวข้องนั้นได้วางรูปแบบกันมากมาย แต่ว่าส่วนหนึ่งที่สำคัญก็คือ การเข้ามามีส่วนร่วมของชาวบ้าน ซึ่งผมถือว่าเป็นเรื่องสำคัญทีเดียว หลายหน่วยงานคงจะต้องถือเป็นภาระหน้าที่ คงไม่ได้หมายความว่าบางครั้งบางคราว เราอาจจะแบ่งงานกัน จนกระทั่งงานอื่น ๆ นั้นอาจจะไม่ได้คิดว่าเป็นหน้าที่ที่จะช่วยกันให้การศึกษาแก่ชาวบ้าน เช่น งานด้านการเกษตร งานด้านอะไรก็มุ่งเน้นเฉพาะงานของตัวเองไปเท่านั้น หรือว่างานด้านอื่น ๆ ถ้าเราเอามารวมกันแล้วถือว่าถ้าวางแนวทางดี การศึกษาจะเป็นรูปเป็นแบบ เป็นระบบที่จะสามารถทำให้คนทั้งหลายนั้นได้เข้าใจกันได้ ก็มั่นใจว่าในอุศสมัยที่ท่าน ดร. รุ่ง มาอยู่การศึกษาออกโรงเรียนท่านคงจะดำเนินการไปได้เป็นอย่างดี เพราะว่างานด้านในโรงเรียนนั้น อย่างที่ได้เรียนว่าเราคงไม่ต้องห่วงเท่าไรนัก การศึกษาออกโรงเรียนนั้นคงจะเป็นเรื่องที่สำคัญที่จะทำให้ชาวบ้านตั้งแต่อายุมากไปจนถึงอายุน้อย ทุกคน อย่างที่ท่านอาจารย์หมอบริเวณว่า ทุกคนควรจะได้รับรู้ในส่วนที่เขาควรจะได้รับรู้ รู้เพื่อจะทำให้ชีวิตเขาได้มีโอกาสดีขึ้น ได้มีคุณภาพชีวิตของเขาได้ดีขึ้น ถึงใครจะอยู่ตรงไหน จะมีอาชีพอะไรก็ตาม ควรจะได้รับความรู้ที่เขาควรจะได้ เพราะฉะนั้นคิดว่าคงให้ความเห็นในเรื่องของการศึกษาทั่วไปกันก่อน เพราะว่าจริง ๆ คงจะมีเรื่องราวอีกมากที่จะได้ฟังจากผู้ที่อยู่ในแวดวงการศึกษากันจริง ๆ ต่อไป ขอบขอบคุณ

ผู้ดำเนินการอภิปราย :

ขอบพระคุณรัฐมนตรีเกษตรพงษ์ ไชยนิรันดร์ สิ่งที่ท่านพูดสอดคล้องกับท่านอาจารย์หมอบริเวณที่พูดไปแล้วที่เน้นเรื่องการศึกษาของชุมชนและของสังคมเป็นหลัก ท่านพูดในเชิงว่า การเรียนรู้นั้นเกิดขึ้นตามธรรมชาติอยู่แล้ว นอกเหนือจากระบบการจัดการศึกษา ซึ่งตรงนี้เป็นแนวคิดของนักการศึกษาหลายท่าน เป็นแนวคิดที่ทันสมัยว่า การเรียนรู้ของชุมชนของชาวบ้าน ของประชาชนที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาตินั้นเป็นการเรียนรู้ที่รัฐบาลหลาย ๆ รัฐบาลในโลกนี้ให้ความสนใจน้อยเหลือเกิน ซึ่งถ้าหากว่าเราไม่ให้ความสนใจตรงนั้น วันหนึ่งจะเกิดปัญหา เช่น ประเทศอิหร่าน ซึ่งครั้งหนึ่งรัฐบาลของพระเจ้าชาห์จัดการศึกษาสมัยใหม่ให้แก่ประชาชน เขาชวน แต่ล้มไปว่าประชาชนส่วนใหญ่ไม่เรียนวุฒิอีกที่เป็นลัทธิของโคโมเนนี่ โดยที่รัฐบาลไม่เข้าใจเลยว่าประชาชนเขาเรียนอย่างหนึ่ง แต่รัฐบาลสอนอีกอย่างหนึ่ง ในที่สุดก็เกิดการขัดแย้งกัน เกิดวิกฤตการณ์ทางสังคม การเรียนรู้ของประชาชนที่เกิดขึ้นตามธรรมชาตินี้เป็นสิ่งสำคัญมาก ท่านรัฐมนตรีได้ชี้ให้เห็นถึงตัวอย่างมากมาย ตลอดจนแนะนำ ต่อไปเราต้องเข้าใจความรู้สึกความนึกคิดของชาวบ้านที่เขาคิดอยากจะเรียน

อะไร เป็นสิ่งแรกที่เราต้องทำเพื่อให้เข้าถึงตรงนั้น ตลอดคนเฝ้าเรื่องของความสำคัญของการ
เรียนรู้ของชาวบ้านจะมีผลต่อการพัฒนาประเทศอย่างมาก การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นมี
ความสำคัญที่สุด ทั้งนี้เราก็ได้เชิญผู้นำจากภาคเอกชน องค์กรชาวบ้าน และองค์กรของ
ประชาชนมาร่วมหลายท่าน โดยมีเจตนาพร้อมอยากจะได้ให้เกิดความคิดที่หลากหลาย ฉะนั้น
น่าประหลาดใจว่าแนวคิดของท่านรัฐมนตรีเทอดพงษ์กับท่านอาจารย์หมอประเวศ มีความ
สอดคล้องกันมาก คล้าย ๆ กับคำพูดของฝรั่งที่บอกว่า Great Men Think Alike ผู้ซึ่ง
ใหญ่ย่อมจะคิดเหมือนกัน ต่อไปขอเชิญท่าน ดร. รุ่ง แก้วแดง อธิบดีกรมการศึกษานอก-
โรงเรียน

ดร. รุ่ง แก้วแดง :

ผมอยากจะทำเรื่องว่า คำถามแรกก็ ดร. วิชัยถามว่า การศึกษาเพื่อปวงชนนี้
ในช่วงแรกเราน่าจะจัดการศึกษาระดับไหน ผมเข้าใจว่าการศึกษาเพื่อปวงชนนี้ อาจจะ
ไม่จำเป็นต้องมาแบ่งเป็นระดับ เพียงแต่เราแบ่งเป็นสองส่วน คือทั้งในส่วนที่อยู่ในโรงเรียน
และส่วนที่อยู่นอกโรงเรียน อันนี้ต้องขอบคุณท่านรัฐมนตรีเทอดพงษ์ที่ท่านได้ให้ความสำคัญกับ
งานการศึกษานอกโรงเรียน ความจริงวันนี้ถ้าตามโปรแกรมคนที่จะมาบรรยายกับท่าน
ก็คือ ฯพณฯ รัฐมนตรีสัมพันธ์ ทองสมัคร ซึ่งท่านดูแลงานทั้งหมดของกระทรวงศึกษา ทั้งใน
ส่วนของการศึกษาในและนอกโรงเรียน รวมทั้งในส่วนของการศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม
ซึ่งเชื่อมโยงกันทั้งหมด แต่บังเอิญท่านคิดเข้าเฝ้าอยู่ที่เลสมอบให้ผมมาแทน ผมเข้าใจว่า
ถ้าผมจะบรรยายไปแล้วไปในส่วนที่อยู่ในโรงเรียนนั้น ก็เห็นท่านที่อยู่ในโรงเรียนนั่งกันเต็ม
ไปหมด ฉะนั้นผมจะพูดเฉพาะในส่วนที่อยู่นอกโรงเรียน ซึ่งในปัจจุบันและในอนาคตผมเข้าใจ
ว่าจะมีบทบาทและมีความสำคัญในส่วนนี้มากขึ้นเรื่อย ๆ มาอีกคำถามหนึ่งที่ทางสภาการศึกษา
ถามว่า การศึกษาเพื่อปวงชนเป็นเรื่องที่จำเป็นหรือไม่ เราจะต้องเร่งทำหรือไม่ ก็อย่างที่คุณ
หมอประเวศได้พูดถึงแล้ว ถ้าเรามองว่าการศึกษาคือกระบวนการพัฒนาคน แล้วโลกใน
ยุคปัจจุบันคิดต่อเชื่อมโยงกันได้มาก ความสำเร็จและความล้มเหลวของการพัฒนาประเทศ
นั้นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดคือ คุณภาพของคน เพราะถ้าหากว่าคนของเรามีคุณภาพแล้ว
เราก็สามารถที่จะทำอะไรและคิดอะไรได้ เพราะฉะนั้นเราน่าจะมองดูสักนิดว่า สถานภาพ
ทางการศึกษาของไทยที่เราทำกันมาช้านานเกือบครบ 100 ปีแล้ว ถ้าเราเอาการศึกษา
ในระบบมาเป็นตัวตั้ง สถานภาพทางการศึกษาไทยของเรานั้น จะว่าดีก็ไม่ใช่ จะว่าด้อย
เกินไปก็ไม่เชิง แต่เราพบว่าการจัดการศึกษา ถ้าเรามองในแง่ปริมาณนี้ เรายังทำได้อยู่

ค่อนข้างน้อยถ้าเปรียบเทียบกับประเทศพัฒนาแล้ว และเราทำได้ค่อนข้างมากพอสมควรถ้าเปรียบเทียบกับประเทศที่ด้อยพัฒนา

ในเรื่องการไม่รู้หนังสือผมเห็นต่างมุมกับท่านรัฐมนตรีเกษตรฯ ผมเข้าใจว่าการคิดค่า การให้ความรู้ สื่อการอ่านเป็นเรื่องที่สำคัญมากกว่าการฟัง คิดว่าคนจำเป็นต้องรู้หนังสือเพื่อเป็นช่องทางของการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการเรียน ตอนนั้นคนไทยที่ไม่รู้หนังสือนั้นมีอยู่ทั้งหมด 1,200,000 คน คิดเป็นร้อยละ 7 ของประชากรทั้งหมด หลายประเทศเขาประกาศว่าประเทศเขาไม่มีคนไม่รู้หนังสือแล้ว มีแต่คนอ่านออกเขียนได้ แต่ของเรายังเป็นจุดด้อยอยู่จุดหนึ่งตรงนี้ และที่สำคัญก็คือเคยมีการศึกษาของ TDRI เปรียบเทียบระดับการศึกษาของกรรมกร คือ คนที่ทำงานในโรงงานทั้งหมด ถ้าเราจะไปแข่งทางเศรษฐกิจกับเขาต้องดูคุณภาพของกรรมกรไทย มีอัตราการเรียนจบเพียง ป.4 สูงกว่าประเทศอื่น ๆ กล่าวคือกรรมกรไทยร้อยละ 86 จบเพียง ป.4 ในขณะที่ไต้หวัน เกาหลีนั้นอยู่ที่ร้อยละ 40 กว่า ๆ เท่านั้น ชุดงาช้าง ๆ ก็คือดูคุณภาพตรงนี้ประมาณครึ่งหนึ่งที่เราน่าดีกว่าเขา มีตัวเลขอีกตัวหนึ่งซึ่งน่าสนใจมากก็คือตัวเลขในเรื่องของการศึกษาของผู้ชายชุมชน คือ ท่านกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และกรรมการหมู่บ้าน จากข้อมูลของกระทรวงมหาดไทยและกรมการศึกษานอกโรงเรียน พบว่า ร้อยละ 84 ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จบการศึกษาเพียง ป.4 เท่านั้น การให้การศึกษาจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นมาก ต้องเสริมเข้าไปตรงนี้ เมื่อเสริมเข้าไปตรงนี้ถ้าเราแบ่งคนออกเป็นสองพวก พวกหนึ่งก็คือที่อยู่ในระบบโรงเรียนทั้งหมดประมาณ 12 ล้านคนที่เหลือ 40 กว่าล้านคนนั้น ก็คือคนที่อยู่นอกโรงเรียนทั้งหมด ซึ่งถ้าเป็นนอกระบบโรงเรียนแล้ว เข้าใจว่าคือส่วนที่เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ในส่วนของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ในปัจจุบันเราทำการศึกษาใหญ่ ๆ อยู่สองระบบ ระบบที่หนึ่งคือระบบการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งเราให้ค่าจำกัดความที่ชัดเจนก็คือการเรียนประเภทที่มีประกาศนียบัตรให้ จะเอาไปใช้ต่อหรือไม่ใช้ต่อเป็นอีกเรื่องหนึ่ง กับอีกระบบที่เราทำอยู่ก็คือการศึกษาคามลัชยาศาสตร์ หรือ Informal Education หมายความว่าเป็นการศึกษาประเภทที่คนเรารู้ได้โดยไม่ต้องมีประกาศนียบัตร ฝรั่งการวิทยุ คู่มือการโทรทัศน์ อ่านจากหนังสือพิมพ์ อ่านหนังสืออื่น เราสามารถทำได้มากถ้าเราทำงานในระบบใหม่ คือ ทำเป็นระบบเครือข่ายที่กำหนดยุทธศาสตร์ให้ ถ้าเป็นอย่างนั้นแล้ว งานการศึกษานอกโรงเรียนก็จะมีความสำคัญค่อนข้างมาก ในส่วนของการศึกษานอกโรงเรียนคือ Nonformal Education เดิมกรมการศึกษานอกโรงเรียนทำอยู่ปีหนึ่งประมาณ 8-9 แสนคน เมื่อผมมานั่งอยู่ที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน ผมก็ลองคุยกับบรรดาพวกแล้วว่า ถ้า

คนเรียนมีอยู่ 40 ล้าน แล้วเราทำอยู่ปีละ 1 ล้าน มันอีกหลายร้อยปีที่ทำให้คนจบ ป.4 มี การศึกษาสูงขึ้น เพราะคนไทยสมัยก่อนรุ่นพวกเรานั้น ใครจบ ป.4 แล้วทุกคนก็ออกหมด เหลือพวกเรานี่แหละเรียนมาได้ก็เก่งเต็มทนแล้ว เมื่อเป็นอย่างนั้นผมลองตั้งเป้าหมายใหม่ บอกว่าปี 2537 นี้ขอที่ 2 ล้านได้ไหม ตอนแรกหลายคนก็ค่อนข้างกังวล แต่พอเรามานั่ง ทำกันจริง ๆ แล้วก็ปรากฏว่าตอนนี้เป้าหมาย 2 ล้านแน่นอน หมายความว่าเพิ่มขึ้นร้อย-เปอร์เซ็นต์ ซึ่งในปี 2538 ตั้งเป้าหมายไว้ 4 ล้านคน เพราะฉะนั้นในส่วนนี้ถ้าเราสามารถ ขยับเป้าขึ้นไปได้เรื่อย ๆ ผมคิดว่าโอกาสของการศึกษาเพื่อปวงชนคงจะมี แต่การจัดการ ศึกษาเราไม่ควรจะมุ่งแค่ในแง่ของปริมาณอย่างเดียว ถ้าอย่างที่คุณหมอประเวศพูดถึงแล้ว ท่านก็จะพบว่าการศึกษาในระบบของเราตอนนี้ค่อนข้างจะถึงจุดที่ตันพอสมควร ที่ตันเพราะ ว่ากระบวนการศึกษาในระบบโรงเรียนนี่ถึงมาก 10 ปี เราเปลี่ยนหลักสูตรกันครั้งหนึ่ง เราพูดถึงเรื่องหลักสูตรชุมชนเล็กเสียเถอะ เพราะคนทำหลักสูตรนี่คือคนที่นั่งอยู่ที่กรม- วิชาการ ที่เราเคยบอกจะให้เขตก้าว ทำไปทำมาก็ไปไม่รอดก็ต้องถอยกลับเข้ามา แต่ถ้า ในแง่ปรัชญาของการศึกษานอกโรงเรียนจะสอดคล้องกับที่คุณหมอประเวศพูดทุกประการ นับ ตั้งแต่ประการที่หนึ่งว่า ถ้าการจัดการศึกษาในโรงเรียนแล้วปรัชญาต้องเป็นการเตรียมคน เพื่ออนาคต สิ่งที่เราเรียนวันนี้ของเล็ก ป.1 เราคิดว่าเด็กจะต้องใช้เมื่อจบ ม.6 ซึ่งก็ อีก 12 ปีข้างหน้า แต่ถ้าปรัชญาของการศึกษานอกโรงเรียนนี่ไม่ใช่ สิ่งที่เราเรียน วันนี้ก็คือปัญหาของชุมชน ปัญหาของครอบครัว และปัญหาของสังคมที่เขาเผชิญอยู่ทุกวันนี้ เพราะฉะนั้นการศึกษานอกโรงเรียนเราเรียนปัจจุบัน แนวความคิดก็คือเราเรียนสิ่งที่ เป็น ปัญหา เราจะไม่เรียนสิ่งที่นอกตัวมาก อีกสิ่งหนึ่งที่น่าสนใจมากและได้ประโยชน์คือการเรียน ของกลุ่มสนใจ กลุ่มสนใจนี้ใครอยากเรียนเรื่องอะไรก็ขอให้มีความสนใจขึ้นมาเท่านั้นเอง และที่สำคัญคือ คนที่สอนกลุ่มสนใจไม่ต้องเอามาจากที่ไหนก็เอาคนในชุมชนมาสอนและเรียน กันเอง ก็คือปรัชญาของการศึกษาชุมชนที่คุณหมอประเวศพูดถึง นอกจากนี้ถ้าหากให้การ จัด การศึกษามุ่งที่กระบวนการคิด โดยเฉพาะที่ปรัชญาที่ท่าน ดร.โกวิท เน้นมากก็คือกระบวนการ คิดเป็น คือมุ่งที่จะให้คิด เพราะว่า การเรียนของเราตอนนี้สอนเรื่องจำ เด็กไทยสมอง ส่วนจำไปงออกมาเยอะ ส่วนคิดแทบเพราะไม่ได้ใช้ เพราะเราสอนระบบจำ บ้านเราออก แบบอะไรใหม่ ๆ ไม่ได้ แต่ถ้าออกมา ทำเลียนแบบเก่ง เราทำเลียนแบบจนกระทั่งไม่รู้ ว่า ของไหนอันจริง อันไหนอันปลอม เพราะฉะนั้นจึงเป็นเรื่องใหญ่ แล้วระบบราชการเราก็ เป็นมาก บอกลองให้คิดมา บางคนบอกฆ่าตัวตายดีกว่าที่จะมานั่งคิดอะไรอยู่ การศึกษาใน ระบบโรงเรียนเราเน้นการจำมาก เราแข่งกันบอกว่า ใครท่องได้มาก คือ คนที่สอบได้

คะแนนสูง เด็กทุกคนก็ต้องท่องหมด แล้วตอนหลังนี้เรามาทำข้อสอบเป็นปรนัย คิดก็ไม่เป็น
 เชื้อนั้นก็ไม่มี ทำก็ไม่เป็น แต่การศึกษานอกโรงเรียนเราพยายามมุ่งตรงเรื่องการคิดเป็น
 แต่ไปยังไม่ค่อยถึง เพราะพรรคพวกเราที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนก็คิดไม่ค่อยเป็นเหมือน
 กัน ตรงนี้เป็นปัญหาใหญ่ ผมพยายามบอกอยู่เรื่อยว่าต้องคิดให้เป็นนอกจากเรื่องคิดไม่เป็น
 แล้ว พวกกรมการศึกษานอกโรงเรียนรู้หมดทุกเรื่อง ทำหมดทุกเรื่อง ยกเว้นเรื่องเดียวที่
 ไม่รู้และไม่ค่อยทำ คืองานการศึกษานอกโรงเรียน พอผมมาผมบอกให้มาทำเรื่องการศึกษา
 นอกโรงเรียนแล้วฝึกให้คนคิดเป็น เพราะฉะนั้นท่านจึงเห็นเลขว่าคนมาประชุมห้องนี้ เมื่อ
 ก่อนแปลกมากคนชอบสิ่ง เรามาประชุมห้องนี้ คิดอะไรไม่ออกก็ต้องเกณฑ์กรมการศึกษา
 นอกโรงเรียนมา ตอนหลังเราบอกห้องนี้ หน่อย มาไม่กี่คน ให้ไปนั่งคิดเป็นและไปนั่ง
 ทำงานกัน ปรัชญาของการศึกษานอกโรงเรียนเป็นปรัชญาของการศึกษาชุมชน เป็นปรัชญา
 ของการศึกษาเพื่อปวงชน เป็นปรัชญาของการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม เราเน้นเรื่องการคิด
 เน้นเรื่องการทำมากกว่าความรู้และความจำ ที่เราพยายามทำอยู่ ถึงแม้ว่าบางจุดจะไปไม่
 ถึง เราจะพยายามเดินไปทิศทางนี้เพราะฟังจากที่คลุมหมอบริเวณสุด แสดงว่าเราเดินไป
 ถูกทางแล้ว เพราะฉะนั้นถ้าเราจะทำอย่างนี้เราควรจะทำอย่างไร ตอนนั้นในกรมการศึกษา
 นอกโรงเรียนเราแบ่งลูกค้า คือ ผู้เรียนออกเป็นกลุ่มก่อน เช่น กลุ่มหนึ่งที่เราทำได้ค่อนข้าง
 ได้ผลมาก แต่หลักสูตรยังไม่มีย่างที่เราคิด ก็คือกลุ่มของผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตอน
 นี้ผู้นำชุมชน กำนันผู้ใหญ่บ้านเรียนอยู่กับกรมการศึกษานอกโรงเรียนประมาณ 180,000 คน
 อนาคตเราอาจให้ไปถึงที่ 360,000 คน อีกประการหนึ่งที่เราพยายามจะหาคนแต่ทำไม่
 ได้ก็คือเรื่องของประชาธิปไตยในความหมายของวิถีชีวิตชุมชน ไม่ใช่มานั่งท่องปรัชญาของ
 กรีกหรือของอะไรอยู่ แล้วอย่างที่ผมเรียนว่าในอนาคตรูปแบบสิ่งที่ผมทำคือเรียนวิชาเนื้อหา
 นิดเดียว และกลับไปฝึกปฏิบัติในชีวิต การประเมินผลนอกโรงเรียนนั้น เราอาจประเมินผล
 การทำของเขามากกว่าที่มาท่องหนังสือ เพราะการท่องหนังสือไม่มีประโยชน์อะไรแล้วอย่าง
 ที่เรารู้กัน เมื่อเป็นอย่างนี้กลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้านเข้าใจว่าจะเป็นกลุ่มหลัก แล้วคนเหล่านั้น
 ถ้าคุณพัฒนาการศึกษาของท่านแล้วก็เข้าใจว่าท่านจะอยู่กับเราอย่างน้อย ๆ 4 ปี จนกว่าจะจบ
 ม.6 กำนันผู้ใหญ่บ้านหลายคนตอนนี้อาจเรียนต่อมหาวิทยาลัย วันก่อนผมไปพบที่จังหวัดหนึ่ง
 เห็นท่านอายุจะ 60 ปีแล้ว ผมก็ถามท่านว่าทำไมลุงกำนันมาเรียนอีก ท่านก็บอกไม่ได้
 หลอก ท่านอธิบดี เพราะว่าเด็กเมื่อวานซึ่งจบรัฐศาสตร์มาจากรามคำแหงไปที่วประชา
 สัมพันธ์ทั้งหมดบ้านเลข บอกว่าอย่าไปเชื่อกำนันนะ กำนันไม่จบ ป.6 กำนันได้ข่าวมาโกรธ
 ใหญ่เลย บอกว่าจะเรียนปริญญา เมื่อเป็นอย่างนี้ผมเข้าใจว่าเป็นแรงกดดันในแง่ของความรู้

ของสังคม เราก็เข้าไปตรงนี้พอดี กลุ่มอื่น ๆ ที่เราทำค่อนข้างมาก คือ กลุ่มเกษตรกร แต่กลุ่มที่เป็นล่ำเป็นสันที่สุดในปัจจุบันคือกลุ่มแรงงาน กลุ่มแรงงานนั้นร่วมมือด้วยกันหลาย กระทรวง ทบวง กรม ที่จะออกมาตราฐานของแรงงานขึ้นมา กลุ่มคนพิการ และกลุ่มคนที่อยู่เวรร้อน ที่อยู่ในกรุงเทพฯ เป็นต้น เราแบ่งเป็นกลุ่ม ๆ มีทั้งหมดประมาณ 24 กลุ่มคน จาก 40 ล้านคน คนก็มาก งานก็มาก เราทำอย่างไร ผมบอกกับพรรคพวกที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนว่า งานการศึกษานอกโรงเรียนไม่ใช่งานกรมเราแต่ผู้เดียว เราเป็นคนสนับสนุนและส่งเสริม เพราะฉะนั้นงานที่เราทำตอนนี้คือทำระบบเครือข่ายหมดเลย อย่างเช่น ของทหารเราร่วมกับกองทัพ ทั้งกองบัญชาการทหารสูงสุด กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ เขาก็จัดตรงนี้มาแล้วนี่งั้นเรียนกัน ซึ่งได้ผลดีมากเราสอนให้ทั้งสามัญและอาชีพ เราร่วมมือกับทางภาคเอกชนในหลายแห่ง ตอนนี้เรากำลังคุยกับบริษัทคาลเท็กซ์เพื่อที่จะเปิดศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนในบิมน้ำมันต่อไป บิมนใหญ่ ๆ เราจะเปิดทั่วไปเลย เพราะฉะนั้นสิ่งที่ผมให้แนวความคิดกับเพื่อนข้าราชการกรมการศึกษานอกโรงเรียนว่า ที่ไหนคนรวมตัวกันเกินกว่า 10 คนขึ้นไป เราจะไปเปิดศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนที่นั่น เพราะฉะนั้นเมื่อเป็นอย่างนี้ขึ้นมาอย่างเช่น ในส่วนของกระทรวงเอง ซึ่งกำลังดำเนินการอยู่ เดิมกรมการศึกษานอกโรงเรียนออกมาจากโรงเรียนประถมศึกษา ต่อไปโรงเรียนประถมศึกษา คือศูนย์การเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา ก็คือศูนย์การเรียน กรมอาชีวศึกษาก็คือสภารหัสต่าง เดิมจบแล้วก็ได้ประกาศนียบัตรไปใบหนึ่ง เสร็จเรียบร้อยแล้วพอไปถึงโรงงานบอกว่าไม่ได้หรอกต้องวุฒิ ม.3 นะ ถึงจะทำงานโรงงานนี้ได้ คนจบสภารหัสต่างทำอย่างไร ไปซื้อวุฒิบัตรปลอมเพื่อจะไปเข้าทำงาน ตอนนี้เราบอกที่สภารหัสต่างเรียนวิชาชีพเสร็จแล้วโอนหน่วยกิตทั้งหมดมาแล้วมาเรียนวิชาสามัญกับกรมการศึกษานอกโรงเรียน จบแล้วได้ ม.3 หรือ ม.6 ซึ่งจะทำอย่างเดียวกับกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน งานทางด้านคุณภาพชีวิตหลายงานจะทำงานกับกระทรวงสาธารณสุข เพราะฉะนั้นผมเข้าใจว่าเครือข่ายของกรมการศึกษานอกโรงเรียนนั้นค่อนข้างจะกว้างรวมไปกระทั่งสื่อมวลชน โดยเฉพาะในลักษณะของการศึกษาตามอัธยาศัย เพราะฉะนั้นโดยวิธีนี้ในส่วนของกรมแล้ว กรมการศึกษานอกโรงเรียนมีความเห็นว่าถ้าคนไทยร่วมมือกันระดมทรัพยากรมาด้วยกัน เรื่องงบประมาณไม่ได้เป็นเรื่องใหญ่ ในอดีตเราต่างคนต่างแย่งกันทำ คนของกรมการศึกษานอกโรงเรียนถามผู้สอนคือใครก็คือคนในชุมชน คนที่เป็นภูมิปัญญาเราเลือกมาเราคัดมา ตอนนี้เรามีทะเบียนอยู่ทั้งหมดเกือบสามพันกว่าคนที่จะเป็นคนสอนในทุกเรื่อง วิชาอาชีพต่าง ๆ จะอยู่ตรงนี้

สุดท้ายก็อาจจะวิงวอนว่าประเทศเรานั้นมีการะเรื่องการศึกษามาก สำหรับคนนอกระบบโรงเรียน อหากเชิญท่านมาช่วยกัน คนทุกคนมีส่วนในการจัดการศึกษาของชาติ ท่านอย่าไปแบ่งเลยว่าต้องเป็นคนนั้นคนนี้ เพราะว่าโรงเรียนก็ไม่ใช่ของเรา เขาให้มาดูแลชั่วคราว ถ้าหากว่าเรามาช่วยกันได้ทั้งหมดแล้ว ผมมั่นใจว่าเราทำได้ในเวลาอันเร็วนี้ ถ้าถึงตอนนั้นแล้วปรัชญาเรื่องการศึกษาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเรา ก็จะเป็นไปได้ และไม่ได้ยากเย็นอะไรเลย คิดว่าสิ่งที่ทางสภาการศึกษาเชิญมาสัมมนาในวันนี้ผมก็อาจจะยืนยันว่า 1) การศึกษาสำหรับคนทุกคนเป็นเรื่องที่จำเป็น 2) เรามีโอกาสที่จะจัดการศึกษาให้กับคนทุกคนได้ ทวีพยากรเรามีมากพอ ประเทศไทยมีคนเก่ง ๆ มาก เพียงแต่ว่าผมว่ามีสองเรื่องซึ่งผมชอบล้อเล่นกับพวกเรานั่นคือ เราไม่ค่อยทำร่วมกัน และเราไม่ค่อยทำ คือเราสัมมนากันเรื่อย เหมือนกับที่สภาการศึกษาทำเขาเรียกพวกซึ่งผมล้อเล่นคือพวก NATO เมื่อผมบอก NATO คือ No Action and Talk Only ผมว่าผมพูดเพียงแค่นี้ ขอบคุชครับ

ผู้ดำเนินรายการอภิปราย :

ขอบคุชครับ ท่านก็ล้อผมเรื่อย สภาการศึกษาเหมือนนาโต้ No Action Talk Only แต่ Talking ก็เป็น Action เหมือนกัน ปกติปัญหาของคนเราคือการพูดจากันให้รู้เรื่อง ปัญหาของสังคมไปค้นดูแล้วไม่มีอะไรยากเท่ากับการสื่อสาร หูต่า ๆ เด็ดงัน เข้าใจกันคนละอย่างได้ ลักษณะอย่างนี้ก็จะเป็นไปได้เหมือนกัน เพราะฉะนั้นท่านเองก็ได้พูดงานของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ในระยะเวลาสั้นสั้น 20 กว่านาที ท่านพูดได้ประเด็นมากมาย ซึ่งก็สอดคล้องกับสองท่านที่พูดไปแล้วอย่างมากที่สุด แต่ว่าเป็นเรื่องรายละเอียดที่ทำให้เรารู้สึกประทับใจและดีใจอย่างมากที่ท่านได้มีความคิดก้าวหน้าและอาจจะทำให้ครอบคลุมถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้น และท่านได้เน้นถึงประเด็นปรัชญาเดิมของการศึกษานอกระบบ ซึ่งสัมพันธ์กันกับปลัดโกวิท ท่านเป็นผู้นำตรงนั้นอยู่ สมัยนั้นก็เริ่มคิดเป็น เป็นปรัชญาการศึกษานอกระบบ ซึ่งชาวต่างประเทศยังเชิดชูแนวคิดของการคิดเป็นนี้ ในกระบวนการของการศึกษา ทั่วโลกเขาคิดอย่างไรกับไทย ตรงนี้เขาคิดสรรเสริญมาก อันนี้เป็นจุดเด่นที่แปลก ที่ผมไปสัมผัสกับชาวต่างประเทศเขาจะบอกว่าปรัชญาการศึกษาไทยในเรื่องคิดเป็น มีความโดดเด่นมาก และท่าน ดร. รุ่ง ก็ได้ย้ำว่าทำอย่างไรจะให้การศึกษาของเราได้ทำให้คนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งท่านเองก็เป็นตัวอย่างที่ดี

ผมเองอาจจะเพิ่มเติมสักเล็กน้อยเพราะที่พูดกันไปทั้งหมดนี้พูดกันนอกกระบวน
 ส่วนใหญ่ ซึ่งมีความสำคัญอันลงไปถึงที่มาของการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชน สืบเนื่องจาก
 การประชุมระดับโลกของยูเนสโกกับธนาคารโลกและยูนิเซฟที่จอมเทียนเมื่อ 3-4 ปีที่แล้ว
 จริง ๆ แล้วมาตีความหมายกันว่าการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชนคืออะไร ส่วนใหญ่นักคิดใน
 ระบบโรงเรียนก็จะบอกว่าประถมศึกษาคือขั้นแน่นอน สมาชิกของยูเนสโกส่วนใหญ่มาจาก
 ประเทศด้อยพัฒนาและกำลังพัฒนา แอฟริกาที่มาก เอเชียก็เยอะ ส่วนใหญ่ยังจัดการศึกษา
 ประถมศึกษาไม่ถึงหกปี เพราะฉะนั้นเป้าหมายของยูเนสโกตอนนั้นคือจัดการศึกษาพื้นฐาน
 ประถมศึกษาหกปีให้ครบทุกประเทศ แต่ของไทยเรา เราอยู่ระดับสูงกว่านั้น เราก็อยาก
 จะมองว่าการศึกษาพื้นฐานของปวงชนชาวไทยคือมัธยมศึกษา ซึ่งในแผนการศึกษาแห่งชาติ
 ฉบับปัจจุบัน กำหนดว่าเป็นการศึกษาระดับมัธยมศึกษาโดยไม่ได้กำหนดว่าต้นหรือปลายจะต้อง
 เป็นการศึกษาของปวงชน ซึ่งเจตนารมณ์ของคณมทอประเวศก็คือ ให้คนไทยเรามีความฉลาด
 มีความดี และมีความสุข ให้เป็นหลักการทั่วไปเช่นนั้น แต่ถ้ามาแตกเป็นรูปธรรมสำหรับ
 พวกเราซึ่งเป็นนักหลักสูตร ครูบาอาจารย์ที่ต้องสอนหนังสือในโรงเรียนหรือจัดโปรแกรม
 การศึกษานอกกระบวนจะจัดอย่างไร อะไรคือความรู้พื้นฐานที่ปวงชนควรจะได้ ให้มีความสุข
 มีความดี และมีความสุข ตรงนี้ต้องมาตีประเด็น ในความรู้ลึกของผมอาจจะต้องมองตรงนี้
 ให้เล็งลงในการกำแผนปฏิบัติทั้งในและนอกกระบวนโรงเรียน อาจจะแบ่งเป็นสองกลุ่ม กลุ่ม
 แรกเป็นกลุ่มของความรู้หรือทักษะที่เรียกว่าความรู้พื้นฐานที่เป็นพื้นฐานของประชาชนชาวไทย
 ที่จะอยู่ในโลกสมัยใหม่ และมีวัฒนธรรมที่ค่อนข้างเดิมมีอะไรบ้าง ความรู้สามัญควรจะเป็น
 อะไรที่เกี่ยวข้องกับการวางตัวในสังคมปัจจุบันนี้ ทักษะคิดทางการเมือง ทักษะในการที่จะมี
 ชีวิตอยู่ร่วมกันในชุมชน ทั้งในเมืองและในชนบทมีอะไรบ้าง ความรู้พื้นฐานตรงนั้นมีอะไรบ้าง
 อีกอันหนึ่งที่ไม่อยากจะให้ลืมก็คือส่วนที่สอง เพราะว่าถ้าส่วนที่สองไม่มีจะทำให้เกิดปัญหาของ
 ความยากจน คือ เรื่องของความรู้พื้นฐานทางวิชาชีพ ความรู้พื้นฐานที่จะไปประกอบอาชีพ
 ไม่ว่าจะเป็นเกษตรกรรมหรือจะเป็นเรื่องของอาชีพในเมืองก็ตาม ทั้งสององค์ประกอบ
 ความรู้พื้นฐานสามัญกับความรู้พื้นฐานทางวิชาชีพต้องประกอบกันไป ไม่ว่าจะสอนในโรงเรียน
 หรือนอกกระบวนโรงเรียน ในเรื่องของความสำคัญของการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชน ตรงนี้
 ต้องชี้ให้เห็นว่าหลายประเทศในอดีตได้ผิดพลาดมาแล้วที่ไม่ได้คำนึงถึงตรงนี้ เช่น อินเดีย
 หลายปีมาแล้ว ตอนนี้จะตื่นตัวแล้ว คือว่าในอินเดียหรือประเทศบางประเทศไปทุ่มการศึกษา
 ระดับอุดมศึกษามาก ผลของการศึกษาค้นคว้าเปรียบเทียบกับระบบการศึกษาทั่วโลกเขาบอกว่า
 ไม่มีประเทศใดที่จะพัฒนาได้เลยถ้าหากว่าการศึกษาระดับพื้นฐานคือประถมศึกษาไม่เป็นสากล

ไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มอายุ ไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายของคนในสังคม ถ้าหากตรงนี้เป็นปัญหาเกิดขึ้นไม่มีทางพัฒนาได้เลย เรื่องของการให้การศึกษาพื้นฐานนี้ถือว่าเป็นความสำคัญอันดับต้น ๆ ที่เด็วก่อนที่จะไปพัฒนาการศึกษาระดับอื่น ๆ อย่างไรก็ตามก็คืออยู่ที่การผสมกลมกลืนกัน ความสมดุลระหว่างการศึกษาด้านฐานเพื่อปวงชน ซึ่งตรงนี้ครอบคลุมถึงร้อยละแปดของการศึกษาระดับที่สูงขึ้นไป ซึ่งเป็นอัตราส่วนที่เหมาะสมคืออย่างไร คือหน้าที่ของฝ่ายผู้คิดนโยบายทั้งหลายต้องคิดขึ้นมาว่าสัดส่วนที่เหมาะสมคืออย่างไร อุดมศึกษาควรจะต้องกี่เปอร์เซ็นต์ มัธยมศึกษาจะต้องกี่เปอร์เซ็นต์ควรเป็นเช่นนั้น ในเรื่องของยุทธศาสตร์นั้นต้องมีความหลากหลาย นอกโรงเรียนได้พูดถึงเรื่องของการศึกษาชุมชนต่าง ๆ มากแล้ว แต่ในโรงเรียนจะทำอย่างไร ยุทธศาสตร์ของการจัดการศึกษาจะต้องหลากหลาย ซึ่งควรจะต้องเน้นไปที่การสร้างศูนย์การเรียนรู้ในระดับหมู่บ้าน ซึ่งต้องเป็นเรื่องขององค์กรชาวบ้านต้องสร้างขึ้นมากันเอง เป็นศูนย์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากองค์กรของชุมชนในหมู่บ้าน ประกอบด้วยผู้นำหมู่บ้านและการรวมตัวของชาวบ้านเป็นหลัก ตลอดจนรัฐเข้าไปส่งเสริมในส่วนที่จะเป็นเรื่องของอุปกรณ์ หรือหนังสือที่จะต้องจัดเข้าไปให้ได้ ในระดับตำบลก็เช่นกัน และในเมืองก็มีสถาบันสังคมมากมาย ทุกสถาบันในสังคมต้องมีส่วนในการศึกษาจะบอกว่าเป็นเรื่องของกระทรวงศึกษาอย่างเดียวไม่ได้ ถ้าหากว่าการศึกษาของปวงชนจะเป็นเรื่องของทุกคนแล้ว ทุกสถาบันต้องมีหน้าจะให้การศึกษาให้แก่สมาชิกของสถาบันของตนเองในทุก ๆ เรื่อง ถ้าเป็นอย่างนั้นแล้วคิดว่าช่วยกันคนละไม้ละมือ การศึกษาของชาวไทยคงจะมีความกว้างขวาง มีความลึกซึ้ง และมีความเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายตลอดชีวิตได้ อันนี้เป็นความคิดของผมเพิ่มเติมจากที่ท่านวิทยากรทั้งสามได้พูดไปแล้ว

การอภิปรายทั่วไป (ภาคเช้า)

การอภิปรายทั่วไป (ภาคเช้า)

ประธาน : เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
(ดร.วิชัย ดันศิริ)

ประธาน :

ต่อไปนี้จะเป็นการอภิปรายทั่วไปในภาคเช้า ขอเชิญท่านผู้มีเกียรติได้อภิปรายซักถามหรือตั้งข้อสังเกต กรุณาบอกชื่อและหน่วยงานของท่านด้วยเพื่อจะได้บันทึกไว้

นางจิระพันธ์ นิมพันธ์ :

กราบเรียนท่านรัฐมนตรีและท่านผู้ดำเนินการอภิปราย ดิฉัน นางจิระพร นิมพันธ์ โรงเรียนจิระศาสตร์วิทยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มาในนามของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ดิฉันเห็นด้วยทุกประการที่ท่านผู้อภิปรายทั้ง 3-4 ท่านที่เสนอให้มีการจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชน ดิฉันคิดว่าเราค่อนข้างจะคิดช้าด้วยซ้ำไป เพราะตั้งแต่ที่ท่านทำไว้ในปี 2533 จนถึงบัดนี้เป็นเวลาถึง 4 ปีแล้ว ดังที่คุณหมอบอกว่าสังคมเราจะเปลี่ยนไปทุก ๆ 3 ปีครึ่งเป็นอย่างสูง คิดว่าถ้าเราเข้าไปทุกอย่างก็เป็นการเข้าไปหมดประเทศไทยเราค่อนข้างจะพัฒนามากด้านวัตถุ แต่เรื่องการศึกษาเราอาจจะให้มากไปกว่านี้ คิดว่าถ้าเราจะปรับปรุงการศึกษาของเรา แน่นนอนที่สุดเรื่องการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาที่น่าจะเป็นเรื่องสำคัญ ขอบพระคุณท่าน ดร. รุ่ง ที่จัดการศึกษาออกโรงเรียนขณะนี้มากมาย ความจริงโรงเรียนของเราที่อยู่ในระบบก็เป็นการศึกษาในระบบอยู่เหมือนกัน เช่นบางครั้งให้ความรู้กับคุณพ่อคุณแม่ จะเป็นเอกสารก็ดีหรืออะไรก็ดี บางโรงเรียนถึงขนาดที่เชิญชวนผู้ปกครอง ในเรื่องของครู ผู้ที่ผลิตครู จะเป็นกรมการฝึกหัดครู หรือจะเป็นกรมกองใดก็แล้วแต่ที่ผลิตครูออกมา เพราะเรายอมรับว่าการศึกษาชั้น ครูเป็นผู้บอก ผู้สอน ผู้อบรม ผู้ให้ความรู้ ถึงเวลาแล้วหรือยังที่เราจะยกเครื่องตรงนั้น คือ น่าจะยกเลิกระบบการทำงานที่อยู่จุดเดียว น่าจะกระจายออกไป กระจายมากเท่าไรยิ่งดี เช่น สภาการศึกษาจังหวัดนั้นเราคงไม่ต้องพูดตรงนี้น่าจะเริ่มปฏิบัติ ถ้ามีโอกาสได้ร่วมสภาการศึกษาจังหวัดก็ดี เราก็อาจจะให้ความคิดของเราทั้งหมด หรือพลัง หรือกำลังทั้งหลายเพื่อจะพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นของเราตรงนั้น ถ้า

หากว่าเราอยู่ไกล และมาทำที่จุดไกลตัวของเรา แน่แน่นอนการพัฒนาของเราก็คงจะไม่ไปไกลนัก ก็ขอฝากเป็นข้อคิดและพิจารณาด้วย

ประชาชน :

ขอขอบคุณ คุณจิรพันธ์ สุรูปประเค็นว่าให้สรุปร่างหลักสูตร อีกถือความเป็นจริง สก เครื่องความเป็นครู และยกเลิกการทำงานเพียงจุดเดียว

นายดี ไชยสาร :

ผมขอชื่นชมยินดีกับท่านวิฑูรย์ทั้ง 4 ท่าน ที่ได้พูดอะไรให้ความรู้แก่สมาชิกที่ มาประชุมวันนี้ ปกติผมคิดว่าการศึกษาเพื่อปวงชนนั้น ถ้าเราย้อนไปในอดีต ก่อนที่เราจะมีพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2464 นั้น จะเห็นว่า ตอนนั้นเราคงไม่มีระบบที่แน่นอน เราจะเห็นว่าคนไทยก็ได้มีการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยไม่มีระบบอย่างสมัยก่อน เราจะเห็น คนในชนบทเขาเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องหนังสือที่เป็นใบลาน เขาไม่มีโรงเรียนเรียน เขามี ใบลาน พระก็เรียนใบลาน แล้วไปเทศน์ เทศน์พระ เวสสันดรบ้าง สมัยก่อนคนก็มีความรู้ แดกเจ้าน คือไม่มีระบบ แต่เดี๋ยวนี้เรามาขอระบบการศึกษาขึ้นเมื่อปี 2464 โดยมีพระราช บัญญัติประถมศึกษา แล้วเราก็มาจัดระบบการเรียนการสอนขึ้น ทำให้คนสมัยนั้นทั้งประเทศ คั้งเดิมที่เขามีอยู่ คิดว่าขณะนี้เราจัดการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ คิดว่าเป็นระบบ ทั้งสองอย่าง คือระบบอันหนึ่งก็คือระบบในโรงเรียน ระบบอีกอันหนึ่งก็คือระบบนอกโรงเรียน มันก็ยังเป็นระบบอยู่ ผมอยากจะทำให้การจัดการศึกษาของเรานั้นมีอีกไหมที่ไม่มีระบบ จัดโดยไม่มีระบบอะไรเลย เราอาจจะจัด Package ให้คนไปเรียนเองศึกษาเอง เพราะ โดยปกติเดี๋ยวนี้เราเป็นผู้ขึ้นนำ สังคมเราเป็นสิ่งขึ้นนำ ขึ้นนำทุกอย่าง ทุกวันนี้เป็นสิ่งขึ้น นำ เช่น กรณีที่มีการพัฒนาชนบท การปลูกมันสำปะหลัง เกษตรอำเภอก็ไปแนะนำห้ามปลูก มันสำปะหลังโดยจ้างประชาชนให้เลิกปลูกไร่ละ 500 บาท พอเขาเลิกปลูกเขาได้คนละ 500 มันสำปะหลังขึ้นราคา เกษตรอำเภอก็เข้าไปหมู่บ้านอีกไม่ได้เขาจะฆ่าเอา อย่างนี้ เป็นต้น ผมว่าเราควรจะมีกลไกอะไรไหมที่จะจัดการศึกษาให้กลไกในท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบ เป็นผู้คิดเอง แก้ปัญหาเอง เราจะได้ใหม่ โดยเราไม่ไปขึ้นนะ โดยเฉพาะ อย่างยิ่งเราเคยเขียนแผนการศึกษาแห่งชาติ ปี 2535 ข้อ 31 ข้อ 32 เราเขียนว่า ให้มีคณะกรรมการการศึกษาจังหวัด จนขณะนี้ยังไม่มีเลย ยังไม่คิดด้วย ผมว่าสิ่งที่เราจะเขียน ไปจะมีผลกระทบต่อชุมชนแล้วไหนอย่างไร ผมยังสงสัยอยู่ ผมจึงอยากจะทำให้เรา

ทำอย่างไรจึงจะกระจาย โดยเราไม่ทำ Top Down คือกระจายมาก ๆ ไม่ใช่กระจายลงไปให้ผู้เข้าถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งอย่างที่ท่าน ดร. รุ่ง ได้พูด จริงอยู่ ผู้เข้าถึงอาจจะไม่จบ ม.6 ไม่จบอะไรเลย แต่ว่ามีคนไม่รู้หนังสือในชนบทคนหนึ่ง เซนต์ชื่อได้เป็นอย่างดี แต่อ่านไม่ออก เคื่อนี้เขาเป็นคนดีเป็นผู้มีพรแสวงได้มีความสุข แล้วจึงยอมรับแต่อ่านหนังสือไม่ออกเลย เวลาประมวลรับเหมาจ้างเขาทำเอง อ่านสัญญาไม่ออก เซนต์ชื่อไปเลย ๆ เขายังทำได้ เขาไม่รู้หนังสือ เหมือนอย่างท่านรัฐมนตรีประจำสำนักนายกฯ หูด เขาไม่รู้อะไรเลย แต่แนวความคิดส่วนลึก ๆ เขามี จิตวิญญาณเขามี เราทำอย่างไรจึงจะพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่นให้เขารู้จักเป็นผู้นำ ให้รู้จักทำเอง แก้ปัญหาเอง ไม่ใช่ว่าทุกวันนี้ หมู่บ้านไม่มีน้ำ แห้งแล้ง เราจะแห้งแล้งทุกปี ต้องขนน้ำไปให้เขากินทุกปี ถ้าไม่ขนน้ำไปเขาก็ค่ารัฐบาล เราทำอย่างนี้ตลอดไป ตอนนี้เรายังทำอยู่ที่ไหนแห้งแล้งตลอดปี 10 ปีมาแล้วก็แห้งแล้งอยู่ แต่เราไม่เคยแก้ปัญหาได้ การที่เราจะให้การศึกษาเพื่อป้องกันจะมีผลกระทบไปแก้ปัญหาอย่างนั้นไหม ผมอยากจะเรียนฝากว่า เราควรจะนึกถึงกลไกของเราต่าง ๆ อย่างที่ทางรัฐกระทำอยู่ทุกวันนี้ เราได้ทำจริงจังแค่ไหน อย่างไร และเราได้กระจายให้ส่วนท้องถิ่นทำแค่ไหนอย่างไร หรือเรามอบอำนาจไปเลย ๆ การพัฒนาชนบทในเรื่อง จปฐ. เราทำจริงจังไหม หรือเราทำเพื่อรวมกลุ่มสตรี กลุ่มแม่บ้านต่าง ๆ หรือจัดองค์กรเหล่านี้มาทำอะไรสักอย่างแล้วรวมกลุ่มขึ้น เราทำอย่างนั้นไหม ถ้าเราทำจริงจัง ถ้าเราได้นึกถึงเรื่องนี้แล้ว โดยเฉพาะเรื่องกลไกของรัฐมีความสำคัญมากที่จะทำให้ตอบสนองเรื่องนี้เกิดผลได้ มิฉะนั้นก็จะเหมือนเดิมแล้วก็มานั่งอภิปรายที่นั่นอีก ขอขอบคุณครับ

ประธาน :

ขอบคุณท่าน คงจะมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานด้วย สำหรับสภาการศึกษาจะทำเช่นนั้น ขอเชิญผู้อื่นครับ

นายสิงห์โต จ่างตระกูล :

กราบเรียนท่านประธานที่เคารพ ผมขอประทานโทษที่ต้องใช้เวลาที่อาจจะเลยเวลารับประทานอาหาร ผมคิดว่าที่ท่านรัฐมนตรีได้พูดว่าเมื่อ 10 ปี 20 ปีมาแล้ว ตอนที่เทคโนโลยีไปในชนบททำให้เราเสียบุคลากร เพราะว่ามีประชาชนในชนบทเหลือของใหม่ ปัญหาที่เป็นห่วงคือ จากการทำท่านรุ่ง แก้วแดง การศึกษานอกระบบนี้ เข้าใจว่าคง

จะเป็นการใช้ระบบของดาวเทียมไทยคม ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น การจะใช้ระบบดาวเทียมนั้นต้องซื้อเครื่องมือ ต้องซื้อจันรับ ต้องซื้อมีเตอร์ที่จะต้องใช้เงิน คงจะเปิดเดช ๆ ไม่ได้ อันนี้จะเสียผลการค้าอย่างไรบ้าง ประการที่สองด้วยความเคารพคุณหมอประเทศ ท่านเป็นห่วงมากเรื่องการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชนนี้ คิดว่าในชนบทเวลานี้อะไรคืออยู่แล้ว ถ้าเพื่อการศึกษาเข้าไปเราไม่ระวัง เราจะไปทำลายระบบของการติดต่อความมีน้ำใจ ระบบของเรื่องมลพิษ และหลาก ๆ เรื่อง

พ.ญ.นิศรา ศรีภักดิ์ :

การจัดการศึกษาเพื่อปวงชนสำหรับประเทศไทยนั้น หลายท่านได้เอ่ยถึงคำว่า "ทุกคน" ใครจะขอให้ระบุให้ชัดเจนถึงเป้าหมายกลุ่มสำคัญอีกกลุ่มหนึ่งก็คือเด็กปฐมวัย เพราะว่าในเด็กปฐมวัยตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ปี เป็นช่วงสำคัญของการเรียนรู้อย่างยิ่ง จากประสบการณ์ที่ได้ดูแลเด็กทั้งในชนบทและในเมืองนั้น บัดนี้เป็นที่น่าวิตกมาก เพราะว่ามีเด็กซึ่งได้รับการเลี้ยงดูและเติบโตขึ้นมาอย่างไม่สมบูรณ์นัก จนกระทั่งทำให้มีพัฒนาการล่าช้า ระดับสติปัญญาที่จะไปเรียนต่อในชั้นประถมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาดังที่พวกเราได้วางภาพไว้อย่างงดงาม ที่อสาภจะให้ประชาชนของเรามีคุณภาพสูงนั้น จะเป็นไปได้สักมาก ถ้าเด็กเหล่านี้ถูกละเลย และมาเริ่มต้นได้รับการประกบประหม่อมเมื่อตอนอายุ 4-6 ปีขึ้นไป 4 ปี ก็เหิงจะทำได้ไม่กี่เปอร์เซ็นต์ ทั้ง ๆ ที่เราเห็นว่าขณะนี้มีแผนที่จะขยายเพิ่มการบริการเด็กอายุประมาณ 5 ปีก่อนเกณฑ์ ขอเรียนว่าถ้าจะเป็นไปได้ในการอภิปรายหรือจะในแผนการศึกษาขอให้ระบุตรงนี้ให้ชัดเจน และมีในทางปฏิบัติให้เห็นชัดเจนด้วย เพราะมีฉะนั้นแล้ว การดำเนินงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะทุ่มเทไปเท่าไร ถ้าตัวบุคคล สมองของบุคคล และจิตวิญญาณของบุคคลไม่ว่าจะเป็นเรื่องความดี ความสุข และปัญญานั้นต้องเริ่มต้นจากฐานแรก ๆ ก่อน ถ้าเราทำตรงนี้ได้ก็ต้องอาศัยการศึกษาทั้งนอกระบบโรงเรียนและตามอัธยาศัยค่อนข้างมาก เพราะว่าคงจะต้องเน้นระบบครอบครัว ซึ่งครอบครัวเวลานี้ก็อ่อนแอลงไปมาก ถ้าสังคมและชุมชนได้ช่วยเหลือให้ครอบครัวทำงานนี้ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ คิดว่าเป้าหมายของเราคงจะบรรลุได้ แต่หากทั้งตรงนี้ไป แล้วไปมุ่งที่อื่นเกรงว่าเราจะทำไม่สำเร็จ

ดร.สาธิต จุติกุล :

มีเด็กอีกกลุ่มหนึ่งที่เข้าใจว่าอยู่ในแผนแล้ว แต่ว่ามักจะไม่ได้รับความสนใจจากกระทรวงศึกษาธิการ แต่สำหรับสภาการศึกษาซึ่งเข้าใจว่ากำลังเริ่มที่จะสนใจ คือกลุ่มเด็กที่อยู่ในภาวะชากล้าบาก คือ เด็กที่เร่ร่อน เด็กที่ถูกใช้แรงงาน โสเภณีเด็กอื่น ๆ เหล่านี้ เด็กที่อยู่ความทรงสละ วิธีการที่จะใช้เพื่อให้เขาได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น จะต้องใช้วิธีการที่ไม่เหมือนที่อื่น ถ้าเรามีเด็กเร่ร่อนเราคงจะต้องมีครูเร่ร่อนด้วย ซึ่งครูส่วนใหญ่ก็คงไม่อยากเร่ร่อน เราจัดการศึกษาอยู่บนพื้นฐานของความสะดวกในด้านบริหาร คือว่า เอาเด็กมารวมเป็นกลุ่มแล้วเข้าไปสอนแล้วก็จบกัน แต่การที่จะไปไล่ตามเด็กเหล่านี้ คงจะทำกันน้อยและอาจจะให้ท่ามากกว่านี้เพราะเด็กเหล่านี้มีเป็นจำนวนมาก เพราะเด็กที่ตกออกจากระบบการศึกษาในระดับประถมศึกษามีประมาณเกือบ 20 เปอร์เซ็นต์ของกลุ่มอายุ เรื่องที่เกี่ยวเนื่องกับเรื่องนี้ก็คือเมื่อสมัยที่อยู่ในรัฐบาลคุณธานินทร์นั้น ได้ขอร้องกระทรวงศึกษาธิการซึ่งได้กรุณาแก้ไขระเบียบว่าด้วยการเข้าโรงเรียนโดยไม่ต้องมีใบเกิดกับสูติบัตร ซึ่งได้รับความร่วมมืออย่างดี เพื่อให้เด็กเหล่านี้ซึ่งไม่มีทั้งใบเกิด ไม่มีสูติบัตรได้เรียนด้วย แต่อย่างไรก็ดีกระทรวงศึกษาก็ออกไปมาแทนที่เมื่อเรียนจบแล้ว และเขียนข้อความในนั้นว่าใช้แทนใบสูติบัตรไม่ได้ ซึ่งทำให้เด็กไปเรียนต่อไม่ได้ทั้งในระบบและนอกระบบ เพราะฉะนั้นนอกจากจะฝากอะไรที่ Practical กับผู้ที่เกี่ยวข้องไม่ใช่เฉพาะแต่ใบเกิดกับสูติบัตรเท่านั้น แต่ใบที่เมื่อเรียนจบแล้วควรที่จะต้องเอาไปใช้ให้เรียนต่อได้ ไม่ใช่กลายเป็นใบอะไรที่ใช้ต่อไปไม่ได้ อีกเรื่องหนึ่งคือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับระบบ Monitor ปวงชน เด็กทุกคนที่จะต้องเรียน เข้าใจว่ายังไม่มีระบบที่ Monitor เด็กเหล่านี้ในระดับพื้นที่ คือในระดับหมู่บ้าน และตำบล ทำอย่างไรที่จะตามเด็กได้ทุกคน เมื่อเด็กเกิดแล้วตามเด็กได้ในคอมพิวเตอร์เลย จำได้ว่า คุณรุ่งเองสมัยอยู่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาเคยบอกว่าจะมีระบบคอมพิวเตอร์ทำเรื่องนี้ทั้งหมด ไม่ทราบว่าจะไปถึงไหนแล้ว แต่คิดว่าควรจะต้องมีระบบที่ Monitor เด็กไทยทุกคน และมีความสามารถที่จะตามได้ว่าเด็กเหล่านี้ไปอยู่ที่ไหน ได้เรียนจบไหม ได้รับการศึกษาพื้นฐานทุกคนจริงหรือไม่

พ.ศ. ชันภา คัจฉินดา :

เด็ก suffer จากการเรียนมาก การเรียนไม่ได้ทำให้เด็กเกิดความสุข
 ทำไม่ถึงเป็นดังนั้น ในเมื่อเราทราบหลักการว่าถ้าเรียนด้วยความสุขแล้วเด็กจะเรียนรู้
 ได้ดี อธิบายเสนอท่านว่า คิดค้นขึ้นชมการประชุมครั้งนี้มาก เพราะได้ข่าวที่ว่า เด็กจะได้
 เรียนมากขึ้น เด็กจะได้กินอาหารกลางวัน เด็กจะได้มีโอกาสเรียนมีชมมากขึ้น แต่กำลัง
 เป็นห่วงเรื่องหลักสูตรเพราะท่านอัดกันมากเกินไปจนเด็กป่วย พอกลับจากโรงเรียนมี
 ใจร้อนบ้างไหม มาห่อเพื่ออีกทั้งนั้น เจ็บป่วย โรคกระเพาะอาหาร กลัวโรงเรียน ไม่
 อธิบายไปโรงเรียน โรคจิต โรคอะไรมากมายเหลือเกิน อธิบายเรียนท่านว่าเคยอ่านคู
 หลักสูตร เช่น มีชมศึกษาปีที่ 1 เด็กจะต้องรู้ว่าน้ำคาลประกอบด้วยแลคโตส ไม่ทราบว่า
 เรียนไปทำไม มีชมตอนปลายเรียนเหมือนนักเรียนแพทย์ ไปอ่านคูแล้วอินซูลินผลิตที่ไท
 สอร์โมนจากไฮโปทาลามัสมีอะไร ซึ่งเป็นหลักสูตรของนักเรียนแพทย์ ไม่ทราบว่าทำไม
 จะต้องให้เด็กเรียนมากอย่างนั้น ท่านกรุณาทบทวนหลักสูตรให้เบาบางและมีประโยชน์และ
 ให้เด็กได้คิด เพราะคิดว่าเด็กคิดไม่ไหว ท่านอย่าว่าเด็กไม่รู้จักคิด มันคิดไม่ไหวจริง ๆ
 เพราะท่านอัดมาก และถ้าไม่ได้อย่างนั้นจะ Entrance ไม่ติด เด็กต้องท่องจะเอาเวลา
 ไหนไปทำ R&D (Research and Development) เราก็ต้องไปซื้อเทคโนโลยีของเขา
 ตลอดเวลาเลยเพราะว่าเด็กของเราคิดไม่เป็น พล Entrance ดิฉันวิทยาศาสตร์เด็ก
 บางคนร้องไห้ ทั้ง ๆ ที่วิทยาศาสตร์เป็นสิ่งที่เชิดชูของประเทศ ถ้าประเทศไทยมีนัก
 วิทยาศาสตร์เก่ง ๆ ประเทศนั้นต้องเจริญแน่ ๆ ทำอย่างไรจะให้เด็กรักวิทยาศาสตร์
 เรียนวิทยาศาสตร์ด้วยความสุข และอีกเรื่องหนึ่งที่กำลังเป็นห่วงก็คือว่า รู้สึกว่าเด็กไทย
 เด็ชวัน เมื่อถามถึงความภูมิใจในความเป็นคนไทย เด็กไม่สนใจเลย เพราะว่าชื่นชม
 เหลือเกินกับเคเบิ้ลทีวี อะไรต่ออะไรที่มากมาย เด็กไม่ชื่นชมความเป็นคนไทยไม่เหมือน
 กับรุ่นดิฉัน หรือรุ่นก่อนดิฉันที่ได้เรียนมาเราชื่นชมและภูมิใจในความเป็นคนไทย เด็กเด็ชวัน
 ไม่รู้สึก ทำอย่างไรจะอยู่ในหลักสูตรและภูมิใจในความเป็นคนไทย รู้ประวัติศาสตร์ของ
 ชาติไทย ไม่ใช่ไปรู้ประวัติศาสตร์ของสหรัฐ หรือว่าประวัติศาสตร์ของชาติอื่น อีกประการ
 หนึ่งนั่งคุยอยู่กับอาจารย์ชวลา ท่านเป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลราชานุกูล เรากลุ่มใจ
 พอ ๆ กัน เพราะท่านปลูกเด็กปัญญาอ่อน เพราะว่าท่านทุ่มเททุกอย่างเพื่อเด็ก แต่ปรากฏ
 ว่าโรงเรียนที่จะรองรับน้อยมากและเห็นใจคุณครู โรงเรียนที่สอนเด็กปกติไม่ค่อยอยากจะ
 รับ ทั้ง ๆ ที่เข้าไปทำให้เด็กรู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ท่านเล่าให้ฟังว่ามีอยู่โรงเรียน รับแล้ว
 คุณครูชื่นชมมากเพราะว่าเด็กปกติมีความรู้สึกเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เห็นอกเห็นใจเด็กที่ด้อยโอกาส

ที่ศิริราชก็ประสบปัญหาเช่นเดียวกัน และคิดว่าอาจารย์นิศาก็เจอเหมือนกัน คือปลูกเด็ก เสรีจแล้วก็หาโรงเรียนรับไม่ได้ ถ้าผู้ปกครองมีสตางค์หน่อยก็วิ่งได้ แต่ถ้าไม่มีสตางค์ก็ เป็นอันว่าเด็กคนนั้นก็ปัญหาอ่อนตลอดไป ปัญหาอ่อนจะมากขึ้น ดิฉันว่าประเทศที่พัฒนามากขึ้น จะมีเด็กปัญหาอ่อนมากขึ้น ขอให้ท่านได้กรุณาให้ความสำคัญกับเด็กกลุ่มนี้ด้วยค่ะ

ประชาชน :

ขอขอบคุณอาจารย์หมอชนิกา ซึ่งให้ข้อคิดมากมายในเรื่องของการเรียนของเด็กต้องเรียนด้วยความรัก ไม่ให้เครียด เป็นความจริง สมัยผมเป็นเด็ก ผมเรียนด้วยความเครียด เด็ดขี้เครี้ยมากขึ้น ทำอย่างไรพวกเราที่เข้าไปตรวจสอบดู การสอนของครูจะบรรยายหรือบอกให้จดถึง 49 นาทีจาก 50 นาทีของคาบ ซึ่งควรจะเป็นอัตราส่วนว่าครูพูด 40 นาที แล้วให้นักเรียนพูด 60 นาที ให้นักเรียนสนทนากันเอง หรืออภิปรายกันเอง 60 นาที อัตราส่วนที่เขายกมาเป็นระบบปฏิสัมพันธ์ที่ดี ของเราบอกว่า ร้อยเปอร์เซ็นต์

นายพันธ์เทพ สุธีสิทธิ์ :

ผมเป็นผู้ใหญ่บ้าน ตำบลศาลเจ้ารวงทอง อำเภอวิเศษไชยชาญ จังหวัดอ่างทอง จากเป้าหมายทั้ง 9 เป้าหมายในร่างแผนปฏิบัติการหลักการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชน ผมมีข้อเสนอคือ เรื่องการรณรงค์ป้องกันการคิดอาเสพติด สารระเหย ปัญหานี้มีแล้ว จากชุมชนเมืองไปยังชุมชนชนบท อากาศจะให้สภาการศึกษาช่วยบรรจุเข้าไปในแผนที่จะทำขึ้นในแผนพัฒนาฉบับที่ 7 ฉบับที่ 8 ซึ่งจะเข้าไปหรือไม่ เพราะในช่วงนี้เริ่มมีมากขึ้นแล้ว และขออ้อมมาถึงเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ศิลธรรม ตรงนี้หายไปไหน ข้าวสะเทือนใจ การทำแท้งสองครั้ง มีศพทารกถึง 40 ศพ จากคนกลุ่มไหน จะเป็นนักเรียนอาชีวศึกษานักศึกษ กศน. หรือจะเป็นกลุ่มแรงงาน ซึ่งล้วนแล้วอยู่ในช่วงเจริญพันธุ์ ดังนั้น ตรงนี้อากาศจะให้บรรจุเข้าไปช่วยเหลือแก้ไข ในอดีตนั้นเราเรียนศีลธรรม แต่เดี๋ยวนี้เป็นสังคมขอเรียนเสนอให้ท่านช่วยแก้ไข และการประชาสัมพันธ์ช่วยการศึกษาได้ โดยเฉพาะสื่อมวลชน สถานีวิทยุโทรทัศน์ บริษัทเบียร์ใหญ่ ๆ บริษัทเครื่องสำอาง อากาศจะให้ขอความสนับสนุนไปยังภาคเอกชน จะเห็นเด็กสามคน เป็นสปอร์ตโฆษณาที่น่าประทับใจ คนไทยเราเป็นคนมีเมตตาอารี เด็กบอกว่าไ้เมื่อเข้ายังไม่มีการลุกขึ้นให้ที่นั่งเลข และที่ถูกถอดไปแล้ว ใคร ๆ ก็รู้ว่าเมืองไทยนี้เป็นสยามเมืองยิ้ม เป็นเมืองท่องเที่ยวถูกทอด

ไปแล้ว ผมถือว่าเป็นแนวคิดที่ดีในการที่จะเป็นแนวทางโฆษณาในเรื่องศีลธรรม จริยธรรม
 ขาเสด็จทั้งหลาย ขอเสนอท่านให้นำแก้ไขในแผนผัง อาหารกลางวันดีขึ้นมาก ผมยอมรับ
 ว่าปัจจุบันนี้ดีขึ้นมาก แต่ยังไม่เพียงพอในชนบท สามบาทมีหม้อสองชิ้น ข้าวถ้วยใหญ่ ครึ่งนี้
 อซากจะให้เพิ่มงบประมาณ ในส่วนของเอกชนนั้นก็ช่วยเหลือเข้ามา กุ่มเทเข้ามาเพื่อให้
 เด็กนั้นอิ่มท้อง สมองค์ ครึ่งนี้อซากจะขอเพิ่มในเรื่องการพัฒนาร่างกาย การออกกำลังกายก็
 เป็นการดีที่จะช่วยให้เด็กนั้นไม่มีความสุขกับขาเสด็จ เสนอแนะอีกแนวหนึ่ง ในช่วงนี้เป็นช่วง
 ที่กำลังรับนักเรียนที่จะเข้าเรียนมัธยมศึกษา โรงเรียนดัง ๆ ในต่างจังหวัดไม่เรียนแต่มา
 เรียนที่ส่วนกลาง มาเรียนที่เตรียมอุดมศึกษา อซากจะให้แนวทางการศึกษาเพื่อปวงชนนี้
 กระจายออกไปถึงชนบทบ้าง ท่านเชื่อไหมถ้าถ้าฮือโรงเรียนส่วนกลาง ออกไปที่จังหวัด
 อ่างทองรับรองได้ว่าคนกรุงเทพฯก็ต้องไปยังจังหวัดอ่างทอง ทั้ง ๆ ที่ครูของจังหวัด
 อ่างทองทั้งหมด โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาฮือไปจังหวัดอ่างทองหรือสุพรรณบุรี ก็จะ
 ฮือไปที่สุพรรณบุรีทั้งหมด ทั้งนี้ขอเรียนเสนอแนะ เป็นแนวความคิดของชุมชน ซึ่ง
 ท่าน ดร. รุ่งเอง ท่านอาจารย์คุณหมอประเวศ ก็ได้แจ้งในที่ประชุมแล้วว่าเป็นเรื่อง
 เชื่อมโยงกัน ขอขอบคุณครับ

ประธาน :

ขอบคุณครับท่านผู้ใหญ่บ้านที่ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม มีท่านผู้หนึ่งจากมูลนิธิโสสะ
 เพื่อเด็กกำพร้าได้เขียนขึ้นมา สรุปข้อคิดของอาจารย์หมอประเวศก็คือในเรื่องการศึกษา
 เพื่อสร้างความเป็นปึกแผ่น สังคม และอีกหลายข้อ ตลอดจนจิตใจที่รัฐมนตรีเทอดพงษ์ได้
 เห็นความสำคัญของการศึกษาเพื่อปวงชน และชม ดร. รุ่งในเรื่องกิจการงานต่าง ๆ ของ
 ท่าน ตลอดจนเสนอว่าในการพูดจาครั้งนี้ขอให้ลืมเรื่องของสถาบันครอบครัว อันนี้เป็น
 แนวคิดหลัก ๆ ของท่าน มาถึงวาระสุดท้ายแล้วไม่ทราบว่าจะทางท่านวิสากรอซากจะพูด
 คนละ 1 นาทีครับ

นายเทอดพงษ์ ไชอินทร์ :

งานหารศึกษานั้นคงเป็นเรื่องร่วมกันทุกฝ่าย ถ้าเราได้ช่วยกันคนละไม้ละมือ
 หรือว่าช่วยกันคิดช่วยกันทำงานครั้งนี้ คงจะทำให้ปวงชนได้รับการศึกษากันจริง ๆ ช่วยกัน
 คนละไม้คนละมือจริง ๆ

น.พ.ประเวศ วะสี :

อยากสนับสนุนที่หมอรักษาหูดข้อหนึ่ง ที่จริงสนับสนุนทุกข้อแต่เอาข้อหนึ่งขึ้นก่อน
 ขณะนี้เด็กมีความทุกข์มากจากการเรียน อยู่บ้านพ่อแม่เด็กมีปัญหาทางสังคมเศรษฐกิจ ที่
 บ้านเครียด พ่อแม่ไม่มีเวลาสนใจลูก พ่อแม่คุลูก เด็กไปโรงเรียนแทนที่จะดีขึ้นไปกลับโดน
 โรงเรียนกระทำอีก จากตัวหลักสูตรที่ยึดเหี้ยมเข้าไปมาก หมอรักษาบอกยึดเหี้ยมจนป่วย
 เด็กกลับบ้านมาตาขวางแล้ว สมองอ่อน ใจไปหมด อย่างว่ามีขอมท่อกไปหมดตั้งแต่ผนัง
 เม็ดเลือดแดงมีอะไร จำไม่ได้ พวกนี้คิดว่าจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว
 ทำการศึกษาให้สนุกขึ้น ฉลาดขึ้น ลดการเรียนในห้องเรียนลง ให้เด็กได้มีกิจกรรม สัมผัส
 ธรรมชาติ สัมผัสเพื่อนมนุษย์ ที่ผมเรียนเมื่อสักครู่นี้คือสัมผัสของจริง และเอาของจริงมา
 คุยกันให้แจ่มแจ้งขึ้น ตั้งคำถามไปค้นคว้าเพิ่มเติม อาจจะไปตามผู้เฒ่าผู้แก่ ความรู้อย่าง
 ไรอย่างอยู่ในผู้เฒ่าผู้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างช่วงอายุจะได้ดีขึ้น ถ้าท่อกหนังสืออย่างเดี๋ยวกี้
 ไม่เห็นความสำคัญของผู้อาวุโสผู้เฒ่าผู้แก่ อาจจะค้นในหนังสือ ค้นในคอมพิวเตอร์ เรา
 เอาหมกทั้งของสมัยใหม่ทั้งของโบราณด้วย อยากให้สื่อมวลชนช่วยสะท้อนเรื่องนี้มาก ๆ
 อย่างต่อเนื่อง และอยากจะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนในโรงเรียนจริง ๆ ให้
 สัมกับที่ผมพูด ฉลาด มีความสุข มีความดี

การอภิปรายนำ (ภาคเช้า)

เรื่อง การศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อป้องกัน : เป้าหมายและแนวทางการดำเนินงาน

การอภิปรายนำ (ภาคบ่าย)

เรื่อง การศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชน : เป้าหมายและแนวทางการดำเนินงาน

โดย ดร.โกวิท วรพิพัฒน์

นางสาวศรีสว่าง ธีรวงศ์แพทย์

นายวิบูลย์ เข็มเฉลิม

รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

(ดร.เจ็ลจันทร์ จงสถิตอยู่) ผู้ดำเนินการอภิปราย

ผู้ดำเนินการอภิปราย :

ขอสวัสดิ์อีกครึ่งสำหรับผู้ที่เข้าร่วมสัมมนาทุกท่าน ในอันดับต่อไปจะเป็นการอภิปรายเรื่อง เป้าหมายและแนวทางการจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชน ซึ่งทางคณะผู้จัดได้รับเกียรติอย่างสูงจากผู้ร่วมอภิปราย 3 ท่านด้วยกัน ซึ่งเรามีเวลาอภิปรายด้วยกัน 1 ชั่วโมง กับ 15 นาที ก็อยากจะให้การอภิปรายในภาคบ่ายนี้เป็นทางเลือกเปลี่ยนชุดกันมากขึ้น รวมทั้งผู้ที่เข้าร่วมสัมมนาด้วย ในอันดับแรกขออนุญาตกล่าวแนะนำ ซึ่งที่จริงไม่ต้องแนะนำก็ได้ท่านคงรู้จักกันดี ไม่ว่าจะใครถ้าในชุดนี้ไม่รู้จักท่านก็คงจะเซมมาก ท่านปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ดร.โกวิท วรพิพัฒน์ ท่านเป็นคนที่น่าสนใจ คนขึ้น Panel ช่วงบ่ายนี้ท่านมาจากจังหวัดฉะเชิงเทรา และก็มีหลายท่านที่เป็นผู้มาจากจังหวัดฉะเชิงเทรา คงได้ผลิบคคณันนำทางด้านวงการศึกษของประเทศอย่างมาก แต่ขออนุญาตไม่กล่าวประวัติของท่านโดยละเอียด เพราะพวกเราได้ขึ้นชมผลงานท่านที่เป็นรูปธรรมมากมาย เป็นที่น่าเสียดายอยู่นิดเดียวเท่านั้นเองว่า ท่านปลัดฯ จะต้องเกษียณอายุราชการในปีนี้ แต่คิดว่าท่านคงไม่เกษียณอายุจากวงการศึกษ หรือว่าเป็นผู้นำทางด้านการศึกษาของสังคมต่อไป ซึ่งทราบว่าท่านได้ปวารณาตัวต่อท่านคุณหมอประเวศไว้แล้ว คุณหมอประเวศท่านอยากให้คุณปลัดฯ ยังอยู่ในวงการศึกษ คิดว่าท่านคงจะได้ช่วยสร้างสรรค์ให้กับวงการศึกษามากขึ้น มากกว่าในตำแหน่งปลัดกระทรวงศึกษาธิการด้วยซ้ำไป

ในอันดับถัดมาเป็นสุภาพสตรี ดิฉันก็กระซิบกับท่านว่าดีใจเหลือเกินเพราะในช่วงเข้านี้การอภิปรายมีแต่สุภาพบุรุษ เดี่ยวจะบอกไว้ในประเทศไทยนี้ไม่มีผู้หญิงเก่ง มีคะผู้หญิงเก่ง ก็คือ คุณศรีสว่าง ธีรวงศ์แพทย์ ท่านเคยรับราชการอยู่ที่กรมวิเทศสหการ ดิฉันไม่มีประวัติท่านในมือ แต่ก็ทราบดีเพราะว่าได้ร่วมทำงานกับท่านมานาน ท่านได้ลาออก

จากราชการมาทำงานให้กับองค์กรพัฒนาเอกชน มีชื่อเสียงมากและช่วยเหลือลูกศิษย์ทำงาน
มากมายให้กับเด็ก โดยเฉพาะเด็กด้อยโอกาส เยาวชน และสตรีที่ด้อยโอกาส ท่านทำงาน
หนักมาก ตอนนี้อยู่มีปัญหาด้านสุขภาพนิดหน่อย แต่ก็ยังสู้งานไม่ถอย ซึ่งในช่วงรับประทานอาหาร
กลางวันท่านอาจารย์สาธุศรี ก็เตือนให้ท่านระวังสุขภาพ เพราะสังคมยังต้องการ
คนที่อุทิศตัวอย่างท่านมากมาย ท่านได้รับปริญญาเกียรตินิยม จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ในด้านสังคมสงเคราะห์ จริง ๆ แล้วถ้าหากว่าดิฉันมีสิทธิ์เสนอชื่อ น่าจะเสนอท่านให้ได้
รับรางวัลแมกไซไซ เพราะท่านทำงานเพื่อชุมชน สังคมมากทีเดียว ถ้าใครมีโอกาสเสนอ
ชื่อ ช่วยเสนอชื่อท่านด้วยนะคะ ให้เป็นสตรีของแมกไซไซ

อันดับถัดไปซึ่งมาจากละแวกเดียวกัน วันนั้นมีคนเก่งมาจากละแวกเพรา
อย่างน้อย 2 คนแล้ว จังหวัดอื่นไม่ต้องน้อยใจนะคะ ก็คงในแต่ละจังหวัดก็ต้องมีข้างเผือก
แต่บังเอิญข้างเผือก 2 เชือกนี้มาอยู่บนเวทีนี้ ในช่วงบ่าย ท่านผู้ใหญ่วิบูลย์ เอ็มเจลิม
ท่านเป็นผู้ใหญ่บ้านหัวหิน ตำบลลาดกระบัง ส่นามชัยเขต ท่านกำลังมีความสุขอยู่ที่นั่นมาก
แต่ว่าในช่วงต่อไปอาจจะไม่ค่อยสุข เพราะว่าจะมีการย้ายสถานที่ราชการสำคัญ ๆ ไป
แถวบ้านท่าน รู้สึกว่าท่านอาจจะเดือดร้อน จะเครียดหน่อยนะคะ ท่านเป็นปราชญ์ชาวบ้าน
ก็เป็นตัวอย่างที่ดีอย่างมาก ไล่ทำงานเพื่อเด็ก และรักษาภูมิปัญญาชาวบ้านไว้ เรื่องการ
ปลูกสมุนไพร ท่านมีผลงานดีเด่นมากมาย ช่วยการศึกษาจนกระทั่งอย่างแท้จริง บางท่าน
บอกไม่ชอบคำว่า "นอกระบบ" แต่ก็ยังไม่ทราบว่าจะให้ค่าไหนแทน คือ นอกระบบโรงเรียน
เป็นการศึกษาอย่างแท้จริงของชุมชน เมื่อเข้านี้อภิปราชถึงว่า การเรียนรู้อันนี้ซึ่งกันและกัน
ของชาวบ้านนั้นบางครั้งก็อาจจะไม่ได้ประโยชน์นัก เพราะเรารู้สิ่งเดิม ๆ แต่ว่าในบาง
ส่วน การเรียนรู้อันนี้ซึ่งกันและกันได้ประโยชน์อย่างมากทีเดียว ท่านเป็นผู้ที่ได้ทำเป็นตัวอย่าง
เพื่อที่จะได้ให้ผู้อื่นเรียนจากท่าน ทั้งเรียนและเลียนแบบในทางที่ดี เป็นผู้ที่ได้รับรางวัล
คนดีศรีสังคม สมัยท่านอาจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นประธานองคมนตรี และได้รับรางวัล
เกียรติคุณเป็นบุคคลดีเด่นแห่งชาติ ซึ่งเป็นที่รับรองเลยว่าท่านมีความสามารถ เป็นบุคคล
ตัวอย่าง และขณะนี้ที่บ้านของท่านได้รับการจัดตั้งเป็นศูนย์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขึ้นบ้าน
ก็ขออนุญาตแนะนำท่านโดยสรุปนะคะ

ในอันดับแรกขอเรียนเชิญท่านปลัดฯ โภทิต ท่านปลัดกระทรวงศึกษาธิการพูด
ก่อนในฐานะที่ท่านเป็นผู้ดูแลการศึกษาทั้งหมด ตั้งแต่ระดับปฐมวัย เด็กอนุบาล ไปจนถึง
การศึกษาผู้ใหญ่ และคิดว่าต่อไปคงจะต้องถึงผู้สูงอายุ เมื่อตอนอยู่ในห้องน้ำ หลังรับ-
ประทานอาหารกลางวันมีคนมาถามว่า เมื่อไรจะจัดครอบคลุมหมดตลอดชีวิต ท่านไม่ได้มี

ชื่อเสียงเฉพาะประเทศไทย แต่ว่าในต่างประเทศท่านได้รับชื่อเสียงยกย่องในเรื่องของการศึกษาผู้ใหญ่อย่างมาก เมื่อเข้าบังเอิญท่านติดราชการ ท่านไม่ได้มา แต่ก็มีคนเอ่ยถึงท่านมากกว่าท่านเน้นถึงเรื่องกระบวนการคิดเป็น ขอเรียนเชิญท่านปลัดฯ ช่างกรุณาพูดถึงความในใจของท่านว่า แนวทางที่จะให้บรรลุผลการศึกษาระดับพื้นฐานเพื่อปวงชน ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรบ้าง

ดร.โกวิท วรพิพัฒน์ :

ขอบคุณครับท่านผู้ดำเนินการอภิปราย ก่อนอื่นต้องขอแสดงความชื่นชมที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้จัดให้พวกเรามาพบกันที่นี่ การศึกษามีความสำคัญต่อประเทศ สถานที่นี้เป็นสถานที่สำคัญและพวกเราที่รู้มานานแล้วว่าพวกเราสำคัญ โอกาสอย่างนี้ผมคิดว่า เราควรที่จะจัดและควรที่จะใช้ให้บ่อย และผมคิดว่าเราต้องชื่นชมท่านนายกฯ ที่ให้เกียรติชวนเราสมกับที่เราได้เกียรติอยู่ สำหรับเรื่องการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชนเกี่ยวกับเป้าหมายและแนวทางนั้นผมเข้าใจว่าเมื่อเข้าคงจะพูดกันถึงเรื่องเป้าหมายและแนวทาง เช่น ก่อนประถมศึกษาทุกคนควรจะได้เรียนอย่างน้อย 1 ปี ก่อนเข้า ป.1 ภายในปี 2 ปีนี้ ทุกคนควรจะได้เรียนถึง ม.3 จะขยายเรื่องการอาชีพอะไรต่าง ๆ นี้คุณธรรม วัฒนธรรมต่าง ๆ นี้มีหลายข้อ ผมไม่หวัง ผมว่าทำได้ ประสบการณ์ที่รัฐบาลลงทุนเพื่อการศึกษาตอนนี้คิดว่าทำได้และก็ไม่น่าเป็นห่วงด้วย แม้แต่เรื่องงบประมาณก็ไม่เป็นห่วง ผมเห็นแนวโน้ม ตอนนี้เมืองไทยลงทุนเพื่อการศึกษา ร้อยละ 3.7 ของรายได้ประชาชาติ ผมอาจจะพูดไม่ค่อยถูกนักในเรื่องชื่อเฉพาะ ประเทศที่พัฒนาแล้วส่วนใหญ่จะประมาณร้อยละ 5 หรือร้อยละ 6 มาเลเซียร้อยละ 7.8 ตัวเลขนี้เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปแล้วเราพยายามพูดตัวเลขนี้ให้คนได้ยินของเราที่รัฐบาลจัดว่าให้เงินสูงคือร้อยละ 3.7 ปีที่แล้วสูงที่สุด มาเลเซีย 7.8 ครั้งต่อครั้ง เพราะฉะนั้นที่สูงนั้น คงต้องเปรียบเทียบกับประเทศอื่น และปีนี้คณะกรรมการการศึกษาที่เชิญพวกเราไปชี้แจง ก็ชี้แจงเป็นประเด็นๆ ไปว่าเราขาดสะสมเท่าไร ห้องเรียนขาดสะสมเท่าไร ครูขาดสะสมเท่าไร ศึกษานิเทศก์อำเภอมีหน้าที่ดูแลโรงเรียนและวัด จ้างศึกษานิเทศก์อำเภอมาก็ได้แล้ว เสมียน 5 คน 10 คน รถบัสรถจักรยานก็ไม่มี จ้างไว้ทำไม จะให้ไหม ภาพมันชัด เพราะฉะนั้นผมไม่หวังเลย ต้องได้ อาจจะไม่ถึงร้อยละ 7.8 ได้ถึงร้อยละ 5 ก็ชื่นใจแล้ว และเด็กก่อนประถมจะได้เรียนทุกคนไหม ผมเข้าใจว่าได้เรียน ตอนนี้ก็เข้าไปมากแล้ว ทั้งวัดทั้งโรงเรียนเพิ่มปีละ 3 แสนกว่า ป.6 ขึ้น ม.1 เมื่อ 4 ปีที่แล้วตัวเลขร้อยละ 42 ปีที่แล้วนั้นเป็นร้อยละ 85

มันมันจนน่าตกใจ คือคนนี่ถ้าให้ลูกกลับบ้านไปเรียน เราจะอยู่ได้อย่างไร เขาก็เรียนกัน และที่พวกเราก็ไปว่าร้องกันมากมาเขาก็ต้องเรียน โรงงานทางภาคตะวันออกกับ ม.3 หมด ไม่น่าห่วงเลย ยิ่งตอนนี้กระทรวงศึกษาฯ ต้องคุยกระทรวงศึกษาฯวันนี้มีข้อมูลมาเกือบครึ่งประเทศแล้วว่าเด็กแต่ละโรงเรียนในประเทศไทยที่จบป.6 50 คน มีไม่เรียนต่อก็คนมี 10 คนในโรงเรียนนี้ ชื่ออะไร ทำไม่ไม่เรียนต่อ จะรู้หมดภายใน 2-3 วันนี้ เมื่อรู้แล้วเราก็จะไปหาคนที่พ่อแม่เขาหนีบถือ ครูแนะแนวต่าง ๆ ที่พ่อ-แม่เขาหนีบถือ หากทางเกลี้ยกล่อมชักจูงให้เรียนให้ได้ และถ้าจำเป็นก็คิดว่าอาจจะถึงกับว่าไปซื้อตัวกันเลย ชนิดที่ถูกตักเขี้ยวไว้ ถ้าเรารู้คนไหนถูกตักเขี้ยวไว้ เราอาจจะต้องขอ หลวงคงซื้อไม่ได้ หลวงคงไปซื้อเด็กสาวคงตักเขี้ยวกันหมด คงต้องให้ว่าท่านศึกษาเขตลวัน (ศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 5) ท่านมีเพื่อนพอจะมีเงินซื้อ 1-2 คนไหม เด็กตรงนั้นมี 10 คน แต่ละคนต้องจ่ายเงินเท่าไร จ่ายเงินไปกี่ตัว แล้วเอาเด็กไปเรียนศึกษาสงเคราะห์อะไรต่าง ๆ ต้องช่วยกัน ผมคิดว่าวิธีการต่าง ๆ นี้เราแก้ได้ เด็กพิการต่าง ๆ นี้ สมเด็จพระเทพฯ ท่านก็เอาแล้ว ท่านตั้งโรงเรียนราชสุดา นโยบายของกระทรวงก็ต้องมีทุกจังหวัด โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จะต้องมีทุกจังหวัด โรงเรียนในกรุงเทพฯนี้มีปัญหามาก ป็นีรับเด็กกลับบ้าน คงได้รับการต่อต้านมากมาย แต่การที่เด็กเรียนใกล้บ้านนี้จะแก้ปัญหาไปได้มาก เรื่องคนในกรุงเทพฯไม่รู้จักกัน ก็จะไม่รู้จักกันเพราะเรียนอยู่ด้วยกันอยู่ติดกัน เด็กที่เดินไปเรียน หนีโรงเรียน ไปเล่นอะไรต่ออะไรต่าง ๆ คนแถวนั้นเขาก็ไม่รู้จัก แต่ถ้าโรงเรียนใกล้บ้านคนจะต้องรู้จักกันต่อไป ลูกใครหนีเรียนก็สามารถฟ้องพ่อแม่ได้ กรุงเทพฯก็เป็นชุมชนได้ โรงเรียนตรงส่วนกลาง โรงเรียนวัดสระเกษสู้ไม่ได้ ชุมชนอยู่ตรงนั้นทำไมจะทำโรงเรียนให้ดีกว่าไม่ได้ มันก็เกิดชุมชนขึ้นมา เรื่องนี้ผมว่าไม่น่าห่วง ผมเป็นห่วงมาก การศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชนคือ จากประสบการณ์และจากการอ่านสารแล้วมาคิดมาคุยกับเพื่อน พวกเราคิดว่าการพัฒนาแล้วแทนที่จะให้คนเจริญเติบโต การศึกษาแปลว่างลงงามเจริญเติบโต เราจะเอาเด็กมาบอโธกันหมดหรือมาสอนให้เป็นลูกจ้างเขาให้หมด การศึกษานี้ทำให้คนเป็นอิสระ แต่พวกเราหลายคนคงคิดคงเห็นด้วยว่า บางคนถึงเรียนมากยิ่งกลัวถูกไล่ออก ยิ่งเรียนมากยิ่งรู้สึกว่ายิ่งไม่มีอิสระ สนิทหนึ่งคนไม่มีความรู้ทำงานได้ทุกอย่าง ป.4 ก็ทำงานได้ทุกอย่าง ถ้าเรียนสูงขึ้นแล้วทำงานไม่ได้จะเป็นปัญหา แทนที่จะเรียนสูงยิ่งเก่ง กลับเป็นเรียนสูงแล้วทำไม่ได้ เค้ชวนี่หาคนสอนคำนวณไม่ได้ จบปริญญาตรีสอนคำนวณไม่ได้ สอน ม.3 ก็ไม่ได้ ที่พอจะสอนได้ก็บอกไม่ได้เพราะว่าไม่ได้เลือกวิชาเอกนั้น จะเป็นปัญหาไปหมด ถ้าเราอายุเป็น 9 ปี แล้วสอนเพื่อให้เกิดความทำไม่ได้

ออกมา 9 ปี แล้วไม่เรียนต่อก็ทำอะไรไม่ได้ เรียนต่อเสร็จแล้วไม่เป็นลูกจ้างก็ไม่ได้ ถ้าอย่างนี้บ้านเมืองพัง แต่ถ้าการศึกษาเพื่อพื้นฐาน ยิ่งเรียนยิ่งมั่นใจว่าเรานั้นมันเก่งหลายอย่าง ทำอะไรได้หลายอย่าง ตัวเรานั้นมีหลายอาชีพจะตัดอันไหนก่อนอันไหนหลัง เลือกลูกหรือเกินมันมีมาก ถ้าการศึกษาพื้นฐานทำให้เรามีความรู้สึกว่าเรามีความสามารถมากทำได้หลายอย่าง นอกจากช่วยตัวเองแล้วยังช่วยเพื่อนอีก แนะนำเพื่อนให้มาช่วยกันทำมาช่วยกันคิด ถ้าการศึกษาพื้นฐานเป็นอย่างนี้ การศึกษาจะตรงกับความหมายที่ทำให้คนเป็นอิสระ เป็นอิสระภาพ มีความมั่นใจในตนเอง มีความภูมิใจในตนเอง เมื่อเกิดมีความมั่นใจ ความภูมิใจในตัวเองแล้ว นี่คือพื้นฐานของประชาธิปไตย ไม่มีปม เดี่ยวนี้คนบ้านเราจะลำบากมีปมมาก ผมไปเยี่ยมโรงเรียนที่มีชื่อเสียงโรงเรียนหนึ่ง ครูเขานึกว่าผมจะไม่เดินไปทางนั้น ผมเดินไป ครูคนนั้นกำลังนั่งไขว่ห้างอยู่ เอาขาองไม่ทัน จะเอาลงตอนนี้ก็รู้สึกเสียวหน้า เดี่ยวว่าหงอปลัดๆ เราไม่เคยหงอปลัดๆ ไม่เคยกินข้าวปลัดๆ ทำไม่ต้องเอาเท้าลงตัวส ผมก็กลัวเขาจะค้างนานเกินไป ผมก็รีบสวัสดิ์ครูคนนั้น เพราะสวัสดิ์มันต้องขึ้นชั้น หอนชั้นไล่จากที่ไขว่ห้างมันก็หลุด และผมไปหลายโรงเรียน บางทีนักเรีอนก็ไม่กล้าสาธุ ครูก็ไม่กล้าสาธุ ผมไปประเทศประเทศหนึ่งไม่ต้องบอกประเทศ ผมเข้าไปในโรงเรียนเขาไม่กล้าทักผมหรอกเพราะทักแล้วรู้สึกว่าเขาจะเล็กกว่าเรา คน ๆ นั้นไม่มีเกียรติ คนไม่มีเกียรติให้เกียรติคนไม่ได้ ถ้าเราเรียนแล้วทำให้เกิดความมั่นใจว่าเราทำได้หลายอย่างเรามีเกียรติ เราก็กล้าพูด กล้าอะไรก็ได้ นี่คือพื้นฐานประชาธิปไตย ผมกลัวกลัวว่าทุกอย่างตามเป้าหมาย แต่คนออกมาแล้วทำอะไรไม่เป็นก็แย่แล้ว และก็ทำนี้เป็นลูกน้องเขาตลอดชาติจะต้องมีความต่ำต้อย เพราะคนเหนือกว่าเรามีมากมาย เพราะฉะนั้นผมก็อยากจะเรียนว่าผมไม่กลัวเลข ไม่เป็นห่วงเลข เรื่องของเป้าหมายว่าจะได้เงินร้อยละเท่าไรของรายได้ประชาชาติ ผมไม่เป็นห่วงเลขว่าเราจะทำนักเรีอนจบ ป.6 ให้ต่อ ม.1 ไม่ได้มากกว่าร้อยละ 90 หรือพูดง่าย ๆ ร้อยละ 100 ก็แล้วกัน แต่มันไม่ได้หรอกร้อยละ 94 นี่ก็ถือว่าร้อยละ 100 แล้ว ผมไม่เป็นที่หวังโรงเรียนคนพิการ ผมไม่เป็นที่หวังว่า กศน. หรือใครต่อใครจะทำไม่ได้ตามเป้า แต่ผมเป็นที่หวังว่าถึงทำแล้วเราจะทำให้พวกเรารู้สึกว่าเรานั้นมีปมด้อย การศึกษาทุกวันนี้ทำให้คนมีปมด้อย มีคนสอบได้ที่ 1 อยู่คนเดียวใน 1 ห้อง คนที่อยู่แม่ฮ่องสอนคนไหนได้มาเรียนสวนกุหลาบหรือหุดง่าส ๆ ว่าได้มาเข้ามหาวิทยาลัยที่ดี ๆ ในกรุงเทพฯ จะเป็นคนที่ประสบความสำเร็จในชีวิตในทัศนะของชาวแม่ฮ่องสอน อีกเป็นต้น ๆ คนที่ไม่ได้มาส่วนตัวเขาที่ต้องอยู่แม่ฮ่องสอนก็จะมีความรู้สึกว่าเขา

เป็นคนไม่เก่ง ล้มเหลว เราจัดการศึกษาที่หนึ่ง คนล้มเหลวเกือบทั้งจังหวัด เพราะฉะนั้น
ตรงนี้คือเรื่อง que การศึกษาพื้นฐานน่าเป็นห่วง ผมขอไว้แค่นี้ก่อน

ผู้ดำเนินการอภิปราย :

ขอบคุณท่านปลัดฯ ทุกคนคะ ถึงเงินเลขลิมปรบมือให้ท่านปลัดฯ ชอบพระคุณมากคะ
คือท่านได้ให้ข้อคิดเห็นไว้ว่าท่านไม่ห่วงในเรื่องเป้าหมายเชิงปริมาณว่าคงชงชงได้ กำลัง
เงินของรัฐมีมาก และก็คงจะมีหลายส่วนที่ช่วยกันระดมสรรพกำลังทางนี้ได้ แต่ท่านเป็นห่วง
ในเชิงคุณภาพ

ดร.โกวิท วรพิพัฒน์ :

อาจารย์เจ็จจันทร์ศรี คุณภาพที่ได้ก็เปอร์เซ็นต์ผมก็ไม่ห่วง คุณภาพที่สอบ
ผ่านไม่ผ่านได้ Top ได้ A ผมไม่ห่วง

ผู้ดำเนินการอภิปราย :

คือคุณภาพในแง่ที่ท่านเสนอไว้คือทำให้คนเป็นอิสระมีความมั่นใจในตัวเอง นี้
จะเป็นฐานของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งจริง ๆ แล้วในสังคมไทยต้องการอย่างมาก ดิฉัน
เห็นด้วยกับท่าน 100 เปอร์เซ็นต์ แล้วที่ท่านห่วงอีกอย่างหนึ่งก็คือระบบการศึกษา เรา
แข่งขันมาก ทำให้มีคนที่เป๋นปมด้อยมาก และจริง ๆ แล้วอาจจะเป๋นปมด้อยมากไปด้วย
ทำให้อยู่ด้วยกันในสังคมไม่ได้ดี ในอันดับถัดไปคือท่านจะอภิปรายและจะเสริมซึ่งกันและกัน
ก็ขอให้ท่านวิพากษ์ความเป็นอิสระเหมือนกัน คือฮากจะหลุดตอนไหนฮากให้เป็นกันเอง
แบบนั้น อันดับต่อไปขอเรียนเชิญผู้ใหญ่วิบูลย์ ท่านพูดในแง่มุมมองของท่านในฐานะที่ท่าน
เป็นปราชญ์ชาวบ้านและในประวัติการศึกษาท่าน ท่านเรียนนอกระบบมามากและได้ทำการ
ศึกษาให้กับเด็กนอกระบบโรงเรียนและก็เชื่อมกับโรงเรียนชุมชน ก็ให้ท่านให้แง่คิดจากตัว
ท่านเอง และท่านอาจจะเสริมจากที่ท่านปลัดฯ พูด เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ละเชิงเทรา
อาจจะไม่เห็นด้วยกันก็ได้ละคะ หรืออาจจะเห็นด้วยกันก็ขอเรียนเชิญ

นายวิบูลย์ เข็มเฉลิม :

ขอบคุณครับ สวัสดิ์ครับผู้เข้าร่วมสัมมนาที่มีเกียรติที่เคารพทุกท่าน คงแนะนำ
 สักเล็กน้อย ว่าในปัจจุบันนี้ผมอาจจะสนใจเรื่องการศึกษา ความจริงถ้าจะพูดกันตรง ๆ ก็
 คือ หน้าที่ไม่ใช่ แต่ก็อาจจะเป็นเพราะผมเกิดไปเห็นด้วยกับความจริงของตัวเองเข้าเมื่อ
 ระยะเวลาที่ผ่านมาว่า ทำไมผมทำมาหากินมาตั้งแต่วัยรุ่นจนปานนี้ก็ยังไม่ได้ซึกที ก็เลย
 กลับไปทบทวนไปมา คือในช่วงแรกผมอาจจะล้มเหลวมาเกือบเอาตัวไม่รอดแล้ว แต่เมื่อ
 เริ่มไม่คอยให้ความกระตือรือร้นอะไรและไม่ค่อยจะไปตามใคร เป็นตัวของตัวเองดูบ้าง
 ก็ลองทำไปตามเรื่องตามราว ซึ่งก็จะเหมือนว่าตกต่ำไปกว่า 20 ปี ที่เราทำตามระบบ
 ก็เลยกลับมาดูกันใหม่ว่ามันเป็นอย่างนี้มันเป็นอย่างนั้นเพราะอะไร ก็เริ่มเห็นว่าตัวการศึกษานี้ก็
 สำคัญเหมือนกัน เพราะบางทีเราก็เรียนรู้เทคโนโลยีจนเรียกว่าถ้าทำอย่างนี้ก็ต้องรวย
 แต่ทำไป ๆ ก็เลยกลายเป็นเรื่องมีปัญหาที่เราไม่รู้อีกมากและแก้ไขไม่ได้ ก็เลยเริ่มมา
 สนใจเรื่องการศึกษา พอเริ่มสนใจเรื่องการศึกษา ก็เริ่มไปสนใจทีละเล็กทีละน้อยจาก
 หลาย ๆ เรื่อง ประการแรกก็คือเริ่มสนใจการพึ่งตนเอง ใหม่ ๆ ก็สงสัยเหมือนกันว่า
 การพึ่งตนเองนั้นมันจะพึ่งได้อย่างไร ก็ดูเหมือนว่าคนเราถ้าจะพึ่งตนเองก็คงต้องทำหมด
 ทุกอย่าง ซึ่งเมื่อเริ่มทำเข้าจริง ๆ ก็ไม่ใช่ ความจริงคำว่า "พึ่งตนเอง" คือการจัดการ
 ที่สำคัญ เพราะเราต้องดูว่าเราจะทำอย่างไร จึงจะทำให้ตัวเองหนึ่งตัวเองได้ ก็เลยเริ่ม
 เห็นตัวปัญหาว่าอยู่ที่การจัดการ ก็เลยเริ่มมาสนใจเรื่องการศึกษากับเขาด้วย เพราะผม
 เห็นว่าการศึกษาที่อยู่ในระบบโรงเรียนนั้นหรือแม้แต่นอกโรงเรียนก็ตามทั้ง กศน.
 หรือใครก็ตาม รู้สึกยังไม่ได้นั้นตรงนี้ ส่วนใหญ่จะไปเน้นว่าทำอย่างไรจะให้ได้จบตาม
 เป้าหมายที่กำหนดไว้ เพราะฉะนั้นการเริ่มตรงจุดนี้ผมก็เริ่มสนใจเด็ก เราก็มีกิจกรรม
 ประเภทที่เอาเด็กมาอยู่ค่ายร่วมกันบ่อยขึ้น ผมอาจจะมิกิจกรรมค่ายปีละหลายครั้ง ทั้งใน
 เด็กระดับประถมและในเด็กระดับมัธยม รวมทั้งเด็กที่ไม่ได้เรียน แต่สมัครใจที่จะมาอยู่
 ร่วมกับเรามีเป็นครั้งคราว ก็ทำให้เห็นว่าพอถึงจุดหนึ่งเราจัดกิจกรรมการเรียนรู้นั้น บางที
 เราคงไม่ต้องไปสอนอะไรเด็กเลย เพียงแต่ทำให้เด็กได้มามีส่วนร่วมแลกเปลี่ยน และ
 ข้อมูลหลายอย่างที่เด็กมีอยู่ก็จะนำออกมา ทำให้เกิดเป็นกระบวนการเรียนรู้ได้ ก็เลยกลายเป็น
 เป็นเรื่องของการจัดกิจกรรมการเรียนตอนนี่คือเอ็งมา 2-3 ปีแล้ว และก็คงมีเนื้อหา
 รายละเอียดอีกมากซึ่งคงให้รายละเอียดทั้งหมดในที่นี้ไม่ได้ การที่เป็นอย่างนี้ผมก็เริ่มคิด
 ว่ากระบวนการที่ทำไมการศึกษาทุกวันนี้มันจึงส่งผลต่อวิถีชีวิตของคน ที่เป็นอย่างนี้ ก็เริ่ม
 กลับไปคิดถึงเด็ก ๆ ได้ เพราะว่าผมเมื่อเด็ก ๆ ถ้าอายุขนาดผมนี้ หลาย ๆ ท่านก็อาจจะ

อายุมากกว่าผมแล้วก็อาจจะเก็บสิ่งหนึ่งเหมือนกันก็คือ ผมเรียกตัวเองว่าผมเป็นคนที่เกิดมาในช่วงวัฒนธรรม 2 กระแส เพราะกระแสนึงคือเราอาศัยกระแสนวัฒนธรรมที่ได้มาจากชุมชนหรือบ้านค่อนข้างสูง กับกระแสนึงผมเองก็มีส่วนได้ด้วยคือ กระแสที่ได้มาจากวัฒนธรรมโรงเรียนหรือที่ได้จากการจัดการศึกษามัธยม คนที่มีอิทธิพล 2 ทาง อย่างผมนั้นมีภาพ 2 ภาพ อยู่ในความคิดก็ทำให้ได้เห็นอะไรเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ มาช่วงนี้ก็เริ่มเห็นว่าถ้าเด็กรุ่นใหม่เนี่ย แน่นนอนก็มีความลึกลับวิธีที่ถูกการศึกษารุ่นใหม่เป็นผู้จัดให้ทั้งหมดก็จะไม่เข้าใจภาพเก่า เพราะเขาจะนึกไม่ออกเลยว่าสิ่งที่พูดถึงในอดีตเก่า ๆ มันเป็นไปได้อย่างไร เพราะไม่มีสิ่งต่าง ๆ ให้เราให้เห็น แต่นั่นมันเป็นเรื่องแปลกที่ว่าบ้านเราพอเวลาที่มีความคิดในการพัฒนา พอเริ่มมีความคิดในการพัฒนาเริ่มไปหวังผลเลิศของเป้าหมายการพัฒนาที่จะต้องดูตัวเลขเหมือนที่ท่านปลัดฯ ท่านบอกว่าท่านไม่สนใจแล้วนั้น ก็พอไปหวังผลตัวเลขตรงนั้นขึ้นมา ก็เลขทำให้วิธีสอนส่วนใหญ่จะใช้วิธีรวบรัดหมด ไม่ได้ให้เป็นที่ไปคามขั้นตอน ในระยะเวลาสั้น ๆ ไม่กี่วันที่ผมสามารถทำได้ผลดีมีประสิทธิภาพเพราะผมอยู่กับกิจกรรมประจำอยู่แล้ว แต่ผมไม่ได้รู้กระบวนการมันเลย แต่ถ้าผมจะทำให้มันได้ผลผลิตมากขึ้นตามเทคโนโลยีนั้นแล้ว ปัญหาที่จะเกิดขึ้นมีอะไรบ้าง และจะแก้ปัญหาเหล่านั้นอย่างไร ผมไม่เคยรู้เพราะผมไม่มีวิธีการเรียน เพราะฉะนั้นผมก็จะรู้ว่าทำอย่างไรจะให้มันสำเร็จลง ทำอย่างไรจะให้ข้าวโพดมันมีผลผลิตต่อไร่สูง ทำอย่างไรจะให้ตัวเหลืองได้มากกว่าที่ควรจะได้เช่นเคยได้ไร่ละ 200 กก. มันน่าจะเป็น 500-600 กก. เพราะเรามองว่าถ้า 1 กิโลกรัม ขนาดเท่านี้บาท ถ้าจำนวนผลผลิตมันมากขนาดนี้ น่าจะเป็นเท่านี้บาทเท่านี้บาท ก็มองในเชิงตัวเลขถ้าไรสุดก็สูงที่สุดเข้าไปอีก แต่ในความเป็นจริงมันไม่ใช่ พอเป็นจริง ๆ แล้วทุกอย่างมันไม่เป็นอย่างที่เราคิด ทุกอย่างเปลี่ยนไปหมดแล้ว เราก็จัดการมันให้เป็น เพราะฉะนั้นการศึกษาก็สอนเราอย่างนั้น พอกลับไปดูสมัยก่อนที่ผมยังเด็ก ๆ จริง ๆ แล้วสมัยก่อนชาวบ้านมีการเรียนรู้โดยอาศัยวัฒนธรรม ประเพณีหลายอย่าง ทำให้เกิดการเรียนรู้และที่รู้จักเอามาใช้ในการจัดการกับปัญหาชีวิต เช่นชาวบ้านรู้จักกิน ทั้ง ๆ ที่ฤดูนั้นถ้าไม่ค้าข้าวเมาก็จะไม่มีข้าวกิน ข้าวมันยังแกล้ไม่ทันก็รู้จักฝังตนเองได้ มีข้าวแล้วก็รู้สึกที่ข้าวใหม่ถ้าไปหุงในหม้อมันจะไม่ดี ก็ไปหุงในกระบอกโดยการเผาเพื่อให้มันเป็นแกงก็สามารถกินได้ ที่เรียกว่าข้าวหลาม หรือรู้จักการแปรรูปข้าวมากมาย จนกระทั่งแปรรูปข้าวที่กินเหลือเอามาแปรเป็นข้าวพอง ข้าวตอก ข้าวคั่ว ซึ่งไม่เคยมีอะไร ก็ทำให้เห็นว่สมัยก่อนเนี่ย อาจจะเป็นเพราะทรัพยากรมันมากมายอุดมสมบูรณ์ ผมเองก็ทันเห็นสมัยเด็ก ๆ พอไปดักไซเอาปลามาให้พวกเขาทำ เราถึงกับร้องไห้เพราะทำไม่หมดสักที แต่เดี๋ยวนี้ไม่

มีแล้ว มดนี้เด็กไม่เชื่อ ผมเล่าให้ลูกฟัง ลูกยังไม่เชื่อเลย แต่เดี๋ยวนี้ทรัพย์สินที่มีจำกัด สมัยก่อนคนก็น้อยทรัพย์สินมีมาก คนก็เรียนรู้วัฒนธรรม สอนถึงการอนุรักษ์ทำอย่างไร จะให้ใช้แล้วไม่ทำลายสภาพแวดล้อมเราก็เรียนรู้จากการอนุรักษ์ ชาวบ้านยังรู้จักอนุรักษ์อยู่ แต่วีชื่อนุรักษ์นั้นไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป เดิมนั้นทรัพย์สินน้อยลงมากแต่ความเข้าใจในการจัดการไม่มี พอเราไม่มีความเข้าใจในเรื่องการจัดการ และการศึกษาที่ไม่สอน ผมว่าการศึกษาในระบบก็ไม่ได้สอนเรื่องการจัดการให้กับคน ฉะนั้นเมื่อไม่รู้ว่าจะจัดการกับทรัพย์สินได้อย่างไร แต่มีสิ่งเก่าเรามี แต่สิ่งใหม่ที่มีเกิดขึ้นเราไม่รู้ เราเน้นเรื่องอื่น เน้นเรื่องรายได้ ก็เลยทำให้เราไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรกับทรัพย์สิน คนก็เลยเกิดมีปัญหามากขึ้น ผมคิดว่าถ้าถึงตรงนี้ก็เริ่มเกิดมีความคิดเห็นอย่างนี้ เมื่อมีความคิดเห็นอย่างนี้ ผมก็เลยคิดว่าถ้าเราจะจัดการศึกษา มันน่าจะให้ความสำคัญกับเรื่องของการจัดการทรัพย์สินโดยกลับไปศึกษาจากกระบวนการวัฒนธรรมเดิม ผมคิดอย่างนั้น ผมอาจจะคิดจากพื้นฐานของผมเอง เพราะผมคิดว่าถ้าเราลองเอาวัฒนธรรมหลายเรื่องที่มีอยู่ในบ้านเรา โดยเฉพาะกรณีที่มีของตัวอย่างที่เราทำเรื่องข้าว ถ้าเราเข้าใจถึงกระบวนการของข้าวทั้งหมด ความจริงทุกขั้นตอนของกระบวนการทางวัฒนธรรมสอนหมดถึงวิธีการจัดการทรัพย์สิน และผมเห็นว่าถ้าเรามีการจัดการทรัพย์สินได้ ถ้าให้ชาวบ้านทำข้าวหรือเป็นผู้ผลิตข้าว ชาวบ้านอาจจะไม่เจอปัญหาเรื่องราคาข้าวตกถึงขนาดต้องมาชุมนุมกันเรียกร้องกันให้รัฐบาลจัดการให้ เพราะชาวบ้านจะสามารถแก้ปัญหาข้าวได้ด้วยตัวเอง เพราะชาวบ้านเป็นผู้ที่ให้ค่าตอบแทนกับสังคมภายนอกว่าเขาจะขายข้าวหรือไม่ขายข้าว ไม่ใช่เพราะข้าวมันถูกแล้วเขาไม่ขาย เขาอยู่ไม่ได้ มันเป็นเรื่องแปลกที่ทำให้ชาวบ้านเป็นผู้ปลูกข้าว แต่ชาวบ้านกลายเป็นผู้ผลิตข้าวในสังคม เขาจัดการทรัพย์สินนี้ไม่เป็น เขายังเข้าใจวัฒนธรรมบางอย่างอยู่ แต่ทว่าไม่เข้าใจถึงเนื้อหา กระบวนการที่จัดการทรัพย์สินและการศึกษาก็ไม่ได้สอนให้เขาเห็นตรงนี้ก็ทำให้เขาพึ่งตนเองไม่ได้ ผมคิดว่าเรื่องของการศึกษาเพื่อปวงชน ผมไม่ได้มองว่าจะจบชั้นไหน ผมไม่ได้คิดว่าจะต้องไปกำหนดว่าจะต้องจบประถม 6 มัธยม 3 หรือมัธยม 6 อะไรผมไม่ได้คิดอย่างนั้น แต่ผมกลับไปคิดว่าเราให้เขาได้รู้เนื้อหาอะไร ถ้าเขามีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาเหล่านั้น ทำให้เขาสามารถพึ่งตัวเองได้ในเบื้องต้นนี้ ผมคิดว่าสิทธิพื้นฐานของปวงชนควรจะอยู่ที่ตรงนั้น ผมอาจจะมองอย่างนี้ในสถานะที่ผมเป็นเกษตรกรและอีกอย่างหนึ่งผมมองว่าสังคมเราก็เป็นสังคมเกษตรกรรม พื้นที่ของเราก็เป็นพื้นที่ราบลุ่มส่วนใหญ่ เดิมนั้นก็ยังมีพื้นที่ส่วนใหญ่ที่สามารถทำการปลูกพืชหรือทำนาได้ ผมว่าเราใช้ทรัพย์สิน โดยเฉพาะที่ทำมาหากินเรา

ค่อนข้างจะได้เปรียบที่อื่น ๆ ด้วย ถ้าพูดในความเป็นจริง เพียงแต่เราไม่ได้เคยเสริมความสามารถในการจัดการทรัพยากรของเราให้แก่ชาวบ้าน ในแง่ของการจัดการศึกษาต่าง ๆ เหล่านี้ ให้กับเขา เราปลูกข้าวเราก็ทำหลายที่นาไปด้วย เพียงเพื่อเราต้องการให้ผลผลิตต่อไร่สูง โดยที่เราไม่รู้ว่าการใส่ปุ๋ยขนาดนั้นมันจะส่งผลกระทบต่อให้กับที่ดินที่ทำกินของเราในอนาคต การเพาะปลูกเพื่อเปลี่ยนพันธุ์พืช เราก็มองเพียงพันธุ์พืชที่จะให้ผลผลิตต่อไร่สูงขึ้น ในระยะเวลาสั้น ๆ แต่ไม่รู้ว่าระยะยาวมันจะสร้างปัญหาให้กับเราอีก ซึ่งเหล่านี้เราไม่เคยทำให้เกิดการเรียนรู้ และคนที่เขาไม่เกี่ยวข้องก็ไม่เคยคิด ไม่เคยนำสิ่งนี้มาวิเคราะห์ และยิ่งกว่านั้นเราไม่เคยสร้างสิ่งที่สำคัญให้กับคน นั่นก็คือสร้างให้เขามีทางเลือกมากขึ้น เกษตรกรไม่มีทางเลือก เพราะรับรู้ข้อมูลแค่ไหนก็ทำได้เพียงแค่นั้น ไม่รู้จะเลือกทำอะไรได้มากกว่านั้น คำว่าทางเลือกนั้นจึงกลายเป็นเรื่องยิ่งใหญ่และสำคัญมากในขณะนี้ ใครสร้างทางเลือกได้ถ้าเกิดความต้องการมากขึ้น เพราะทุกคนกำลังถึงที่ไม่มีทางเลือกเช่นเดียวกัน เพราะฉะนั้นการศึกษาน่าจะต้องสร้างทางเลือกให้กับคน เพราะทางเลือกเป็นข้อมูลการศึกษา เป็นข้อมูลสำคัญที่ทำให้คนได้เห็นช่องทางที่จะเลือกดำรงชีวิตอยู่เลือกประกอบอาชีพ เลือกแก้ปัญหาได้มากยิ่งขึ้น ถ้าการศึกษายังเป็นแต่เพียงว่าต้องให้จบเท่าไร ปริมาณครอบคลุมถึงคนหมดทุกคน ผมไม่อาจอธิบายความรู้สึกของผมตรงนี้ แต่ผมมีความรู้สึกที่ตรงนี้ผมไม่อาจให้เป็นอย่างนั้น แต่ผมอยากให้ทุกคนถ้าเป็นไปได้ อยากให้ครอบคลุมหมดทุกคน ทุกคนต้องมีความสามารถในการแก้ปัญหาได้เท่าเทียมกัน ขอคุณครับ

ดร. โกวิท วรพิพัฒน์

แปดริ้วคิดเหมือนกันที่ให้มามีทางเลือกหลาย ๆ ทาง คนแปดริ้วคิดเหมือนกัน

ผู้ดำเนินการอภิปราย :

เมื่อสักครู่นี้ดิฉันคิดว่าจะคิดไม่เหมือนกัน ปรากฏว่าคิดเหมือนกัน และท่าน ปลัดฯ พูดว่าคนแปดริ้วคิดเหมือนกัน ดิฉันขออนุญาตฟ้องท่านปลัดฯ เลย คือดิฉันไปแปดริ้ว แล้ว ดิฉันไปพบกับคนแปดริ้วถามว่า "อำเภอเมืองแปดริ้วอยู่ตรงไหน" เขาจึง คำว่า "แปดริ้ว" ไม่รู้จัก ดิฉันแปลกใจมากจริง ๆ ว่าเคียวนั้นคนรุ่นใหม่ของแปดริ้ว ไม่รู้จักแปดริ้ว แล้วคงลืมชุมชนดั้งเดิมของตัวเอง แต่จิตใจที่ท่านปลัดฯ หลุดออกมามีคำว่า "แปดริ้ว" ดิฉัน เลยนึกขึ้นได้ว่าวันนั้นหลงทางแล้วไปตามคนไม่รู้จักแปดริ้วเอง แล้วถามว่าหนูเป็นคนที่นี่ หรือเปล่า เขาตอบว่า "เป็น" แล้วเขาต้องหันไปตามผู้ใหญ่ที่มีอายุมากกว่า ถามว่า "แปดริ้ว" คืออะไร

ดร.โกวิท วรพิพัฒน์ :

แปดริ้วนั้นคนไม่รู้จักจริง ๆ คือไม่รู้จักว่าแปดริ้วอยู่ตรงไหน เพราะทั้งหมดมันก็ แปดริ้วหมด

ผู้ดำเนินการอภิปราย :

ท่านผู้ใหญ่วิบูลย์ได้ให้ข้อคิดเห็น ดิฉันว่าเป็นคำตอบที่ชัดเจนมากที่สุดที่เคียว ถึงแม้ พวกเราเรียนได้ปริญญาสูงแต่ความคิดอ่านสู้ท่านไม่ได้ ท่านให้จุดเน้นที่สำคัญมากคือการ ศึกษาพื้นฐานของปวงชนจริง ๆ แล้วควรจะเน้นเรื่องความสามารถในเชิงของการจัดการ คือการจัดการในเรื่องทรัพยากรของตัวเองได้ ซึ่งตรงนี้น่าไปสู่การพึ่งตนเอง แล้วจริง ๆ ตรงนี้ถ้าท่านมีเวลา ท่านก็คงขอสความว่าถ้าตรงนี้แล้วปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อม เรื่องทั้ง หลาย เรื่องหนี้สินของชาวเกษตรกรรมหมดไป รัฐบาลคงไม่ต้องเจอกับ Mob หรือว่าการ เดินขบวนมากมาย ตรงนี้เป็นข้อสำคัญมาก และที่ท่านเน้นอีกเรื่องหนึ่งก็คือ การศึกษา พื้นฐานนี้โดยหลักการที่บอกว่าเป็นสิทธิที่ให้เขามีโอกาสเลือกเรียนได้มากขึ้น มีทางเลือก มากขึ้นมันเป็นสิ่งที่จำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องข้อมูลข่าวสาร ตรงนี้คิดเหมือนท่านปลัดฯ สิ่งที่ท่านพูดในช่วงแรกมีความสำคัญที่อาจจะยกขึ้นมาสรุปไว้ได้ว่า ท่านพูดถึงเรื่องการ เรียนการสอนที่ท่านเป็นห่วงว่าเรียนอะไรอย่างไร และที่ท่านทำมากับมือคือการเรียน การสอนที่ไปบอกเด็กอย่างเคียว และเมื่อเข้าพูดกันว่าท่องจำ ก็ได้แต่จำ ที่ท่านได้ทำมาก็ คือให้เด็กร่วมทำกิจกรรม และในการทำกิจกรรมนั้นเด็กเขาจะเกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่ทำ ถ้าเรารู้ตรงนั้นไม่ต้องอาศัยการท่องจำไปได้เลยเพราะได้ทำมาด้วยมือ ตรงนี้ที่น่าสนใจ

มาก ในอันดับต่อไปขอเชิญที่ศรีสว่าง ท่านจะพูดแข็งหรือเสวิมในมุมมองของนักพัฒนา ตอนนี้ไปช่วยพัฒนาชุมชนต่าง ๆ มากมาย ขอเรียนเชิญค่ะ

นางสาวศรีสว่าง พัววงศ์แพทย์ :

ขอบคุณค่ะ ท่านประธาน ที่ได้มีโอกาสมาแทน เนื่องจากท่าน ดร.รุ่ง ได้หยุดตอนเช้าแล้ว ก็ไม่ค่อยได้เตรียมอะไรมา ก็ถือว่าเป็นกลอนสดกันแล้วก็ดี ดิฉันคงจะพูด 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นการเสวิมจากการพูดเมื่อเข้าได้พูดซัก 2-3 ประเด็น ในส่วนที่ 2 ดิฉันก็คงจะพูดในข้อสังเกตในส่วนที่เกี่ยวกับเป้าหมายและแนวทางตามเอกสารโดยตรง

ในส่วนแรก ที่เพิ่มเติมตอนเช้า นั้น ดิฉันคิดว่ามันมีอยู่ 2-3 ประเด็น

ประเด็นที่ 1 อาจจะเสวิมตรงนี้ว่าเมื่อเราให้การศึกษาไปแล้วผลที่เกิดขึ้นกับตัวเด็กนี้ หมอประเวศบอกว่ามีความฉลาด มีความสุข มีความดี และอาจารย์โกวิทบอกว่าต้องมีอิสระ มีความเป็นไทย ไม่ติดติดในสิ่งเหลวไหลทั้งหลาย ดิฉันก็อยากมองในภาพรวมว่าในปัจจุบันนี้กระแสความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่หมุนเร็วในสังคมที่เราเรียกว่ากระแสโลกาภิวัตน์ที่ด้านทานกันไม่ค่อยจะไหว แล้วเราก็สรุปกันได้ว่า ด้วยกระแสความเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น ทำให้เกิดค่านิยม ติดติดในเรื่องเงิน เรื่องการบริโภค เรื่องการแข่งขัน กระแสที่ดิฉันคิดว่าเราให้การศึกษาปวงชนของเราออกมาแล้ว เราคงจะได้คนที่อยู่ในกระแสใหม่ที่กำลังด้านทานกระแสเดิมอยู่ ก็คือว่ากระแสที่จะอนุรักษ์สิ่งที่ดั้งเดิมเอาไว้ พัฒนาให้เกิดองกงามต่อไป และก็มีความร่วมมือ เมื่อเข้าพูดถึงความร่วมมือกันมาก โดยเฉพาะการศึกษาว่าจะต้องร่วมมือกันอย่างไร ดิฉันคิดว่ากระแสอนุรักษ์และร่วมมือนี้ น่าจะเป็นกระแสที่ทำให้การศึกษาแล้วทำให้คนเรามีแนวคิดออกมาในตนเองนี้

ประเด็นที่ 2 เมื่อเข้าพูดกันมากในเรื่องของการศึกษาดตามอัยชาติ ซึ่งดิฉันคิดว่าโดยเฉพาะโทรทัศน์ซึ่งมีอิทธิพลอย่างแรงไม่ว่าจะเป็นการสัมมนาที่ไหนเราก็จะต้องพูดกันถึงเรื่องอิทธิพล ผลกระทบของโทรทัศน์ไทย เฉพาะอย่างยิ่งถ้าเราจะเป็นระบบไทยคมอะไรต่ออะไรนี้ ก็หวาดเสียวกันไปตาม ๆ กันว่า เราจะมีความร่วมมือที่จะรับกับกระแสเหล่านี้กันหรือไม่ คิดว่าจุดตรงนี้ที่เราพยายามด้านทานอยู่ ก็คือว่าในขบวนการเรียนรู้นั้น คนจะต้องทั้งอ่าน ทั้งฟัง ทั้งดู อ่านก็คงจะได้กับสื่อสิ่งพิมพ์ ฟังก็คือวิทยุ ดูก็คือโทรทัศน์ ซึ่งแต่ละสื่อมันมีคุณลักษณะที่แตกต่างกัน ถ้าเด็กของเราเอาแต่ดูอย่างเดียวยุคสะกดจิตอยู่หน้าจอ ได้พูดกันมากกว่า การอ่านนั้นทำให้เด็กมีจินตนาการ การฟังทำให้เด็กมีความสามารถในการที่จะสรุปประเด็นต่าง ๆ ได้เด่นชัดขึ้น การดูโทรทัศน์ทำให้สามารถ

ติดตามข่าวสารข้อมูลได้รวดเร็วทันการณ์ มีแสงมีเสียงทำให้น่าสนใจกว่า แต่ว่าการที่จะพัฒนาได้ทั้งหลายทั้งปวงในการศึกษาดนอชธาตั้นั้น คงจะต้องมีส่วนผสมของสื่อทั้ง 3 นี้ อย่างเหมาะสมด้วย ไม่ใช่ปล่อยให้สื่อใดสื่อหนึ่งกระซากลากไป เด็กก็จะขาดคุณลักษณะที่เหมาะสมทั้งหลาย

ประเด็นที่ 3 ที่เราพูดกันมากเมื่อเข้านี้ คือเรื่องครอบครัวและชุมชนที่เราต้องการให้มี ในการพัฒนา ไม่ว่าจะพัฒนาด้านใด โดยเฉพาะเราพูดเรื่องการศึกษาในเข้านี้ คิฉินนอหากเสนอเป็นรูปธรรมว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนโดยเฉพาะหรือครอบครัวก็ตาม ในการจัดการศึกษา^{นี้}คิฉินนอหากเห็นว่าโรงเรียนในชุมชนนั้นเอาผู้ปกครอง (ไม่ใช่สมาคมครูผู้ปกครองที่จัดแล้ว) ตรงนั้นเราก็เห็นชัดว่าถ้าเป็นโรงเรียนในกรุงเทพฯ หรือแม้กระทั่งในต่างจังหวัด ก็ไปเน้นหน้าที่ที่จะระดมให้ท่านช่วยทำเงินให้แค่บทบาทเดียว แม้กระทั่งบทบาทที่จะสัมพันธ์ในเรื่องการดูแลจิตใจเด็กก็ยังอ่อนแออยู่ในจุดนั้น แต่สิ่งที่คิฉินนอจะพูดนี้ คิฉินนอหากจะเน้นหนักว่าอหากจะเอาผู้นำชาวบ้านอย่างผู้ใหญ่วิบูลย์นี้เข้าไปเป็นกรรมการในการจัดโรงเรียน หรือแม้กระทั่งกระทรวงสาธารณสุข มีอนามัยสถานอนามัยตำบล มีโรงพยาบาลอำเภอ จังหวัด อหากจะให้ผู้แทนชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมไม่ต้องรอกฎหมายกระจายอำนาจให้ออกหรือกณะคะ เอาเข้าไปเลย เพื่อเป็นฐานฝึกอย่างคิฉินนอ เพราะฉะนั้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในภาพที่เป็นรูปธรรมเข้าไปในโลก เข้าไปในหน่วยงานของรัฐทุกระดับ คิฉินนอคิดว่าเป็นฐานการเรีอนรู้ด้วสการปฏิบัติอย่างคิฉินนอของการมีส่วนร่วม และเป็นการเตรียมความพร้อมที่จะทำให้เขาสามารถจัดการศึกษาให้ลูกหลานของเขาเอง รู้ว่าปัญหาสุขภาพอนามัยเขาจะต้องดูแลตัวเขาอย่างไร

ประเด็นที่ 4 คิฉินนอคิดว่าเราได้พูดถึงบทบาทของค้การเอกชนและก็โดยเฉพาะต้องไปต่อสู้กับกลุ่มเป้าหมายคือฮโอกาสทั้งหลายทั้งปวง ซึ่งเป็นการทำงานกับกลุ่มที่ถูกกระทบกระเทือนปลาอทาง บอบช้ำแล้วทั้งสิ้น เรามีประสบการณ์กับชีวิตคนไม่ใช่ตัวเลข ไม่ใช่ตัวหนังสือ ประสบการณ์ที่ได้นั้นมีคุณค่าอึ่ง ซึ่งคิฉินนอคิดว่า สกศ. หรือท่านที่อยู่ในที่นี้ น่าจะนำประสบการณ์มาใช้ใน 2 ส่วน ส่วนหนึ่ง ก็คือถ้าท่านเห็นว่ารูปแบบใดขององค์การเอกชนที่ทำงานได้ผลท่านก็นำไปขยายผลทำได้ ในส่วนที่ 2 คิฉินนอคิดว่าในสิ่งที่เป็นสรูปประสบการณ์ทั้งหลายนั้น มันยอมสะท้อนถึงสาเหตุรากเหง้าของสิ่งที่ทำให้เกิดปัญหา และผลกระทบค้กลุ่มเป้าหมายคือฮโอกาสทั้งหลาย ตรงนี้คิฉินนอคิดว่า มีคิงงานพัฒนาและมีคิงการป้องกันต้องเพิ่มมากขึ้น เมื่อเข้าอาจารย์สายสุวี ลูกชิ้นมาอภิปรายแสดงความหวังใจว่าเด็กกลุ่มสภาวะฮากลำบากทั้งหลายทั้งปวงนี้ ฮอ่าลิมนะอันนั้นเป็นส่วนที่มันเกิดแล้ว ก็ต้อง

ตามเก็บตก ตามแก้ไข บำบัดเยียวยาไป แต่สิ่งที่ดิฉันอยากจะเน้นอย่างที่สุด ก็คือว่าอย่าลืมที่จะเอาประสบการณ์ของความชอกช้ำเหล่านั้นมาทำงานอื่นคืนทาง ให้ได้มิติเร่งพัฒนา และป้องกันให้ได้มากที่สุด ในฐานะที่เป็น NGO เราประสบความชอกช้ำมาก แต่เราก็จะต้องต่อสู้ การที่เราจะระดมเงินบริจาคมาให้ลูกทุนการทำงานกับครอบครัวในเชิงบวกนี้ ยากมาก แต่ถ้าเราทำงาน มาตามเก็บตก เราทำงานกับเด็กที่บอบช้ำแล้ว คนมองเห็น เข้าใจง่าย แต่ดิฉันเห็นว่ามันเป็นเรื่องที่ไม่ได้ผลและเห็นคเห็นอ้อมมาก และไม่น่าจะเป็นยุทธศาสตร์ของการพัฒนาหรือการเรียนรู้หรือการจัดการศึกษาของเราเลย เพราะฉะนั้น มิติการพัฒนาควรจะต้องคอกย้ำกันให้มากขึ้น

ในส่วนที่ 2 ดิฉันอยากขออนุญาตพูดถึงกลุ่มเป้าหมายที่ทำงานไว้ 9 กลุ่ม- เป้าหมาย ในเป้าหมายที่ 3 ข้อ 1 ที่ได้พูดไว้ถึงระบบข้อมูลเวลานี้ เป็นการดีที่รัฐบาลก็ดี หรือสังคมก็ดีตระหนักถึงเรื่องของกลุ่มด้อยโอกาสนี้ ซึ่งที่ผ่านมาเข้าไม่ถึงบริการของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใด รวมทั้งการศึกษาก็ตาม เพราะฉะนั้นจึงเป็นยุทธศาสตร์ที่เราจะต้องเข้าไปถึงกลุ่มเป้าหมายเหล่านี้ พอเห็นความสำคัญเหล่านี้ แต่ละกระทรวง ทบวง กรม ก็เริ่มบอกว่าจะต้องพัฒนาระบบข้อมูลให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่ด้อยโอกาสว่าขณะนี้อยู่ตรงไหน ครอบครัวไหน ซึ่งดิฉันก็บังเอิญได้ทำไปในหลาย ๆ หน่วยงาน ตรงนี้ก็พบว่าขณะที่กรมประชาสัมพันธ์จะพัฒนาระบบ จปฐ. ครอบครัวขึ้นมา มีศูนย์ส่งเสริมช่วยเหลือราษฎรประจำหมู่บ้าน ขณะเดียวกันกระทรวงสาธารณสุขก็พัฒนาศูนย์ส่งเสริมของกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งพัฒนาไปได้ 30,000 กว่าหมู่บ้านแล้ว ประมาณว่าร้อยละ 50 ดังที่เป็นตัวอย่างให้เห็น ถ้าระบบการจัดเก็บข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มด้อยโอกาสก็ดี ครอบครัวที่ด้อยโอกาสก็ดี ชุมชนที่ด้อยโอกาสก็ดีมันอยู่ในระบบเครือข่ายเดียวกัน แต่ส่วนที่ใครจะลงไปใช้สอยในเรื่องอะไรหรือแม้กระทั่งคนพิจารณาอะไรเหล่านี้ เป็นต้น ก็ทราบว่ากระทรวงสาธารณสุข กรมการแพทย์กำลังจะพัฒนาตรงนั้นขึ้นมา ถ้าได้ประสานกัน สักนิดหนึ่ง ดิฉันคิดว่างบประมาณจะประหยัดไปได้อีกมาก ไม่ใช่ต่างคนต่างทำ รัฐบาลก็ใจดี ให้ทางโน้นไป 100 ล้าน ให้ทางนี้ไป 100 ล้าน แต่ละปีก็กำลังจะวาวอยู่เป็นอันมาก

ในเป้าหมายที่ 4 ที่พูดถึงบริการเด็กปฐมวัย ในเรื่องความสำคัญ ดิฉันคิดว่า เป็นเรื่องที่ดี มากันถูกทิศทางแล้ว ดิฉันขอให้ข้อมูลว่า ปัจจุบันนี้คณะกรรมการส่งเสริมประสานงานสตรีแห่งชาติ ซึ่งมีกระทรวงศึกษาธิการเป็นกรรมการร่วมอยู่ด้วย ได้กำหนดมาตรฐานหลักสูตรการฝึกอบรมผู้ดูแลเด็กปฐมวัย และได้มีมาตรฐานของการจัดบริการ พื้นฐานทั้ง 2 ส่วนขึ้นมาเพื่อให้เป็นแนวปฏิบัติที่จะใช้ ถ้าหากว่าจะได้มีการขยายผลการ

ทำงานในเรื่องนี้ น่าจะได้นำมาตรฐานหรือเกณฑ์ในเรื่องนี้ไปใช้งานพอสมควรและก็น่าจะพัฒนาให้ดีขึ้น และคิดค้นยังมองในแง่นโยบายว่า ถ้าพบว่าเกณฑ์มาตรฐานอะไรเหล่านี้ได้กำหนดเอาไว้ แต่ถ้าชุมชนเล็ก ๆ เข้าไปทำของเขาเองไม่สามารถที่จะดูแลตรงนี้ได้ รัฐน่าจะให้การสนับสนุนตรงส่วนนี้

แต่ประเด็นที่เกี่ยวกับบริการเด็กปฐมวัยที่คิดค้นคิดว่าเป็นปัญหาหลักใหญ่ที่จะต้องพูดกัน และจะต้องเคลียร์กันให้ได้ก็คือ ไม่แย่งก็เหมือนกับแย่ง กลุ่มเป้าหมายของเด็กอายุ 3-5 หรือ 3-6 ขวบ เวลานี้ไม่ว่าจะเป็นกรมการพัฒนาชุมชนก็คหหรือ สปช. หรือกรมการศึกษาก็ดีที่ถูกเร่งรัดให้ขยายกลุ่ม คิดค้นคิดว่าได้มีการแย่งกลุ่มเป้าหมายกันขูดนม กรมการพัฒนาชุมชนก็พยายามทำงานกับสภาตำบล ระดมให้ครอบครัวและชุมชนมามีส่วนร่วม เอาสภาตำบลเข้ามาจัดการศูนย์เด็กเล็กอะไรต่าง ๆ และมีความเป็นไปได้ในการมีส่วนร่วม หอจิงระบบนี้เข้ามาในระบบของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งไม่เสียค่าใช้จ่ายเลย และความน่าเชื่อถือในควมมีหลักวิชาสูงกว่า ก็จะต้องดึงกลับมาจากศูนย์ ซึ่งสภาตำบลหรือกรมการพัฒนาชุมชนเข้าไปริเริ่มไว้ มันก็จะเกิดการแย่งกัน ซึ่งคิดค้นมองดูว่าถ้าเราได้ล้นในเรื่องการกระจายอำนาจจนกระทั่งให้สภาตำบลมีกฎหมายรองรับ ถึงแม้ว่าจะมีข้อบกพร่องอะไรต่าง ๆ นานา แต่เราจะต้องพยายามให้การทำงานของสภาตำบลนั้นมีประสิทธิภาพและมีขอบเขตที่จะได้รับอำนาจให้ทำงานได้มากขึ้น

อีกเรื่องหนึ่ง คือ ในส่วนที่เกี่ยวกับเรื่องครอบครัวควรมีการให้ความรู้ในเรื่องครอบครัวศึกษา มีโครงการใหญ่ ๆ ที่คิดค้นคิดว่าจะได้ให้ข้อมูลให้เป็นที่รับทราบกันในที่ประชุมนี้คือ ทางยูนิเซฟได้ให้ความช่วยเหลือกับหลายกระทรวงทำโครงการนำร่องชื่อว่า "พัฒนาเด็กโดยครอบครัว" และก็จะเผยแพร่การเลี้ยงดูเด็กให้เหมาะสมกับพัฒนาการตามวัยซึ่งยังครอบคลุมเฉพาะกลุ่มเล็ก ๆ คือหมายความว่ากลุ่ม 0 ถึง 6 ขวบเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม หลังจากที่ท่านอธิบดีฯ ท่านนี้ ได้ตั้งกรมการขึ้นมาศึกษาเรื่องปัญหาของเด็กซึ่งตอนนั้นท่านปลัดฯ ก็เป็นกรมการร่วมอยู่ด้วย ก็ได้มีการจัดทำหลักการ นโยบาย และแผนปฏิบัติการซึ่งมีโครงการใหญ่ ๆ เกิดขึ้น จึงได้นำโครงการนำร่องการพัฒนาเด็กโดยครอบครัวนี้มาขยายผลให้มีการทำทั่วประเทศ เพราะฉะนั้นมันก็จะตอบสนองต่ออันนี้คือไม่อาจจะไปให้พัฒนาอะไรอื่นที่ไหนวันวาน ให้ได้แนวทางระบบประสานงาน เพราะอันนี้ได้พัฒนาแนวทางระบบประสานงานรวมทั้งระบบที่ปรึกษาแนะนำในเรื่องเกี่ยวกับครอบครัวหรือการเลี้ยงดูเด็ก รวมอยู่ในโครงการนี้ด้วย เพราะฉะนั้นน่าจะเป็นข้อมูลที่ผู้เกี่ยวข้องจะได้ติดตามดูแลในเรื่องนี้ต่อไป

ในเป้าหมายที่ 6 พูดถึงเรื่องเด็ก คิดันคิดว่ากิจกรรมเด็กนั้นมีมากมาย เราพยายามผลักดันโครงการนันทนาการเพื่อเด็ก แต่ปรากฏว่าคณบดีท่านอื่นทำไม่ทัน ชัยรดาไฟไม่ทันในงบประมาณชุดนี้ เราอยากให้เกิดผลกระทบอย่างกว้างขวางในการจัดนันทนาการเพื่อเด็ก เพราะอย่างเมื่อเข้าที่คณบดีท่านอื่นคิดว่าเด็กเครียดหรืออะไรต่าง ๆ เราอยากให้การเรียนรู้โดยกิจกรรมนันทนาการที่เพิ่มขึ้น และกิจกรรมนันทนาการบางอย่างที่อาจจะเริ่มลักษณะจากการเป็นงานอดิเรก หรืองานอะไรบางอย่าง ซึ่งในที่สุดจะกลายเป็นอาชีพของเด็กในโอกาสข้างหน้าก็ได้ ถ้าเขามีศักยภาพเต็มที่ที่จะไปในด้านนั้น

ในเป้าหมายที่ 7 พูดถึงเรื่องกระบวนการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งคิดันคิดว่าเราพูดกันมาก กระบวนการเรียนรู้ของเรา ตั้งแต่ครอบครัวจนถึงระบบโรงเรียน ตั้งแต่ชั้นเด็กจิวจนถึงระดับสถาบันอุดมศึกษาก็ตาม ค่อนข้างเป็นการสื่อสารทางเดียว เน้นครูอาจารย์เป็นตัวแทน ซึ่งเรียนอย่างนั้นคงไม่สนุกแน่ อย่างที่เราพูดเมื่อเข้านี้ ถ้าเรียนสนุก คิดันคิดว่าเราจะให้โอกาสเด็กเขามีส่วนร่วมมากขึ้น ถ้าเด็กเขาได้มีส่วนร่วม คิดันเห็นรายการที่เขาสอนชีวิตกับสิ่งแวดล้อมที่เป็นหนังสือคดีช่อง 11 เอามาฉายบ่อย ๆ ซึ่งเป็นเรื่องที่ดีมากที่ทำให้เด็กได้สนุกสนาน ได้คิดค้น ได้เรียนรู้ไปพร้อมกับครู หรือแม้กระทั่งระบบห้องสมุดก็คงไม่มีนั่งเงิบ ขริม ไว้แสงสี ชีวิตชีวา ได้มีการคุยกัน ในระบบของการพัฒนาห้องสมุดนั้น ห้องสมุดโรงเรียนน่าจะได้รับการพัฒนาด้วยรูปแบบหลากหลายควรมีกิจกรรมที่มีชีวิตชีวา มีแสง มีเสียงเป็นครั้งคราว เพื่อให้โรงโองความสนใจให้คนเข้ามาค้นหนังสือหรือสื่อเรื่องอื่นที่ห้องสมุดยังมี ซึ่งคิดันคิดว่าตรงนี้จะต้องทำให้โรงเรียนกลายเป็นโรงเรียนชุมชนอย่างที่ท่านปลัดฯ ท่านพูดไว้ที่โหนดคิดันจำได้ อยากให้โรงเรียนเป็นศูนย์ชุมชน คิดันคิดว่ามันอาจจะเริ่มตรงห้องสมุดนี้ก็ได้ เพราะว่าคิดันไปเยี่ยมโรงเรียนหลายแห่ง ซึ่งสามารถจะเริ่มจากจุดของห้องสมุดที่ทำให้มันเป็นรูปแบบที่พัฒนาจริง ๆ ได้

ในเป้าหมายที่ 8 ซึ่งเกี่ยวกับการสอนจริยธรรม คิดันคิดว่าจุดอ่อนก็คือ เราสอนจริยธรรมเป็นคูน ๆ แนวการนำเสนอในเอกสารนี้ก็ยังคงค่อนข้างมองว่า จะรณรงค์เรื่องจัดกิจกรรมโครงการจริยธรรม รู้สึกมันเป็นจริยธรรมโดด ๆ ที่ดึงออกมา คิดันคิดว่าจริยธรรมที่เราควรจะสร้างมันน่าจะเป็นการสอดแทรก และครูทุกคนที่เกี่ยวข้องควรจะนำเนื้อหาหรือหลักการแนวคิดต่าง ๆ ไปสอดแทรกมากกว่าที่จะทำกิจกรรมจริยธรรมโดด ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเป็นแบบอย่างของครู

ประเด็นสุดท้าย เกี่ยวกับเรื่องเครือข่ายการเรียนรู้ที่เป็นเป้าหมาย คิดันคิดว่าสิ่งที่สำคัญที่สุดและอยู่ในหัวใจ ซึ่งท่านปลัดฯ ล้อคิดันเสมอว่าพูดถึงเรื่อง Media Education

คือ สื่อมวลชนศึกษา ซึ่งฉันคิดว่าเรื่องสื่อมวลชนนี้จะมีความหมายสำคัญยิ่งขึ้นทุกที โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเราตระหนักถึงผลกระทบทางลบซึ่งมีมากในเรื่องของสื่อต่าง ๆ ที่กระทบต่อเด็ก ดังนั้นทางมูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก เคยมีเป้าหมายทำโครงการสื่อมวลชนที่ดีสำหรับเด็ก ซึ่งเราก็เหนื่อยยิบไปเลย เพราะเราไม่มีพลังที่จะสู้สื่อมวลชนที่ไม่ดีสำหรับเด็กได้ เลยมาคิดกันว่าทฤษฎีศาสตร์จะต้องใช้หนามยอกเอาหนามบ่ง โดยที่จะต้องสร้างภูมิคุ้มกันให้เกิดขึ้นในตัวเด็กของเราที่จะให้รู้จักเลือกรับสื่อ รู้จักที่จะวิจารณ์สื่อได้ ทักษะของการเป็นผู้บริโภคที่ดี ถ้าเราสร้างเสริม บ่มเพาะประสบการณ์เหล่านี้ไปเรื่อย ๆ และก็ให้มีการรวมตัวกันแสดงพลังของผู้บริโภคแล้ว ฉันเชื่อว่าที่สุคแล้ว พลังของผู้บริโภคสื่อนี้จะสามารถสะท้อนและทำให้สื่ออื่นสามารถเป็นสื่อที่มีประโยชน์เพื่อการศึกษา มีอิทธิพลในทางบวกมากขึ้น อันนี้ก็ถือว่าเป็นข้อมูลทั้งหมดที่เสนอกับแนวทางในส่วนที่ 2 ขอขอบคุณค่ะ

ผู้ดำเนินการอภิปราย :

ขอบคุณคุณพีศวีสว่าง ฉันนึกนึกเรียกคุณพี่มานานแล้ว ท่านว่ากลอนสดท่านยังให้ข้อมูลได้มากมาย อันนี้เป็นเพราะประสบการณ์ที่ท่านที่ทำงานมาและมีแนวความคิดที่อยากจะทำพัฒนาเด็กอย่างไรบ้าง ที่ท่านเสนอไว้โดยสรุปก็คือ กระแสความร่วมมือกันที่จะรักษาอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ดีไว้ และก็เน้นเรื่องการศึกษาตามอัธยาศัย เรื่องการเรียนรู้จากโทรทัศน์จากสื่อมวลชน ซึ่งในส่วนท่านนี้ท่านก็ได้พูดถึงว่าควรจะมีการเรื่องสื่อมวลชนศึกษาให้เด็กมีภูมิคุ้มกันที่จะเลือกรับสื่อได้อย่างถูกต้อง และประเด็นที่สำคัญอีกเรื่องหนึ่งที่ท่านเสนอก็คือในการพัฒนาเด็กหรือเยาวชนนี้ควรจะต้องเน้นเรื่องครอบครัวและชุมชน ซึ่งในส่วนนี้ท่านได้เสนอไว้ ต้องเรียนถามท่านปลัดฯ ด้วยว่าจะรับได้ไหมที่ว่า ถ้ายังไม่มีกฎหมายกระจายอำนาจก็ให้มีผู้นำชุมชนหรือชุมชนชาวบ้านต่าง ๆ ร่วมเป็นกรรมการของโรงเรียนได้ ซึ่งตรงนี้น่าจะเริ่มทำได้คือมีบางโรงเรียนทำแล้ว แต่ยังกระจายผลไม่ได้ทั่วถึง และก็ในเรื่องการพัฒนาเด็กโดยครอบครัว ชุมชน ท่านเสนอว่ายูนิเซฟ เคยให้เงินช่วยเหลือไว้ ทำอย่างไรให้โครงการนำร่องได้ผลดี ซึ่งคุณหมอนิตยา ได้อภิปรายเมื่อเข้าได้มีส่วนร่วมในโครงการ อาจจะให้ขยายผลในระยะต่อไป ซึ่งในช่วงของการปรับแผนฯ เราก็เอาส่วนนี้มาพูดด้วย และสิ่งที่ท่านอาจจะเน้นเรื่องของการร่วมมือระดมสรรพกำลังกัน คือเรื่องของการส่งระบบข้อมูลที่จะใช้ร่วมกัน ซึ่งตรงนี้ก็เห็นใจว่าในเรื่องของเด็กปฐมวัยนี้ว่า ขณะนี้มันเกิดปัญหาที่ว่าต่างคนต่างจะช่วยกัน แต่การช่วยกันโดยไม่ได้ทำความเข้าใจ หรือประสานงานกันบางทีมันเกิดเป็นการแย่งเด็กกัน ตรงนี้บางทีแย่งกันจนกระทั่งบางพื้นที่ถูกฉีก

ไปเลย ไปแข่งในพื้นที่บางส่วน แต่พื้นที่บางส่วนถูกลิมไป คิฉินมีประสบการณ์เร็ว ๆ นี้เอง เมื่อออกไปบูรีรัมย์ มีศูนย์เด็กแต่ปรากฏว่ายังไม่ได้รับงบประมาณเลย เพราะว่า พช. ถอนไปแล้วกระทรวงศึกษาจะลงไป การทดแทนตรงส่วนนั้นมันยังไม่ทันรับกัน เพราะฉะนั้นครูที่ดูแลเด็กที่เป็นอาสาสมัคร รู้สึกท้อแท้ผู้ใหญ่มายกานมาในที่ประชุมนี้ด้วย ท่านเป็นผู้นำชุมชนที่ไปริเริ่มให้ดูแลเด็กปฐมวัยแห่งดังกล่าวเมื่อ พช. ถอนไป กรมการศาสนายังเข้าไปรับไม่ทัน พี่ศรีสว่างเน้นมากในเรื่องบทบาทสถาบันครอบครัวและชุมชน ซึ่งผู้ใหญ่วิบูลย์ก็ได้พูดในส่วนนี้เหมือนกันว่าควรจะไปหาในกระแสที่ดังเดิมคำว่า สิ่งที่ดีในชุมชนเราจะเก็บรักษาอย่างไรบ้าง เมื่อเข้านี้ มีการอภิปรายที่เน้นมากกว่า การศึกษาชุมชน การสร้างพลังชุมชนนี้เป็นส่วนสำคัญมาก อาจจะกราบเรียนท่านปลัดฯ ว่า ท่านมีแนวคิดที่จะให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชนอย่างไรบ้าง

ดร.โกวิท วรพิพัฒน์ :

เรื่องชุมชนนี้ ผมเข้าใจว่าคงดำเนินการกัน อันนี้ผมไม่ห่วง ผมคิดว่าเรื่องการกระจายอำนาจมันควรจะทำสำเร็จแล้ว ที่ผมอยากจะต่อจากคุณศรีสว่าง คือเรื่องบทบาทของโทรทัศน์ สื่อมวลชน ผมอยากจะเล่าประสบการณ์ตรง ๆ แล้วก็อยากจะให้พิจารณาว่ามันหนักหนาสาหัสแค่ไหน ถ้าเราไม่ช่วยกันไม่เตรียมป้องกันหรือทำอะไร เมื่อปี 1982 ประมาณ พ.ศ. 2505 ผมอยู่ที่แปดริ้ว แล้วก็มีการประชุม Peace Corps. ผมเพิ่งกลับจากเมืองนอกใหม่ ๆ เค้าให้ผมเป็นเลขานุการ ผมก็พาฝรั่งหนุ่มสาวที่เป็น Peace Corps. นี้ไปที่บ้าน คุณแม่ผมคนแก่เห็นฝรั่ง นายเอ็ดกับเด็บบี้ คุณแม่บอกว่า "ลูกทำไม้จุมุกมันยาวอย่างนั้นสูงก็สูงจุมุกก็ยาวผิวก็ซีดขาว เชื้อวานะมันมีแรงหรือเปล่า ดูแลให้ลั่นลูกคุณแลเค้าให้ดี แล้วก็ให้กินให้ดี ส่งสารนะ แม่เห็นฝรั่ง ส่งสารนะไม่รู้ว่ามีแรงไหม้ ทั้งสูงจุมุกก็ยาว" สมัยปี 1962 อย่างเรานี้รูปหล่อ แข็งแรง พลคี่มีโทรทัศน์ตอนนั้น ตอนนั้นพระเอกโทรทัศน์มันเหมือนฝรั่งจุมุกมันโต้งเหมือนนายเอ็ดกับเด็บบี้ ตอนหลังนี้แม่เห็นฝรั่งสาวฝรั่งหล่อ เพราะฉะนั้นไอ้ความงามอะไรต่าง ๆ นี้ มันเป็นที่ตาเรา พวกเรานอกจากจะต้องฝึกคนให้รู้จักดู ผมว่าพวกเรานี้ต้องหาทางไปหาคนอย่างผู้ใหญ่เอามาออกโทรทัศน์ให้มาก ผมว่าเรา Fail เรื่องผู้ใหญ่ ตั้งหลายปีแล้วมีผู้ใหญ่ไม่กี่คน ผู้ใหญ่วิบูลย์เกือบจะเป็นคนเดียว ถ้าเราให้ท่านอยู่คนเดียวอีกไม่นานท่านก็แยกไปอยู่กับผู้ใหญ่วิบูลย์อยู่คนเดียว คนอื่นจะว่าอย่างไร เพราะฉะนั้นมันต้องมีเพื่อนมาก ๆ อันนี้สำคัญ พวกเราไม่เคยหา เมื่ออาทิตย์ที่แล้วผมไปได้ ผมไปที่โรงเรียนพลวิทยา โรงเรียนเอกชน นักเรียน

ต้นฉบับไม่มีหน้านี้

ทำสัก 3 ชั่วโมง เรือนด้วยทำด้วยไม้ไผ่ เป็นอันหนึ่งเป็นอันเดียวกันได้ไหม ทำไม่ต้อง
 อาชีพ โรงเรียนอาชีวศึกษา โรงเรียนสามัญ ทำไหมไม่เป็นโรงเรียน เป็นคนทำกินกัน
 ตั้งแต่เด็ก เป็นกลุ่มจัดการ มีที่มั่งทางทำกิน ก็เรียนกันไป ทำกินไป สอบกันไปโกงกันไป
 มันก็รู้ว่าโกงใจมันก็ไม่สบาย วันนั้นผมต้องคุยแล้วผมซีไม่ ตั้งแต่เกิดมาผมไม่เคยรู้สึกว่าคุณ
 เองจนเลย ไม่มีเงินก็ไม่เคยจน แล้วผมไม่เคยรวย ไม่เคยมีสตางค์ เดือนนี้มันเป็นหนี้
 เจ้าทั้งนั้น เจ้าก็บอกจะเอาอีกเท่าไร? แต่ผมรวยตลอด เดือนนี้ผมลืกรวย ผมเอา
 ต้นไม้ต้นหนึ่ง ผมคุยทวย ต้นไม้ผมเพิ่งปลูกวันนี้ ผมว่า "นายเสวีวันนี่คุณตัดชำได้กี่ต้น"
 "150 ต้น" "300 คุณ" นายเสวีวัน มองหน้าผม "ได้หรือครับ" "อีก 3 ปีต้นนี้ 300
 บาท" ต้นชวนชม จ้ม จ้ม จ้ม พอมันจะงอกมาคนมันก็ปลง เราปลูกต้นไม้เด็ก ทำไหม
 เราถึงปลูกต้นไม้ให้มันตาย ต้นมะขามปลูกตายได้อย่างไร ค่อยหน้าครูใกล้ห้องนิกครุณิศา
 แต่ถ้านักว่าต้นไม้มี 5,000 บาท วันนี้อยู่ไป 10 ต้น 50,000 บาท เฉพาะเนื้อไม้เนะ
 50,000 บาท จะปล่อยให้มันตายได้อย่างไร ปลูกไว้ให้ 50,000 บาท เดือนนี้มีค่า
 50,000 บาท นี้จะคิดเฉพาะเนื้อไม้เนะ ที่นกอมาเกาะที่มันคิงน้ำคุดน้ำ ใบสีเขียวไม่ได้คิด
 อันนี้หาค่าไม่ได้ ซึ่งมากกว่า 50,000 แล้วทำไหมไม่รวย ปลูกเดือนเดียวก็รวยแล้วไปลอง
 ได้แล้ว วันนี้อยู่แล้วได้ตั้ง 50,000 ใช้เวลาครึ่งชั่วโมง เพราะฉะนั้นถ้าไม่คิดอย่างนี้
 หงอหมดคนจะชีวิตคนจะเฉา อะไรไม่ได้เรื่องเชิง รวยจะแถมอยู่แล้วเชิงอะไรเมื่อได้ตั้ง
 50,000 เพราะฉะนั้น ผมว่าเรื่องพวกนี้ต้องทำ พื้นฐานต้องให้อย่างนี้ ต้องรู้ว่าเรามีอาชีพ
 มากมาย ที่อุปบลฯ เมื่อ 7 ปีมาแล้ว มีการสอบเสริมสัมพันธคดี 10 ตำแหน่ง หนังสือพิมพ์ลง
 มีคนจากปีกซ์ได้ประมาณ 7,000 หรือเท่าไรไม่รู้ ระหว่างทางไปกว่าจะถึงอุปบลฯ อาชีพ
 ไม่รู้เท่าไร ดินก็แห้งน้ำก็มี ไม่มีใครปลูกข้าวข้างทางอะไรต่าง ๆ มากมายมาขาย ไป
 แ่งกันสอบเสริมสัมพันธคดี มีมันเรียนมาพิมพ์คดีมั่ง ไร่หนึ่งถือกำลังภาสใน อึ้งเรียนตัวชิงเบา
 อึ้งเรียนมันอึ้งเห็นอะไรเสอะเนอะ นี้ยังเรียนอึ้งเหลือแต่พิมพ์คดี อึ้งเรียนอึ้งหนัก เพราะ
 มันต้องแบกหอบพิมพ์คดีไป ออย่างอื่นลืมหมด ตั้งใจจะพิมพ์คดี อาชีพตั้งมันออย่างไม่เห็น
 เพราะฉะนั้นการศึกษาพื้นฐาน ถ้าจะช่วยบ้านเมืองต้องเรียนให้เห็น และต้องรู้ต้องเข้าใจ
 และเข้าใจแล้วมันต้องทำ แล้วพวกเรานี้ทำอย่าง โรงเรียนสตรีวิทย์ของหม่น ซึ่งพวกเรา
 ที่ว่าสกคัวอย่าง เพราะเป็นโรงเรียนขึ้นดี ถ้าไม่ได้ไม่กล้ายก เจ้าก็ภูมิใจอยากจะอวดหม
 นะ ผมก็ชอบ Minicompany รวมกันเป็นกลุ่มทำงานเจ้าก็ชวนผมไป ผมเป็นอธิบดีไปถึง
 เด็กกลุ่มวิทย์-คดี กำลังหาชลุกันบั้ง ชาวคิมมาก ครูอึ้งนักเรียนก็ชาว ถามว่า "นี่ไม้หนึ่ง
 ก่าไรเท่าไร" "ไม่รู้" ไม่มีใครรู้เลย ผมก็ยกว่าถามไม้หนึ่งไม่รู้ ถามทั้งหมดนี้ "ถ้าชาว

หมดยังไรเท่าไร" ไม่รู้จัก วิถี-คณิต ม.5 แล้ว Minicompany มันจะเกิดได้อย่างไร
 ขายอย่างไร ชาตุนก็ไม่มี คือ ก็ทำเอาใจครู ครูเอาใจอธิบดี ไม่ได้เรื่อง ไม่ซื้อสิทธิ์ต่อ
 อาชีพ เรือนแล้วก็ไม่มี เด็กก็เหมือนกันไม่เคยคิดว่าอันนี้คือเรือน นักเรีอนก็คิดจะไปเข้า
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เล่น ๆ เอาเงิน 100 โยงเข้าไป ให้นักเรีอนทำลูกชิ้น เพราะฉะนั้นผมว่า
 เรานี้เข็นครกอีกมาก แล้วไม่ช่วยกันก็ไม่มีใครจะช่วย ห้องนี้ไม่ช่วยก็ไม่มีใครจะช่วย

ผู้ดำเนินการอภิปราย :

ขอบคุณค่ะ พี่ท่านปลัดฯ แล้ว เริ่มตั้งแต่เฮ้นนี้เลขนะคะ เร็วไปไหมคะ จัน
 หนุ่นนี้เข้าค่ะ ท่านศึกษาธิการเขตก็น่ามาก ศึกษาธิการจังหวัด ศึกษาธิการอำเภอ แล้ว
 ก็มีฝ่ายเทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัดด้วยกันอย่างที่ท่านปลัดฯ ว่านะคะ คิด
 ไม่ทราบว่าเป็นที่กันไหน ไปเข้าคอกชวนชมสักหน่อย เพื่อว่าจะเป็นเงินเป็นทองขึ้นมาย่าง
 ปลุกอู้คันเดี๋ยวนั้นไม่เคยชำเลขนะคะ เลขไม่รวม เป็นการอภิปรายที่ไม่ได้นอกเรื่องนะ อยู่
 ในเรื่อง ให้เห็นเลขว่าการทำไม่ว่าจะเล็ก ๆ น้อย ๆ ทุกอย่างมันช่วย มันเป็นเรื่องของ
 การจัดการด้วย แล้วก็คิดที่บ่นว่าจน ถ้ารู้วิธีการ มีทางเลือกมากขึ้น อย่างท่านปลัดฯ นี้
 นะคะ อาจจะมีร้านอย่างนาสก็วกมากขึ้นด้วยนะคะเป็นตัวอย่างที่ดี ท่าน อาจารย์ก่อ ท่าน
 ชมบ่อช ๆ ว่าท่านปลัดฯ มองอะไร เป็นเงินเป็นทองคือท่านไม่ได้โลภ แต่ว่ามองเห็นสิ่งที่
 ท่านจะไปช่วยสร้างงานด้วย คอนันท่านผู้ใหญ่วิบูลย์นี่ก็เป็นผู้หนึ่งที่ร่ำรวยอรากให้ท่านเสริม
 สักนิดหนึ่ง ท่านรวยในสภาพของท่านนะคะ ว่าการศึกษาที่เป็นพื้นฐานสำคัญชุมชนจะมีส่วน
 ร่วมอย่างไร ต้องขอทราบเรียนเชิญ ขอเรียนเชิญท่านผู้ใหญ่ค่ะ

นายวิบูลย์ เข็มเฉลิม :

ขอบคุณครับ ความจริงผมอยู่ได้มาหลายปีในช่วงหลัง เพราะผมคิดว่า ผมไม่
 จน ดีเหมือนกับที่ผมไม่จนเงิน ท่านปลัดฯ พูดมาบังเอิญผมไม่ได้มีเงิน แต่ผมไปนั่งคำนวณ
 แล้ว ผมไม่จนมีเงินไม่มากทำให้รู้สึกอยู่ได้มันก็มีความสุขจริง ๆ เพราะเรารู้สึกว่าเราไม่
 จน คำว่า "จน" หรือ "รวย" มันคงไม่ใช่ดูว่า มีเงินอยู่ในกระเป๋าเท่าไร แต่เรารู้สึก
 ว่าเรามีความมั่นใจและมีความหวังอยู่กับอะไร ก็นี้ผมอาจจะมองเรื่องของการศึกษานี้เป็น
 เรื่องของการสะสม บางทีการสอนกันเพื่อที่จะให้จบนี้ บางทีมันไม่ได้อะไรเท่าไร ผมมี
 ความรู้สึกอย่างนี้ แต่ถ้าทำให้เกิดการสะสมได้มันได้มาก เพราะว่าคนต้องอาศัยระบบความ
 จำบันทึก เก็บสะสมไว้เหมือนกัน เพราะว่าถ้าไม่เก็บสะสมไว้ มันก็คงเอามาใช้อะไรไม่ได้

ที่ฉันคิดว่าวิธีการจัดการการเรียนการสอนในขณะนี้ ไม่ค่อยได้ให้เห็นความสำคัญของการทำให้เกิดการสะสมเท่าไร ผมอาจจะยกตัวอย่างสักเล็กน้อยก็แล้วกัน เมื่อเร็ว ๆ นี้ ผมทำค่ายเด็ก แต่เป็นค่ายเรื่องสิ่งแวดล้อม ค่ายอนุรักษ์ เราก็อยากให้เด็กรู้เรื่องอนุรักษ์ เด็กก็มารวมกลุ่มกัน เอาเด็กระดับประถมมาทำค่าย แล้วก็ให้เด็กได้คิด เรื่องงานอนุรักษ์หลาย ๆ อย่าง เสร็จแล้วก็เข้าโหม่งสันตนาการ ซึ่งทางกลุ่มของผมเองก็หาคนลงไปให้สันตนาการกับเด็ก แล้วก็มีการมาให้สันตนาการกับเด็ก ในช่วงที่เราให้สันตนาการ แล้วก็พยายามให้ต่างคนต่างลองคิดเอาเนื้อหาออกมาว่า จะมีเนื้อหาทางสันตนาการอะไรบ้าง ทางกลุ่มพวกเราก็คิดเพลงขึ้นมาในระยะสั้น ๆ แต่พยายามเอาเรื่องที่เด็กกำลังทำอยู่ เด็กกำลังไปเห็นมา เอามาเป็นเพลงให้เด็กร้องแต่มันไม่สนุกเพราะเป็นเพลงที่ขอมือทำนองเท่านั้นเอง ไม่มีอะไรสนุกเหมือนกับเพลงที่ครูเค้าเตรียมกันไว้ก่อน แต่ปรากฏว่า เนื้อหาที่เราให้เราต้องการให้เด็กได้เกิดความเข้าใจสภาพแวดล้อม ให้เด็กเกิดการเรียนรู้ แต่ทว่าเพลงที่ครูเตรียมมานั้นเป็นเพลงประเภทมีสองแง่สองง่าม เด็กก็ชอบ เวลาให้เด็กร้องจริง ๆ แล้ว เสียงเพลงประเภทนั้นเด็กสนุก เพราะว่าเด็กได้สนุกเต็มที่ รู้สึกว่าเค้าได้ระบารมณ์ แต่ในแง่ของเพลงที่พวกเราแต่งขึ้นมาที่รู้สึกเด็กน่าจะชอบ เพราะว่ารู้สึกว่ามันน่าจะดี เพราะว่า เราใส่เนื้อหาไว้ ก็เลยทำให้มองว่า เวลาจัดการเรียนสันตนาการของโรงเรียน ผมก็เห็นข้อ ๆ ว่า ส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้เน้นที่ตัวเนื้อหาเท่าไร มักจะไปเน้นโอ้หากสนุกอย่างเดียว แล้วก็ใส่เข้าไป แต่ไม่ได้รู้ว่าอันตรายของเนื้อหาที่อยู่ในสนุกนั้น บางทีทำให้เด็กคิดออกไปนอกทาง เพราะฉะนั้น เรื่องนี้เป็นเรื่องที่ดีการสะสม เพราะการศึกษา สันตนาการนี้ก็ทำให้เกิดการสะสม ผมเห็นได้มากเลยในหมู่บ้านที่ผมอยู่นี้ พอละครอันไหนดังขึ้นมา ก็จะเห็นว่าคนพยายามจะทำหลายอย่างคล้ายกับละครเรื่องนั้น มันเลียนแบบ มันตาม มันเกิดสะสมจากการดูประจำเหมือนกัน ผมว่า เรื่องของการสะสมนี้สำคัญ การศึกษาในระบุนี้ เรารู้สึกเราไม่ค่อยได้ท่วงทำให้เกิดการสะสมเท่าไร

ตอนนี้ผมมีงานอื่นหนึ่งที่กำลังทดลองทำร่วมกับโรงเรียนระดับประถมเป็นโรงเรียนที่อยู่ในหมู่บ้านผมเองเราเรียกโครงการนี้เหมือนโครงการที่ใช้ชื่อ เราเรียกชื่อกัน โครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและชุมชน แทนที่เราจะเรียกว่า โรงเรียนเพื่อชุมชน เพราะเรียกแล้วสงสัยถึงกันอยู่เรื่องว่าอะไรเพื่อชุมชน ก็เลยเรียกว่าโรงเรียนการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและชุมชน เป็นวิธีการให้เด็กได้เรียนรู้เรื่องการบริหารการศึกษารับรู้จากการบริหารงาน ให้เด็กรู้จักวางแผน ซึ่งเป็นเรื่องที่หลายคนเถียงว่าเป็นไปไม่ได้ เพราะเด็กเล็กมาก เด็กระดับ ป.4 ตอนนี้เราเพิ่งทำอยู่ และ

ก็ทำมาได้หลายเดือนแล้ว ผมบังเอิญลืมเอามา มีข้อสรุปบางประเด็นที่เด็กได้สรุปออกมา ผมก็ยังรู้สึกว่า บางครั้งเด็กสรุปอะไรที่ผมยังไม่ถึงว่าสรุปได้ เพียงแต่ว่าเราอย่าไปบอกให้เขาสรุปอะไรก็แล้วกัน ให้เขาสรุปของเขาเอง เด็กตอนนี้กำลังทำอยู่ วิธีการง่าย ๆ มีหลายเรื่อง คือ เนื้อหาที่จะให้เด็กเรียนเริ่มจากให้เด็กนั้นมีฉันทะในเรื่องที่เรียนก่อน วิธีที่จะให้เด็กเลือกเรียนหรือเกิดความรู้สึกจะเรียนอะไร เราก็พาเด็กไปเที่ยวของผมใช้วิธีสมมติพานักเรียนไปเที่ยว บางที่โรงเรียนมีปัญหามากในการอนุญาตให้เด็กออกนอกพื้นที่ แต่ผมก็พยายามหาวันหยุดบ้าง หาเวลาที่ครูคุยกันพอเข้าใจก็พาเด็กไป พาเด็กไปคุโนะคุโนะ ถ้าเด็กชอบอันไหนเรามาคิดว่าเราจะทำอันนี้ไหม ซึ่งเราไม่ได้คิดงานให้เด็กแต่เราจะพาเด็กไปคุเรื่อส ๆ เด็กก็ไปคุว่าเขาเห็นใครทำอะไรแล้วเกิดความรู้สึกอยากทำก็กลับมาให้การสนับสนุนให้เด็กทำ ผมยกตัวอย่างกลุ่ม ๆ หนึ่งที่กำลังทำเรื่องไก่พื้นบ้านอยู่ตอนนี้ วิธีการก็ให้เด็กเริ่มคิดตั้งแต่วางแผนทำแล้ว แล้วก็ให้รู้จักประสานกับครอบครัวตัวเอง ทำอย่างไรจะให้ทางครอบครัวให้การช่วยเหลือ ซึ่งทางเราจะไปบอกทางพ่อแม่ว่า นี่ไม่ใช่เป็นงานส่งเสริมแต่เป็นงานที่เราต้องการให้เด็กเกิดการเรียนรู้นั้นเป็นวิธีการ ถ้าเด็กเรียนรู้ออนนี้ก็จะทำให้เด็กเข้าใจถึงการทำงาน พ่อแม่ก็เห็นด้วย เสรีจแล้ว ก็ให้เด็กรู้จักปรึกษาพ่อแม่เองว่า อากจะทำแล้ว ให้รู้จักคิดว่าการทำแล้วเป็นการลงทุนเป็นต้นทุนจะได้สคงคหรือไม่ได้สคงค หรือใช้แรงงานก็ให้คิดเป็นต้นทุนมาด้วย คิดไว้หลังจากทำแล้วเสรีจเล็ก ๆ ขนาดหนึ่ง ให้เด็กเลี้ยงไก่ ลูกเจี๊ยบ 10 ตัว คิดว่าในวัยเด็กประถม 4 นั้นพอ ก็ให้เลี้ยง 10 ตัว ก็ให้ไปหาลูกเจี๊ยบที่พ่อตัดเพศ แยกเพศได้แล้ว ให้เป็นเพศเมียหมด แล้วหาตัวผู้ใหม่เพิ่มตัวหนึ่งให้เด็กเริ่มรู้จักเลี้ยงอันนี้ แล้วก็ให้เด็กรู้จักทำวัคซีน เรียนรู้เรื่องโรค เรื่องอะไรต่ออะไรด้วยเช่นเดียวกัน ขณะเดียวกันเด็กก็รู้จักคิดต่อไปว่า จะต้องทำอย่างไรกับไก่เรื่อส ๆ ไป รวมทั้งการไปศึกษาจากเพื่อนบ้าน เลี้ยงไก่นี้อาหารที่เราไม่ต้องซื้อจากตลาดเราจะทำแบบไหน เราเริ่มทดลองผสมอาหารเอง แล้วก็กำบังทิกซึ่งครูเข้าไปให้การสนับสนุน ซึ่งตอนนี้อยู่ในขั้นของการเลี้ยงไก่เพิ่งเริ่มโต ยังไม่ถึงขั้นของการจัดการขั้นต่อไป ซึ่งกำลังมองว่า เราคิดว่าจะให้เด็กได้เลี้ยงไก่ สมมุติจะให้เลี้ยงไปสัก 3 ปี ก็จาก ป.4 ไปถึง ป.6 พอถึงจบ ป.6 แล้วนี้เรามีเป้าหมายซึ่งคิดเอาไว้ในใจตอนนี้ซึ่งยังไม่ได้บอกเด็ก เราก็คิดว่าจะให้เด็กคนหนึ่งมีไก่ประมาณ 200 ตัว โดยการขยายจากไก่ 10 ตัว พ่อไก่ 1 ตัว แล้วก็มีการแปรรูปจากไข่ มีวิธีการแปรรูปจากไข่ รวมทั้งการจัดการไก่ตัวผู้ให้เป็นไก่เนื้ออย่างไร โดยกระบวนการเรียนรู้และอาศัยเทคโนโลยีด้วย แต่ในขณะที่เรียนรู้อะไรเกี่ยวกับการจัดการ

ตรงนี้ด้วย ก็มีเนื้อหาอื่นนอกจากนี้ อีกกลุ่มหนึ่งกำลังดูเนื้อหาเรื่องพันธุไม้ เพราะมีเด็ก ส่วนหนึ่งเริ่มไปเห็นการเพาะชำไม้ ก็สนใจเรื่องไม้ ครั้งล่าสุดนี้ มีคนให้เงินมาจำนวนหนึ่ง เพื่อให้มาซื้อจักรยานให้เด็กไปเรียนหนังสือ ก็ได้ปรึกษาครู และได้มอบทุนที่เขาจะให้ซื้อ จักรยานให้กับโรงเรียน ทางครูก็ทำให้เป็นทุนสำหรับซ่อมจักรยานสำหรับเด็กที่มีจักรยาน แล้วคนที่ซื้อให้ใหม่ เด็กก็เอาเงินนี้ไป ก็เริ่มมาคิดว่า เราก็ทำแผนเกี่ยวกับการซ่อม โดยให้เป็นเงินทุนหมุนเวียนในการซ่อมจักรยานแล้วเอาไปช่วยเด็กยากจนที่อยู่ในโรงเรียน ที่ไม่มีเงินเลย เป็นการให้เปล่า แต่คนที่หอมีก็คิดวิ่งราคาข้างเท่าทุนบ้าง อะไรอย่างนี้ เป็นต้น แล้วก็ให้เด็กฝึกเรียนรู้การซ่อมจักรยานอะไรต่าง ๆ เหล่านี้ก็เริ่มเกิดขึ้น เป็น เงื่อนไขหนึ่ง แล้วก็ประการสำคัญ ผมเห็นว่าพอเริ่มตรงนี้ ครูเริ่มมีความผูกพันกับชุมชน นอกที่จะอื่น ๆ ที่เขาชอบล้อกันว่าครูนี้ชอบซ่อมเครื่องใช้คนชงเด็กกลับบ้าน รู้สึกครูเขาก็เริ่ม ต้องไปคุยกับเด็กบ้างแล้ว เพราะว่ามันมีงานที่ครูจะต้องไปตาม ไปดู ไปถามเด็ก แล้ว รู้สึกว่า ครูก็ต้องมาเข้า ไม่นั่นครูจะไม่มีเวลาได้ไปทำอย่างอื่นเพิ่ม รู้สึกครูเริ่มสนใจ ชุมชน และผมเห็นว่า ประการนี้เป็นประการสำคัญเลย เพราะเท่าที่ผ่านมามีครูส่วนใหญ่ ก็ทำหน้าที่อย่างเดียวคือสอนหนังสืออย่างเดียว แต่ไม่เคยได้เรียนรู้ปัญหาที่มันลุ่มลึก ๆ โรงเรียนของชุมชนเลย เพราะฉะนั้นโรงเรียนเพื่อชุมชน หรือความคิดเรื่องการจัดการ ศึกษาเพื่อชุมชน ที่ผมชอบพูดถึงบ่อย ๆ ก็คือ เป็นการทำการศึกษาไปเพื่อให้ชุมชนเกิดการ เรียนรู้ไปร่วม ๆ กัน ผมเห็นได้เลยว่า เพียงครูเริ่มจับเริ่มทำไม่นาน ครูก็เริ่มรู้ปัญหา ชาวบ้านมากกว่าเดิม รู้สึกว่าเริ่มไปให้ความรู้บางอย่างกับชาวบ้าน แล้วชาวบ้านก็เริ่มมี ความรู้อย่างที่บอกกับโรงเรียนเกิดการแลกเปลี่ยนกัน ซึ่งผมเห็นว่าจริง ๆ แล้ว ในแนวทางการจัดการการศึกษาเพื่อปวงชนน่าจะมองถึงเนื้อหาตรงนี้ และคำว่า "มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา" ก็เช่นเดียวกัน คงไม่ได้มองว่าให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมเท่านั้นเอง น่าจะมีส่วนร่วมทุก ๆ เรื่องไม่ใช่ร่วมแค่เข้ามาช่วยจัดการบางเรื่อง หรือเป็นผู้ร่วมทุน ทุกวันนี้เป็นเพียงแค่ผู้ร่วมทุน

ผู้ดำเนินการอภิปราย :

ขอบคุณท่านผู้ใหญ่ ซึ่งที่ท่านพูดนี้ด้วยอย่างที่ เป็นรูปธรรม ว่ากิจกรรมที่จัดขึ้นนี้ นอกจากให้เด็กเกิดการเรียนรู้จากกิจกรรมนั้น ที่สำคัญก็คือ ดึงครูเข้ามาร่วมและมีความผูกพันกับชุมชน แล้วก็ได้ประโยชน์คือ ชุมชนเกิดการเรียนรู้มากขึ้น แล้วจะเรียนท่านปลัดฯ ด้วยว่าเดี๋ยวนี้ท่านผู้ใหญ่มีเพื่อนมาก เราได้เรียนเชิญมาหลายท่านเป็นปราชญ์ชาวบ้าน

จากสุนทร บุริรัมย์ และทั้งจากภาคใต้หลายท่าน ซึ่งช่วงต่อไปท่านคงมีโอกาสได้อภิปราย
ร่วมกัน ท่านมีเพื่อนสภาการศึกษาไปส่งเสริมให้ท่านได้เสวนากันมากขึ้น เพื่อจะขยาย
เครือข่ายการเรือนรู่ของชุมชน พี่ศรีสว่างมีอะไรจะเสริมเล็กน้อยก่อนที่จะหมดเวลา

นางสาวศรีสว่าง ชิววงศ์แซกซ์ :

ดิฉันจบด้วยเรื่องของการให้ความสำคัญกับสื่อมวลชนศึกษาแล้วก็ได้มีโอกาส
กระซิบกับท่านปลัดฯ ว่า อาจจะขยายความคิดนี้ให้กระทรวงศึกษาธิการไปพิจารณาว่าจะมี
ส่วนร่วมกันอย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่พูดถึงอิทธิพลทางลบของสื่อมวลชน แต่ไม่เกิด
Action Plan ระหว่างพวกเราตัวเอง คงจะหยุดกันอยู่อย่างนี้ นั้นเป็นข้อเสนอมให้มีเรื่อง
จริงเกิดขึ้น ในเรื่องที่เราผู้ใหญ่วิบูลย์สักเล็กน้อยว่าเรื่องนั้นทนาการ สันทนาการ
หรืออะไรเหล่านี้ กิจกรรมเด็กที่เราเรียกกันนี้ ดิฉันมองว่าเป็นหัวใจของการเรียนให้สนุก
สำหรับเด็ก เท่าที่ได้ทำงานกับกลุ่มเด็กคือโอกาส ทั้ง ๆ ที่เขามีข้ออ่อนดั่งหลายอย่างแต่
ปรากฏว่า เมื่อเราให้เขาจัดกิจกรรมโดยที่เขาคิดกันในเรื่องที่เขาอยากทำ ไม่ใช่คุณครูบอก
ว่าทำอย่างนี้ แล้วให้เขาทำ เราจะเห็นพลังเห็นศักยภาพของเด็กชัด ดิฉันคิดว่าถ้าคนเป็น
ครูไม่สามารถช่วยเด็กอ่านศักยภาพของตัวเองให้ได้ออกแล้ว ดิฉันว่าเป็นความล้มเหลวแน่นอน
เพราะว่าเด็กที่เกเร การที่เราพยายามที่จะแก้ไขตรงจุดเงาของเขาอย่างมาก แต่การ
หาจุดดีจุดเด่นของเขา แล้วส่งเสริมเขา ตรงนั้นนี่เราพบเลยว่า มันจะเป็นพลังที่ทำให้
เขาหายเกเร เพราะเขาเกิดคุณค่าในการที่เขาฝึกศักยภาพและในสิ่งที่เขามีความสามารถ
เด็กเร่ร่อนที่ฉลาด ๆ มีมากมาย โดยสรุปนี้ ดิฉันคิดว่าโครงการนั้นทนาการที่ควรทำให้ไปนี้
อาจจะฝากท่านปลัดฯ กับทางกระทรวงศึกษาธิการไว้ เพราะว่าอาจจะอาศัย NGO คือ
NGO ก็ทำอยู่เลยมีประสบการณ์ ถึงอาจจะให้กระทรวงศึกษาธิการเป็นแกนที่จะอาศัยวิทยาลัย
พลศึกษา อาศัยโรงเรียนอะไรสักหนึ่งที่ท่านมีมากมายมาทำกิจกรรมให้เด็ก หมายความว่า
ให้เด็กมาทำกิจกรรมของเขาเอง โดยเราเป็นผู้ประคับประคอง หรืออ่านวสความสะดาก
ท่านจะเห็นอะไร ๆ อีกมากมาย ในความสัมพันธ์ ครู ผู้ปกครอง ชุมชนทั้งหลายทั้งปวงมัน
จะมาโดยลำดับ แม้กระทั่งผลเกิดในท่านเองที่ว่า เรานี้จะคุ้นเคยกับเด็ก เราจะเข้าถึง
ครอบครัวอย่างที่เขาฝรั่กษา เขาจะเปิดอกเปิดใจที่จะคุยกับเราไม่เช่นนั้นการเข้าไป
ทำงานกับครอบครัวนี้ สังคมไทยไม่ค่อยง่ายนักมันมีอะไรต่ออะไรปิดบังอยู่ แต่พอเราสื่อสาร
กับเด็กได้ดี เราเข้าไปในลักษณะที่ป้องกันไม่ให้เด็กเร่ร่อน ไม่ให้เด็กประพฤติผิดเพิ่ม
อะไรนี้ เราผลักดันทางไว้ได้พอสมควร ซึ่งดิฉันเรียกว่ามิติพัฒนาหรือมิติป้องกัน คักว่าปล่อย

ไว้เด็กไว้ก่อนแล้วมาตามสะดวก แล้วเอาเด็กไว้ก่อนมาจัดการศึกษา คิดในใจว่า มีคิดตรงนี้
ต้องสร้างคะแนนองศา อะไรต่ออะไรขึ้นมาไม่ให้เขาหลุด แต่ถ้าเขาหลุดจริง อันนี้เราก็ตาม
เก็บ ขอบคุณ

ดร. โกวิต วรวิชัย :

เห็นพวกเรามาจากหลาย ๆ หน่วยงานแล้วก็พูด ๆ บางที อาจจะไม่สบายใจ ที่
จริงก็ได้ทำกันมากแล้วในหลายเรื่อง 1. เราอาจจะช่วยการศึกษาพื้นฐานโดยไม่ต้องทำ
โดยที่สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนสวยงาม สะอาด ร่มรื่น ซึ่งจะช่วยสอนในตัวเสร็จ ทั้งด้าน
จิตใจและด้านอะไรต่าง ๆ คือทำให้คนสบายใจ ผมว่าเราลงทุนไม่ฮากด้วย หญ้า ต้นไม้
น้ำจะช่วยสอน เราจะไม่เหนื่อยมากเกินไป ผมคิดว่ามันจะเป็นเครื่องทุ่นแรงของทุกวิชา
จะอยู่ในนั้นหมด ถ้าพวกเรากำ 2. นักเขียนทั้งหมด 13 ล้านคน ถ้าช่วยกันทำคนละนิด
ละหน่อยมันก็ได้มาก เช่น หารให้เด็กเขียนขึ้นประอมปลูกต้นไม้ด้วย ผมเลยขอท่านรัฐมนตรี
ขอทุกกรมเลข ปลูกกันทั้งหมด กศน. ชาวบ้าน ปลูกกล้วยน้ำว่า ให้เด็กกินกันจนเป็นประเพณี
หรือเป็นวิถีแห่งชีวิตให้ได้ กล้วยน้ำว่า เป็นทั้งยา เป็นทั้งอาหาร เด็กก็บอกว่า "เรายังไม่
มีโรงเรียนเดี่ยวเหลือ" "เออน่า เหลือแหว่นไว้ใครเดินผ่านไปลูกศิษย์เรากิน เราจะได้
สบายใจเราเลยคน อ้อ่าเพิ่งเป็นห่วงเรื่องขายเลย กินไปก่อนคุณดูว่ามันจะขายได้ อาหาร
กลางวันก็ซื้อได้ 13 ล้านคน ได้ความภูมิใจ ตอนเด็ก ๆ ทำสวนครัว เลี้ยงไก่ ฝรั่ง
ภูมิใจ" ผมเล่าให้พวกเราครุฑมีชมฟัง มีอยู่วันหนึ่งผมไปบ้านญาติ บ้านภรรยาที่อุตรดิตถ์
ผมไปที่จังหวัดแล้วก็ถาม "วังกะพ้ออยู่ไกลไหม" ลึกเขาบอกว่า "อยู่ตรงนี่เอง 7 ก.ม."
ผมก็ไป บ้านญาติเราเป็นห้องแถวไม้ มีถนนขนาดสัก 2 วาตัดผ่าน ราวคาง มีคัน
มะม่วงอยู่ 3 คันหน้าบ้าน พอเห็นแล้วต้องเอามาเล่า อากจะคุยว่ามีญาติที่อวดใครก็ได้
บ้านเขาเป็นบ้านที่อยู่ติดกับดิน ดินอยู่ติดกับถนนซีเมนต์ จากพื้นซีเมนต์แล้วก็ขึ้นบันได
สูงสัก 2 นิ้ว เขาขายพวกสบู่ แฝบอะไรพวกนี้เดินเข้าไปมันเป็นระเบียบหมด พื้นไม้ก็ขัด
เงา ผมก็เดินดู เข้าไปในครัว ห้องส้วมก็ส้วมซีเมนต์ค่าเงา ผมก็เรียกพวกเขา
ศึกษาฯ ใครต่อใครไปดูญาติเราหน่อย อย่างนี้เราไม่คุย ต้องตีใหญ่ ๆ ที่เขาพาไป
อย่างนี้คือ Concept ของการศึกษามันไม่ต้องจน ไม่จนก็มีเกียรติได้โรงเรียนเราผมไป
เจอ 3 ปีมาแล้ว สกปรกมหาศาลเลขโรงอาหาร ผมก็เอะอะ เขาก็บอกว่าอาจารย์จะรู้
แล้ว ประมูลแล้ว แต่ยังไม่ขายอยู่ ประมูลแล้วสกปรก ประมูลแล้วโรงอาหารใหม่กำลังจะ
สร้าง อาคารเก่ากำลังจะเลิก ต้องระลึกรังการทำให้สะอาดยิ่งขึ้น ให้รู้ไปด้วยความรัก

และระลึกถึง นี่ปล่อยให้สกปรกไม่ได้ สุดท้ายจังหวัดพิจิตรผมไปนอนโรงแรมราคา 30 บาท เป็นดึกเอามือวางไม่ต้องตบฝุ่นฟุ้ง มันไม่ไหวจริง ๆ ผมก็ถาม "ทำไมไม่ทำให้สะอาด" เข็มบอก "สะอาดก็ 30 บาท" อย่างนี้ มันแปลก คือถ้าใครทำสะอาดก็ 800 900 1,000 เลย ต้องสร้างตึกใหม่ ของพวกนี้ทำได้หมด เก็บแพงหนออีกได้ อะไรต่าง ๆ ของเรานี้ทำได้มากเลย คนจนนี้ มีสิทธิรวย ที่ผมคุยว่าต้นไม้มาก มันขายไม่ได้หรอก อาจจะคุยไปอยู่ที่สนามหลวง ที่นั่นละเท่าไรเราก็คุยเข้าไป เรามีเท่าไร สมบัติมากมาย พี่ชายผมปลูกเฟื่องฟ้า บ้านเขารวยจริง ๆ ผมสั่งให้ฆ่า พอฆ่าได้ 1,000 ต้น พี่ชายผมก็ไปบอกให้หยุด ไปเชื้อมัน ไม้พวกนี้มันหญ้าทั้งนั้น เด็กก็หยุด พอไปถึงผมก็บอกว่า "ทำไมหยุด" "พี่สั่ง" คือพวกนี้เป็นหญ้า ต้นไม้คือ หญ้า ถ้าเราคิดว่าเป็นหญ้าก็คือหญ้า สกปรกรกรุงรัง ถ้าแต่งให้มันดี มันก็สวย เพราะฉะนั้นสิ่งที่ผมคุยว่าราคาเท่าไร ๆ อย่าไปเชื่อเลย ไม่ได้ขายเท่าไร แต่ถ้าไม่ขายคิดเป็นเงิน คิดเป็นคุณค่ายังไม่ขาย ขายไม่ดี ยิ่งรวยมาก เพราะมันยิ่งโต ๆ ขายแล้วราคาไม่มีตก แล้วระหว่างที่ยังไม่ขายเราก็ประดับบ้านเรา คิดดี ๆ ชีวิตนี้ยังมีหวัง

ผู้ดำเนินการอภิปราย :

ขอประทานโทษนะคะ ท่านผู้เข้าร่วมสัมมนาที่ไม่ได้เปิดโอกาสให้ท่านได้อภิปราย แต่ว่ามีในช่วงต่อไป คือเนื่องจากว่าเป็นโอกาสอันดีมากท่านปลัดฯ ผู้แทนจากภาคเอกชน และผู้นำชุมชนชาวบ้านเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านได้มาพบปะแลกเปลี่ยนพูดคุยกัน และดิฉันเห็นว่า ผู้เข้าร่วมสัมมนานี้ฟังด้วยความตั้งใจไม่มีใครหลับเลย และต้องการขอบคุณท่านที่ได้ช่วยเหลือเวลามาให้ข้อคิดเห็น ซึ่งสำนักงานฯ จะรับข้อคิดเห็นทั้งหมดไปปรับปรุงแนวทางให้ชัดเจนมากขึ้น ต้องกราบขอบพระคุณค่ะ

การอภิปรายทั่วไป (ภาคบ่าย)

การอภิปรายทั่วไป (ภาคบ่าย)

ประธาน : เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
(ดร.วิชัย ลันศิริ)

ประธาน :

ท่านผู้มีเกียรติครับ ในวาระช่วงสุดท้ายนี้ ก็จะเป็นการอภิปรายทั่วไป พวกเราที่ได้ฟังวิทยากรทั้งเช้าและบ่าย อาจจะยังไม่ได้มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็น อาจจะให้เราแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมให้มากยิ่งขึ้น เพราะว่า เป็นโอกาสที่สำคัญที่สุดที่จะได้รวบรวมความคิดเห็นต่าง ๆ นำเข้าไปเสนอในแผนปฏิบัติการการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชน ฉะนั้น ตรงนี้เป็นโอกาสสำคัญ ขอให้พวกท่านได้มีส่วนร่วมให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ จนกระทั่งถึงวาระที่ ๗ ๗ ร่องนาถฯ จะมาประมาณ 4 โมงเศษ เราก็คงจะสามารถรายงานให้ท่านทราบถึงผลการดำเนินงานของเราในวันนี้ และก็จะได้ปิดประชุมต่อไป ฉะนั้น ตอนนี้ เป็นวาระของอภิปรายทั่วไป ผมกับรองฯ เจือจันทร์ ก็ขึ้นมาเป็นผู้ทำหน้าที่ที่บุคคลที่จะขึ้นมาพูด ได้โปรดบอกชื่อของท่าน ตำแหน่งหน้าที่หรืองานที่ทำด้วย เพื่อที่จะได้จับบันทึกไว้

นายธีรวัฒน์ หมูวิเศษ :

ขอทราบเรียนท่านผู้ดำเนินการอภิปราย ท่านผู้เข้าประชุมสัมมนาที่เคารพทุกท่าน กระผม ธีรวัฒน์ หมูวิเศษ ผู้ช่วยศึกษาธิการจังหวัดลำปาง ตั้งแต่เมื่อเข้ามาถึงภาคบ่าย กระผมมีความรู้สึกที่จะนำเสนอ แต่ก็ขอพูดในส่วนที่วิทยากรยังไม่ได้พูด การศึกษาเพื่อปวงชนนั้นเป็นสิ่งที่ดี และก็เมื่อสักครู่ท่านปลัดกระทรวงศึกษาธิการท่านพูดว่า ท่านมีความเป็นห่วงอยู่สองสามประเด็น ที่สำคัญคือ เมื่อจบการศึกษาแล้ว ผู้ที่ผ่านกระบวนการศึกษานั้นจะต้องทำ อาจจะไปเป็นลูกจ้างส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งนั้นจะไม่มีการทำ และที่ท่านเป็นห่วงมาก ๆ คือ บอกว่าจะทำให้คนที่มีการศึกษานั้นมีปมด้อย อันนี้กระผมได้ศึกษาคูแล้ว มีความคิดว่า การที่หลายท่านพูดนั้น พูดถึงกระบวนการเรียนการสอน กระบวนการทำงานมากกว่าในด้านของหลักสูตร ผมเป็นห่วงในด้านหลักสูตรมากกว่ากระบวนการเรียนการสอน การที่จะเพิ่มปริมาณนั้น คงจะไม่มีปัญหาอะไรอย่างที่ท่านปลัดกระทรวงฯ พูด ในด้าน

หลักสูตรผมอยากจะได้เห็นว่า ขณะนี้ระบบการศึกษาของเราเน้นที่จะให้คนทำงานอยู่ใน 2 อย่าง คือ รับราชการและทำงานอยู่ในโรงงานอุตสาหกรรม ถ้าหากการจัดการเรียนการสอนเพื่อสนองตอบต่อกำลังคนในระบบอุตสาหกรรมนั้น จากการศึกษาวิจัยแล้วพบว่าคนที่เข้าทำงานนั้นมีประมาณไม่เกิน 20 กว่าเปอร์เซ็นต์เท่านั้น ที่จะทำงานในระบบนี้ได้ ฉะนั้นคนอีกประมาณ 70 กว่าเปอร์เซ็นต์นั้นว่างงาน เพราะสถานประกอบการไม่สามารถจะรับได้ หลังจากคนว่างงานแล้วปัญหาต่าง ๆ ก็จะมาอย่างไม่ต้องสงสัยไม่ว่าในด้านคุณธรรม จริยธรรม ไม่สามารถจะพัฒนาได้ เพราะฉะนั้นควรจะปรับเปลี่ยนในด้านหลักสูตรนี้ คือ จัดหลักสูตรให้สนองตอบชีวิตจริงของเขา ปัญหาที่สำคัญคือว่า เราจัดหลักสูตรออกจากชีวิตจริงของชุมชน พอเข้าสู่ระบบการศึกษาแล้วจะลืมท้องถิ่นไปหมด ชีวิตจริงของเขาเป็นอย่างไรไม่สนใจ ให้การศึกษาในแนวใหม่ ความคิดใหม่ หลักสูตรใหม่ แต่เสร็จแล้วไม่มีงานรองรับ ปัญหามันจึงเกิดขึ้น แล้วอีกอย่างหนึ่งการศึกษาในระบบการศึกษาของไทยนั้นมีลักษณะของผู้ชนะ คนที่เข้าสู่ระบบการศึกษาจะถูกปล่อยทิ้งเป็นระยะ ๆ ตั้งแต่เข้าสู่ระดับมัธยมศึกษา อุดมศึกษา อุดมศึกษานี้มีคนสมัครเข้าเรียนประมาณสองแสนกว่าคน เข้าเรียนได้จริงก็ประมาณสี่หมื่นห้าหมื่นคน อีกส่วนหนึ่งนั้นหายไปในตอนแรก และส่วนที่หายไปในนั้นก็กลายเป็นปัญหาของสังคม และที่สำคัญที่สุดระบบการศึกษานั้นไม่สนองตอบต่ออาชีพของบิดามารดาของเขา ท่านควรขมคิดว่าแนวการศึกษาเพื่อปวงชนนั้น จะทำได้จริง ต้องสนองตอบชีวิตจริงและอาชีพจริง เป็นที่น่าเสียดายว่า ประเทศไทยนี้เป็นประเทศเกษตรกรรม มีประมาณ 80 เปอร์เซ็นต์ที่ทำการเกษตร แต่เราไม่ได้ส่งเสริมอาชีพนี้เลย ไม่ได้ส่งเสริมให้มีการเพิ่มผลผลิตการเกษตร หรือว่าการแปรรูปการเกษตร แต่เราไปเน้นในเชิงอุตสาหกรรมและพาณิชย์มากกว่าอย่างอื่น ท่านควรขมคิดว่าอันนี้ผมอยากจะได้ฝากสั้น ๆ ว่า วิธีการแก้ไขนั้นแน่นอน ในระบบการจัดการศึกษาปัจจุบันนี้ เราใช้ระบบรวมศูนย์อำนาจที่ส่วนกลาง มันมีลักษณะลึกลับไม่สามารถที่จะบริหารงานในส่วนภูมิภาคได้ ความคิดของส่วนกลางนั้นอาจจะไม่สนองตอบต่อความต้องการของท้องถิ่น เพราะฉะนั้นวิธีที่ดีที่สุดกระผมคิดว่า การกระจายอำนาจไปให้ผู้บริหารการศึกษาในระดับท้องถิ่นได้มีโอกาสที่จะปรึกษากัน คิดกันที่จะทำการศึกษาเพื่อปวงชนอย่างไรของเขาเอง ผมก็คงจะเรียนฝากเพียงเท่านี้ในด้านความคิดเห็นครับผม

ประชาชน :

ครับขอบคุณมากครับคุณธีรวัฒน์ ที่พูดถึงเรื่องหลักสูตรที่ไม่ค่อยเอื้อกับการอาชีพต่าง ๆ และการศึกษาเป็นเรื่องของผู้ชนะ และทำอย่างไรจะทำให้ทุกคนมีโอกาส ตลอดจนเรื่องของการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น เชิญครับ ท่านอื่นครับ อาจารย์ ดร.สมเกียรติ ก่อนครับ

ดร.สมเกียรติ ชลบทผล :

กราบเรียนท่านเลขาธิการฯ ผมมีข้อมูลอยู่ 3-4 ประเด็นที่อยากกราบเรียน ประเด็นแรก ที่จะกราบเรียนก็คือ ข้อมูลที่ได้ศึกษาจากประสบการณ์ของการพัฒนา หรือโครงการต่าง ๆ ที่ได้ทำไปแล้วนี้ รู้สึกว่าความเห็นหรือเงื่อนไขต่าง ๆ ในการจัดการศึกษาที่ค่อนข้างจะตรงกับที่พูดไปแล้วหลายส่วน ในส่วนแรกก็คือ เงื่อนไขที่ต้องปรับหรือพูดให้ชัดเจนขึ้นก็คือ การให้การศึกษาระดับพื้นฐานนี้ ถือเป็นหน้าที่เบื้องต้นของผู้ปกครองและชุมชน ในการประชุมหลาย ๆ ที่ หรือในโครงการของหลายประเทศได้พูดไว้ชัดเจน แล้วของเราก็เหมือนกัน หลาย ๆ คน หลาย ๆ ท่านก็ได้พูดไปแล้ว แต่เหตุการณ์อะไรที่เกิดขึ้นนี้ หลายคนมักจะโทษโรงเรียน มักจะมองไปที่กระทรวงศึกษาธิการ ไม่ได้มองไปที่สังคมหรือผู้ปกครองนะครับ ถ้าพัฒนาผู้ปกครอง เศรษฐกิจดีขึ้น ตรงนี้อาจจะดีขึ้นมาเองก็ได้ อันที่สองนี้ เขาบอกว่าการเรียนวันนี้เกิดขึ้นที่ไหนเมื่อไรก็ได้ หลายท่านพูดไปแล้ว เพราะฉะนั้นการกำหนดเวลาอะไรนี้อาจจะไม่ต้องเน้น แต่หลายประเทศที่ทำไปแล้ว เขาพูดขณะนี้ เขาพูดเรื่อง Minimum Level of Learning ผมก็ไม่ทราบเหมือนกันว่าจะแปลว่าอะไร อาจจะเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ว่าเขาจะเรียนรู้อะไรเท่าไร และส่วนที่สาม ก็พูดมาตั้งนานแล้ว หลายคนก็พูดว่า สิ่งสำคัญที่สุดในการเรียนรู้ก็คือตัวกระบวนการ หลายคนก็ได้เสนอว่าไม่ต้องพูดมาก

ประเด็นที่สอง ถ้าหากมองการพัฒนาคนที่มีคุณภาพ ถ้าเรามองที่เด็กญี่ปุ่น ซึ่งมิได้หมายความว่าเราเอาเด็กญี่ปุ่นมาเป็นตัวตั้ง บังเอิญผมได้ไปดูการทดลองจัดการศึกษาที่โรงเรียนของญี่ปุ่นเมื่อประมาณสัก 3-4 เดือนที่แล้ว เขาปรับหลักสูตรซึ่งหลายคนพูดถึงหลักสูตรเพื่อให้ชัดเจนว่าเขาปรับอย่างไร แนวความคิดนี้ คือ หลักสูตรที่ว่านี้แทบจะไม่มีหลักสูตรแล้ว คือให้มันกว้างมากเท่าไรได้อีกดี ของญี่ปุ่นขณะนี้มันจำกัดขอบเขตอยู่ 4 ด้าน ด้านแรก คือเรื่องระหว่างประเทศ คือ International เด็กที่เขาต้องการรู้ประเทศอะไรบ้าง เขาก็ไปเรียนตามความสนใจ ประเทศที่เขาจะคิดคือด้วย ด้านที่สองเรื่อง

อุตสาหกรรมและสิ่งแวดล้อม ด้านที่สามที่หลายท่านอภิปรายเมื่อเช้านี้ เรื่อง Welfare เรื่องสวัสดิการนี้เด็กพิการที่มาอยู่ร่วมกับเด็กปกติ ทำกิจกรรมด้วยการช่วยเหลือกันถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ด้านสุดท้ายก็คือเรื่องการคมนาคมการสื่อสารเด็ก เขาจะรู้พื้นฐานแค่ไหน คิดว่าพอแล้ว ในส่วนหนึ่งที่ผมอยากทราบเรียนในฐานะที่มมีประสบการณ์กับเด็กเรามองว่าเด็กคิดไม่เป็น แต่ที่จริงกระบวนการคิดของเด็กนี้ไม่เหมือนกับผู้ใหญ่ ท่านเลขาธิการฯ คงจำได้ที่เคยไปคลุกคลีกับคุณ ปอ. ของ กศน. เด็กเขาบอกผู้ที่ไปเก็บข้อมูลว่า ขณะนี้ดินมันจืดปลูกอะไรไม่ค่อยได้ ไร่ของไร่เรา เราก็ถามกลับไปว่าดินจืดนี้ดูอย่างไร ไร่จืดอย่างไร แสดงว่าเด็กเขามีวิธีการ เขาตอบได้อย่างชัดเจน วิชาชีวิต

ประเด็นสุดท้ายในเรื่องระบบของการบริหารนี้ ถ้าพูดถึงการใช้ทรัพยากร ตัวเลขขณะนี้อาจระดับครูต่อนักเรียน 1 ต่อ 19 ซึ่งเทียบกับประเทศอื่น ถือว่าค่อนข้างต่ำ แต่ว่าหากมาดูเวลาการทำงานของครูใช้ ครูเขาทำงานเต็มที่เลย ทำงานสัปดาห์ละมาก ๆ นี้ แสดงว่า มันเกิดผลิตผลอะไรบางอย่าง อันนี้ฝากทราบเรียนว่าต้องไปดูหลายเรื่องหลายประเด็น ขอขอบคุณครับ

ประธาน :

ขอบคุณครับ ท่าน ดร.สมเกียรติ เชิญครับ อาจารย์ ดร.วัลลภ

ดร.วัลลภ กัทธพันธ์ :

คือที่ขึ้นมากล่าวนี้ก็เพราะว่า เกรงว่าผู้ที่เข้าร่วมสัมมนาอาจจะมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนบางอย่าง อาจจะพูดถึงเรื่องหลักสูตรที่เมื่อกล่าวกันว่า หลักสูตรนั้นควรมีการปรับปรุง จริง ๆ แล้วเรื่องการจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชนนี้ ถ้าจะทำในตอนนี้ในทัศนะนั้น ผมมองว่าหลักสูตรนั้นพร้อมมากที่จะทำได้ เพราะว่าในกาที่กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการได้ปรับปรุงหลักสูตรเมื่อปี 2523 แบ่งวิชาของมัธยมต้นนี้ออกเป็นวิชาบังคับเลือก วิชาบังคับแกน วิชาบังคับเลือกแล้วก็เลือกเสรี แล้วก็ยังเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นจัดทำรายวิชาบังคับเลือก และเลือกเสรีได้อย่างมาก เพราะฉะนั้นการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน ถ้าจะมุ่งเน้นให้เขาว่าชนประกอบอาชีพได้หรือตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นมาก ๆ นั้น สามารถทำได้อย่างเสรีในกรอบของหลักสูตรปัจจุบัน คือหมายความว่าท้องถิ่นจะต้องมุ่งที่จะจัดหา จัดทำรายวิชาท้องถิ่นเพื่อตอบสนองความต้องการท้องถิ่น หรือว่าตอบสนองต่อความสนใจส่วนบุคคลได้ เพราะฉะนั้นในกรณีอย่างนี้ ผมคิดว่าการจัดการศึกษา

เพื่อป้องกันนั้น ผมว่าอย่างที่สเปซ. ไปทำในระดับ ม.3 นั้น สิ่งที่จะแตกต่างไปจากที่กรมสามัญศึกษาทำนั้นทำได้อย่างมากทีเดียว คือ จัดโปรแกรมการเรียนการสอนให้แตกต่างกันออกไป จะเป็นโปรแกรมที่เน้นอาชีพ บางท้องถิ่นอาจจะเป็นโปรแกรมที่เน้นธุรกิจ บางท้องถิ่นอาจจะเป็นโปรแกรมท่องเที่ยวหรือทางด้านอุตสาหกรรม สามารถทำได้อย่างเสรี เพราะฉะนั้นตรงนั้นผมมองว่า หลักสูตรตอนนี้ไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อป้องกันแต่ประการใด เพราะฉะนั้นอาจจะฝากความคิดว่าสิ่งที่เราจะต้องทำกันมากที่สุดเวลานี้ ก็คือไปเน้นที่กระบวนการจัดการเรียนการสอน จัดโปรแกรมการเรียนการสอน แล้วก็อาจจะต้องระดมสรรพกำลังกันมากที่สุดที่จะทำให้การเรียนการสอนนั้นเปลี่ยนกิจกรรมจากการเรียนการสอน Teacher-centered เป็น Child-centered ให้ได้ หรือว่าอาจจะลงทุนเป็น เรื่องของการสร้างสื่อใหม่ ๆ หรือสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ให้ตอบสนองต่อความต้องการในวิชาการต่าง ๆ ได้ เพราะฉะนั้นอาจจะเรียนให้ท่านทั้งหลายได้ทราบว่าตัวหลักสูตรนั้นไม่น่าจะเป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษาตามนโยบายที่จะเป็นการจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อป้องกันประการใดครับ

ประธาน :

ขอบคุณมากท่าน ดร.วัลลภ จากกรมวิชาการ คือท่านพูดว่าหลักสูตรนั้น ก็ยึดหยุ่นอยู่แล้วในเรื่องวิชาบังคับ วิชาบังคับเลือก และเลือกเสรีแบบให้ท้องถิ่นได้มีการพัฒนาเพิ่มขึ้น แต่ในรายละเอียดอาจจะให้ทางกรมวิชาการกับทางท้องถิ่นได้คุยว่า อย่างเช่น วิชาสังคมนี้สอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย และเขาจะสอนภูมิศาสตร์ท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพิ่มเติมได้หรือไม่ ในส่วนหนึ่งอันนี้จะไม่เข้าใจกันระหว่างกรมวิชาการกับท้องถิ่นก็ไม่ค่อยพัฒนาตรงนั้นขึ้นมาอีกด้วยครับ ขอขอบคุณครับ

นายศักดิ์บุรุษ พรหมสารา ส สกลนคร :

อาจเสนอความคิดเห็นในแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อป้องกันบ้าง ในกรณีที่ เป็นปัญหาปัจจุบันในเรื่องความเสมอภาคและการได้รับบริการจากรัฐในเรื่องการศึกษาให้ได้เท่าเทียมกัน ปัญหาก็คือว่าเด็กอาจจนในชนบทหรือประชาชนที่อาจจนในชนบทมีปัจจัยพื้นฐานในทางเศรษฐกิจแตกต่างกับคนในกรุงเทพฯ แตกต่างจากคนร่ำรวย ในที่ที่เจริญแล้ว เพราะฉะนั้นนั่นคืออุปสรรคประการสำคัญที่จะทำอย่างไรถึงจะให้เขาได้รับบริการทางการศึกษาเหมือนกับคนกรุงเทพฯ ที่พูดว่ามีโทษคนนครชัย ตามว่าคนบ้านนอกไกล ๆ ชวนบ้าน

นอกไกล ๆ จะได้รับเหมือนกับกรุงเทพฯ หรือไม่ นี่คือคำถาม จะมีโทรทัศน์ดูไหม แม้แต่เงินซื้อข้าวกินก็ยังมี เดือนนี้ปัญหาของเราที่เราพบก็คือที่บอกว่าเด็กเข้าเรียนต่อร้อยละ 85 เมื่อจบ ป.6 แล้วอันนี้ผลงานส่วนมาก ผมว่าเป็นเรื่องการศึกษาออกโรงเรียนเปอร์เซ็นต์ที่สูง แต่เด็กที่จบ ป.6 จริงแล้วเข้าเรียนโรงเรียนในระบบจริง ๆ นั้นคงมีมากไม่ถึงขนาดนั้นหรอกครับ เพราะว่าผู้ปกครองเองยังเข้าใจว่าการเรียน การรับการศึกษา นั้น เรียนไปแล้วมันจะสามารถเลี้ยงปากเลี้ยงท้องได้หรือไม่ หรือว่าเมื่อเรียนไปแล้วต้องวิ่งเข้ามาทำงานที่กรุงเทพมหานคร แต่แน่นอนเห็นได้ชัดเจนว่าคนอีสาน คนเหนือ ก็แล้วแต่เข้ามาทำงานในกรุงเทพมหานครจนถึงฤดูเทศกาล กรุงเทพมหานครจะร้างไปหมด ไม่มีรถ. ถนนว่าง เพราะกลับบ้านหมด ก็เห็นชัดเจน เพราะฉะนั้นเพื่อให้มีการจัดการศึกษาเพื่อปวงชนจริง ๆ นั้น แนวการจัดการศึกษานั้นคือจะทำอย่างไรให้คนบ้านนอกได้รับเหมือนคนกรุงเทพมหานครไม่ต้องเข้ามาเรียนในกรุงเทพมหานคร ในขณะที่เดียวกันการที่เขาจะได้รับ ต้องคิดว่าทำอย่างไรคนที่ร่ำรวยในกรุงเทพมหานครจะพยายามจัดปัจจัยพื้นฐานให้เขามีเหลืออยู่เท่านั้น พอได้กินไม่ต้องกินถึงกับมากพอ ชอบครับ

ประธาน :

ขอบคุณครับ ท่าน นอ.ปจ. ร้อยเอ็ด ฝากความคิดไว้ 2-3 ความคิดเกี่ยวกับเรื่องทาลอย่างไรจะให้คนชนบทมีการศึกษาเท่ากับคนกรุงเทพมหานคร หรือคนส่วนกลาง อันนี้ก็ประเด็นเรื่องวิ่งมาหลาย 10 ปี ใครแก้ปัญหาได้ก็นับเป็นผู้ที่มีความสามารถสูง แต่ด้วยสื่อสารมวลชนสมัยใหม่ โทคมหรืออะไรก็ตามอาจจะทำให้เรามีโอกาสแก้ไขปัญหาดังนี้บ้าง ผมหวังเช่นนั้น

นายกิตติพงษ์ สุทธิ :

กราบเรียนท่านผู้ดำเนินการอภิปราย และผู้มีเกียรติ ผม กิตติพงษ์ สุทธิ จากสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย ผมต้องขอขอบพระคุณทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และกระทรวงศึกษาธิการที่ได้เชิญให้ผมผู้แทนจากสมาคมคนตาบอด เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ นี่ก็เป็นการยืนยันว่าสิ่งที่เราได้พูดกันวันนี้ การศึกษาเพื่อปวงชนก็ได้รวมคนพิการ เข้าในปวงชนนั้นด้วย ซึ่งเป็นที่น่ายินดีมากและจากนโยบาย/เป้าหมายแผนอะไรต่าง ๆ ได้แสดงให้เห็นว่าการศึกษาสำหรับคนพิการ ได้ถูกจัดไว้ในนั้นด้วยแล้วครับ สิ่งที่ผมมาเรียนจะเป็นข้อมูลและความคิดเห็นต่อที่ประชุมในวันนี้ มีด้วยกัน 4 ประเด็น

ประเด็นแรก ขอส้าในเรื่องความขาดแคลนด้านการศึกษาสำหรับคนพิการ ไม่
 ว่าจะเป็นการศึกษาในโรงเรียน การศึกษานอกโรงเรียน จากการศึกษาได้พูดคุยกับผู้ทำงาน
 เกี่ยวกับคนพิการ มีประสบการณ์ค่อนข้างมาก ระยะเวลา 20-30 ปีท่านหนึ่งนะครับ ท่าน
 ได้บอกกับผมว่าปัจจุบันนี้ เด็กพิการเพียงร้อยละ 8 พิการแขน ขา ลำตัว หู ตา สมองที่
 ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการศึกษา ด้านสมรรถภาพ ผมจะยกตัวอย่างให้เห็นชัดก็คือว่า ย้อน
 หลังไปประมาณ 30 ปี คือจาก 30 ปีที่แล้วจนถึงปัจจุบันนี้ มีคนตาบอดได้รับการศึกษา ได้
 รับการฟื้นฟู ได้รับการฝึกอาชีพรวมทั้งสิ้นประมาณ 3,500 คน แล้วมีคนตาบอดเรียนชั้น
 อุดมศึกษาทั้งที่จบและไม่จบประมาณ 50 คน คือเฉลี่ยแล้วอาจจะได้เรียนประมาณปีละคน
 หรือประมาณคนกว่า ๆ เท่านั้นเอง อันนี้คือประเด็นที่ผมเสนอเรียนขึ้นแจ้งต่อที่ประชุม
 ประเด็นการขาดแคลนด้านการศึกษา

ประเด็นที่ 2 เป็นลักษณะการกระจายตัวของสถาบันการศึกษาหรือการให้
 ความช่วยเหลือด้านการศึกษาแก่คนพิการ สิ่งที่รัฐและเอกชนกำลังทำในปัจจุบันนี้ ส่วนใหญ่
 จะเป็นลักษณะการตั้งศูนย์ ตั้งสถาบัน ทั้งแหล่งให้ความช่วยเหลือโดยบริการเป็นพื้นที่ไป
 ยกตัวอย่างโรงเรียนสอนคนตาบอด ปัจจุบันนี้มีโรงเรียนสอนคนตาบอดทั่วประเทศทั้งหมด
 6 แห่ง เป็นของรัฐ 2 แห่ง นอกนั้นรัฐเข้าไปมีส่วนสนับสนุนโรงเรียนสอนคนตาบอดเหล่านี้
 นั้นจะให้บริการแก่เด็กตาบอดในพื้นที่ เพราะฉะนั้นถ้ามีเด็กตาบอดในเขตจังหวัดอื่น จะต้อง
 ไปเข้าโรงเรียนในเขตจังหวัดที่มีสถาบันการศึกษาของคนตาบอดให้บริการอยู่ อย่างเช่น
 เมื่อ 20 กว่าปีที่แล้วยังมีโรงเรียนสอนคนตาบอดที่กรุงเทพมหานครแห่งเดียว เพราะฉะนั้น
 เด็กตาบอดจากเชียงใหม่ถ้าอยากเรียนต้องมาที่กรุงเทพมหานคร เด็กตาบอดจากภูเก็ตต้อง
 การเรียนต้องมาเรียนที่กรุงเทพมหานคร ถ้ามาไม่ได้ไม่ว่าจะเหตุผลใดก็ตามก็ต้องรอไป
 จนกว่าจะมาได้ คงจะเป็นลักษณะนั้นไป อันนี้โยงไปถึงปัญหาอีกประการหนึ่งคือ การที่
 ลักษณะการกระจายตัวของสถาบันการศึกษาหรือแหล่งให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษาของ
 คนพิการ มีลักษณะเป็นศูนย์เป็นสถาบัน ที่รวมกันอยู่อย่างนี้มันจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่น่าไปสู่
 การพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน นั่นก็คือว่าเวลาที่เราจะพัฒนาเด็กตาบอดหรือเด็กพิการสักคนหนึ่ง เรา
 ต้องแยกเราออกมาจากชุมชนเพื่อจะเอาเขามาพัฒนาในศูนย์ในสถาบันนั้น ๆ ซึ่งแน่นอน
 ที่สุดว่าสิ่งแวดล้อม สภาพสังคมหรือวัฒนธรรมต่าง ๆ ระหว่างถิ่นเกิดของเขาที่สถาบันฯ
 คงแตกต่างกันแน่นอน เพราะฉะนั้นเมื่อเราใช้สิ่งแวดล้อม สภาพสังคมหนึ่งเพื่อเป็นการ
 ฝึกฝนเขา เพื่อเป็นการพัฒนาเขา แต่เป้าหมายคือให้เขากลับไปอยู่บ้าน หรือได้ใช้ชีวิต
 อย่างเป็นสุขที่บ้าน ประกอบอาชีพต่าง ๆ ที่บ้าน ส่วนใหญ่แล้วจะไม่เป็นไปตามเป้าหมายนั้น

เพราะเด็กพิการที่ได้รับการฝึกอบรมหรือรับการพัฒนาศมรรถภาพจะเคยชินกับสิ่งแวดล้อมใหม่ ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมเก่าได้ เพราะฉะนั้นคนพิการส่วนใหญ่หลังจากการได้รับการฟื้นฟูด้านอาชีพ ด้านสมรรถภาพแล้วก็มักจะอาศัยอยู่ตามเมืองใหญ่ ๆ ตรงนี้มีหลักฐานที่ไปดูได้ในวันพุธที่สภาสังคมสงเคราะห์ที่เป็นวันรับสลากกินแบ่งรัฐบาล จะเห็นคนตาบอดและคนพิการนับพันที่จะมารวมกันอยู่ตรงนั้นกว่าครึ่งเป็นคนพิการที่มาจากต่างจังหวัด แต่เขากลับไปอยู่ต่างจังหวัดไม่ได้แล้ว เพราะไม่เคยชินกับสิ่งแวดล้อมนั้น ตรงนี้ผมยังคิดไปจนถึงว่าจะเป็นไปได้ไหมในอนาคต ถ้าสมมติว่าเด็กตาบอดหรือพิการที่ไหนคนหนึ่งอยากเรียน เขาไปเข้าโรงเรียนที่ไหนก็ได้ เรียนร่วมกับเด็กปกติ มีศูนย์ประสานงาน หรืออะไรที่จะช่วยเหลือเขา

ประเด็นที่ 3 เป็นเรื่องของเจตนารมณ์ที่โยงมาจากเมื่อเข้ามาเห็นด้วยกับท่านอาจารย์หมอบระเวศ และกับท่านผู้ใหญ่วิบูลย์ที่ว่าการศึกษา เจตนารมณ์ของการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชน ควรจะเพื่อให้ประชาชนได้มีความฉลาด มีความดี แล้วก็มีความสุข แล้วก็รวมไปถึงที่ว่าจะต้องพึ่งตนเองได้ ผมขอให้ยกข้อมูลใหม่ให้เห็นภาพสักเล็กน้อยจากเมื่อครั้งที่บอกว่า มีเด็กพิการเพียงร้อยละ 8 เท่านั้น ที่ได้รับการศึกษาหรือได้รับการฟื้นฟูด้านสมรรถภาพ เพราะฉะนั้นอาจจะสงสัยว่าอีก 92 คนในร้อยละ 92 คนนั้นจะไปไหน อีก 92 คนนะครับ จะแบ่งเป็นกลุ่มดังนี้ กลุ่มหนึ่งจะกลายเป็นมรดกของครอบครัว คือ ครอบครัวจะเลี้ยงดูกันต่อ ๆ ไปจนกว่าคนพิการคนนั้นจะสิ้นอายุขัยไป เป็นมรดกที่รับมอบกันต่อ ๆ ไป อีกกลุ่มหนึ่งจะพยายามชวนชวนช่วยเหลือตัวเอง ออกมาประกอบอาชีพอะไรก็ได้ตามมีความเกิด อาจจะรับจ้าง เป็นอะไรต่าง ๆ คนตาบอด จะมาเล่นดนตรีอะไรต่าง ๆ เหล่านี้ ส่วนที่เหลืออีก 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งจะมาประกอบธุรกิจส่วนตัวนั้นก็คือมาขอทานด้วยตนเอง ขอทานเพื่อตนเอง ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งรับจ้างขอทาน มีนายหน้าพามาขอทาน ก็ดีใจนะครับที่ในอนาคตท่านบอกว่าในกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กผู้ด้อยโอกาสเด็กพิการนี้จะได้รับการศึกษามากขึ้น ประมาณ 2 เท่าครึ่ง เพราะฉะนั้นจากร้อยละ 8 คงจะเป็นร้อยละ 20 นะครับ จำนวนที่เหลือนี้คงจะลดลง

ส่วนประเด็นที่ 4 ที่ผมอยากขอเสนอความคิดเห็นเอาไว้ก็คือ ผมไม่แน่ใจว่าผมได้จินตนาการหรือเปล่า เมื่อเข้าที่ทรงเลขาธิการฯ ได้นำเสนอข้อมูลที่ว่า กลุ่มเป้าหมายการศึกษาเพื่อปวงชน สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กผู้ด้อยโอกาสฯ ไม่ใช่ด้อยปัญหาเพราะปัญหามากจริง ๆ ครับ เป็นเด็กผู้ด้อยโอกาสและก็เป็นเด็กพิการทางรัฐบาลจะสนับสนุนการดำเนินงานเพื่อการขยายการศึกษาของเอกชนในส่วนที่เอกชนได้ทำกันอยู่ โดยที่รัฐบาล

จะให้การสนับสนุนเป็นบางส่วน ครึ่งนี้ผมฟังแล้ว โดยส่วนตัวผมเองที่ทำงานในองค์กร เอกชน ผมไม่ค่อยสบายใจ คือจริง ๆ แล้วในเรื่องของสิทธิหน้าที่หรือในเรื่องที่ประชาชน ทุกคนควรจะได้รับ ผมอาจจะคืนให้รัฐบาลไปได้ไหมครับ แล้วก็ให้เอกชนเราเป็นผู้สนับสนุนได้ไหมครับ เราจะทำเต็มที่เลย ขอบพระคุณมากครับกระผม

ประธาน :

ขอบคุณครับ คุณกิตติพงษ์ จากสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย ซึ่งได้มา แสดงความคิดเห็นที่มีความสำคัญมากทั้งให้ข้อมูลต่าง ๆ ให้ชัดเจนว่า คนพิการของเรานั้น ได้รับการศึกษาเพียงร้อยละ 8 เท่านั้นเองของคนพิการทั้งหมด อันนี้ก็ฟังแล้วก็รู้สึกใจหาย ที่เราทำได้น้อยเหลือเกิน แล้วก็ได้เสนอข้อมูลต่าง ๆ ตลอดจนวิธีการที่จะจัดการศึกษา สำหรับคนพิการต่าง ๆ นั้น ให้จัดในโรงเรียนปกติ แต่ก็ให้มีครูที่มีความสามารถจะสอน คนพิการ ไปช่วยสอนให้ อันนี้ก็เป็นส่วนหนึ่งของแผนการศึกษาของเราอยู่แล้ว แต่ว่าจะต้องนำไปปฏิบัติให้เกิดผลให้มากยิ่งขึ้นครับ ผมคิดว่าทางกรมสามัญศึกษา เมื่อเข้านี้เห็นมี ผอ.วินัย มาด้วย ซึ่งทำเรื่องนี้อยู่ ขอฝากไว้ด้วยนะครับ และ สปช. ทั้งหลาย ทอดิ ๗๗๗ รongนาสภฯ ก็มาถึงแล้ว ไม่ทราบพวกเรายังจะมีคำอภิปรายอื่นอีกหรือไม่ ถ้าจะมีก็ อภิปรายกันหนึ่ง ถ้าไม่มีคงมาถึงวาระสุดท้ายของเราวันนี้ ซึ่งจะต้องเป็นพิธีปิดการประชุม ฉะนั้นผมขอยุติการอภิปรายแต่เพียงเท่านี้ก่อน ขอบคุณครับ

ข้อคิดเห็นของผู้ร่วมสัมมนาที่ได้จากแบบสอบถามความคิดเห็น

ข้อคิดเห็นของผู้ร่วมสัมมนาที่ได้จากแบบสอบถามความคิดเห็น

1. ในเรื่องกลุ่มเป้าหมาย ควรเพิ่มกลุ่มเป้าหมายอีก 3 กลุ่ม คือ กลุ่มพระเณร เพื่อให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการเผยแพร่พระศาสนา การอบรมสั่งสอนประชาชนด้านคุณธรรม จริยธรรม กลุ่มผู้นำนักการเมือง และ กลุ่มผู้นำท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคม และอยู่ใกล้ชิดประชาชนที่คือโอกาสกลุ่มต่าง ๆ

2. ในเรื่องการจัดกระบวนการเรียนการสอน ควรดำเนินการดังนี้

1) จัดกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน และให้ผู้เรียนมีความคิด และมีทักษะมากกว่าการท่องจำ

2) ปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ให้ไม่ซับซ้อนจนเกินไป

3) ใช้สื่อทางไกลที่เหมาะสม เช่น วิทยุ เป็นต้น สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่อาจจนและไม่สามารถเข้ารับบริการการศึกษาตามปกติในโรงเรียนได้

4) ใช้สื่อ วิทยุ โทรทัศน์ ในการเผยแพร่ความรู้ภาษาไทย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้หนังสืออย่างยั่งยืน

5) จำกัดจำนวนนักเรียนต่อห้อง และจำนวนคาบการสอนของครูไม่ให้มากเกินไป เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีคุณภาพ

6) จัดกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนรักการทำงาน สามารถประกอบอาชีพ และมีรายได้ระหว่างเรียน

3. ในเรื่องหลักสูตรและเนื้อหาสาระ ควรมีการดำเนินการดังนี้

1) จัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับลักษณะและระดับความพิการของนักเรียน เพื่อให้เด็กพิการทุกคนมีโอกาสเรียน

2) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกหลักสูตรโดยจัดเป็นวิชาเฉพาะหรือสอดแทรกในวิชาต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยให้มีระบบติดตาม วัด ประเมินผล

3) ให้ความรู้ภาษาต่างประเทศที่เป็นภาษาสากลและวิชาเพศศึกษา และครอบครัวศึกษา เป็นวิชาบังคับในหลักสูตร โดยบังคับให้เรียนวิชาเพศศึกษาและครอบครัวศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

4) โครงสร้างของหลักสูตรควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถ ฝึกการ เรียนเพื่อไปประกอบอาชีพและกลับมาเรียนใหม่ได้

5) ให้ชุมชนท้องถิ่นจัดทำหลักสูตรเพื่อใช้จัดการศึกษาในท้องถิ่นได้เอง โดยให้ส่วนกลางจัดทำหลักสูตรกลางที่สอดคล้องและสามารถปรับให้สอดคล้องกับท้องถิ่นได้

6) ปรับหลักสูตรการศึกษาในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียนให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและให้มีการประเมินผลการใช้หลักสูตรทุก 3 ปี

4. ในเรื่องครู-อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ควรมีการดำเนินการ ดังนี้

1) ผลิตและพัฒนาครูให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม กำหนดให้เป็นแบบอย่างกับผู้เรียน และสามารถสอนได้หลายวิชา

2) ขยายการผลิตครูเพื่อจัดการศึกษาให้กับกลุ่มเด็กยากจนในเมือง เด็กไร้สัญชาติ ชนต่างวัฒนธรรม สตรี กลุ่มเด็กเร่ร่อน และเด็กที่ถูกใช้แรงงาน

3) จัดอัตรากำลังครูในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียนอย่างเพียงพอ โดยเฉพาะกระจายครูที่มีความรู้ความสามารถไปสอนที่โรงเรียนในชนบท

4) พิจารณาแต่งตั้ง เลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง ครู-อาจารย์ และผู้บริหารสถานศึกษาอย่างมีคุณธรรม

5) จัดระบบการให้ค่าตอบแทนแก่ครูให้เพียงพอกับค่าครองชีพ รวมทั้ง จัดสวัสดิการด้านต่าง ๆ เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานของครู

6) ปรับปรุงกฎระเบียบ เพื่อเปิดโอกาสให้ครูสามารถไปศึกษาต่อ หรือทำการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนโดยไม่คิดขึ้นเงินเดือน

5. ในเรื่องการบริหารและการจัดการศึกษา ควรมีการดำเนินการดังนี้

1) สร้างความเข้าใจและความตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชนในหมู่นักการเมือง

2) ให้ความสำคัญระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นการศึกษาภาคบังคับ

- 3) ออกเลิกระบบสอบเทียบซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอน
- 4) ขยายการจัดการศึกษาให้กับเด็กพิการเพิ่มขึ้น โดยการจัดตั้งโรงเรียน หรือให้เด็กเข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติ
- 5) จัดการศึกษาให้กับพ่อ แม่ ผู้ปกครอง เพื่อให้เป็นสถาบันพื้นฐานในการแก้ปัญหาของสังคม
- 6) กำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่โรงเรียนและที่บ้านอย่างมีประสิทธิภาพ
- 7) ประสานความร่วมมือกับภาคเอกชนในการเข้ามามีส่วนร่วม ทรัพยากร จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ผ่านสื่อโฆษณา
- 8) ประสานความร่วมมือกับภาคเอกชนในการจัดทำที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน
- 9) หน่วยงานที่จัดการศึกษาในระดับเดียวกันควรประสานงานกันในเรื่องการจัดบริการการศึกษา เพื่อป้องกันปัญหาในเรื่องความซ้ำซ้อนของการจัดบริการ
- 10) กระจายอำนาจให้ชุมชน ท้องถิ่นที่สามารถบริหารและจัดการเรียนการสอนในชุมชนของท้องถิ่นคนได้
- 11) ปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียนของรัฐ เช่น ห้องน้ำ ห้องอาหาร เป็นต้น ให้ถูกสุขลักษณะ
- 12) หาอาชีพรองรับ หรือจัดให้มีบริการการแนะแนวการประกอบอาชีพให้กับผู้เรียนจบการศึกษา
- 13) ควรดำเนินการจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อป้องกันโทษเร่งด่วน
- 14) แก้ไข กฎ ระเบียบ เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กไร้สัญชาติมีโอกาสเรียนตามหลักสูตรได้
- 15) สร้างเครือข่ายการเรียนรู้อันแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสารกัน ทั้งภายในชุมชน และระหว่างภายในชุมชนกับภายนอกชุมชน
- 16) ให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ทำหน้าที่ติดตามประเมินผลการดำเนินงานจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อป้องกัน

6. ในเรื่องทรัพยากรและการลงทุนทางการศึกษา ควรมีการดำเนินการดังนี้

- 1) สนับสนุนงบประมาณ บุคลากร และวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นแก่หน่วยงานที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งภาครัฐและเอกชนอย่างพอเพียง
- 2) กระจายทรัพยากร ครู งบประมาณ สื่อการเรียนการสอน ไปสู่โรงเรียนที่ไม่มีชื่อเสียง และโรงเรียนในชนบท เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ทัดเทียมกัน ซึ่งจะช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับค่านิยมในการส่งเด็กเข้าเรียนโรงเรียนที่มีชื่อเสียงในกรุงเทพมหานคร
- 3) ควรยกเว้นการเก็บค่าบำรุงการศึกษา จัดหาอาหารกลางวัน หนังสือเรียน อุปกรณ์การเรียน เครื่องแบบนักเรียน ให้กับผู้เรียนในระดับก่อนประถมศึกษา ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น รวมทั้งจัดให้มีทุนเรียนสำหรับเด็กที่ยากจน
- 4) การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้จัดการศึกษา ควรคำนึงถึงความคุ้มค่าของการลงทุน
- 5) ควรให้มีการจัดเก็บภาษีการศึกษา ออกวันภาษีให้กับองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีส่วนร่วมจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชน
- 6) ให้สถานศึกษาในระบบโรงเรียนสนับสนุนบุคลากร และทรัพยากรแก่หน่วยงานที่จัดการศึกษาในระบบโรงเรียน

ภาคผนวก ก

(ร่าง)

**แผนปฏิบัติการหลัก
การศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชน**

เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง การจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชนของประเทศไทย
ผ. ตึกสันติเมทรี ทำเนียบรัฐบาล
วันพุธที่ 16 กุมภาพันธ์ 2537

หน้าว่าง

บทนำ

1. เจตนารมณ์

การศึกษาพื้นฐานเพื่อป้องกันความมุงหมายเพื่อตอบสนองความต้องการการเรียนรู้
ขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคนซึ่งจะช่วยให้บุคคลสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องและมีคุณภาพ ซึ่ง
ประกอบด้วย ทักษะสำหรับการเรียนรู้ อันได้แก่ ความสามารถในการอ่าน เขียน พูด คำนวณ
และแก้ปัญหา รวมทั้งเนื้อหาสาระที่เอื้อต่อการดำรงชีวิต เพื่อความอยู่รอดและการพัฒนาตนเองของ
บุคคล ตลอดจนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมได้อย่างเต็มที่ การศึกษาขั้นพื้นฐานจึงมิได้สิ้นสุดใน
ตัวเองแต่จะเป็นรากฐานในการเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาตนเองและสังคม

ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้องเป็นการจัดการศึกษาโดยมีการมองการศึกษาใน
แง่มุมที่กว้างขึ้น และมองเห็นผลวัดของความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของสังคม
การคำนึงถึงศักยภาพและความก้าวหน้าของวิชาการและระบบการสื่อสารคมนาคมที่เอื้อต่อการจัด
การศึกษาขั้นพื้นฐานให้แพร่หลายกว้างขวาง รวดเร็วยิ่งขึ้น การเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ารับการ
ศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน โดยคำนึงถึงการให้บริการที่มีคุณภาพและขจัดความเหลื่อมล้ำ
ทางการศึกษา การเน้นการเรียนรู้อย่างจริงจัง โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ก่อให้เกิด
การเรียนรู้และสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ การระดมความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้ง
ภาครัฐ เอกชน ชุมชน องค์กรทางศาสนา สถาบันครอบครัว การเสริมสร้างบรรยากาศและสภาพ
แวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งจะต้องจัดให้ผู้เรียนมีความเป็นอยู่ที่ดี มีความสมบูรณ์ทางร่างกายและ
จิตใจ เพื่อจะได้มีความพร้อมที่จะเรียนรู้ เพราะการเรียนรู้ไม่สามารถเกิดได้ตามลำพัง นอกจากนี้
จะต้องมีการสร้างความปลอดภัยในรูปแบบและแนวทางการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีขอบข่ายที่
ไม่จำกัดเฉพาะการศึกษาในระบบโรงเรียน แต่ครอบคลุมถึงการเรียนรู้ตั้งแต่แรกเกิดไปจนถึงการ
ศึกษาตลอดชีวิต และมีการนำเทคโนโลยีและการสื่อสารมาใช้ประโยชน์ในการให้การศึกษากับ
ประชาชน

การที่จะให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อป้องกันบรรลุผลได้นั้น จะต้องอาศัยนโยบาย
สนับสนุนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง การระดมทรัพยากรแหล่งต่าง ๆ เพื่อให้ทุก
หน่วยของสังคมได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อป้องกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชน
จะต้องมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาของตนเอง เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อป้องกัน
เป็นการศึกษาของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง

ด้วยเหตุนี้ในการดำเนินงานจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชน รัฐบาลต้องมีบทบาทในการกระตุ้นให้ประชาชน ชุมชน ภาคเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้มากขึ้น รวมทั้งเป็นฝ่ายสนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยต่าง ๆ เหล่านั้นให้บรรลุผลสำเร็จ สำหรับในส่วนของประชาชนจะต้องตระหนักว่าการศึกษาเป็นกิจการของปวงชนที่ทุกคนจะต้องร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมกำลังกัน โดยจะต้องถือว่าความร่วมมือจากทุกฝ่ายเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินงานจัดการศึกษาเพื่อปวงชน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์และอนาคตของตนเองของสังคม และของมวลมนุษยชาติ

2. เหตุผลและหลักการของการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชน

ในปัจจุบันประเทศไทยมีประชากรทั้งที่เป็นเด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่ ที่ไม่รู้หนังสืออีกเป็นจำนวนมาก เด็กปฐมวัยส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างถูกต้อง ในปี 2535 เด็กที่อยู่ในวัยเรียนได้มีโอกาสเรียนในระดับประถมศึกษาเพียงร้อยละ 92 ของประชากรกลุ่มอายุ 6-11 ปี แม้ว่าการศึกษาระดับนี้จะเป็นการศึกษาภาคบังคับ ส่วนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีเด็กที่ได้เรียนเพียงร้อยละ 47 ของประชากรกลุ่มอายุ 12-14 ปี นอกจากนี้ยังมีเด็กอีกจำนวนมากที่พลาดหรือขาดโอกาสการศึกษา เพราะความเสียเปรียบในด้านต่าง ๆ อันได้แก่ เด็กพิการ เด็กในชนบทและพื้นที่ห่างไกล เด็กเร่ร่อน เด็กยากจน เด็กในชุมชนแออัด เด็กไร้สัญชาติ และเด็กในกลุ่มชนต่างวัฒนธรรม เป็นต้น นอกจากกลุ่มเด็กแล้ว กลุ่มสตรีอื่นเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมก็ยังคงขาดการศึกษาอยู่เป็นอันมาก อีกทั้งยังมีปัญหาในการที่ผู้ที่ได้รับการศึกษาบ้างแล้วไม่สามารถนำความรู้ไปช่วยในการประกอบอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ครอบครัว และชุมชนได้ดีเท่าที่ควร สภาพเหล่านี้สะท้อนถึงปัญหาความไม่เท่าเทียมกันในโอกาสการศึกษาและโอกาสการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ซึ่งทุกฝ่ายจะละเลยเสียมิได้ และจำเป็นต้องเร่งแก้ไขโดยด่วน เพื่อประโยชน์สุขของบุคคล และความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติโดยรวม

ยิ่งไปกว่านั้น ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ความเปลี่ยนแปลงของประเทศไทยทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม สภาพแวดล้อม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โครงสร้างและองค์ประกอบของประชากรได้เป็นไปอย่างรวดเร็วและมีแนวโน้มจะเปลี่ยนแปลงต่อไปในอัตราเร่งที่สูงขึ้น อันเป็นผลมาจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการและระบบการสื่อสารข้อมูลที่รวดเร็ว ประกอบกับการที่ประเทศไทยมีลักษณะเป็นสังคมเปิดและมีการติดต่อสัมพันธ์กับนานาประเทศมากยิ่งขึ้น ซึ่งทำให้การถ่ายทอดแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและวิทยาการต่าง ๆ ตลอดจนการติดต่อสื่อสารเป็นไปอย่างกว้างขวางทั้งในระดับชุมชน ระดับเมือง ระดับประเทศ และระดับโลก ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ก่อให้เกิดความจำเป็นในการยกระดับ และพัฒนาความรู้พื้นฐานของประชากรของประเทศไทยให้สูงขึ้น เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ ทักษะ ตลอดจนเจตคติที่

เหมาะสมที่จะช่วยให้บุคคลสามารถปรับตัวและดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพท่ามกลางพลวัตของความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ สามารถริเริ่มและร่วมในการสร้างสรรค์ความสำเร็จก้าวหน้าให้แก่สังคม ตลอดจนสามารถช่วยให้การเปลี่ยนแปลงที่จะมาถึงอย่างรวดเร็วนั้นเป็นไปได้อย่างราบรื่น และสอดคล้องกับเงื่อนไขข้อจำกัดด้านทรัพยากรและสภาพความต้องการอันหลากหลายของบุคคล ชุมชน และประเทศได้

สภาพดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการยกระดับความรู้พื้นฐานของประชาชนถึงระดับมัธยมศึกษา เพื่อเตรียมรับกับความเปลี่ยนแปลง และสร้างสังคมไทยที่พึงประสงค์ในอนาคต รวมทั้งชี้ถึงความจำเป็นในการเร่งจัดการศึกษาให้ครอบคลุมถึงกลุ่มผู้ที่ด้อย ผลิต หรือขาดโอกาสทางการศึกษา ทั้งที่เป็นเด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่

อนึ่ง ได้มีความเคลื่อนไหวในระดับโลกที่เน้นถึงความสำคัญของการศึกษาในช่วงทศวรรษของความเปลี่ยนแปลงที่จะมาถึง โดยได้มีประกาศปัญหาโลกว่าด้วยการศึกษาเพื่อปวงชน ในการประชุมระดับโลกเรื่องการศึกษาเพื่อปวงชน เมื่อเดือนมีนาคม 2533 ณ หาดจอมเทียน ในทามนี้ ประเทศไทยได้ให้การรับรองปัญหาโลกฯ ดังกล่าว ร่วมกับประเทศต่าง ๆ อีก 156 ประเทศ เพื่อประกาศเจตนารมณ์ร่วมกันในอันที่จะจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการเรียนรู้อันพื้นฐานของปวงชน ความเคลื่อนไหวดังกล่าวนับได้ว่า สอดคล้องและเอื้ออำนวยต่อการที่รัฐบาลไทยจะเร่งดำเนินการเพื่อยกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชาชนของประเทศให้สูงขึ้น โดยเร็ว อันจะเป็นเรื่องซึ่งถึงความตั้งใจจริงของรัฐบาลในอันที่จะสานต่อจากปณิธานที่ประกาศไว้ในปัญหาโลกฯ

ด้วยเจตนารมณ์ในอันที่จะเร่งยกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชาชนชาวไทยให้สูงขึ้นเป็นไปอย่างทั่วถึง และสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของประเทศและของโลก โดยคำนึงถึงการส่งเสริมบทบาทของประชาชนในการจัดการศึกษา รัฐบาลจึงได้กำหนดแผนนโยบายเพื่อเร่งรัดและพัฒนาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชนไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 และมีแนวทางการดำเนินงานบางส่วนระบุไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) แต่ยังคงขาดแผนการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม จึงจำเป็นต้องระดมความคิดจากทุก ๆ หน่วยงานจากภาครัฐและเอกชน เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการหลัก ซึ่งมีรายละเอียดดังปรากฏในเอกสารฉบับนี้

ความหมายของการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชน

สำหรับประเทศไทยได้กำหนดความหมายของการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชนไว้ ดังนี้ การศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชน หมายถึงการศึกษาเพื่อชีวิตที่มีคุณภาพของประชาชนไทย ช่วยให้ประชาชนมีคุณธรรมในการดำรงอยู่ร่วมกันในสังคม มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการแสวงหาความรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตและทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมในอนาคต มีความสามารถในการประกอบอาชีพ พึ่งตนเองได้ และดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี มีความสามารถในการพัฒนาตนเอง มีความรับผิดชอบและมีบทบาทร่วมในการพัฒนาสังคมได้อย่างเหมาะสม

หลักการของการจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชน

การจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชนมีหลักการ 4 ประการคือ

1. การศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นสิทธิและหน้าที่ที่ประชาชนไทยทุกคนต้องมีและได้รับโดยไม่จำกัดเพศ วัย ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ภูมิฐานะ ความเชื่อทางศาสนา หรือข้อจำกัดอื่นใด
2. ประชาชนทุกคนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องให้ความสำคัญ สนับสนุนและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. การจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชน จะต้องมีคุณภาพและเป็นการศึกษาที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต
4. รัฐมีหน้าที่สนับสนุนการจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชนให้กว้างขวาง ทั่วถึง และเป็นธรรม

การจัดการศึกษาพื้นฐานอาจจัดตามแนวระบบโรงเรียนหรือจัดในลักษณะส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ในวิถีชีวิตอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน บริการการศึกษาพื้นฐานจะครอบคลุมถึงการอบรมดูแลเด็กปฐมวัย การศึกษาเพื่อการเรียนรู้หนังสือและคงสภาพการเรียนรู้หนังสือ รวมทั้งบริการในการแลกเปลี่ยน ถ่ายทอดและกระจายความรู้ข้อมูลข่าวสารเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของบุคคลและชุมชน

การจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชนนี้ จะให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาความด้อยโอกาสหรือหลากหลายโอกาสการศึกษาของกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ เป็นพิเศษ กลุ่มเป้าหมายที่สำคัญ ได้แก่

1. กลุ่มคนพิการ
2. กลุ่มเด็กออกกลางคัน
3. กลุ่มเด็กอายุ 0-5 ปี
4. กลุ่มผู้มีรายได้น้อย
5. กลุ่มผู้ด้อยโอกาสในชุมชนแออัด

6. กลุ่มเด็กและเยาวชนที่เร่ร่อน
7. กลุ่มเด็กที่ถูกใช้แรงงาน
8. กลุ่มสตรี
9. กลุ่มเด็กไร้สัญชาติ
10. กลุ่มเป้าหมายพื้นที่ห่างไกลที่การติดต่อสื่อสารไม่สะดวก
11. กลุ่มชนต่างวัฒนธรรม
12. กลุ่มพ่อแม่
13. กลุ่มผู้สูงอายุ
14. กลุ่มเยาวชนและผู้ใหญ่ที่ได้รับการศึกษาค้นคว้าระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามนโยบายนี้

ตอนที่ 2

สาระสำคัญของนโยบายและเป้าหมายของการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อป้องกัน

สาระสำคัญของนโยบายและเป้าหมายของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชน

1. นโยบายการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชน

นโยบายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชน เป็นนโยบายที่ได้ระบุไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 อันเป็นแนวนโยบายหลักที่ครอบคลุมการจัดการศึกษาของประเทศในระบอบประชาธิปไตย เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชนนั้น มีแนวนโยบายดังนี้

1.1 การขยายโอกาสและยกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของปวงชน

1.1.1 ส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยทุกคนได้รับบริการเพื่อเตรียมความพร้อมอย่างน้อย 1 ปี ก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษา

1.1.2 จัดการศึกษาภาคบังคับให้ทั่วถึง มีคุณภาพ และสะดวกแก่ผู้เรียน สำหรับสถานศึกษาของรัฐและท้องถิ่นจะต้องจัดให้เปล่า การจัดการศึกษาระดับใดให้เป็นการศึกษาภาคบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายการศึกษาที่กำหนดไว้เป็นการเฉพาะ

1.1.3 ให้การศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานของปวงชน รัฐพึงเร่งรัดและขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชนอย่างทั่วถึง เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้สูงขึ้น

1.1.4 สนับสนุนการขยายบริการการศึกษาให้แก่ผู้ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม และผู้ที่มีความบกพร่องทางกาย สติปัญญา จิตใจ และอารมณ์ ให้กว้างขวางและทั่วถึงโดยเร็ว

1.2 การพัฒนาคุณภาพของการศึกษาและการจัดบริการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.2.1 จัดการศึกษาและส่งเสริมการอบรมเลี้ยงดูที่เป็นประโยชน์ต่อพัฒนาการของเด็ก ตามสภาวะความต้องการพื้นฐานตามวัยตั้งแต่ปฐมวัย และการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์

1.2.2 ปฏิรูปการฝึกหัดครูและการพัฒนาครูประจำการ โดยมุ่งให้เป็นการพัฒนาวิชาชีพ เฉพาะเพื่อสร้างจิตสำนึกของความเป็นครู พัฒนาการรู้ความสามารถทั้งทางวิชาชีพครูและวิชาการ ให้ได้มาตรฐาน และยกฐานะของวิชาชีพครูให้สูงขึ้น

1.2.3 ปรับปรุงเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนการสอนทุกระดับและทุกประเภทการศึกษาให้สนองต่อหลักการ และสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาที่ตั้งไว้

1.2.4 ส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกระดับ รวมทั้งประชาชนโดยทั่วไปมีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม เพื่อการสื่อสาร เพื่อสร้างสรรค์และพัฒนาความคิดองค์ความรู้ และเพื่อธำรงรักษาวัฒนธรรมของชาติ

1.2.5 ส่งเสริมให้มีการเรียนภาษาต่างประเทศที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศอย่างกว้างขวาง และเพื่อประโยชน์ในการค้นคว้า และการศึกษาต่อสื่อสารในด้านวิชาการ การค้า ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม

1.2.6 ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างนวัตกรรม เทคโนโลยีทางการศึกษา และองค์ความรู้ในศาสตร์สาขาต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเนื้อหาสาระ กระบวนการเรียน การสอน และต่อการส่งเสริมการเรียนรู้

1.2.7 ส่งเสริมการศึกษาของภิกษุ สามเณร นักบวช และบุคลากรทางศาสนา เพื่อให้สามารถเป็นแบบอย่างที่ดี และเป็นผู้นำในการปลูกฝังคุณธรรม ศีลธรรม และค่านิยมที่เหมาะสมให้แก่บุคคลและสังคม

1.3 การสร้างเครือข่ายของการเรียนรู้เพื่อให้ประชาชนมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.3.1 จัดระบบเครือข่ายการเรียนรู้ เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสดูแลเรียนรู้อย่างกว้างขวางและต่อเนื่องตลอดชีวิต

1.3.2 ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้เพื่อขยายบริการการศึกษา เพื่อแลกเปลี่ยนและกระจายความรู้ข้อมูลข่าวสารไปสู่กว้างได้อย่างรวดเร็ว

1.4 การระดมสรรพกำลังเพื่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเชิงป้องกัน

1.4.1 ส่งเสริมและสนับสนุนบทบาทของครอบครัว ชุมชน สถาบันสังคมอื่น ๆ และสื่อมวลชนให้มีส่วนร่วมในกระบวนการของการศึกษา การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.4.2 ส่งเสริมให้เอกชนจัดการศึกษาทุกระดับเพิ่มขึ้น ให้มีอิสระและความคล่องตัวในการบริหารและการจัดการ สามารถพึ่งตนเองได้ โดยรัฐให้การสนับสนุนด้านวิชาการ ทรัพยากร การอำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน และการรับรองมาตรฐาน

1.4.3 ระดม จัดสรร และใช้ทรัพยากรทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นธรรม

2. เป้าหมายและแนวทางการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชน

2.1 เป้าหมายการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชน

ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชน ได้กำหนดเป้าหมายในการดำเนินงานแต่ละด้าน เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชนบรรลุตามแนวนโยบายดังกล่าวได้ ดังนี้

- 1) ขยายบริการการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้หนังสือของประชากรหญิงและชายในกลุ่มอายุ 14-50 ปี ให้ได้ทั่วถึงภายใน พ.ศ. 2544
- 2) ขยายบริการการศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อให้เด็กที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นครบถ้วนภายใน พ.ศ. 2544
- 3) ขยายบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับกลุ่มผู้ด้อยโอกาสเป็นพิเศษ โดยเฉพาะกลุ่มคนพิการ เด็กยากจน เด็กในพื้นที่ห่างไกลและชนต่างวัฒนธรรม เด็กในชุมชนแออัดและแหล่งก่อสร้าง เด็กเร่ร่อน เด็กที่ถูกใช้แรงงาน สตรีด้อยโอกาส และเด็กไร้สัญชาติ โดยจัดให้กว้างขวางเพิ่มขึ้นอย่างน้อย 2.5 เท่า ภายใน พ.ศ. 2544
- 4) ขยายบริการการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กทุกคนได้รับการเตรียมความพร้อมอย่างน้อย 1 ปี ก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษา ภายใน พ.ศ. 2544
- 5) ขยายบริการการให้การศึกษาอบรมเกี่ยวกับการมีครอบครัว และการอบรมเลี้ยงดูเด็กทั้งในด้านโภชนาการและจิตวิทยาพัฒนาการในรูปแบบต่าง ๆ โดยดำเนินการอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง
- 6) ขยายการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาสุขภาพร่างกายของนักเรียนให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานพัฒนาการช่วงอายุ ภายใน พ.ศ. 2544
- 7) พัฒนาความสามารถทางการเรียนของผู้เรียนในด้านการเรียนรู้ด้วยตนเอง ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และด้านวิชาการที่เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ ได้แก่ วิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์
- 8) รณรงค์เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์แก่ประชาชน และขยายการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้กว้างขวาง เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน โดยดำเนินการอย่างต่อเนื่อง
- 9) ให้มีระบบเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีการประสานข้อมูลข่าวสารความรู้ระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชนท้องถิ่น สำหรับเป็นแหล่งการเรียนรู้ของคนและชุมชน ภายใน พ.ศ. 2544 รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาการเรียนรู้ของประชาชนอย่างต่อเนื่อง

2.2 แนวทางการดำเนินงาน

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชนบรรลุตามนโยบายและเป้าหมายที่กำหนดไว้
จึงวางแนวทางหลักสำหรับการดำเนินงานตามเป้าหมายในแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้

**เป้าหมายที่ 1: ขยายบริการการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้หนังสือของประชากรหญิง
และชายในกลุ่มอายุ 14-50 ปี ให้ได้ทั่วถึง ภายใน พ.ศ. 2544**

1) จัดและขยายบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานในรูปแบบและวิธีการที่หลากหลายโดยคำนึงสภาพปัญหา ข้อจำกัดของผู้เรียนเพื่อให้ผู้ที่อยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน
เขตชนบทห่างไกล เขตภูเขาและชายแดน รวมทั้งเด็กที่ด้อยฐานะตามผู้ปกครองให้สามารถได้รับ
การศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ เช่น จัดบริการการศึกษาระดับประถมศึกษาให้เด็กได้
เรียนจนจบหลักสูตรอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพเพื่อไม่ให้เกิดกลุ่มผู้ไม่รู้หนังสือใหม่ ส่งเสริมให้ชุมชน
และสถาบันในชุมชนจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันการลืมหนังสือ ขยายบริการการศึกษาแบบเบ็ดเสร็จอัน-
พื้นฐานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้หนังสือและจัดการศึกษานอกโรงเรียนระดับประถมศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ
ให้มากขึ้น ให้สถานศึกษารับผิดชอบต่อผลการเรียนสำหรับผู้อพยพย้ายตามผู้ปกครองเพื่อให้เด็กได้
รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

2) ขยายบริการส่งเสริมการเรียนรู้หนังสืออย่างทั่วถึง เช่น ส่งเสริมให้ชุมชน
และสถาบันในชุมชนจัดบริการที่อ่านหนังสือในรูปแบบต่าง ๆ ให้ครบทุกหมู่บ้าน โดยให้ประชาชนเป็น
ผู้ริเริ่มและมีส่วนร่วมในการจัดตั้งและดำเนินการ จัดตั้งกองทุนเพื่อส่งเสริมการเผยแพร่หนังสือคู้
ชนบทในราคาถูก สนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐ เอกชน ชุมชน และสื่อมวลชนมีส่วนร่วมในการจัด
และส่งเสริมการเรียนรู้หนังสือให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ รวมทั้งสนับสนุนให้สถานประกอบการจัดบริการส่งเสริม
การเรียนรู้หนังสือแก่ลูกจ้างหรือพนักงาน เช่น ส่งบุคลากรไปช่วยสอน และช่วยเหลือด้านวิชาการ ลด
ภาษีแก่สถานประกอบการที่จัดบริการส่งเสริมการเรียนรู้หนังสือ เป็นต้น

3) ประชาสัมพันธ์และรณรงค์เพื่อกระตุ้นให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการส่งเสริม
การเรียนรู้หนังสืออย่างกว้างขวาง เช่น ส่งเสริมและกระตุ้นการให้คนในครอบครัวและชุมชนสอนหนังสือ
กันเอง และส่งเสริมให้สื่อมวลชนทุกประเภทรณรงค์และกระตุ้นจิตสำนึกให้บุคคลในสังคมและชุมชน
เห็นความสำคัญของการเรียนรู้หนังสืออย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

เป้าหมายที่ 2: ขยายบริการการศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อให้เด็กที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้เรียนต่อมัธยมศึกษาตอนต้นครบถ้วน ภายใน พ.ศ. 2544

1) ขยายบริการการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อให้เด็กที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถได้รับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอย่างทั่วถึง เช่น ขยายบริการการศึกษาในรูปแบบและวิธีการที่หลากหลายมากขึ้น จัดทำแผนระยะยาวขยายโอกาสทางการศึกษา และแผนกำหนดที่ตั้งสถานศึกษา (School Mapping) และมีการนำแผนดังกล่าวมาใช้อย่างจริงจัง เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการดำเนินงาน ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชน ชุมชน รวมทั้งจัดสรรงบประมาณเพื่อให้ความช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ แก่เด็กด้อยโอกาสให้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่มีอัตราการเรียนต่อต่ำ เป็นต้น

2) จัดการเรียนการสอนให้ยืดหยุ่นหลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและความแตกต่างของบุคคล และให้สนองความต้องการของผู้เรียน เช่น เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดเนื้อหาสาระของหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น จัดเวลาเรียนให้ยืดหยุ่นสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของผู้เรียน พัฒนาสื่อเพื่อช่วยให้นักเรียนเรียนด้วยตนเองให้มากขึ้น ให้มีการเทียบโอนผลการเรียน และเทียบประสบการณ์เป็นหน่วยการเรียนได้อย่างกว้างขวางมากขึ้น และจัดการเรียนการสอนให้เด็กมีรายได้ระหว่างเรียน เป็นต้น

3) ประชาสัมพันธ์และรณรงค์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในลักษณะที่เป็นรูปธรรม ตั้งแต่ระดับชาติลงไปจนถึงระดับท้องถิ่น โดยสนับสนุนให้สื่อมวลชน และองค์กรในชุมชน เช่น วัด สภาตำบล รับผิดชอบในการประชาสัมพันธ์ และรณรงค์อย่างเข้มแข็ง และมีระบบการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ

4) ปรับปรุงคุณภาพสถานศึกษาและการให้บริการการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้สูงขึ้นและทัดเทียมกัน เช่น จัดทำเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำของสถานศึกษาและจัดสรรทรัพยากรให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานเพื่อให้โรงเรียนขนาดเล็กพัฒนาคุณภาพได้มากขึ้น วิจัยและพัฒนา รูปแบบและวิธีการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เป็นต้น

เป้าหมายที่ 3: ขยายบริการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับผู้ด้อยโอกาสเป็นพิเศษ

โดยเฉพาะกลุ่มคนพิการ เด็กยากจน เด็กในพื้นที่ห่างไกลและชนต่าง-
วัฒนธรรม เด็กในชุมชนแออัดและแหล่งก่อสร้าง เด็กเร่ร่อน เด็กที่ถูก
ใช้ในแรงงาน สตรีด้อยโอกาส และเด็กไร้สัญชาติ โดยจัดให้กว้างขวาง
เพิ่มขึ้นอย่างน้อย 2.5 เท่า ภายใน พ.ศ.2544

1) สร้างระบบข้อมูลของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสต่าง ๆ ในระดับหมู่บ้านขึ้น
มาจนถึงระดับประเทศ โดยให้มีหน่วยงานหลักในการสำรวจและสร้างระบบการเก็บข้อมูลของ
ผู้ด้อยโอกาสกลุ่มต่าง ๆ และให้สถานศึกษาสำรวจจำนวนเด็กด้อยโอกาสที่ไม่ได้รับการศึกษาที่มีอยู่
จริงในระดับหมู่บ้านควบคู่ไปกับการสำรวจเด็กเพื่อเกณฑ์เข้ารับการศึกษากาตบังคับ

2) ขยายบริการการศึกษาและพัฒนารูปแบบวิธีการจัดการเรียนการสอน
ที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มคนพิการให้สามารถได้รับการศึกษาเพิ่มขึ้น เช่น สนับสนุนให้องค์กรพัฒนา
เอกชนที่จัดการศึกษาให้แก่เด็กพิการเพื่อที่สามารถจัดการศึกษาได้ดีและกว้างขวางมากขึ้น ให้
โรงเรียนปกติรับเด็กพิการเข้าเรียนร่วมให้มากขึ้น จัดตั้งโรงเรียนศึกษาพิเศษสำหรับเด็กพิการที่
ไม่สามารถเรียนร่วมในโรงเรียนปกติเพิ่มขึ้น ศึกษาคูหาให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียน
การสอนแก่คนพิการ ผลิตและพัฒนาสื่อการเรียนการสอนสำหรับเด็กพิการให้มากขึ้น วิจัยและพัฒนา
รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้พิการ เป็นต้น

3) ขยายบริการการศึกษาและพัฒนารูปแบบวิธีการจัดการเรียนการสอน
ที่หลากหลายสำหรับผู้ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมกลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มเด็ก-
ยากจน เด็กในพื้นที่ห่างไกลและชนต่างวัฒนธรรม เด็กในชุมชนแออัดและแหล่งก่อสร้าง เด็กเร่ร่อน
เด็กที่ถูกใช้ในแรงงาน สตรีด้อยโอกาส

3.1) สนับสนุนองค์กรพัฒนาเอกชนที่จัดการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาส
ให้สามารถจัดบริการได้ดีและกว้างขวางมากขึ้น เช่น ให้ความช่วยเหลือด้านบุคลากร วัสดุอุปกรณ์
และงบประมาณ เป็นต้น

3.2) ขยายบริการการศึกษาในรูปแบบและวิธีการที่หลากหลายให้เข้า
ถึงกลุ่มผู้ด้อยโอกาสต่าง ๆ ให้มากขึ้น เช่น จัดครูสอนตามชุมชนแออัด แหล่งก่อสร้าง จัดครูข้างถนน
สอนเด็กเร่ร่อน และจัดโรงเรียนในโรงงาน เป็นต้น

3.3) ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาส
ให้ได้เข้ารับการศึกษามากขึ้น

3.4) สนับสนุนให้สถานประกอบการจัดหรือมีส่วนร่วมในการจัดการ
ศึกษาให้แก่ลูกจ้างหรือบุตรหลานของลูกจ้าง

3.5) ปรับปรุงระเบียบให้เอื้อต่อการให้เด็กด้อยโอกาสได้รับการศึกษามากขึ้น เช่น การปรับปรุงแก้ไขระเบียบให้เด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี มีสิทธิสอบเทียบและเข้ารับการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อให้เด็กด้อยโอกาสที่อยู่ในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับมีโอกาสได้รับบริการการศึกษานอกโรงเรียน เป็นต้น

3.6) ให้สถานศึกษาเทียบโอนผลการเรียนและประสบการณ์อย่างกว้างขวางมากขึ้น

เป้าหมายที่ 4: ขยายบริการการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กทุกคนได้รับการเตรียมความพร้อมอย่างน้อย 1 ปี ก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษา
ภายใน พ.ศ. 2544

1) จัดและขยายบริการการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยให้ทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชนบทห่างไกล และในชุมชนแออัดทุกจังหวัด เช่น ให้โรงเรียนประถมศึกษาทุกโรงเรียนของรัฐและท้องถิ่นจัดบริการเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กอย่างน้อย 1 ปี ก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษา โดยจัดให้สอดคล้องกับสภาพของชุมชนท้องถิ่น สนับสนุนให้องค์กรพัฒนาเอกชน ชุมชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชนต่าง ๆ จัดและขยายบริการอบรมเลี้ยงดูเด็กในรูปแบบที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนแออัด แหล่งก่อสร้าง สถานประกอบการ โดยรัฐให้ความช่วยเหลือและสร้างแรงจูงใจในรูปแบบต่าง ๆ และระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ จากภาครัฐ เอกชน ชุมชน เพื่อให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ แก่เด็กให้มากขึ้น เช่น อาหารกลางวัน อาหารเสริม และเครื่องเล่นกีฬาที่เสริมพัฒนาการของเด็ก เป็นต้น

2) พัฒนาคุณภาพของการจัดบริการเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กก่อนประถมศึกษา เช่น จัดหาครูและผู้ดูแลเด็กที่มีความรู้ความสามารถ และอบรมครูและผู้ดูแลเด็กให้มีความรู้และทักษะในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก จัดทำคู่มือครูและผลิตสื่อสำหรับครู ผลิตอุปกรณ์เครื่องเล่นและสื่อที่ช่วยเสริมพัฒนาการของเด็กให้มากขึ้น มีมาตรการจูงใจให้เอกชนผลิตสื่อที่มีคุณภาพสำหรับเด็ก เพิ่มค่าตอบแทนและสวัสดิการให้กับบุคลากรที่ทำหน้าที่ดูแลเด็กให้มากขึ้น และจัดทำเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำของการจัดประสบการณ์เตรียมความพร้อมแก่เด็ก เป็นต้น

เป้าหมายที่ 5: ขยายบริการการให้การศึกษาอบรมเกี่ยวกับการมีครอบครัว และการ
อบรมเลี้ยงดูเด็กทั้งในด้านโภชนาการและจิตเวชพัฒนาการในรูปแบบ
ต่าง ๆ โดยดำเนินการอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง

1) สนับสนุนให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน
ให้การศึกษาและฝึกอบรมเกี่ยวกับครอบครัวศึกษาและการอบรมเลี้ยงดูเด็ก รวมทั้งจัดกิจกรรมและ
บริการเพื่อให้ความรู้แก่พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ผู้ดูแลเด็กเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกต้องทั้ง
ในด้านการพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา โดย ให้สถานศึกษาประสานความ
ร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดกิจกรรมเพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่าง
ถูกต้อง ปรับปรุงเนื้อหาสาระของหลักสูตรทุกระดับเพื่อให้ความรู้แก่เยาวชนในเรื่องครอบครัวศึกษา
เพศศึกษาและการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

2) ประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับครอบครัวศึกษา เพศศึกษา
และการเลี้ยงดูเด็กให้กว้างขวาง โดยผ่านสื่อมวลชน และการให้บริการความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ
ให้มากขึ้น เช่น ส่งเสริมให้สถานีวิทยุกระจายเสียงและสถานีโทรทัศน์เพิ่มสัดส่วนของรายการที่ให้
ความรู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก เพศศึกษาและการเตรียมตัวเป็นพ่อแม่ ระดมทรัพยากรจาก
ภาครัฐและเอกชนในการจัดและผลิตรายการที่ส่งเสริมการพัฒนาเด็ก ส่งเสริมให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
กับการพัฒนาเด็ก ผลิตและเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร และให้บริการความรู้เกี่ยวกับครอบครัวศึกษา
เพศศึกษาและการอบรมเลี้ยงดูเด็กให้มากขึ้น รวมทั้งจัดประกวดผลงานของสื่อมวลชนในด้านการ
ให้ความรู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก เป็นต้น

เป้าหมายที่ 6: ขยายการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาสุขภาพร่างกาย
ของนักเรียนให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานตามพัฒนาการช่วงอายุ ภายใน
พ.ศ. 2544

1) สนับสนุนให้นักเรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้ด้อยโอกาสให้ได้รับ-
ประทานอาหารที่ถูกต้องตามหลักโภชนาการ เช่น ส่งเสริมให้หน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และ
ชุมชนจัดหรือประสานความร่วมมือในการจัดอาหารกลางวันและอาหารเสริมที่มีคุณภาพแก่นักเรียน
ยากจนอย่างทั่วถึง และส่งเสริมให้สื่อมวลชนช่วยปลูกฝังค่านิยมในการรับประทานอาหารที่ถูกต้อง
ตามหลักโภชนาการ เป็นต้น

2) ขยายและปรับปรุงคุณภาพของการให้บริการด้านสุขภาพอนามัย
สิ่งแวดล้อมและสุขภาพในโรงเรียน เช่น ให้โรงเรียนร่วมกับชุมชนจัดสภาพแวดล้อมและสุขภาพ
ให้ถูกสุขลักษณะ สนับสนุนให้หน่วยงานภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชนจัดทำสื่อเพื่อเผยแพร่ประชา-
สัมพันธ์เกี่ยวกับการพัฒนาสุขภาพให้มากขึ้น รวมทั้งส่งเสริมให้สถานีวิจัย ทัศนศึกษา ให้การสนับสนุน
ราชการที่ให้ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยแก่เด็กโดยลดหย่อนหรือยกเว้นค่าเช่าเวลาสถานี เป็นต้น

3) สนับสนุนให้นักเรียนได้เล่นกีฬาและออกกำลังกายอย่างเป็นประจำและ
ต่อเนื่อง เช่น ส่งเสริมให้ภาครัฐ เอกชน และชุมชน ประสานความร่วมมือกันจัดกิจกรรมนันทนาการ
ที่ส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาสุขภาพอนามัย ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน ชุมชน
เพื่อสนับสนุนให้สถานศึกษามีสนามกีฬาและอุปกรณ์กีฬาอย่างเพียงพอ และให้สถานศึกษาอนุญาตให้
นักเรียนและประชาชนได้ใช้สนามและอุปกรณ์การกีฬานอกเวลาราชการ และปรับปรุงการพลศึกษา
โดยเน้นให้นักเรียนรักและเห็นคุณค่าของการออกกำลังกาย เป็นต้น

**เป้าหมายที่ 7: พัฒนาความสามารถทางการเรียนของผู้เรียนในด้านการเรียนรู้ด้วยตนเอง
ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และด้านวิชาการที่เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้
ได้แก่ วิชาภาษาไทย วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์**

1) พัฒนาการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เช่น พัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง รู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ผลิตสื่อเพื่อส่งเสริมการนันทนาการเรียนการสอนและช่วยให้เด็กเรียนสามารถเรียนด้วยตนเอง พัฒนาห้องสมุดโรงเรียนและแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนโดยระดมทรัพยากรจากภาครัฐ เอกชน และชุมชน เป็นต้น

2) พัฒนาการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ให้บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร เช่น พัฒนาโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาด้านวิชาการ จัดกิจกรรมและบริการความรู้ เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนด้านภาษาไทย คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ จัดตั้งกองทุนสนับสนุนนวัตกรรมและสิ่งประดิษฐ์ที่นักเรียนคิดค้น และจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงออกซึ่งความสามารถให้มากขึ้น รวมทั้งแก้ปัญหาการขาดแคลนครู โดยการผลิตครูคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ให้มากขึ้น การแลกเปลี่ยนครูและจ้างครูเกษียณอายุราชการที่มีความรู้ความสามารถ เป็นต้น

3) สนับสนุนให้ผู้มีความสามารถพิเศษด้านภาษาไทย วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ได้รับการพัฒนาศักยภาพ โดยวิจัยและพัฒนาหลักสูตร สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนภาษาไทย วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์สำหรับผู้ที่มีความสามารถพิเศษ และให้ทุนการศึกษาแก่เด็กเหล่านี้ให้มากขึ้น

4) เผยแพร่ความรู้ ข่าวสารและข้อมูลเกี่ยวกับภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างสม่ำเสมอแก่เด็กและเยาวชนให้มากขึ้น โดยผลิตสื่อประเภทต่าง ๆ เช่น วารสาร วิทยุทัศน์ รายการวิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น และส่งเสริมให้สถานีวิทยุ โทรทัศน์ จัดรายการที่ให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารด้านภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้มากขึ้น

เป้าหมายที่ 8: ทรัพยากรเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์แก่ประชาชน และธรรมาภิบาลกิจกรรมต่าง ๆ ทั่วทุกช่วงวัย เชื้อสาย เสริมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน โดยดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

1) สนับสนุนให้สถาบันศาสนา และสื่อมวลชน พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่เหมาะสมแก่เด็ก เยาวชน และประชาชน เช่น ส่งเสริมให้สถาบันศาสนาจัดกิจกรรม เพื่อเผยแพร่หลักธรรมและอบรมจริยธรรมในรูปแบบต่าง ๆ ให้มากขึ้น และให้ใช้สถานที่ของวัดจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ส่งเสริมให้สถานีวิทยุโทรทัศนับสนุนรายการที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์แก่เด็ก เยาวชนและประชาชน โดยลดหรือยกเว้นค่าเช่าเวลาสถานี เป็นต้น

2) ให้สถานศึกษาร่วมมือกับสถาบันในชุมชน และสื่อมวลชนจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์แก่เด็ก เยาวชน อย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ มีซื่อสัตย์และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เช่น ให้สถานศึกษาประสานความร่วมมือกับสถาบันศาสนา สถาบันครอบครัว สถาบันในชุมชนและสื่อมวลชนจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์แก่ผู้เรียนให้มากขึ้น พัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ และวิธีการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในเรื่องดังกล่าว โดยจัดอบรมครู ผลิตคู่มือและสื่อต่าง ๆ ส่งเสริมให้องค์กรทางศาสนา ชุมชน และโรงเรียนจัด หรือร่วมกันจัดพิธีกรรมทางศาสนา เพื่อเปลี่ยนค่านิยมและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนและผู้ปกครอง เป็นต้น

3) สนับสนุนให้มีการดำเนินงานเพื่อพัฒนาและส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์อย่างจริงจังและต่อเนื่อง เช่น ส่งเสริมให้ทุกฝ่ายทั้งหน่วยงานของรัฐ เอกชน ชุมชนและสื่อมวลชนรณรงค์ในเรื่องความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ มีซื่อสัตย์และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เพื่อให้เด็ก เยาวชนและประชาชนเห็นแบบอย่างที่ดีและนำไปประพฤติปฏิบัติ ให้มีหน่วยงานกลางที่ประสานและจัดทำแผนพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ วิจัยเพื่อปรับปรุงวิธีการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ผลิตรายการที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมออกเผยแพร่ รวมทั้งให้มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดเพื่อให้ประชาชนมีระเบียบวินัย และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เป็นต้น

เป้าหมายที่ 9: ให้มีระบบเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีการประสานข้อมูลข่าวสารความรู้
ระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชนและชุมชนท้องถิ่นสำหรับเป็น
แหล่งการเรียนรู้ของคนและชุมชน ภายใน พ.ศ. 2544 และ
ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาการเรียนรู้ของประชาชนอย่างค้ำเนื่อง

1) จัดวางระบบเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีการประสานเชื่อมโยงแหล่ง
ความรู้ ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ทั้งของภาครัฐ เอกชนและชุมชน โดยการศึกษา
สำรวจแหล่งความรู้ ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ วิจัยและพัฒนาเพื่อหารูปแบบในการ
ประสานแหล่งความรู้ ข้อมูลข่าวสารและการใช้ทรัพยากรในการให้บริการความรู้ ข้อมูลข่าวสารที่
สอดคล้องเชื่อมโยงกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และชุมชนเพื่อให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้
ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของประชาชนอย่างกว้างขวางและต่อเนื่องตลอดชีวิต

2) สนับสนุนให้ชุมชนจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชนและมีการแลกเปลี่ยน
ประสพการณ์ระหว่างชุมชน โดยวิจัยและพัฒนาเพื่อหารูปแบบในการส่งเสริมให้ชุมชนมีการ
แสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร รู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิทยาการต่าง ๆ และให้มีการ
แลกเปลี่ยนประสพการณ์พัฒนาในด้านต่าง ๆ ระหว่างชุมชน รวมทั้งสนับสนุนการถ่ายทอดกิจกรรม
การเรียนรู้ของชุมชนเพื่อให้ประชาชนได้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ซึ่งกันและกัน

3) ส่งเสริมให้มีการถ่ายทอดและกระจายความรู้ ข้อมูลข่าวสารที่เป็น
ประโยชน์สู่ประชาชนและชุมชนอย่างกว้างขวางเพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสเรียนรู้อย่างค้ำเนื่อง
ตลอดชีวิต โดยส่งเสริมให้หน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชนและสื่อมวลชนให้บริการความรู้ ข้อมูล
ข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน และชุมชนอย่างกว้างขวาง รวมทั้งวิจัยและพัฒนาเพื่อหา
รูปแบบและแนวทางในการใช้สื่อมวลชนเพื่อการเรียนรู้ของประชาชน

4. ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน

จากการคำนวณค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานในช่วงปี 2538-2544 ประมาณการว่า จะต้องใช้ค่าใช้จ่ายอื่นค่า เป็นเงิน 31,312 ล้านบาท ในปี 2538 (ในปี 2537 ได้รับงบประมาณในการดำเนินงานทั้งสิ้น 24,762 ล้านบาท) และเพิ่มเป็น 66,189 ล้านบาท ในปี 2544 ซึ่งคิดเป็นค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น เฉลี่ยร้อยละ 13.3 ต่อปี ในระหว่างปี 2538-2544

ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานแต่ละปี จำนวนยกเป็นค่าใช้จ่ายในแต่ละด้าน ดังนี้

1) การจัดการและธนาสภการการศึกษา

ในช่วงปี 2538-2544 ประมาณการว่าจะต้องใช้ค่าใช้จ่ายอื่นค่าในการส่งเสริม การรู้หนังสือ การจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับก่อนประถมศึกษา และการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส เป็นเงินปีละ 26,273 29,408 32,317 36,134 40,524 44,824 และ 48,222 ล้านบาท ตามลำดับ คิดเป็นค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 10.7 ต่อปี (ในปีงบประมาณ 2537 ได้รับงบประมาณในการดำเนินงานทั้งสิ้น 20,685 ล้านบาท)

2) การพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ในช่วงปี 2538-2544 ประมาณการว่า จะต้องใช้จ่ายอื่นค่าเพื่อการพัฒนา คุณภาพการศึกษาด้านการพัฒนาสุขภาพนักเรียน การพัฒนาความสามารถทางการเรียน การพัฒนา คุณธรรม จริยธรรม การให้การศึกษอบรมเรื่องครอบครัวศึกษา การอบรมเลี้ยงดูเด็ก และการ จัดวางระบบเครือข่ายการเรียนรู้ เป็นเงินปีละ 5,039 6,228 7,698 9,515 11,761 14,536 และ 17,967 ล้านบาท ตามลำดับ คิดเป็นค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 23.6 ต่อปี (ในปีงบประมาณ 2537 ได้รับงบประมาณในการดำเนินงานทั้งสิ้น 4,077 ล้านบาท)

ตาราง 1 ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อป้องกัน

หน่วย : ล้านบาท

	2537*	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544
ด้านการจัดและจัดหา บริการการศึกษา	20,685							
- ค่าใช้จ่ายอื่นค่า		26,273	29,408	32,317	36,134	40,524	44,824	48,222
- ค่าใช้จ่ายอื่นสูง		26,273	29,465	32,436	36,376	40,887	45,447	49,127
ด้านการพัฒนาคุณภาพ การศึกษา	4,077	5,039	6,228	7,698	9,515	11,761	14,536	17,967
รวม	24,762							
- ค่าใช้จ่ายอื่นค่า		31,312	35,636	40,015	45,649	52,285	59,360	66,189
- ค่าใช้จ่ายอื่นสูง		31,312	35,693	40,134	45,891	52,648	59,983	67,094

หมายเหตุ * เป็นงบประมาณที่ได้รับในปี 2537 ของหน่วยงานที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อป้องกัน ซึ่งครอบคลุมเฉพาะหน่วยงานที่สามารถจําแนกงบประมาณได้

ตารางที่ 2 ประมาณการค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ปี 2538-2544

หน่วย : ล้านบาท

	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544
(ก) ด้านการจัดและขยายบริการการศึกษา							
เป้าหมาย 1. การจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริม การเรียนรู้หนังสือ	340	374	393	393	393	393	393
เป้าหมาย 2. การจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น							
ทางเลือก 1 (เรียนต่อ ม.1 95% ปี 2544) ^{1/}	22,377	24,921	27,509	31,002	35,033	38,893	41,793
ทางเลือก 2 (เรียนต่อ ม.1 97% ปี 2544) ^{2/}	22,377	24,921	27,509	31,065	35,166	39,247	42,390
เป้าหมาย 3. การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่ม ผู้ด้อยโอกาส	1,110	1,274	1,469	1,696	1,961	2,269	2,629
เป้าหมาย 4. การจัดเตรียมความพร้อมก่อน เข้าเรียนประถมศึกษา							
ทางเลือก 1 (จ้างครูเพิ่ม) ^{1/}	2,440	2,839	2,946	3,043	3,137	3,269	3,407
ทางเลือก 2 (บรรจุครูเพิ่ม) ^{2/}	2,440	2,896	3,065	3,222	3,367	3,538	3,715
รวมขั้นต่ำ ^{1/}	26,273	29,408	32,317	36,134	40,524	44,824	48,222
รวมขั้นสูง ^{2/}	26,273	29,465	32,436	36,376	40,887	45,447	49,127

ตาราง 2 (ต่อ)

	2533	2539	2540	2541	2542	2543	2544
(จ) ด้านการพัฒนาศูนย์การศึกษา	5,039	6,228	7,693	9,515	11,761	14,536	17,967
รวมค่าใช้จ่ายทั้งหมด	31,312	35,636	40,015	45,649	52,235	59,360	66,189
รวมเงินค่า 1/	31,312	35,698	40,134	45,891	52,648	59,983	67,094
รวมเงินค่า 2/							

หมายเหตุ " 1 ได้แก่ เป้าหมาย 5-9 คือ การให้การศึกษารวมเกี่ยวกับการณ์ครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดูเด็ก
การพัฒนาศูนย์สภาพนักเรียน การพัฒนาความสามารถทางการเรียน การพัฒนาศูนย์รวม จริยธรรม
และการจัดการระบบเครือข่ายการเรีอน "

คำอธิบายตารางที่ 2

1. การจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ทางเลือกที่ 1 และ 2 ประมาณการค่าใช้จ่ายจากเป้าหมายนักเรียน ม.ต้น ที่มีอัตราการเรียนต่อ ม.1 เป็นร้อยละ 95 และ 97 ในปี 2544 ตามลำดับ โดยกำหนดให้นักเรียนภาคเอกชนคงที่
2. การจัดเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียนประถมศึกษา ในปัจจุบัน (ปี 2537) สปช. ไม่ได้รับการจัดสรรเงินเดือนครูในระดับก่อนประถมศึกษา เนื่องจากใช้ครูรวมกับระดับประถมศึกษา ดังนั้นจึงได้ประมาณการค่าใช้จ่ายในการจัดอนุบาลและเด็กเล็ก 2 ทางเลือก คือ ทางเลือกที่ 1 จ้างครูเพิ่มสำหรับนักเรียนที่เพิ่มขึ้น ทางเลือกที่ 2 บรรจุครูเพิ่มสำหรับนักเรียนที่เพิ่มขึ้น
3. การพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประมาณการค่าใช้จ่ายโดยใช้อัตราการเพิ่มของค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงคุณภาพในอดีตในการประมาณการค่าใช้จ่ายขึ้นค่า

ตอนที่ 3

รายละเอียดของเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงานจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อป้องกัน

แนวทางการดำเนินงาน และหน่วยงาน ที่รับผิดชอบ/เกี่ยวข้อง

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเชิงป้องกันตามเป้าหมายการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อป้องกันทั้ง 9 เป้าหมาย
มีแนวทางการดำเนินงานและหน่วยงานที่รับผิดชอบ/เกี่ยวข้องในแต่ละเป้าหมาย ดังนี้

เป้าหมาย 1 ขยายบริการการศึกษาเชิงส่งเสริมการเรียนรู้หนังสือของประชากรหญิงและชายในกลุ่ม
อายุ 14-50 ปี ให้ได้ทั่วถึงภายใน พ.ศ. 2544

แนวทางการดำเนินงาน	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ/เกี่ยวข้อง
<p>1. ขยายบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานในรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย โดยคำนึงถึงสภาพปัญหา ข้อจำกัดของแม่เรียน เพื่อให้มีที่อยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชนบทต่างไกล เขตภูเขา และชายแดนรวมทั้งเด็กที่ด้อยโอกาสตามพ่อแม่ผู้ปกครองไปประกอบอาชีพที่ต่าง ๆ ให้สามารถได้รับการศึกษาระดับพื้นฐานอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ</p>	<p>1.1 จัดบริการการประถมศึกษาให้เด็กเรียนจนจบหลักสูตรอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดกลุ่มผู้ไม่รู้หนังสือใหม่</p> <p>1.2 ส่งเสริมให้ชุมชนและสถาบันในชุมชนจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันการล้มหนังสือ</p>	<p>1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ</p> <p>2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน</p> <p>3. กรมการปกครอง (สำนักงานการศึกษาท้องถิ่น)</p> <p>4. กรมการศึกษานอกโรงเรียน</p> <p>5. องค์การชุมชน</p> <p>6. องค์การพัฒนาเอกชน</p> <p>7. องค์การอาสาสมัคร</p> <p>8. ชุมชน</p> <p>1. เหมือนข้อ 1.1</p>

แนวทางการดำเนินงาน	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ/ เกี่ยวข้อง
	<p>1.3 ทหาขบริกาการการศึกษานชบเข็ดเสร์จ ขึ้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการรู้หนังสือ และ จัดการศึกษานอกโรงเรียนระดับประถม- ศึกษาในรูปแบบต่างๆ ให้มากขึ้น</p> <p>1.4 ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนระหว่าง สถานศึกษาสำหรับผู้ที่จำเป็นต้องอพยพ ย้ายถิ่นตามพ่อแม่ ผู้ปกครองไปประกอบ อาชีพในที่ต่าง ๆ ให้ได้รับการศึกษาอย่าง ต่อเนื่อง เพื่อป้องกันการออกกลางคัน</p> <p>1.5 ให้สถานศึกษาร่วมกับผู้นำท้องถิ่นสำรวจ ผู้ที่ออกกลางคันในเขตบริการแล้วทำการ วัดและประเมินผลเพื่อรับเข้าเรียนใน ระดับชั้นต่าง ๆ</p>	<p>1. กรมการศึกษานอกโรงเรียน</p> <p>2. องค์การटनाเอกชน</p> <p>3. องค์การอาสาสมัคร</p> <p>1. กรมวิชาการ</p> <p>2. สำนักงานคณะกรรมการ- การประถมศึกษาแห่งชาติ</p> <p>3. สำนักงานคณะกรรมการ- การศึกษาเอกชน</p> <p>4. กรมการปกครอง (สำนักงานการศึกษาท้องถิ่น)</p> <p>5. กรมการศึกษานอกโรงเรียน</p> <p>6. กรุงเทพมหานคร</p> <p>7. กรมตำรวจ</p> <p>8. กรมประชาสัมพันธ์</p> <p>1. สำนักงานคณะกรรมการ- การประถมศึกษาแห่งชาติ</p> <p>2. สำนักงานคณะกรรมการ- การศึกษาเอกชน</p> <p>3. กรมการปกครอง (สำนักงานการศึกษาท้องถิ่น)</p> <p>4. กรมการศึกษานอกโรงเรียน</p> <p>5. กรมการटनाชุมชน</p> <p>6. องค์การชุมชน</p> <p>7. ผู้นำชุมชน</p>

แนวทางการดำเนินงาน	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ/ เกษตรจังหวัด
	<p>1.6 ให้ความรู้และส่งเสริมสำหรับเด็กที่มีปัญหาทางการเรียน การเดินทาง และสุขภาพในกรณีเรียนไม่ทัน เพื่อป้องกันการซ้ำชั้นและการออกกลางคัน</p> <p>1.7 ส่งเสริมให้ท้องถิ่นมีบทบาทในกระบวนการเรียนการสอนโดยจัดเนื้อหาสาระให้สัมพันธ์สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน</p> <p>1.8 ผลิตรายการวิทยุและโทรทัศน์เพื่อการศึกษานอกโรงเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย</p>	<p>1. สำนักงานคณะกรรมการ- การประถมศึกษาแห่งชาติ</p> <p>2. สำนักงานคณะกรรมการ- การศึกษาเอกชน</p> <p>3. กรมการปกครอง (สำนักงานการศึกษาท้องถิ่น)</p> <p>4. กรุงเทพมหานคร</p> <p>5. กรมการศึกษานอกโรงเรียน</p> <p>ฯลฯ</p> <p>1. สำนักงานคณะกรรมการ- การประถมศึกษาแห่งชาติ</p> <p>2. กรมการปกครอง (สำนักงานการศึกษาท้องถิ่น)</p> <p>3. กรมการศึกษานอกโรงเรียน</p> <p>4. สำนักงานคณะกรรมการ- การศึกษาเอกชน</p> <p>5. องค์การชุมชนและหมู่บ้านท้องถิ่น</p> <p>1. กรมการศึกษานอกโรงเรียน</p> <p>2. กรมประชาสัมพันธ์</p> <p>3. องค์การพัฒนาเอกชน</p> <p>4. สื่อมวลชน</p>

แนวทางการดำเนินงาน	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ/ เกี่ยวข้อง
	<p>1.9 ผลิตสื่อการเรียนการสอนทั้งที่เป็น ภาษาไทยและภาษาของกลุ่มชนต่าง วัฒนธรรมโดยมุ่งให้มีเรียนที่สนใจใฝ่ ไปศึกษาค้นคว้าตนเอง</p> <p>1.10 สร้างขวัญกำลังใจโดยมุ่งให้เกิดความ ปลอดภัยและจัดสวัสดิการสำหรับปฏิบัติ งาน โดยเฉพาะในท้องถิ่นห่างไกลทุร- กันดารและมีอันตราย</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2. กรมวิฬากร 3. กรมการนิเทศการ 4. สำนักงานคณะกรรมการ- การประถมศึกษาแห่งชาติ 5. กรมการปกครอง (สำนักงานการศึกษาท้องถิ่น) 6. สำนักงานคณะกรรมการ- วัฒนธรรมแห่งชาติ 7. กรมตำรวจ 8. องค์การพัฒนาเอกชน 1. สำนักงานคณะกรรมการ- การประถมศึกษาแห่งชาติ 2. กรมตำรวจ 3. กองบัญชาการทหารสูงสุด 4. สำนักงานคณะกรรมการ- ข้าราชการครู 5. ครูสภา 6. ชุมชน
<p>2. ขยายบริการส่งเสริม การรู้หนังสืออย่างทั่วถึง</p>	<p>2.1 ส่งเสริมให้ชุมชน และสถาบันในชุมชน จัดบริการที่อ่านหนังสือในรูปแบบต่าง ๆ ให้ครบทุกหมู่บ้านโดยให้ประชาชนเป็น ผู้ริเริ่มและมีส่วนร่วมในการจัดตั้งและ ดำเนินการ</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2. กรมการนิเทศชุมชน 3. กรุงเทพมหานคร 4. กรมการศาสนา 5. องค์การทางศาสนา 6. องค์การชุมชน 7. ชุมชน <p style="text-align: right;"> ฯลฯ</p>

แนวทางการดำเนินงาน	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ/ เกษตรจังหวัด
	<p>2.2 ให้ห้องสมุดโรงเรียนและห้องสมุดของสถานศึกษาต่าง ๆ เปิดบริการให้ประชาชนได้ศึกษาค้นคว้าตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น</p> <p>2.3 จัดตั้งกองทุนเพื่อส่งเสริมการเผยแพร่งานหนังสือสู่ชนบทในราคาถูก โดยรัฐบาลสนับสนุนให้องค์กรชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ</p> <p>2.4 สนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐบาล เอกชน ชุมชน และสื่อมวลชนมีส่วนร่วมในการจัดและส่งเสริมการร่วมน้ำดื่มให้กับประชาชนให้ครอบคลุมทุกพื้นที่</p> <p>2.5 สนับสนุนให้สถานประกอบการจัด หรือมีส่วนร่วมในการจัดบริการส่งเสริมการรู้หนังสือให้แก่ลูกจ้างหรือพนักงาน เช่น ส่งบุคลากรไปช่วยสอน ช่วยเหลือด้านวิชาการ และลดภาษีให้แก่สถานประกอบการที่จัดบริการส่งเสริมการรู้หนังสืออย่างต่อเนื่อง เป็นต้น</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. สำนักงานคณะกรรมการ-การประถมศึกษาแห่งชาติ 2. กรมสามัญศึกษา 3. กรมการปกครอง (สำนักงานการศึกษาท้องถิ่น) 4. กรมอาชีวศึกษา 5. กรมการฝึกหัดครู 6. กระทรวงมหาดไทย <ol style="list-style-type: none"> 1. กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2. องค์การกระจายเสียง 3. องค์กรชุมชน <ol style="list-style-type: none"> 1. หน่วยงานทั้งภาครัฐ และ เอกชน 2. กรมประชาสัมพันธ์ 3. สื่อมวลชน 4. องค์การกระจายเสียง <p style="text-align: center;">ฯลฯ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2. กรมสวัสดิการและคุ้มครอง-แรงงาน 3. กรมสรรพากร 4. สถานประกอบการ

แนวทางการดำเนินงาน	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ/เกี่ยวข้อง
<p>3. ประชาสัมพันธ์และรณรงค์ เพื่อกระตุ้นให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรู้หนังสืออย่างกว้างขวาง</p>	<p>3.1 ส่งเสริมและกระตุ้นให้คนในครอบครัว และชุมชนส่วนหนึ่งสื่อกันเอง</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. กรมประชาสัมพันธ์ 2. องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย 3. สื่อมวลชน 4. กรมการศึกษานอกโรงเรียน 5. องค์การพัฒนาเอกชน 6. องค์การชุมชน 7. ชุมชน
	<p>3.2 ออกสื่อเคลื่อนที่เกี่ยวกับบุคคล ชุมชน และหน่วยงานที่ส่งเสริม ประชาสัมพันธ์และรณรงค์ให้ประชาชนรู้หนังสืออย่างถ่องแท้ เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2. สื่อมวลชน 3. องค์การพัฒนาเอกชน
	<p>3.3 ส่งเสริมให้สื่อมวลชนทุกประเภทดำเนินการประชาสัมพันธ์เชิงรุก รณรงค์และกระตุ้นจิตสำนึกให้บุคคล สังคมและชุมชน เห็นความสำคัญของการรู้หนังสืออย่างถ่องแท้</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. กรมประชาสัมพันธ์ 2. องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย 3. สื่อมวลชน ฯลฯ
	<p>3.4 รณรงค์ให้ผู้นำท้องถิ่นโดยเฉพาะกำนันและผู้ใหญ่บ้านเห็นความสำคัญของการรู้หนังสือเพื่อนำไปถ่ายทอดสู่ประชาชน</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2. กรมการปกครอง 3. ชุมชน

เป้าหมาย 2 ขยายบริการการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อให้เด็กที่จบประถมศึกษาปีที่ 6
ได้เรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนต้นครบถ้วนภายใน พ.ศ. 2544

แนวทางการดำเนินงาน	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ/ เกษียณจ้าง
<p>1. ขยายบริการการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อให้เด็กที่จบ ป.6 สามารถได้รับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอย่างทั่วถึง โดยมีอัตราการเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อย่างน้อยร้อยละ 85 ในปี 2539 และอย่างน้อยร้อยละ 95 ในปี 2544</p>	<p>1.1 ขยายบริการการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งในระบบโรงเรียนและการศึกษา นอกโรงเรียนในรูปแบบและวิธีการที่หลากหลายให้มากขึ้น โดยคำนึงถึงสภาพปัญหา และข้อจำกัดของผู้เรียน โดยเฉพาะ กลุ่มคือฮโอกาส</p> <p>1.2 จัดทำแผนระยะยาวการขยายโอกาสทาง การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ให้ สอดคล้องกันทุกระดับตั้งแต่ระดับประเทศ กระทรวง กรม จังหวัด อำเภอ และตำบล และโรงเรียนอย่างเร่งด่วน รวมทั้งจัดทำ แผนกำหนดที่ตั้งสถานศึกษา (School Mapping) และให้นำแผนดังกล่าวมาใช้ อย่างจริงจัง เพื่อให้เกิดความชัดเจนใน การดำเนินงาน รวมทั้งการประสานการใช้ ทรัพยากร</p>	<p>1. กรมสามัญศึกษา 2. สำนักงานคณะกรรมการ- การประถมศึกษาแห่งชาติ 3. กรมการปกครอง (สำนักงานการศึกษาท้องถิ่น) 4. กรุงเทพมหานคร 5. สำนักงานคณะกรรมการ- การศึกษาเอกชน 6. กรมการศึกษานอกโรงเรียน 7. กรมการศาสนา 8. สถาบันอุดมศึกษาที่มี โรงเรียนสาธิต 9. องค์การบริหารส่วน 1. คณะกรรมการการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ (ศสว.ศช.) 2. คณะกรรมการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม- จังหวัด (ศสว.จ.) 3. สภาตำบล 4. สถานศึกษา</p>

แนวทางการดำเนินงาน	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ/เกี่ยวข้อง
	<p>1.3 ระดมทุนอาหารจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชน ชุมชน รวมทั้งจัดสรรงบประมาณ เพื่อให้ความช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ แก่กลุ่มเด็กด้อยโอกาสตามความเหมาะสม เช่น ออกเงินการเก็บเงินบำรุงการศึกษา ให้ทุนการศึกษา จัดหนังสือเรียน ไม้เครื่องเขียน และเครื่องแบบนักเรียน จัดที่พัก จัดรถรับส่ง จัดอาหารกลางวัน ให้มากขึ้น โดยเจาะอย่างถึงในชนบท ที่มีอัตราการเรียนต่อต่ำ เชิญจูงใจให้เด็กมาเข้าเรียนมากขึ้น และลดปัญหาเด็กออกกลางคัน</p> <p>1.4 เร่งกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการ ไปสู่หน่วยปฏิบัติต่างเร่งด่วน เพื่อให้สถานศึกษามีความคล่องตัวในการบริหารและการจัดการภายในของสถานศึกษา</p> <p>1.5 จัดอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน เชื้อทำหน้าที่สำรวจและติดตามเด็กวัยประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ไม่ได้เรียนต่อมัธยมศึกษา และชักจูงให้เข้ารับการศึกษ</p>	<p>1. เหมือนข้อ 1.1</p> <p>2. คณะกรรมการการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ (สศว.สธ.)</p> <p>3. คณะกรรมการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมจังหวัด (สศว.จ.)</p> <p>4. สำนักงานประมาณ</p> <p>5. องค์การชุมชน</p> <p>6. องค์การพัฒนาเอกชน</p> <p>7. ชุมชน</p> <p>1. สำนักงานประมาณ</p> <p>2. สำนักงานปลัด กระทรวงศึกษาธิการ</p> <p>3. เหมือนข้อ 1.1</p> <p>4. สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู</p> <p>5. สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน</p> <p>1. องค์การชุมชน</p> <p>2. องค์การอาสาสมัคร</p> <p>3. สถานศึกษา</p>

แนวทางการดำเนินงาน	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ/เกี่ยวข้อง
<p>2. จัดการเรียนการสอนให้มีความยืดหยุ่นหลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ความแตกต่างของบุคคล และสนองความต้องการของผู้เรียน</p>	<p>2.1 เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดเนื้อหาสาระของหลักสูตร และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น</p>	<p>1. กรมวิชาการ 2. สถานศึกษา 3. ชุมชน</p>
	<p>2.2 เปิดสอนวิชาเลือกให้กว้างขวางเพื่อให้เด็กมีโอกาสเลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจ และสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ตลอดจนจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาอาชีพและการมีอาชีพได้ระหว่างเรียน</p>	<p>1. เหมือนข้อ 1.1 2. กรมวิชาการ 3. สถานศึกษา 4. ชุมชน</p>
	<p>2.3 จัดเวลาเรียนให้ยืดหยุ่นและสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของผู้เรียน โดยไม่ยึดเวลาหรือชั้นเรียนเป็นหลัก แต่ยึดผลสัมฤทธิ์ในสมรรถภาพของผู้เรียนเป็นหลัก ผู้เรียนสอบผ่านวิชาใดไปแล้วสามารถเก็บสะสมผลการเรียนวิชานั้น ๆ ไว้ได้</p>	<p>1. เหมือนข้อ 1.1 2. สถานศึกษา 3. กรมวิชาการ</p>
	<p>2.4 จัดนายคณากร เชื้อเพิ่มชนศึกษากษในการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง</p>	<p>1. เหมือนข้อ 1.1</p>
	<p>2.5 พัฒนาสื่อการเรียนการสอนเพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนด้วยตนเองให้มากขึ้น</p>	<p>1. เหมือนข้อ 1.1 2. กรมวิชาการ 3. สถานศึกษา</p>
	<p>2.6 วิจัยและนิยามหลักสูตรให้มีความเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งมีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นให้มากยิ่งขึ้น</p>	<p>1. กรมวิชาการ 2. สถาบันอุดมศึกษา</p>

แนวทางการดำเนินงาน	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ/เกี่ยวข้อง
3. ประชาสัมพันธ์และรณรงค์เพื่อให้ประชาชนเห็นความสำคัญและเห็นประโยชน์ของการเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น	2.7 ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนสำหรับผู้ที่ประสงค์จะเปลี่ยนแนวทางการศึกษา หรือสถานศึกษา รวมทั้งจัดให้มีการเทียบประสบการณ์เป็นหน่วยการเรียนได้อย่างกว้างขวางมากขึ้น	1. กรมวิชาการ 2. กรมการศึกษานอกโรงเรียน 3. สถานศึกษา
	2.8 ส่งเสริมการศึกษามหาวิทยาลัยที่ใช้เทคโนโลยีที่สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาประเทศให้แก่นักเรียน	1. กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน 2. กรมอาชีวศึกษา 3. สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล 4. สถานประกอบการ ฯลฯ
	3.1 ประชาสัมพันธ์และรณรงค์ในลักษณะที่เป็นรูปธรรม ตั้งแต่ระดับชาติลงไปจนถึงระดับท้องถิ่น โดยสนับสนุนให้สื่อมวลชน องค์กรชุมชน เช่น สภาตำบล วิชา ฯลฯ ทำหน้าที่รับผิดชอบในการประชาสัมพันธ์และรณรงค์อย่างเข้มแข็ง และมีระบบการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ โดยให้มีแผนการดำเนินงานอย่างชัดเจน และต่อเนื่อง	1. เหมือน้ำ 1.1 2. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ 3. สถานศึกษา 4. สื่อมวลชน 5. กรมประชาสัมพันธ์ 6. องค์กรชุมชน 7. องค์กรทางศาสนา

แนวทางการดำเนินงาน	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ/เกี่ยวข้อง
<p>4. ปรับปรุงคุณภาพสถานศึกษาและการให้บริการ การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้สูงขึ้น และสอดคล้องกัน</p>	<p>4.1 จัดทำเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำของสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และจัดสรร ทรัพยากรสนับสนุนให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำที่กำหนด</p> <p>4.2 จัดขนาดโรงเรียนให้มีความเหมาะสมแก่ การบริหารและการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และจัดขนาดห้องเรียนให้เอื้ออำนวย ต่อการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ</p> <p>4.3 วิจัยและค้นคว้ารูปแบบและวิธีการจัดการ การศึกษา เชื่อนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ ในการจัดการศึกษา</p> <p>4.4 นิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานทุกระดับ รวมทั้งให้นำผลการนิเทศ ติดตามและประเมินผลมาใช้ในการพัฒนา กระบวนการเรียนการสอนอย่างจริงจัง</p>	<p>1. กรมวิชาการ</p> <p>2. กรมสามัญศึกษา</p> <p>3. สำนักงานคณะกรรมการ- การประถมศึกษาแห่งชาติ</p> <p>4. กรมการปกครอง (สำนักงานการศึกษาท้องถิ่น)</p> <p>5. กรุงเทพมหานคร</p> <p>6. สำนักงานประมาณ ฯลฯ</p> <p>1. กรมที่มีสถานศึกษา</p> <p>2. สถานศึกษา</p> <p>1. เหมือนข้อ 1.1</p> <p>1. เหมือนข้อ 1.1</p>

เป้าหมาย 3 ขยายบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับกลุ่มผู้ด้อยโอกาสเป็นพิเศษ โดยเฉพาะ
 กลุ่มเด็กพิการ เด็กยากจน เด็กในชนบทห่างไกลและชนต่างวัฒนธรรม เด็กในชุมชนแออัด
 และแหล่งก่อสร้าง เด็กเร่ร่อน เด็กที่ถูกใช้ในแรงงาน สตรีผู้ด้อยโอกาสและเด็กไร้สัญชาติ
 โดยจัดให้กว้างขวางเพิ่มขึ้นอย่างน้อย 2.5 เท่า ภายใน พ.ศ. 2544

แนวทางการดำเนินงาน	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ/ เกี่ยวข้อง
<p>1. สร้างระบบข้อมูลของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสต่างๆ ในระดับหมู่บ้านขึ้นมาจนถึงระดับประเทศ</p>	<p>1.1 ให้มีหน่วยงานหลักทำหน้าที่ในการสำรวจและสร้างระบบการเก็บข้อมูลของผู้ด้อยโอกาสกลุ่มต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มคนพิการ เด็กยากจน เด็กในชนบทห่างไกลและชนต่างวัฒนธรรม เด็กในชุมชนแออัดและแหล่งก่อสร้าง เด็กเร่ร่อน เด็กที่ถูกใช้ในแรงงาน สตรีผู้ด้อยโอกาสและเด็กไร้สัญชาติ โดยเริ่มจากข้อมูลในระดับหมู่บ้านจนถึงระดับประเทศ</p> <p>1.2 ให้สถานศึกษาลำรวจจำนวนเด็กด้อยโอกาสที่ไม่ได้รับการศึกษาที่มีอยู่จริงในระดับหมู่บ้าน โดยดำเนินการควบคู่ไปกับการสำรวจเด็กเพื่อเกณฑ์เข้ารับการศึกษากาบัดบังคับ โดยใช้ครูโรงเรียนประถมศึกษา หรือขอความร่วมมือจากอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน (อสม.) เพื่อจะได้ช่วยเหลือให้เด็กเหล่านี้ได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษ</p>	<p>1. สำนักงานสถิติแห่งชาติ</p> <p>2. กรมการปกครอง</p> <p>3. กรมประชาสัมพันธ์</p> <p>4. กรมการสาธารณสุข</p> <p>1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ</p> <p>2. สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข</p> <p>3. กรุงเทพมหานคร</p> <p>4. องค์การชุมชน</p>

แนวทางการดำเนินงาน	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ/เกี่ยวข้อง
<p>2. ขอบบริการการศึกษา และพัฒนาปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนการสอนให้หลากหลายและเหมาะสมสำหรับผู้ถือโอกาสกลุ่มต่าง ๆ ให้สามารถได้รับการศึกษาพื้นฐานได้อย่างทั่วถึง โดยคำนึงถึงสภาพปัญหา และข้อจำกัดของผู้ถือโอกาสกลุ่มต่าง ๆ</p> <p>2.1 กลุ่มคนพิการ</p>	<p>2.1.1 ให้การสนับสนุนองค์กรพัฒนาเอกชนที่จัดการศึกษาให้เด็กพิการ เพื่อให้สามารถจัดการศึกษาได้ดีและกว้างขวางมากขึ้น โดยให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เช่น บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ สื่อ งบประมาณและความช่วยเหลือทางวิชาการ เป็นต้น</p> <p>2.1.2 ให้โรงเรียนปกติวัยเด็กพิการเข้าเรียนร่วมให้มากขึ้น และส่งเสริมให้เด็กพิการได้เข้าเรียนตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา โดยอาจจัดให้เรียนร่วมกับเด็กปกติในชั้นเดียวกัน หรือจัดชั้นเรียนพิเศษตามความเหมาะสม</p>	<p>1. สำนักงบประมาณ 2. กรมสามัญศึกษา 3. องค์กรพัฒนาเอกชน</p> <p>1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2. กรมสามัญศึกษา 3. กรุงเทพมหานคร 4. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน 5. กรมการปกครอง (สำนักงานการศึกษาท้องถิ่น)</p>

แนวทางการดำเนินงาน	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ/เกี่ยวข้อง
	<p>2.1.3 จัดตั้งโรงเรียนศึกษาพิเศษสำหรับเด็กพิการที่ไม่สามารถเรียนร่วมในโรงเรียนปกติเพิ่มขึ้น โดยคำนึงถึงความเท่าเทียมกันในโอกาสการเข้ารับการศึกษาของเด็กพิการแต่ละประเภทให้มากขึ้น</p> <p>2.1.4 ขยายการจัดการศึกษาวิชาชีพทั้งในระบบโรงเรียน และการศึกษาวิชาชีพนอกโรงเรียนแก่เด็กพิการให้มากขึ้น</p> <p>2.1.5 พัฒนาครูประจำการและผู้บริหารโรงเรียนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแก่เด็กพิการ โดยการพัฒนาจัดทำคู่มือและผลิตสื่อต่างๆ</p> <p>2.1.6 ขยายการผลิตครูด้านการศึกษาพิเศษให้มากขึ้น</p>	<p>6. กรมตำรวจ</p> <p>7. กรมประชาสัมพันธ์</p> <p>8. กรมการฝึกหัดครู</p> <p>9. สถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตครู</p> <p>10. องค์การพัฒนาเอกชน</p> <p>1. กรมสามัญศึกษา</p> <p>2. องค์การพัฒนาเอกชน</p> <p>ฯลฯ</p> <p>1. เหมือนข้อ 2.1.2</p> <p>2. กรมการศึกษานอกโรงเรียน</p> <p>3. สมาคมคนพิการ</p> <p>4. กรมอาชีวศึกษา</p> <p>5. สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล</p> <p>6. องค์การพัฒนาเอกชน</p> <p>ฯลฯ</p> <p>1. เหมือนข้อ 2.1.2</p> <p>1. กรมการฝึกหัดครู</p> <p>2. สถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตครู</p>

แนวทางการดำเนินงาน	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ/เจ้าของเรื่อง
	<p>2.1.7 จัดหาครุภัณฑ์ด้านการศึกษาพิเศษ และวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนให้แก่โรงเรียนที่ขาดแคลน รวมทั้งจัดทุนการศึกษาให้นักเรียนพิการที่ขาดงานให้มากขึ้น</p> <p>2.1.8 จัดให้มีสวัสดิการเป็นพิเศษแก่ครูที่สอนเด็กพิการให้มากขึ้น รวมทั้งปรับปรุงกฎระเบียบ ที่เกี่ยวข้องการกำหนดตำแหน่งของครูที่สอนเด็กพิการให้สูงขึ้น เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจแก่ครู</p> <p>2.1.9 ส่งเสริมและพัฒนาสื่อการเรียนการสอนสำหรับเด็กพิการให้มากขึ้น</p> <p>2.1.10 วิจัยเพื่อสนับสนุนและวิธีการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมสำหรับเด็กพิการประเภทต่าง ๆ</p> <p>2.1.11 ให้นำผลงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาแก่เด็กพิการที่อยู่ในระดับจังหวัด ประสานกับสถานศึกษา สถานขยายผล ประชาสังเคราะห์จังหวัด มูลนิธิ สมาคม องค์การเอกชนเพื่อรวบรวมข้อมูล และช่วยเหลือเด็กพิการให้ได้เข้ารับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา รวมทั้งเผยแพร่ความรู้ที่มีอยู่แก่ครูในการอบรมเลี้ยงดูเด็กพิการ ตลอดจนระดมสรรพกำลังจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้แก่กลุ่มเด็กพิการให้มากขึ้น</p>	<p>1. สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู</p> <p>2. เหมือนข้อ 2.1.2</p> <p>1. สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู</p> <p>1. กรมวิชาการ</p> <p>2. กรมสามัญศึกษา ฯลฯ</p> <p>1. กรมวิชาการ</p> <p>2. กรมสามัญศึกษา</p> <p>3. สถาบันอุดมศึกษา</p> <p>4. กรมการฝึกหัดครู</p> <p>1. กรมสามัญศึกษา</p> <p>2. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ</p> <p>3. กรมการปกครอง</p> <p>4. กรุงเทพมหานคร</p> <p>5. กรมตำรวจ</p> <p>6. กรมการแพทย์</p> <p>7. กรมประชาสัมพันธ์</p> <p>8. องค์การพิชณาเอกชน ฯลฯ</p>

แนวทางการดำเนินงาน	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ/เจ้าของเรื่อง
<p>2.2 กลุ่มเด็ก- ชาควน เด็กในชนบท ห่างไกล เด็กไร้สัญชาติ ชนต่างวัฒนธรรม สตรี ผู้ด้อยโอกาส</p>	<p>2.2.1 ขยายบริการการศึกษาในรูปแบบและวิธีการ ที่หลากหลายโดยจัดบริการให้เข้าถึงกลุ่ม- ผู้ด้อยโอกาสเหล่านี้ให้มากขึ้น</p> <p>2.2.2 ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อ ช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสให้ได้เข้ารับการศึกษา มากขึ้น เช่น ให้อุปการะการศึกษา จัด บ้านพักให้ จัดหาทุนให้ สกเว้นการเก็บ เงินบำรุงการศึกษา ให้นั่งล้อเข็น เรือ เครื่องเขียนและเครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น</p> <p>2.2.3 ใต้การสนับสนุนองค์กรพัฒนาเอกชนที่จัดการ ศึกษาให้แก่เด็กด้อยโอกาส เพื่อให้สามารถ จัดบริการได้ต่อเนื่องกว้างขวางมากขึ้น โดย ให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เช่น ด้าน บุคลากร วัสดุ อุปกรณ์ สื่อ งบประมาณ และความช่วยเหลือด้านวิชาการ เป็นต้น</p>	<p>1. เหมือนข้อ 2.2.2</p> <p>1. กรมสามัญศึกษา 2. สำนักงานคณะกรรมการ- การประถมศึกษาแห่งชาติ 3. กรมการศึกษานอกโรงเรียน 4. กรมการปกครอง (สำนักงานการศึกษาท้องถิ่น) 5. กรุงเทพมหานคร 6. กรมประชาสัมพันธ์ 7. กรมตำรวจ 8. กรมการนิเทศาภิบาล 9. กรมการศาสนา 10. องค์กรพัฒนาเอกชน 11. ชุมชน ฯลฯ</p> <p>1. สำนักงบประมาณ 2. องค์กรพัฒนาเอกชน</p>

แนวทางการดำเนินงาน	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ/เกี่ยวข้อง
	<p>2.2.4 ให้สถานศึกษามีการเทียบโอนผลการเรียน สำหรับผู้ที่ประสงค์จะเปลี่ยนแนวทางการศึกษา หรือสถานศึกษา รวมทั้งจัดให้มีการเทียบ ประสิทธิภาพเป็นหน่วยการเรียนอย่าง กว้างขวางมากขึ้น</p> <p>2.2.5 ขอร้องการจัดบริการฝึกอบรมวิชาชีพระยะสั้น แก่ผู้ด้อยโอกาส เพื่อให้มีความรู้และทักษะ ประกอบอาชีพ</p> <p>2.2.6 สนับสนุนให้สถานประกอบการต่าง ๆ จัด จัดหรือมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่ แก่ลูกจ้างและบุตรหลานของลูกจ้าง เช่น ส่งบุคลากรไปช่วยสอน ช่างเหล็กด้าน วิชาการ และลดหย่อนภาษี เป็นต้น</p> <p>2.2.7 ปรับปรุงแก้ไขระเบียบเพื่อให้เด็กที่มีอายุ ต่ำกว่า 15 ปี มีสิทธิสอบเทียบและเข้ารับ การศึกษานอกโรงเรียนในระดับประถมศึกษา ได้ เพื่อให้เด็กด้อยโอกาสหรือเด็กที่ออก- กลางคืนที่อยู่ในเขตการศึกษาภาคบังคับ ซึ่งอยู่นอกกระบวนโรงเรียนสามารถสอบเทียบ หรือเข้ารับบริการการศึกษานอกโรงเรียนได้</p> <p>2.2.8 จัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาอาชีพ และ ให้เด็กมีรายได้ระหว่างเรียน</p>	<p>1. กรมวิชาการ</p> <p>2. กรมการศึกษานอกโรงเรียน</p> <p>3. สถานศึกษา</p> <p>1. กรมการศึกษานอกโรงเรียน</p> <p>2. กรมอาชีวศึกษา</p> <p>3. กรมประชาสัมพันธ์</p> <p>4. กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน</p> <p>5. องค์การพัฒนาเอกชน</p> <p>ฯลฯ</p> <p>1. กรมการศึกษานอกโรงเรียน</p> <p>2. กรมสวัสดิการและคุ้มครอง แรงงาน</p> <p>3. กรมสรรพากร</p> <p>4. สถานประกอบการ</p> <p>1. กรมการศึกษานอกโรงเรียน</p> <p>1. เหมือนข้อ 2.2.2</p>

แนวทางการดำเนินงาน	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ/ เกษตรกร
<p>2.3 เด็กในชุมชน แออัดและ แหล่งก่อสร้าง</p>	<p>2.3.1 ขยายบริการการศึกษาในรูปแบบและ วิธีการที่หลากหลาย โดยจัดบริการให้เข้า ถึงกลุ่มเด็กเหล่านี้ให้มากขึ้น เช่น การ จัดครูสอนตามชุมชนแออัด และแหล่ง- ก่อสร้าง เป็นต้น</p> <p>2.3.2 ส่งเสริมให้สถาบันทางศาสนา จัดบริการ การศึกษาพื้นฐานแก่เด็กให้มากขึ้น</p> <p>2.3.3 ให้สถานศึกษาจัดกระบวนการแนะแนวเชิง วิชาการและเชิงวิชาชีพให้แก่ครูผู้สอนทางใน การแสวงหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ที่อยู่ ใกล้เคียง</p> <p>ข้อ 2.3.4 ถึง 2.3.10 เช่นเดียวกับ ข้อ 2.2.2 ถึง 2.3.6</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. กรมสามัญศึกษา 2. สำนักงานคณะกรรมการ- การประถมศึกษาแห่งชาติ 3. กรมการศึกษานอกโรงเรียน 4. กรมการปกครอง (สำนักงานการศึกษาท้องถิ่น) 5. กรุงเทพมหานคร 6. กรมการศาสนาชุมชน 7. กรมการศาสนา 8. กรมประชาสัมพันธ์ 9. กรมสวัสดิการและคุ้มครอง แรงงาน 10. องค์การนิเทศาเอกชน <ol style="list-style-type: none"> 1. กรมการศาสนา 2. องค์การทางศาสนา <ol style="list-style-type: none"> 1. เหมือนข้อ 2.3.1

แนวทางการดำเนินงาน	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ/ เกษตรกร
<p>2.4 กลุ่มเด็ก- เร่ร่อน เด็กที่ ถูกใช้ในแรงงาน</p>	<p>2.4.1 ขยายบริการการศึกษาในรูปแบบและวิธีการที่หลากหลายโดยจัดบริการให้เข้าถึงกลุ่มเด็กเร่ร่อน เด็กที่ถูกใช้ในแรงงาน เช่น จัดครูอาสาสอน จัดโรงเรียนในโรงงาน จัดสอนหลักสูตรเคลื่อนที่ต่าง ๆ เป็นต้น</p>	<p>1. กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2. กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน 3. องค์การพัฒนาเอกชน</p>
	<p>2.4.2 ปรับเปลี่ยนรูปแบบการปฏิบัติต่อเด็กเร่ร่อนจากการควบคุมควมความกฎหมาย ปว. 294 มาเป็นการจัดครูข้างถนนลงคลุกคลีและให้การศึกษาแก่เด็กนทก ทั้งนี้โดยคำนึงถึงสิทธิพื้นฐานของเด็กเป็นสำคัญ</p>	<p>1. กรมตำรวจ 2. กรมการศึกษานอกโรงเรียน 3. องค์การพัฒนาเอกชน</p>
	<p>2.4.3 ปรับวิธีการรับเด็กเข้าเรียนทั้งในระบบโรงเรียนและการศึกษานอกโรงเรียนให้ยืดหยุ่นและสามารถรับเด็กเหล่านี้เข้าเรียนได้ตลอดเวลา</p>	<p>1. กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2. กรมที่มีสถานศึกษา</p>
	<p>2.4.4 เปิดสาขาวิชาที่เกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก-เร่ร่อนในสถาบันผลิตครูอย่างทั่วถึง</p>	<p>1. กรมการฝึกหัดครู 2. สถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตครู</p>
	<p>2.4.5 เตรียมบุคลากรในสถาบันการศึกษาและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องให้เข้าใจสภาพปัญหาและวิถีชีวิตของเด็กเร่ร่อน เพื่อจัดการศึกษาและปฏิบัติต่อเด็กได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม</p>	<p>1. กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2. กรมที่มีสถานศึกษา 3. องค์การพัฒนาเอกชน ฯลฯ</p>
	<p>2.4.6 ส่งเสริมให้สถาบันทางศาสนาจัดบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่เด็กเร่ร่อนในรูปแบบต่าง ๆ ตามความเหมาะสม</p>	<p>1. กรมการศาสนา 2. องค์การทางศาสนา 3. องค์การพัฒนาเอกชน</p>

แนวทางการดำเนินงาน	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ/ เกษตรกร
	<p>2.4.7 ปรับปรุงกฎระเบียบที่ให้อี้อค้อโอกาสทางการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นของเด็กไร้สัญชาติ</p> <p>ข้อ 2.4.8 ถึง 2.4.14 เช่นเดียวกับข้อ 2.2.2 ถึง 2.2.8</p>	<p>1. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ</p>

เป้าหมาย 4 ขยายบริการการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กทุกคนได้รับการเตรียมความพร้อม
อย่างน้อย 1 ปี ก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษา ภายใน พ.ศ. 2544

แนวทางการดำเนินงาน	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ/ เกษตรกลาง
1. จัดและขยายบริการการอบรมเชิงปฏิบัติการปฐมวัยที่ทั่วถึง โดยเฉพาะในชนบทห่างไกล และในชุมชนแออัดทุกจังหวัด	1.1 ให้โรงเรียนประถมศึกษาทุกโรงเรียนของรัฐและของท้องถิ่น จัดบริการเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กอย่างน้อย 1 ปี ก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษา โดยจัดให้สอดคล้องกับสภาพของชุมชนท้องถิ่น	1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2. กรมการปกครอง (สำนักงานการศึกษาท้องถิ่น) 3. กรุงเทพมหานคร 4. กรมตำรวจ 5. กรมประชาสัมพันธ์
	1.2 สนับสนุนให้องค์กรพัฒนาเอกชน ชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนต่าง ๆ จัดและขยายบริการอบรมเชิงปฏิบัติการในรูปแบบที่หลากหลายและสอดคล้องกับสภาพของชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชนบท ชุมชนแออัด แหล่งก่อสร้าง และสถานประกอบการ โดยรัฐช่วยเหลือในด้านวิชาการ นิเทศติดตาม และสร้างแรงจูงใจในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ยกเว้นหรือลดภาษี หรือให้การอุดหนุนงบประมาณส่วนหนึ่งสำหรับการดำเนินงาน	1. องค์กรพัฒนาเอกชน 2. ชุมชน 3. กรมการพัฒนาชุมชน 4. กรมการปกครอง (สำนักงานการศึกษาท้องถิ่น) 5. กรุงเทพมหานคร 6. กรมอนามัย 7. กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน 8. กรมตำรวจ 9. กรมประชาสัมพันธ์ 10. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ฯลฯ
	1.3 ให้มีการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานที่ได้รับบริการเตรียมความพร้อมแก่เด็ก เพื่อให้สามารถจัดบริการได้อย่างกว้างขวางไม่เกิดความซ้ำซ้อนในการให้บริการ	1. เหมือนข้อ 1.1 และ 1.2

แนวทางการดำเนินงาน	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ/ เกียรติบัตร
	<p>1.4 ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ จากภาคเอกชน ชุมชน รวมถึงให้การสนับสนุนงบประมาณเพื่อนำมาใช้ในการให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ แก่เด็กที่มากขึ้น เช่น ในเรื่องอาหารกลางวัน อาหารเสริม วัสดุการศึกษา เครื่องเล่นที่เสริมพัฒนาการของเด็ก และสนามเด็กเล่น เป็นต้น</p>	<p>1. เหมือนข้อ 1.1 และ 1.2 2. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ 3. องค์การพัฒนาเอกชน 4. ชุมชน ฯลฯ</p>
<p>2. พัฒนาคณะกรรมการจัดบริการเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กก่อนประถมศึกษา</p>	<p>2.1 ขยายการนิเทศระดับก่อนประถมศึกษาให้มากขึ้น</p> <p>2.2 จัดทำคู่มือและวัสดุเด็กที่มีความรู้ความความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่ถูกต้องอย่างเบ็ดเสร็จ และอบรมครูและผู้ดูแลเด็ก เพื่อให้มีความรู้และทักษะในการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนประถมศึกษา รวมทั้งให้มีเจตคติที่ดีต่องานในหน้าที่ โดยนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการอบรมครู และผู้ดูแลเด็กอย่างมีประสิทธิภาพ</p> <p>2.3 ให้มีการพิจารณาเพิ่มค่าตอบแทนและสวัสดิการ รวมทั้งจัดให้มีการประกันสังคมสำหรับบุคลากรที่ทำงานกับผู้ดูแลเด็กให้มากขึ้น เพื่อให้บุคลากรเหล่านี้มีความรู้สึกรับประกันในการปฏิบัติงาน และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ตามสมควร</p>	<p>1. กรมการฝึกหัดครู 2. สถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตครู</p> <p>1. เหมือนข้อ 1.1 และ 1.2 2. สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู 3. กรมการฝึกหัดครู</p> <p>1. เหมือนข้อ 1.2</p>

แนวทางการดำเนินงาน	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ/ iveau รับผิดชอบ
	<p>2.4 จัดทำคู่มือครูและผลิตสื่อต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์และเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับครูในการจัดกิจกรรมเสริมความพร้อมแก่เด็กและการผลิตอุปกรณ์และเครื่องเล่นที่เสริมพัฒนาการของเด็กโดยใช้วัสดุเหลือใช้ และวัสดุในท้องถิ่นให้มากขึ้น</p> <p>2.5 ผลิตและพัฒนาสื่อที่ช่วยพัฒนาทักษะและสติปัญญาของเด็กให้มากขึ้น เช่น ของเล่น อุปกรณ์การศึกษาและหนังสือสำหรับเด็กให้มากขึ้น และมีมาตรการจูงใจทางภาษีเพื่อให้ออกสมผลิตสื่อที่มีคุณภาพสำหรับเด็กให้มากขึ้น เช่น การลดหย่อนภาษี เป็นต้น</p> <p>2.6 วิจัยเพื่อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของการจัดประสบการณ์เสริมความพร้อมให้แก่เด็กและพัฒนากระบวนการจัดประสบการณ์ให้สอดคล้องต่อการพัฒนาการของเด็กในทุกด้านเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น</p> <p>2.7 ติดตามประเมินผลคุณภาพของการจัดบริการเสริมความพร้อมสำหรับเด็กก่อนประถมศึกษา</p>	<p>1. เหมือนข้อ 1.1</p> <p>2. กรมวิชาการ</p> <p>3. องค์การพัฒนาเอกชน ฯลฯ</p> <p>1. กรมวิชาการ</p> <p>2. หน่วยงานธุรกิจที่ผลิตสื่อ</p> <p>3. องค์การพัฒนาเอกชน</p> <p>4. กรมสรรพากร ฯลฯ</p> <p>1. กรมวิชาการ</p> <p>2. สถาบันวิจัยครู</p> <p>3. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ</p> <p>4. กรมการพัฒนาชุมชน</p> <p>1. เหมือนข้อ 1.1 และ 1.2</p>

เป้าหมาย 5 รัฐบาลบริการการให้การศึกษาอบรมเกี่ยวกับการมีครอบครัว และการอบรมเลี้ยงดูเด็กทั้งใน
ด้านโภชนาการ และจิตวิทยาพัฒนาการ ในรูปแบบต่าง ๆ โดยดำเนินการอย่างกว้างขวาง
และต่อเนื่อง

แนวทางการดำเนินงาน	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ/เกี่ยวข้อง
<p>1. สนับสนุนให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนให้การศึกษาและฝึกอบรมเกี่ยวกับครอบครัวศึกษา เศรษฐกิจศึกษา และการอบรมเลี้ยงดูเด็ก รวมทั้งจัดกิจกรรมและบริการ เพื่อให้ความรู้แก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้ดูแลเด็กเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกต้องทั้งในด้านการพัฒนาทางร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา</p>	<p>1.1 ให้สถานศึกษาประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งของ เอกชน องค์การประชาเอกชนและของรัฐ จัดกิจกรรมเพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกต้องทั้งในด้านจิตวิทยาพัฒนาการและโภชนาการให้แก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้ดูแลเด็ก โดยการจัดอบรมและจัดทำคู่มือและสื่อต่าง ๆ ออกเผยแพร่</p> <p>1.2 ปรับปรุงเนื้อหาสาระของหลักสูตรการศึกษาทุกระดับ เพื่อให้ความรู้แก่เยาวชนที่จะเป็นพ่อแม่ต่อไปในอนาคต ทั้งในเรื่องครอบครัวศึกษา เศรษฐกิจศึกษา การอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยเน้นให้เห็นถึงการช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างบทบาทของพ่อแม่และแม่ในการเลี้ยงดูลูก</p>	<p>1. สำนักงานคณะกรรมการ- การประถมศึกษาแห่งชาติ</p> <p>2. กรมสามัญศึกษา</p> <p>3. สำนักงานคณะกรรมการ- การศึกษาเอกชน</p> <p>4. กรมการปกครอง (สำนักงานการศึกษาท้องถิ่น)</p> <p>5. กรุงเทพมหานคร</p> <p>6. กรมตำรวจ</p> <p>7. กรมการประชาสัมพันธ์</p> <p>8. กรมการค้าส่ง</p> <p>9. กรมศิลปากร</p> <p>10. สถาบันอุดมศึกษา</p> <p>11. กรมอนามัย</p> <p>12. องค์การประชาเอกชน</p> <p>ฯลฯ</p> <p>1. กรมวิชาการ</p> <p>2. สถาบันอุดมศึกษา</p>

แนวทางการดำเนินงาน	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ/ เกษตรกร
<p>2. ประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับครอบครัวศึกษา เศรษฐกิจ และการเลี้ยงดูเด็กที่กว้างขวาง โดยผ่านสื่อมวลชน และการให้บริการความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ให้มากขึ้น</p>	<p>2.1 ส่งเสริมให้สื่อมวลชนโดยเฉพาะสถานีวิทยุกระจายเสียงและสถานีวิทยุโทรทัศน์ทุกสถานีพิจารณาเพิ่มสัดส่วนของรายการที่ให้ความรู้ข่าวสาร ข้อมูลเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก เศรษฐกิจ และการเตรียมตัวเป็นพ่อแม่ให้แก่ประชาชนให้มากยิ่งขึ้น โดยขอความร่วมมือจากภาคเอกชนในการผลิตรายการ ทั้งนี้ให้สถานีต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนให้ความร่วมมือด้านวิชาการในการให้ข่าวสารข้อมูลแก่สื่อมวลชน</p> <p>2.2 ส่งเสริมให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กผลิต เผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารและให้บริการความรู้เกี่ยวกับครอบครัวศึกษา เศรษฐกิจ และการอบรมเลี้ยงดูเด็กแก่ประชาชนให้มากขึ้น เช่น การให้ความรู้แก่ผู้สมัครเกี่ยวกับการเตรียมตัวเป็นพ่อแม่ในสถานบริการสาธารณสุขทุกแห่ง และหน่วยงานบริการประชาชนของรัฐอื่น ๆ เช่น ที่ว่าการอำเภอ วิทยาลัยชุมชน เป็นต้น</p>	<p>1. กรมประชาสัมพันธ์</p> <p>2. องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย</p> <p>3. สื่อมวลชน</p> <p>4. กรมอนามัย</p> <p>5. กรมการแพทย์</p> <p>6. สถาบันอุดมศึกษา</p> <p>7. กรมการศึกษานอกโรงเรียน</p> <p>8. กรมการฝึกหัดครู</p> <p>9. หน่วยงานที่ผลิตสื่อ</p> <p>10. องค์การนิรโทษกรรม ฯลฯ</p> <p>1. กรมการพัฒนาชุมชน</p> <p>2. กรมอนามัย</p> <p>3. กรุงเทพมหานคร</p> <p>4. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ</p> <p>5. องค์การนิรโทษกรรม</p> <p>6. หน่วยงานที่ผลิตสื่อ</p> <p>7. กรมการปกครอง</p> <p>8. กรมการแพทย์</p> <p>9. สถานพยาบาลของรัฐและเอกชน</p> <p>ฯลฯ</p>

แนวทางการดำเนินงาน	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ/เกี่ยวข้อง
	<p>2.3 ระดมทรัพยากรบุคคลจากภาครัฐและเอกชน ในการจัดและผลิตรายการที่ส่งเสริมการ-พัฒนาเด็ก</p> <p>2.4 พัฒนาศักยภาพที่จัดและผลิตรายการให้มี ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอบรม เลี้ยงดูเด็กอย่างถูกต้อง โดยการจัดอบรม และจัดทำคู่มือ</p> <p>2.5 จัดประกวดผลงานของสื่อมวลชนในการให้ ความรู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก เพื่อ กระตุ้นให้มีการจัดรายการอย่างมีคุณภาพ</p>	<p>1. เหมือนข้อ 2.2</p> <p>1. เหมือนข้อ 2.1</p> <p>1. กรมประชาสัมพันธ์ 2. องค์การสื่อสารมวลชน- แห่งประเทศไทย 3. กรมอนามัย 4. สำนักงานส่งเสริมและ ประสานงานเยาวชน ฯลฯ</p>

เป้าหมาย 6 สถานการณ์กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการมีมาตรฐานสุขภาพระหว่างการประชุม
ให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานตามธรรมนูญว่าด้วยสุขภาพ ภายใน พ.ศ. 2544

แนวทางการดำเนินงาน	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ/ เกือบข้อ
<p>1. สนับสนุนให้นักเรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้คือโอกาสให้ได้วิยประทานอาหารที่ถูกต้องตามหลักโภชนาการ</p>	<p>1.1 ส่งเสริมให้หน่วยงานถึงภาคีรัฐ เอกชน และชุมชนจัดหรือประสานความร่วมมือในการจัดอาหารกลางวันและอาหารเสริมที่มีคุณภาพให้แก่เด็กนักเรียน โดยเฉพาะกลุ่มเด็กยากจนทั้งในเมืองและชนบทอย่างทั่วถึง</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. สำนักงานคณะกรรมการ- การประถมศึกษาแห่งชาติ 2. กรมสามัญศึกษา 3. สำนักงานคณะกรรมการ- การการศึกษาเอกชน 4. กรมการศาสนา 5. กรมการปกครอง (เทศบาลและเมือง- พัทยา) 6. กรุงเทพมหานคร 7. กรมตำรวจ 8. กรมประชาสัมพันธ์ 9. กรมศิลปากร 10. สถาบันอุดมศึกษาที่มี โรงเรียนสาธิต 11. กรมการโยธาชุมชน 12. กรมการศาสนา 13. สำนักงานปลัด- กระทรวงศึกษาธิการ 14. องค์การเรีสนาเอกชน 15. หน่วยงานภาคเอกชน 16. ชุมชน

แนวทางการดำเนินงาน	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ/ เกียรติบัตร
	<p>1.2 ส่งเสริมให้สื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ช่วยปลูกฝังค่านิยมในการรับประทานอาหารที่ถูกต้องตามหลักโภชนาการ และควบคุมสื่อโฆษณาต่าง ๆ ให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม</p> <p>1.3 เผยแพร่รูปแบบ แนวทางการจัดอาหารกลางวันของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ และเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินงาน รวมทั้งวิธีการประกอบอาหารอย่างง่าย ๆ แก่เด็กหลักโภชนาการแก่โรงเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น จัดทำคู่มือ การใช้สื่อแผ่นพับ เทป วีดิโอ การจัดประชุมสัมมนาบุคลากรที่เกี่ยวข้อง</p>	<p>1. กรมประชาสัมพันธ์</p> <p>2. องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อ.ส.ม.ท.)</p> <p>3. สื่อมวลชน</p> <p>4. สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา</p> <p>5. องค์การนิรโทษกรรม</p> <p>1. เหมือนข้อ 1.1</p> <p>2. กรมอนามัย</p> <p>3. กรมพลศึกษา</p> <p>4. สื่อมวลชน</p> <p>5. องค์การนิรโทษกรรม ฯลฯ</p>
<p>2. ขยายและปรับปรุงคุณภาพของการให้บริการด้านสุขภาพอนามัย สิ่งแวดล้อม และสุขภาพในโรงเรียน</p>	<p>2.1 ให้โรงเรียนร่วมกับชุมชนจัดสภาพแวดล้อม และสุขภาพอาหารให้ถูกสุขลักษณะ เช่น การจัดทำคู่มือ น้ำดื่ม การกำจัดขยะ การควบคุมความสะอาดของร้านอาหาร เป็นต้น</p> <p>2.2 สนับสนุนให้หน่วยงานภาคเอกชน องค์กร- ทัศนียภาพเอกชนช่วยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เรื่องการดูแลสุขภาพ ด้วยการจัดทำสื่อประเภทต่าง ๆ ออกเผยแพร่กับนักเรียน และประชาชนให้มากขึ้น</p>	<p>1. เหมือนข้อ 1.1</p> <p>2. ชุมชน</p> <p>1. หน่วยงานภาคเอกชน</p> <p>2. องค์การนิรโทษกรรม</p>

แนวทางการดำเนินงาน	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ/ เกี่ยวข้อง
	<p>2.3 ส่งเสริมให้สถานวิเทศุ โภรที่ศันทุกสถานให้ การสนับสนุนราชการ ที่ส่งเสริมการออก กำลังกาชอย่างถูกต้อง การให้ความรู้ด้าน สุขภาพอนามัยและการป้องกันโรคแก่เด็ก และเยาวชน โดยการลดหรือยกเว้นค่าเช่า เวลาของสถาน</p> <p>2.4 ขยายบริการด้านสุขภาพอนามัยแก่นัก เรือน ให้มากขึ้น รวมทั้งสนับสนุนให้มีการประกัน สุขภาพนักเรียน</p> <p>2.5 พัฒนามูลค่ากรที่เกือวข้องกับการพัฒนาสุขภาพ ของนักเรียนเพื่อให้สามารถส่งเสริมการ พัฒนาการของนักเรียน ป้องกัน ค้นหา ปัญหา สุขภาพ ตลอดจนทวนแนวทางแก้ไข รวมทั้ง จัดการสอนสุขภาพในโรงเรียนให้สอดคล้อง กับปัญหาสุขภาพนักเรียน</p> <p>2.6 จัดทำคู่มือสำหรับการดำเนินงานอนามัย โรงเรียน การเฝ้าระวังภาวะการเจริญ เติบโต และการเฝ้าระวังอวัยวะที่เกือวกับ การเรี้นรของนักเรียน</p> <p>2.7 จัดบริการให้ความรู้แก่พ่อแม่ ผู้ปกครองถึง วิธีการรักษาสุขภาพอนามัยของเด็ก</p> <p>2.8 จัดให้มีการตรวจสุขภาพร่างกายของ นักเรียนเป็นประจำทุกปี และเร่งส่งเสริม การพัฒนาในพื้นที่เด็กมีการพัฒนาการของ ร่างกายต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน รวมทั้ง จัดระบบการประเมินผลภาวะการเจริญ เติบโตของนักเรียน</p>	<p>1. กรมประชาสัมพันธ์</p> <p>2. องค์การสื่อสารมวลชน- แห่งประเทศไทย (อ.ส.ม.ท.) ฯลฯ</p> <p>1. เหมือนข้อ 1.1</p> <p>2. กรมอนามัย</p> <p>3. กรมพลศึกษา</p> <p>1. เหมือนข้อ 1.1</p> <p>2. กรมอนามัย</p> <p>3. กรมพลศึกษา</p> <p>1. เหมือนข้อ 2.5</p> <p>1. เหมือนข้อ 1.1</p> <p>2. กรมอนามัย</p> <p>1. เหมือนข้อ 1.1</p> <p>1. กรมอนามัย</p>

แนวทางการดำเนินงาน	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ/ เกษตรจังหวัด
3. สนับสนุนให้นักเรียนได้เล่นกีฬาและออกกำลังกายอย่างเป็นประจำและต่อเนื่อง	2.9 จัดให้นักเรียนทุกคนมีบัตรสุขภาพและบันทึกการติดตามทางร่างกายเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง	1. เหมือนข้อ 1.1
	3.1 ส่งเสริมให้หน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน จัดหรือประสานความร่วมมือในการจัดกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ ที่ส่งเสริมให้เด็กได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสุขภาพอนามัยของร่างกาย เช่น การจัดค่ายเยาวชนในรูปแบบต่าง ๆ และการจัดแข่งขันกีฬาและกรีฑานักเรียน เป็นต้น 3.2 ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งภาค เอกชน ชุมชน รวมทั้งจัดสรรงบประมาณ เพื่อสนับสนุนให้สถานศึกษามีสนามและอุปกรณ์การกีฬาอย่างเพียงพอและให้สถานศึกษาอนุญาตให้ใช้สนามของสถานศึกษาเป็นที่ออกกำลังกายของนักเรียนและประชาชนนอกเวลาว่าง หรือตามโอกาสอันควร ตลอดจนเชิญชวนให้มีการบริจาคที่ดิน และให้มีการสงวนที่ดินเพื่อจัดทำเป็นสวนสาธารณะที่ใช้ในการออกกำลังกาย และพักผ่อนหย่อนใจ	1. เหมือนข้อ 1.1 2. การกีฬาแห่งประเทศไทย 3. หน่วยงานเอกชน 4. กรมพลศึกษา 5. ชุมชน 1. เหมือนข้อ 1.1 2. สำนักงานปลัดกระทรวง-ศึกษาธิการ 3. ชุมชน 4. หน่วยงานเอกชน 5. องค์การพัฒนาเอกชน 6. สถานศึกษา
	3.3 จัดหาครูที่มีความรู้ความสามารถในการสอนวิชาพลศึกษา โดยการบริหารครูที่จบมาด้านนี้โดยตรง หรือแนะนำบุคลากรที่มีอยู่ให้สามารถสอนนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ	1. เหมือนข้อ 1.1 2. สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู 3. กรมพลศึกษา

แนวทางการดำเนินงาน	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ/ ภาคราชการ
	<p>3.4 ปรับปรุงการขอศึกษาในโรงเรียน โดยเน้นการทำให้เด็กรักการออกกำลังกายและมองเห็นคุณค่าของการออกกำลังกายและปฏิบัติจนเป็นนิสัย รวมทั้งส่งเสริมให้นักเรียนสนใจพัฒนาสุขภาพของตนเอง</p> <p>3.5 ผลิตรายการที่ส่งเสริมการออกกำลังกายและการพัฒนาสุขภาพอนามัย เพื่อให้เด็กได้มีส่วนร่วมนำไปเผยแพร่</p>	<p>1. เหมือนข้อ 1.1</p> <p>2. กรมพลศึกษา</p> <p>1. กรมพลศึกษา</p> <p>2. กรมอนามัย</p> <p>3. กรมประชาสัมพันธ์</p> <p>4. องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย</p> <p>5. สื่อมวลชน</p> <p>ฯลฯ</p>

เป้าหมาย 7 พัฒนาความสามารถทางการเรียนรู้ของผู้เรียนในด้านการเรียนรู้ด้วยตนเอง ความคิดริเริ่ม
 สร้างสรรค์ และด้านวิชาการที่เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ ได้แก่ วิชาภาษาไทย วิทยาศาสตร์
 และคณิตศาสตร์

แนวทางการดำเนินงาน	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ/เกี่ยวข้อง
1. พัฒนาการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนมีความสามารถ ในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และมีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์	1.1 จัดนาครูให้มีความรู้ความสามารถในการ จัดกระบวนการเรียนการสอนอย่างมี ประสิทธิภาพ โดยเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึก ปฏิบัติจริง รู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รวมทั้ง ให้ความสำคัญติดตามผล และประเมินผล การสอนของครูอย่างสม่ำเสมอ	1. สำนักงานคณะกรรมการ- การประถมศึกษาแห่งชาติ 2. กรมสามัญศึกษา 3. กรมการศึกษานอกโรงเรียน 4. กรมการปกครอง (สำนักงานการศึกษาท้องถิ่น) 5. กรุงเทพมหานคร 6. กรมตำรวจ 7. กรมศิลปากร 8. กรมการฝึกหัดครู 9. สถาบันอุดมศึกษาที่มี โรงเรียนสาธิต 10. สำนักงานคณะกรรมการ- การการศึกษาเอกชน 11. กรมการศาสนา 12. สถาบันส่งเสริมการสอน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แห่งประเทศไทย (สสวท.)

แนวทางการดำเนินงาน	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ/เกี่ยวข้อง
2. ชี้นาการเรือนการสอนวิชาภาษาไทย วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ ให้บรรลุ ความจุคหมายของ หลักสูตร	1.2 ผลิตสื่อต่าง ๆ สำหรับครูและนักเรียน เพื่อส่งเสริมการพัฒนากิจการเรือน การสอน เช่น วัสดุที่ปรับปรุงแบบการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ เชื่อเป็นตัวอย่างหรือช่วยในการสอนของ ครู และคู่มือครู รวมทั้งชี้นาสื่อเพื่อช่วย ให้นักเรียนสามารถเรียนด้วยตนเองให้ มากขึ้น	1. เหมือนข้อ 1.1 2. กรมวิชาการ 3. กรมการศึกษานอกโรงเรียน 3. กรมการศึกษานอกโรงเรียน
	1.3 ชี้นาห้องสมุดโรงเรียนให้ได้ตามเกณฑ์ มาตรฐานขั้นต่ำ รวมทั้งชี้นาแหล่งการ เรียนรู้ในชุมชนเพื่อให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยตนเอง โดยระดมทรัพยากรจากแหล่ง ต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรพัฒนา เอกชน และชุมชน	1. เหมือนข้อ 1.1 (ข้อ 1-11) 2. กรมการชี้นาชุมชน 3. องค์กรพัฒนาเอกชน 4. องค์กรทางศาสนา 5. ชุมชน ฯลฯ
	2.1 ปรับปรุงเนื้อหาสาระของหลักสูตรให้ทันกับ ความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ น่าสนใจ และเข้าใจได้ง่าย	1. สถาบันส่งเสริมการสอน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แห่งประเทศไทย (สสวท.) 2. กรมวิชาการ
	2.2 แก้ไขปัญหาการขาดแคลนครูคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ โดยการผลิตครูในสาขา วิชาดังกล่าวให้มากขึ้น การเกลี่ยครูและ จ้างครูที่เกษียณอายุราชการที่มีความรู้ ความสามารถ รวมทั้งชี้นาครูที่มีอยู่แล้ว โดยให้การอบรมด้วยวิธีการและนวัตกรรม ใหม่ ๆ	1. กรมการฝึกหัดครู 2. สถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตครู 3. กรมที่มีสถานศึกษา 4. สำนักงานคณะกรรมการ- ข้าราชการครู

แนวทางการดำเนินงาน	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ/เกี่ยวข้อง
	<p>2.3 สร้างแรงจูงใจในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้มีผู้เข้ามาเรียนครูในสาขาวิชาคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์มากขึ้น เช่น ให้อุปกรณ์ อารมณ์การตั้งแต่วิธีเรียน ให้อุปกรณ์ คำวิชาชีพ และให้สวัสดิการอื่น ๆ เป็นต้น</p> <p>2.4 จัดสรรครูและวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนให้แก่สถานศึกษาที่ขาดแคลน</p> <p>2.5 จัดขนาดโรงเรียนให้มีความเหมาะสมแก่การบริหารและการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และจัดขนาดห้องเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ</p> <p>2.6 ย้ายขนาดโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาด้านวิชาการ การจัดการเรียนและบริการการเรียน เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนด้านภาษาไทย คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์</p> <p>2.7 จัดประกวดแข่งขันกิจกรรมต่าง ๆ ทางภาษาไทย วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ อย่างกว้างขวาง</p>	<p>1. เหมือนข้อ 2.2</p> <p>1. เหมือนข้อ 1.1 (ข้อ 1-11)</p> <p>1. เหมือนข้อ 1.1 (ข้อ 1-11)</p> <p>2. สถานศึกษา</p> <p>1. สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แห่งประเทศไทย (สสวท.)</p> <p>2. กรมวิชาการ</p> <p>3. กรมสามัญศึกษา</p> <p>4. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ</p> <p>5. สถานศึกษา</p> <p>1. เหมือนข้อ 1.1</p> <p>2. องค์การยูเนสโก</p>

แนวทางการดำเนินงาน	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ/เกี่ยวข้อง
	<p>2.8 จัดกิจกรรมเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ผลงาน สิ่งประดิษฐ์คิดค้นทางด้านวิทยาศาสตร์ออกสู่สาธารณชนให้มากขึ้น เช่น จัดประกวดผลงาน และประกาศเกียรติคุณ รวมทั้ง จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนแสดงออกซึ่งความสามารถทางภาษาไทย วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ให้มากขึ้น โดยจัดให้มีการดำเนินการอย่างกว้างขวางทั้งในระดับโรงเรียน จังหวัด เขตการศึกษา ภาคและระดับประเทศ</p> <p>2.9 จัดประกวดผลงานดีเด่นของครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน และประกาศเกียรติคุณของครูที่มีผลงานดีเด่นให้กว้างขวางขึ้น</p> <p>2.10 ประเมินคุณภาพของผู้เรียน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ</p> <p>2.11 จัดตั้งกองทุนสนับสนุนนวัตกรรมและสิ่งประดิษฐ์ที่นักเรียนคิดค้น และคุ้มครองสิทธิสิ่งประดิษฐ์</p>	<p>1. เหมือนข้อ 1.1</p> <p>2. สำนักงานปลัดกระทรวง- วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการพลังงาน</p> <p>3. หน่วยงานเอกชน ฯลฯ</p> <p>1. เหมือนข้อ 1.1</p> <p>1. กรมวิชาการ</p> <p>1. สถาบันส่งเสริมการสอน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แห่งประเทศไทย (สสวท.)</p> <p>2. กรมทรัพย์สินทางปัญญา</p>

แนวทางการดำเนินงาน	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ/เกี่ยวข้อง
<p>3. สนับสนุนให้บุคคลมีความสามารถพิเศษด้านภาษาไทย วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ได้รับการพัฒนาศักยภาพสูงสุด</p>	<p>3.1 วิจัยและพัฒนาหลักสูตร สื่อ และอุปกรณ์การเรียนการสอนภาษาไทย วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ สำหรับผู้ที่มีความสามารถพิเศษ</p> <p>3.2 ใ้ทุนการศึกษากับผู้ที่มีความสามารถพิเศษทางด้านภาษาไทย วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ให้มากขึ้น</p>	<p>1. สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และประเทศไทย (สสวท.)</p> <p>2. กรมวิชาการ</p> <p>1. สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และประเทศไทย (สสวท.)</p> <p>2. กรมสามัญศึกษา</p> <p>3. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ</p> <p>ฯลฯ</p>
<p>4. เน้นแนวความรู้ ความรู้ ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สู่ช่างฝีมือช่างเด็ก และเยาวชนให้มากขึ้น</p>	<p>4.1 ผลิตสื่อประเภทต่าง ๆ เช่น วารสาร วิทยุทัศน์ รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ เพื่อเผยแพร่ความรู้ข่าวสารข้อมูลให้มากขึ้น</p> <p>4.2 ส่งเสริมให้สถานีวิทยุ โทรทัศน์ จักรายการที่ให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารด้านภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้มากขึ้น</p>	<p>1. สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แห่งประเทศไทย</p> <p>2. กรมการศึกษานอกโรงเรียน</p> <p>3. สถาบันอุดมศึกษา</p> <p>ฯลฯ</p> <p>1. กรมประชาสัมพันธ์</p> <p>2. องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อ.ส.ม.ท.)</p> <p>3. กรมการศึกษานอกโรงเรียน</p> <p>ฯลฯ</p>

เป้าหมาย 8 วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์แก่ประชาชน และขยาย
การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้ง่ายขวางเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน
โดยดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

แนวทางการดำเนินงาน	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ/เกี่ยวข้อง
<p>1. สนับสนุนให้สถาบัน ศาสนา และสื่อมวลชน พัฒนาคุณธรรม จริย- ธรรม และค่านิยมที่พึง ประสงค์แก่เด็กเยาวชน และประชาชน</p>	<p>1.1 ส่งเสริมให้สถาบันทางศาสนาจัดกิจกรรม เชิดเชือกพระมหากษัตริย์ และอบรมจริยธรรม แก่เด็ก เยาวชน และประชาชนในรูปแบบ ต่าง ๆ ให้ง่ายขึ้น รวมทั้งปรับปรุงเนื้อหา สาระและวิธีการสอนหลักธรรมให้เข้าใจได้ ง่าย น่าสนใจ และสามารถนำไปประพฤติด ปฏิบัติเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต</p> <p>1.2 จัดอบรมวิธีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่า- นิยมที่พึงประสงค์แก่พระ และผู้นำศาสนา เพื่อกระตุ้นให้พระและผู้นำศาสนามีความเข้าใจ มีความสนใจ และจัดกิจกรรมได้อย่าง เหมาะสม เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์</p> <p>1.3 ส่งเสริมให้ใช้สถานที่ของวัดหรือสถาบันทาง ศาสนาในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณ คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์</p>	<p>1. องค์การทางศาสนา 2. กรมการศาสนา</p> <p>1. เหมือนข้อ 1.1</p> <p>1. องค์การทางศาสนา 2. กรมสามัญศึกษา 3. สำนักงานคณะกรรมการ- การประถมศึกษาแห่งชาติ 4. กรมการศึกษานอกโรงเรียน</p> <p>๖๑๖</p>

แนวทางการดำเนินงาน	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ/เกี่ยวข้อง
<p>2. ให้สถาบันการศึกษา ร่วมมือกับสถาบันอื่น ชุมชน และสื่อมวลชน จัดการเรียนการสอน และกิจกรรมเสริม เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ที่พึงประสงค์แก่เด็ก และเยาวชนอย่าง จริงจังและต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน เรื่องความมีระเบียบ วินัย และความรับผิดชอบ ต่อตนเองและ ส่วนรวม ความซื่อสัตย์ มีซื่อสัตย์ และเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่</p>	<p>1.4 ส่งเสริมให้สถานศึกษาและโทรทัศน์จัดและให้ การสนับสนุนรายการที่ส่งเสริมการพัฒนา คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ แก่เด็ก เยาวชน และประชาชน โดยการ ลดหรือยกเว้นค่าเช่าเวลาของสถานี</p> <p>2.1 ให้สถานศึกษาประสานความร่วมมือกับ สถาบันศาสนา สถาบันครอบครัว สถาบันใน ชุมชน และสื่อมวลชนในการจัดกิจกรรม ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์แก่ผู้เรียนให้มากขึ้น</p> <p>2.2 จัดนาครุประจำการให้มีความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ พึงประสงค์ และวิถีการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ที่พึงประสงค์ รวมทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ ผู้เรียนโดยการจัดอบรมครู</p> <p>2.3 ผลิตสื่อต่าง ๆ สำหรับครูและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจและส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งพัฒนาการจัด การเรียนการสอน เช่น หนังสือ คู่มือ หนังสืออ่านเพิ่มเติม วัสดุทัศน วัสดุทางการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อเป็น แนวทางในการสอนของครู และการประจักษ์ ปฏิบัติของนักเรียน</p>	<p>1. กรมประชาสัมพันธ์ 2. องค์การสื่อสารมวลชน- แห่งประเทศไทย (อ.ส.ม.ท.) ฯลฯ</p> <p>1. องค์การทางศาสนา 2. สื่อมวลชน 3. เหมือนข้อ 2.4 (1-13) 4. องค์การชุมชน</p> <p>1. กรมการศึกษาค้นคว้า 2. สถาบันอุดมศึกษา 3. เหมือนข้อ 2.4 (1-13)</p> <p>1. กรมวิชาการ 2. สำนักงานคณะกรรมการ- การประถมศึกษาแห่งชาติ 3. กรมสามัญศึกษา 4. กรมการศึกษานอกโรงเรียน 5. กรมการศาสนา 6. สำนักงานคณะกรรมการ- การศึกษาเอกชน</p>

แนวทางการดำเนินงาน	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ/ เกี่ยวข้อง
	<p>2.4 จัดกระบวนการเรียนการสอนทั้งโดยตรงและสอดคล้องการอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์แก่ผู้เรียนให้มากขึ้นอย่างสม่ำเสมอ และศึกษาหาวิธีการพัฒนาให้สามารถวัดทางคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมได้อย่างแท้จริง รวมทั้งนำผลไปใช้ประเมินผลการเรียนของนักเรียน</p> <p>2.5 ส่งเสริมให้สถาบันทางศาสนา ชุมชน และสถานศึกษาจัดหรือร่วมกันจัดพิธีกรรมทางศาสนาเพื่อช่วยเปลี่ยนค่านิยมและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนและผู้ปกครอง</p>	<p>7. กรมการปกครอง (สำนักงานการศึกษา- ท้องถิ่น)</p> <p>8. กรุงเทพมหานคร</p> <p>1. สำนักงานคณะกรรมการ- การประถมศึกษาแห่งชาติ</p> <p>2. กรมการปกครอง (สำนักงานการศึกษาท้องถิ่น)</p> <p>3. กรุงเทพมหานคร</p> <p>4. กรมตำรวจ</p> <p>5. กรมสามัญศึกษา</p> <p>6. กรมการศึกษานอกโรงเรียน</p> <p>7. กรมศิลปากร</p> <p>8. กรมพลศึกษา</p> <p>9. กรมการศาสนา</p> <p>10. กรมการประชาสัมพันธ์</p> <p>11. กรมประชาสัมพันธ์</p> <p>12. สำนักงานคณะกรรมการ- การศึกษาเอกชน</p> <p>13. สถาบันอุดมศึกษาที่มี โรงเรียนสาธิต</p> <p>14. กรมวิชาการ</p> <p>1. องค์การทางศาสนา</p> <p>2. สถานศึกษา</p> <p>3. ชุมชน</p>

แนวทางการดำเนินงาน	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ/เกี่ยวข้อง
<p>3. สนับสนุนให้มีการดำเนินงานเพื่อพัฒนาและส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์อย่างจริงจัง และต่อเนื่อง</p>	<p>3.1 ส่งเสริมให้ทุกฝ่ายทั้งหน่วยงานของรัฐและเอกชน ชุมชน สื่อมวลชน องค์กรพัฒนาเอกชน หน่วยงานในเรื่องความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม ความซื่อสัตย์ มีธรรมาภิบาล และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เพื่อให้เด็ก เยาวชน และประชาชนได้เห็นแบบอย่างที่ดี และนำไปประพฤติปฏิบัติ</p> <p>3.2 ทัพหน่วยงานกลางที่ประสานการพัฒนาทางด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ และจัดทำแผนพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปดำเนินการ</p> <p>3.3 ผลิตรายการเพื่อส่งเสริมการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เพื่อให้สื่อมวลชนนำไปเผยแพร่</p>	<p>1. หน่วยงานของรัฐและเอกชน</p> <p>2. สื่อมวลชน</p> <p>3. องค์กรพัฒนาเอกชน</p> <p>4. องค์กรทางศาสนา</p> <p>5. ชุมชน</p> <p>ฯลฯ</p> <p>1. สำนักงานคณะกรรมการ- วัฒนธรรมแห่งชาติ</p> <p>2. สำนักงานปลัดกระทรวง- ศึกษาธิการ</p> <p>1. สำนักงานคณะกรรมการ- วัฒนธรรมแห่งชาติ</p> <p>2. กรมการศึกษาออกโรงเรียน</p> <p>3. กรมประชาสัมพันธ์</p> <p>4. องค์กรสื่อสารมวลชน- แห่งประเทศไทย</p> <p>5. สื่อมวลชน</p> <p>ฯลฯ</p>

แนวทางการดำเนินงาน	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ/ เกษตรกร
	<p>3.4 วิจัยเพื่อปรับปรุงวิธีการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ และสร้างต้นแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์</p> <p>3.5 ให้ความช่วยเหลือเกษตรกรที่มีฐานะยากจน ไร้ที่ดินทำกิน เชื้อเพลิง ค่าขนส่ง ค่าปุ๋ย ค่าสารเคมี และค่าวัสดุอื่น ๆ</p>	<p>1. สำนักงานคณะกรรมการ- วัฒนธรรมแห่งชาติ และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง</p> <p>2. กรมการศาสนา ฯลฯ</p> <p>1. กรมตำรวจ</p> <p>2. กรุงเทพมหานคร</p> <p>3. กรมการปกครอง ฯลฯ</p>

เป้าหมายที่ 9 พัฒนาระบบเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีการประสานข้อมูลข่าวสารความรู้ระหว่างหน่วยงาน
ทั้งภาครัฐ เอกชนและชุมชนท้องถิ่นเข้าด้วยกันเป็นแหล่งการเรียนรู้ของคนและชุมชน
ภายใน พ.ศ. 2544 และส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาการเรียนรู้ของประชาชนอย่าง
ต่อเนื่อง

แนวทางการดำเนินงาน	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ/เกี่ยวข้อง
<p>1. จัดวางระบบเครือข่าย การเรียนรู้ที่มีการ ประสานเชื่อมโยง แหล่งความรู้ ข้อมูล ข่าวสารต่าง ๆ ที่เป็น ประโยชน์ทั้งของภาค รัฐ เอกชนและชุมชน</p>	<p>1.1 ศึกษา สำรวจแหล่งความรู้ ข้อมูลข่าวสาร ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์รวมทั้งกระบวนการ ถ่ายทอดความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น</p> <p>1.2 วิจัยและพัฒนาเพื่อหารูปแบบในการ ประสานแหล่งความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และการใช้ทรัพยากรในการให้บริการ ความรู้ ข้อมูลข่าวสารที่สอดคล้องเชื่อม- โยงกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และชุมชน เพื่อให้เกิดเครือข่ายการ เรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของประชาชน อย่างกว้างขวางและต่อเนื่องตลอดชีวิต</p>	<p>1. กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2. กรมการพัฒนาชุมชน 3. สำนักงานคณะกรรมการ- วัฒนธรรมแห่งชาติ 4. กรมการฝึกหัดครู 5. กรมอาชีวศึกษา 6. สถาบันอุดมศึกษา 7. องค์การพัฒนาเอกชน 8. ชุมชน ฯลฯ</p> <p>1. สำนักงานคณะกรรมการ- การศึกษานแห่งชาติ 2. กรมการศึกษานอกโรงเรียน 3. กรมประชาสัมพันธ์ 4. สื่อมวลชน 5. สถาบันอุดมศึกษา 6. กรมการฝึกหัดครู 7. สำนักงานคณะกรรมการ- การประถมศึกษาแห่งชาติ 8. กรมการพัฒนาชุมชน 9. องค์การพัฒนาเอกชน 10. ชุมชน</p>

แนวทางการดำเนินงาน	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ/ เภสัชกร
<p>2. ส่งเสริมให้ชุมชนจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชนและมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างชุมชน</p>	<p>2.1 วิจัยและพัฒนาเชื้อหารูปแบบในการส่งเสริมให้ชุมชนมีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร รู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิถีการต่าง ๆ ให้ชุมชนสามารถวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของตน และมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์พัฒนาในด้านต่าง ๆ ระหว่างชุมชน</p> <p>2.2 สนับสนุนการนำออกดอกกิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อให้ประชาชนได้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ซึ่งกันและกัน</p>	<p>1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ</p> <p>2. องค์การนิเทศาเอกชน</p> <p>3. กรมการฝึกหัดครู</p> <p>4. สถาบันอุดมศึกษา</p> <p>5. ชุมชน</p> <p>ฯลฯ</p> <p>1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ</p> <p>2. กรมการศึกษานอกโรงเรียน</p> <p>3. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ</p> <p>4. กรมการนิเทศาชุมชน</p> <p>5. กรมการฝึกหัดครู</p> <p>6. สถาบันอุดมศึกษา</p> <p>7. องค์การนิเทศาเอกชน</p> <p>ฯลฯ</p>

แนวทางการดำเนินงาน	กิจกรรม	หน่วยงานที่รับผิดชอบ/เกี่ยวข้อง
<p>3. ส่งเสริมให้มีการถ่ายทอดและกระจายความรู้ ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์สู่ประชาชนและชุมชนอย่างกว้างขวางเพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสเรียนรู้หรือเข้าถึงเนื้องตลอดชีวิต</p>	<p>3.1 ส่งเสริมให้หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และสื่อมวลชนให้บริการความรู้ ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนและชุมชนอย่างกว้างขวาง รวมทั้งส่งเสริมให้หน่วยงานต่าง ๆ ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลข่าวสารแก่สื่อมวลชน หรือผลิตสื่อที่เหมาะสมสำหรับการเผยแพร่ให้มากขึ้น</p> <p>3.2 วิจัยและพัฒนาเพื่อหารูปแบบและแนวทางการใช้สื่อมวลชนเพื่อการเรียนรู้ของประชาชน ซึ่งครอบคลุมวิทยุ โทรทัศน์ และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ โดยคำนึงในด้านสภาพเงื่อนไขข้อจำกัดของผู้เรียน ระดับของเนื้อหาสาระและรูปแบบการนำเสนอ</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2. กรมการนิยามชุมชน 3. กรมการฝึกหัดครู 4. กรมอาชีวศึกษา 5. สถาบันอุดมศึกษา 6. องค์การนิยามเอกชน 7. กรมประชาสัมพันธ์ 8. องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย 9. กรมส่งเสริมการเกษตร 10. กรมวิชาการเกษตร 11. กรมส่งเสริมสหกรณ์ 12. กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม 13. สื่อมวลชน <p style="text-align: center;">ฯลฯ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2. กรมการศึกษานอกโรงเรียน 3. กรมประชาสัมพันธ์ 4. สื่อมวลชน 5. สถาบันอุดมศึกษา 6. องค์การนิยามเอกชน <p style="text-align: center;">ฯลฯ</p>

เป้าหมายนักเรียน/ผู้รับบริการ

ตามเป้าหมายการจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชน ได้มีการกำหนดให้จัดและขยายบริการการศึกษาไว้ดังนี้

- 1) จัดและขยายบริการการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา เพื่อให้เด็กทุกคนได้รับการเตรียมความพร้อมอย่างน้อย 1 ปี ก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษา ภายใน พ.ศ. 2544
- 2) จัดและขยายบริการการศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อให้เด็กที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้เรียนต่อมัธยมศึกษาตอนต้นครบถ้วนภายใน พ.ศ. 2544
- 3) จัดและขยายบริการการศึกษาระดับพื้นฐานสำหรับกลุ่มผู้ด้อยโอกาสเป็นพิเศษ โดยเฉพาะกลุ่มคนพิการ เด็กยากจน เด็กในพื้นที่ห่างไกลและชนต่างวัฒนธรรม เด็กในชุมชนแออัดและแหล่งก่อสร้าง เด็กเร่ร่อน เด็กที่ถูกใช้ในแรงงาน เด็กและเยาวชนที่เร่ร่อน สตรีด้อยโอกาสและเด็กไร้สัญชาติ โดยจัดให้กว้างขวางเพิ่มขึ้นอย่างน้อย 2.5 เท่าภายใน พ.ศ. 2544
- 4) จัดและขยายบริการการศึกษาเพื่อจัดการไม่รู้หนังสือของประชากรหญิงและชายในกลุ่มอายุ 14-50 ปี ให้ได้ทั่วถึงภายใน พ.ศ. 2544

จากเป้าหมายการจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชนดังกล่าว ได้ประมาณการเป้าหมายนักเรียนในระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น รวมทั้งเป้าหมายผู้ไม่รู้หนังสือที่จะได้รับบริการการศึกษาเพื่อจัดการไม่รู้หนังสือ ดังนี้

ระดับก่อนประถมศึกษา

ในปี 2535 มีเด็กที่ได้รับการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียนประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 68 จึงได้กำหนดให้เพิ่มเป็นร้อยละ 100 ภายในปี 2544 ซึ่งทำให้นักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา (ประเภทอนุบาล ชั้นเด็กเล็ก และศูนย์พัฒนาเด็ก) เพิ่มขึ้นจาก 1,575,500 คน ในปี 2535 เป็น 2,494,910 คน ในปี 2544 (ตารางที่ 3-4) และมีอัตราส่วนนักเรียนก่อนประถมศึกษาต่อประชากรกลุ่มอายุ 3-5 ปี เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 44 ในปี 2535 เป็นร้อยละ 75 ในปี 2544

ระดับประถมศึกษา

ในปี 2535 นักเรียนระดับประถมศึกษา มีจำนวน 8,751,690 คน และลดลงเหลือ 8,854,570 คน ในปี 2544 (ตารางที่ 5) เนื่องจากประชากรมีแนวโน้มลดลง สำหรับร้อยละของนักเรียนประถมศึกษาต่อประชากรกลุ่มอายุ 6-11 ปี ได้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 92 ในปี 2535 เป็นร้อยละ 98 ในปี 2544

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ในปี 2535 อัตราการเรียนต่อ ม.1 เป็นร้อยละ 68 จึงได้กำหนดให้อัตราการเรียนต่อ ม.1 เพิ่มขึ้นร้อยละ 95 และ 97 ในปี 2544 สำหรับทางเลือกที่ 1 และ 2 ตามลำดับ ซึ่งทำให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเพิ่มขึ้นจาก 1,772,738 คน ในปี 2535 เป็น 3,048,220 และ 3,089,760 ในปี 2544 ตามทางเลือกที่ 1 และ 2 ตามลำดับ (ตารางที่ 6) และมีอัตราส่วนนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นต่อประชากรกลุ่มอายุ 12-14 ปี เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 47 ในปี 2535 เป็นร้อยละ 87 และ 88 ในปี 2544 ตามทางเลือกที่ 1 และ 2 ตามลำดับ

การจัดการศึกษานักผู้ด้อยโอกาส

มีเป้าหมายของสายการจับบริการการศึกษาพิเศษ การศึกษาสงเคราะห์และการศึกษา-นอกโรงเรียนเพิ่มขึ้นจาก 585,847 คน ในปี 2535 เป็น 1,412-680 คน ในปี 2544 หรือเพิ่มขึ้น 2.5 เท่า โดยมีเป้าหมายของสายการจับบริการการศึกษาให้แก่เด็กพิการทั้งในโรงเรียนศึกษาพิเศษและการจัดให้เด็กพิการเรียนร่วมกับเด็กปกติ และการจัดการศึกษาสงเคราะห์ให้แก่เด็กด้อยโอกาส โดยมีเป้าหมายเด็กพิการที่ได้รับบริการการศึกษาเพิ่มขึ้นจาก 7,930 คน ในปี 2535 เป็น 29,650 คน ในปี 2544 หรือเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 16 ต่อปี สำหรับการจัดการศึกษา-สงเคราะห์ให้แก่เด็กด้อยโอกาสมีเป้าหมายนักเรียนเพิ่มขึ้นจาก 16,950 คน ในปี 2535 เป็น 39,970 คนในปี 2544 หรือเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 10 ต่อปี (ตารางที่ 7)

สำหรับการศึกษานอกโรงเรียน มีเป้าหมายของสายการจับบริการการศึกษานอกโรงเรียนแก่ผู้ที่พลาดโอกาสจะได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียน โดยมีเป้าหมายผู้รับบริการการศึกษานอก-โรงเรียนระดับประถมศึกษาเพิ่มขึ้นจาก 58,183 คน ในปี 2535 เป็น 204,680 คน ในปี 2544 หรือเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 15 ต่อปี สำหรับในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีเป้าหมายผู้รับบริการเพิ่มขึ้นจาก 482,784 คน ในปี 2535 เป็น 1,138,380 คน ในปี 2544 หรือเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 10 ต่อปี (ตารางที่ 8)

ในช่วงปี 2535-2544 ประมาณการว่ามีประชากรอายุ 14-50 ปี ที่ไม่รู้หนังสือ 1,524,600 คน ในปี 2535 มีผู้เข้ารับบริการการศึกษานอกระบบเร่งรัดขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็น การศึกษาที่ส่งเสริมการรู้หนังสือของประชากร จำนวน 104,956 คน และมีเป้าหมายใน การจับบริการเพื่อส่งเสริมการรู้หนังสือให้ได้ร้อยละ 95 ของผู้ไม่รู้หนังสือทั้งหมดภายในปี 2544 (1,448,400 คน) โดยมีเป้าหมายผู้รับบริการแต่ละปี ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 3 เงินรายวันโรงเรียนประถมศึกษา จำนวนตามประเภท ปีการศึกษา 2535-2544

ปีการศึกษา ประเภท	2535	2536	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544
(ก) ประเภทขยายและเด็กเล็ก	1,389,691	1,727,830	1,981,810	2,197,450	2,203,350	2,199,000	2,196,440	2,197,490	2,204,470	2,201,530
(ข) ประเภทศูนย์พัฒนาเด็ก	165,809	251,000	257,180	262,680	269,380	293,380	293,380	293,380	293,380	293,380
รวมประเภท	1,575,500	1,979,630	2,238,990	2,460,130	2,472,730	2,492,380	2,489,820	2,490,870	2,497,850	2,494,910

ตารางที่ 4 ระยะเวลาของเด็กที่ได้รับการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียน ป.1 ปีการศึกษา 2535-2544

	2535	2536	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544
เด็กเตรียมความพร้อม	783,000	948,450	1,008,180	1,055,320	1,070,570	1,075,150	1,078,200	1,082,390	1,090,480	1,088,030
นักเรียน ป. 1 (เข้าใหม่)	1,163,940	1,162,780	1,151,950	1,141,870	1,129,150	1,117,980	1,108,400	1,100,200	1,093,320	1,090,480
ร้อยละ	67	71	82	88	93	96	97	98	99	100.00

หมายเหตุ 1. เด็กที่เตรียมความพร้อมจนถึงเด็กชั้นอนุบาล 2 ภาคเรียน 2 ปีอนุบาล 3 ภาคเรียน และเด็กอายุ 6 ปีขึ้นไปเด็กเล็กและอนุบาล

ตารางที่ 5 เป็นตารางการเปรียบเทียบราคา ปีการศึกษา 2535-2544

	2535	2536	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544
ป. 1	1,191,344	1,190,150	1,179,070	1,168,750	1,155,730	1,144,300	1,134,490	1,126,100	1,119,060	1,116,150
ป. 2	1,092,647	1,160,370	1,160,400	1,150,770	1,141,870	1,129,150	1,117,980	1,108,400	1,100,200	1,093,320
ป. 3	1,100,587	1,087,180	1,158,050	1,159,240	1,150,200	1,141,300	1,128,590	1,117,420	1,107,850	1,099,650
ป. 4	1,125,794	1,093,980	1,082,830	1,155,730	1,158,080	1,156,920	1,140,160	1,127,460	1,116,300	1,106,740
ป. 5	1,131,884	1,116,790	1,087,420	1,078,500	1,153,420	1,155,760	1,154,610	1,137,880	1,125,210	1,114,070
ป. 6	1,109,436	1,126,220	1,113,440	1,086,330	1,077,960	1,152,840	1,155,180	1,154,030	1,137,310	1,124,640
รวม	6,751,692	6,774,690	6,761,210	6,799,320	6,837,260	6,880,270	6,831,010	6,771,286	6,705,930	6,654,570

ตารางที่ 6 เป็นรายละเอียดรายปีของงบกำไรขาดทุน รวมสุทธิของ บัณฑิตสภา 2535-2544 ตามทางเลือกที่ 1 และ 2

	2535	2536	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544	
ทางเลือกที่ 1											
มีกำไรสุทธิ	1,772,738	1,968,590	2,144,600	2,290,280	2,411,710	2,520,770	2,667,170	2,854,760	2,998,560	3,046,220	
น. 1	683,313	737,000	792,080	833,470	862,440	903,740	1,002,110	1,034,730	1,053,460	1,051,270	
น. 2	587,183	660,080	712,310	765,940	806,380	834,840	875,270	971,040	1,003,170	1,021,880	
น. 3	502,242	569,510	640,210	690,870	742,890	782,190	809,790	849,010	941,910	973,070	
ทางเลือกที่ 2											
มีกำไรสุทธิ							2,692,640	2,865,620	3,025,790	3,089,760	
น. 1							1,007,580	1,040,260	1,070,300	1,073,400	
น. 2							875,270	976,350	1,008,530	1,038,090	
น. 3							809,790	849,010	947,060	978,270	
	(-----เพิ่มเติมทางเลือกที่ 1-----)										

หมายเหตุ: ทางเลือกที่ 1 และ 2 มีอัตราการไว้หน่วง น.1 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 95 และ 97 ตามลำดับ

ตารางที่ 7 เป้าหมายนักเรียนพิเศษ (นักเรียนพิการ) และนักเรียนพิการต่างแคว้นที่ ปีการศึกษา 2535-2539

	2535	2536	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544
<u>การศึกษาพิเศษ</u>										
- จัดในโรงเรียนพิเศษ	7,930	9,080	10,360	11,630	13,510	15,790	18,460	21,590	25,290	29,650
- จัดร่วมกับเด็กปกติ	3,708	4,220	4,780	5,410	6,130	6,930	7,830	8,840	9,990	11,290
<u>การศึกษาสงเคราะห์</u>	4,222	4,860	5,580	6,420	7,380	8,860	10,630	12,750	15,300	18,360
	16,950	18,650	20,510	22,560	24,820	27,300	30,030	33,030	36,330	39,970

หมายเหตุ 1. ปี 2535 เป็นตัวเลขจริง

2. นักเรียนในโรงเรียนพิเศษพิเศษ ในช่วงปี 2530-2535 ปี อธิการเข้าโดยเฉลี่ยร้อยละ 7 ต่อปี ในช่วงปี 2535-2544 ประมาณการได้เพิ่มขึ้นเฉลี่ยประมาณร้อยละ 13 ต่อปี สำหรับเด็กพิการเรียนร่วม ในช่วงปี 2535-2539 และ 2539-2544 ประมาณการได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 15 และร้อยละ 20 ต่อปี ตามลำดับ
3. นักเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในช่วงปี 2530-2535 มีอัตราการเข้าโดยเฉลี่ยร้อยละ 5 ต่อปี ในช่วงปี 2535-2544 ประมาณการได้เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 10 ต่อปี

ตารางที่ 6 เบื้องต้นผู้เข้ารับบริการทางการศึกษาของโรงเรียนเทียบเท่าระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น ปีการศึกษา 2535-2544

	2535	2536	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544
ระดับประถมศึกษา	58,183	66,910	76,950	88,490	101,760	117,030	134,580	154,770	177,980	204,680
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	482,784	531,060	584,170	642,590	708,840	777,530	855,280	940,810	1,034,890	1,138,380

หมายเหตุ 1. ไม่รวมการศึกษาแบบเร่งรัดชั้นเรียน

2. เบื้องต้นผู้เข้ารับบริการทางการศึกษาของโรงเรียนระดับประถมศึกษา 15 ชั้นปี สำหรับระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประมาณการให้เพิ่มขึ้นร้อยละ 10 ต่อปี

ตารางที่ 9 เบื้องต้นผู้เข้ารับบริการทางการศึกษาของโรงเรียนผู้สูงอายุ 14-50 ปี ในปี 2535-2544

	2535	2536	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544
ผู้รับบริการ	104,956	115,500	127,000	139,700	153,700	161,500	161,500	161,500	161,500	161,500

คำอธิบายตาราง 9

1. ผู้ไม่รู้หนังสือ ตามคำจำกัดความของกรมการพัฒนาชุมชน และกรมการศึกษานอก-
โรงเรียน หมายถึง ผู้ที่ไม่จบ ป.4 และมีอายุ 14-50 ปี ที่ไม่สามารถอ่านและเขียนภาษาไทย
อย่างง่าย ๆ ได้

2. การประมาณการผู้ไม่รู้หนังสือ ใช้จำนวนผู้ไม่รู้หนังสือปี 2534 ของกรมการพัฒนา-
ชุมชน ซึ่งมีจำนวนผู้ไม่รู้หนังสืออายุ 14-50 ปี ที่อยู่นอกเขตเทศบาลทั่วประเทศ 824,581 คน
ร้อยละ 4.46) และได้ประมาณการผู้ไม่รู้หนังสือในเขตเทศบาล โดยคิดตามสัดส่วนของประชากร
ในเขตและนอกเขตเทศบาล ซึ่งมีสัดส่วนเป็น 1:9 จะมีผู้ไม่รู้หนังสือในเขตเทศบาล ประมาณ
100,000 คน นอกจากนี้ยังได้ประมาณการนักเรียนประถมศึกษาที่ออกกลางคันในช่วง ป.1 - 3
ซึ่งคาดว่าจะเป็นกลุ่มผู้ไม่รู้หนังสืออีกประมาณปีละ 60,000 คน ดังนั้นในช่วงปี 2535-2544 จึง
ประมาณการว่าผู้ไม่รู้หนังสือ ประมาณ 1,524,600 คน

3. ได้กำหนดเป้าหมายในการจัดบริการการศึกษาเพื่อส่งเสริมการรู้หนังสืออย่างทั่วถึง
(ประมาณร้อยละ 95 ของผู้ไม่รู้หนังสือ) คิดเป็นจำนวน 1,448,400 คน ซึ่งในช่วงปี 2535-2539
ประมาณการว่าจะจัดบริการเพื่อส่งเสริมการรู้หนังสือเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 ต่อปี ส่วนปี 2540-2544
ประมาณการว่าจะจัดบริการให้แก่ผู้ไม่รู้หนังสือในส่วนที่ยังเหลืออยู่ โดยจัดบริการการศึกษาแก่ผู้ไม่รู้
หนังสือเฉลี่ยเท่ากันทุกปี

การคำนวณ ๘

กำหนดการสัมมนา
เรื่อง การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชนของประเทศไทย
วันพุธที่ 16 กุมภาพันธ์ 2537
ณ ดิ깁สินดิไมตรี ท่าเนียบรัฐบาล
*****

- 8.30 - 9.00 น. ลงทะเบียน
- 9.00 - 9.30 น. เปิดการสัมมนา
ประธาน : ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี (นายชวน หลีกภัย)
ผู้กล่าวรายงาน : เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
(ดร. วิชัย ทัศนศิริ)
- 9.30 - 10.00 น. นำเสนอความเป็นมาและสาระสำคัญของการจัดการศึกษา
ขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชน
โดย รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
(ดร. เจื้อจันทร จงสถิตอยู่)
- 10.00 - 10.15 น. พัก - เครื่องดื่ม
- 10.15 - 11.15 น. อภิปรายนำเรื่อง การศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชน :
เจตนารมณ์และหลักการ
โดย ศ. นายแพทย์ ประเวศ วะสี
รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
(นายเทอดพงษ์ ไชยนันทน์)
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
(นายสัมพันธ์ ทองสมัคร)
เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
(ดร. วิชัย ทัศนศิริ) ผู้ดำเนินการอภิปราย
- 11.15 - 12.00 น. อภิปรายทั่วไป
ประธาน : เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
(ดร. วิชัย ทัศนศิริ)
- 12.00 - 13.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน

- 13.15 - 14.45 น. อภิปรายนำเรื่อง การศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชน :
เป้าหมายและแนวทางการดำเนินงาน
โดย ดร.โกวิท วรพิพัฒน์
ดร.รุ่ง แก้วแดง
ผู้ใหญ่วิบูลย์ เข็มเฉลิม
รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
(ดร.เจือจันทร์ จงสถิตอยู่) ผู้ดำเนินการอภิปราย
- 14.45 - 15.00 น. พัก - เครื่องดื่ม
- 15.00 - 16.15 น. อภิปรายทั่วไป
ประธาน : เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
(ดร.วิชัย ตันศิริ)
- 16.15 น. ปิดการสัมมนา
ประธาน : ฯพณฯ รองนายกรัฐมนตรี (นายบัญญัติ บรรทัดฐาน)
ผู้กล่าวรายงาน : ดร.วิชัย ตันศิริ
-

คำกล่าวรายงาน

ของเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (ดร.วิชัย คันทิวิ)

ต่อ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี (นายชวน หลีกภัย)

ในพิธีเปิดการสัมมนาเรื่อง การจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชนของประเทศไทย

ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล

วันพุธที่ 16 กุมภาพันธ์ 2537

กราบเรียน ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี

กระผมรู้สึกเป็นเกียรติเป็นอย่างยิ่งที่ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ได้เสด็จสละเวลาอันมีค่าของท่านมาเป็นประธานในพิธีเปิดการสัมมนาเรื่อง การจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชนของประเทศไทย ในโอกาสที่กระผมได้ขอกราบเรียนขึ้นจนถึงความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของการจัดสัมมนาครั้งนี้

ดังเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมาก ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม สภาพแวดล้อม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก่อให้เกิดความจำเป็นในการยกระดับและพัฒนาความรู้พื้นฐานของประชากรให้สูงขึ้นเพื่อให้สามารถปรับตัวและดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ ประกอบกับในช่วงเวลา 3 ปีที่ผ่านมา มีกระแสความสนใจในระดับโลกร่วมกันที่จะเร่งจัดการศึกษาพื้นฐานให้แก่ประชาชนในประเทศต่าง ๆ อย่างทั่วถึงโดยเร็ว ซึ่งได้มีการประชุมระดับโลกเรื่อง การศึกษาเพื่อปวงชน เมื่อเดือนมีนาคม 2533 ณ โรงแรมแอมบาสเดอร์ฮิลล์ หาดจอมเทียน จังหวัดชลบุรี ในครั้งนั้นประเทศไทยและประเทศต่าง ๆ รวม 156 ประเทศ ได้เข้าประชุมและให้การรับรองปฏิญญาโลกว่าด้วยการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชนร่วมกัน และต่อมาในเดือนตุลาคม 2533 คณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบกับข้อเสนอที่ให้ประเทศไทยรับหลักการ แนวคิดและแนวทางการดำเนินงานอันเป็นผลจากการประชุมที่กำหนดเป็นนโยบายและเป้าหมายการดำเนินงานสำหรับประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และกระทรวงศึกษาธิการจึงร่วมกันดำเนินการจัดทำร่างแนวทางและเป้าหมายการจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชนที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7

(พ.ศ. 2535-2539) เสนอต่อคณะรัฐมนตรี โดยมีเป้าหมายการจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อ
 ปวงชน 9 ประการ ดังนี้

1. ขยายบริการการศึกษา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้หนังสือให้ทั่วถึงภายใน
 พ.ศ. 2544
2. ขยายการศึกษาให้เด็กได้เรียนต่อมัธยมศึกษาตอนต้น ให้ครบถ้วน
 ภายใน พ.ศ. 2544
3. ขยายการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาสให้กว้างขวางเพิ่มขึ้นอย่างน้อย 2.5
 เท่า ภายใน พ.ศ. 2544
4. ขยายบริการให้เด็กทุกคนได้รับการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียน
 ประถมศึกษา อย่างน้อย 1 ปี ภายใน พ.ศ. 2544
5. ขยายบริการให้การศึกษานอกระบบเกี่ยวกับการมีครอบครัวและการอบรม
 เลี้ยงดูเด็กอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง
6. ขยายการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาสุขภาพนักเรียนให้ได้ตาม
 เกณฑ์มาตรฐาน ภายใน พ.ศ. 2544
7. พัฒนาความสามารถทางการเรียนของผู้เรียนในด้านการเรียนรู้ด้วย
 ตนเอง ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และด้านวิชาการที่เป็นพื้นฐานใน
 การเรียนรู้
8. พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ โดยดำเนินการอย่าง
 ต่อเนื่อง
9. ให้มีระบบเครือข่ายการเรียนรู้สำหรับเป็นแหล่งการเรียนรู้ของคนและ
 ชุมชน ภายใน พ.ศ. 2544 และสนับสนุนการพัฒนาการเรียนรู้อย่าง
 ต่อเนื่อง

คณะรัฐมนตรีในคราวประชุม เมื่อวันที่ 1 กันยายน 2535 ได้มีมติรับทราบ
 ร่างแนวทางและเป้าหมายดังกล่าว และให้จัดทำรายละเอียดโดยเฉพาะด้านการเงิน
 เสนอต่อคณะรัฐมนตรีพิจารณาต่อไป ในการจัดทำรายละเอียดดังกล่าวได้ดำเนินการจัดทำใน
 รูปของแผนปฏิบัติการหลักการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชน ซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญ คือ
 เจตนารมณ์ หลักการ นโยบายและเป้าหมายการจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชน แนวทาง
 การดำเนินงาน เป้าหมายนักเรียน/ผู้รับบริการ และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน

อย่างไรก็ดี เพื่อให้ประชาชนและทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมเสนอแนะความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และกระทรวงศึกษาธิการจึงได้ร่วมกันจัดสัมมนาเรื่อง การจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชนของประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์

1. เพื่อประชาสัมพันธ์และเผยแพร่หลักการ นโยบาย เป้าหมาย และแนวทางการจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชน ให้ทุกฝ่ายได้ตระหนักถึงความสำคัญและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชน

2. เพื่อให้ทุก ๆ ฝ่ายทั้งประชาชน องค์กรพัฒนาเอกชน ภาครัฐ เอกชนได้มีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานของการจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และกระทรวงศึกษาธิการ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า การสัมมนาครั้งนี้จะช่วยให้ได้แนวทางการดำเนินงานของการจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชนของประเทศไทยที่มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากขึ้น เพื่อให้การจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชนเป็นการศึกษาของปวงชน โดยปวงชน และเพื่อปวงชนอย่างแท้จริง

บัดนี้ ได้เวลาอันสมควรแล้ว กระผมใคร่ขอกราบเรียนเชิญ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ได้กรุณาให้เกียรติกล่าวเปิดการสัมมนาครั้งนี้

ขอพระคุณครับ

คำกล่าว

ของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี (นายชวน หลีกภัย)

ในพิธีเปิดการสัมมนาเรื่อง การจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชนของประเทศไทย

ณ คึกสันดิไมตรี ทำเนียบรัฐบาล

วันพุธที่ 16 กุมภาพันธ์ 2537

ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ท่านรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
ท่านปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ท่านปลัดกระทรวง ท่านอธิบดี
ท่านเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย

ผมมีความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้มาเป็นประธานในพิธีเปิดการสัมมนาเรื่อง "การจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชนของประเทศไทย" ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา-แห่งชาติ และกระทรวงศึกษาธิการได้ร่วมกันจัดขึ้นในวันนี้ นับว่าเป็นนิมิตหมายที่ดีที่ทั้งกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้ร่วมกันจัดสัมมนาเรื่องนี้ขึ้น เป็นการเน้นให้เห็นถึงความสำคัญอย่างยิ่งของการจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชนของชาวไทย ยิ่งไปกว่านั้น การเปิดโอกาสให้ผู้แทนขององค์กรท้องถิ่น และผู้นำท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ตลอดจนการยอมรับบทบาทที่สำคัญขององค์กรเอกชนและชุมชนในการจัดการศึกษาพื้นฐาน ย่อมเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีและน่าสรรเสริญ จึงขอชมเชยหน่วยงานทางการศึกษาทั้งสองที่ได้ดำเนินเรื่องนี้

การศึกษาเป็นขบวนการที่มีความสำคัญมากต่อการพัฒนาสังคมมนุษย์ ในอดีตสังคมมนุษย์เจริญเติบโตหรือวิวัฒนาการไปตามลำดับขั้นคอนแบบค่อยเป็นค่อยไป ผิดบ้างถูกบ้าง เพราะมนุษย์ในสังคมส่วนใหญ่ในยุคนั้น ๆ ขาดการศึกษา ไม่มีความรู้ที่จะวิเคราะห์ตนเองและสังคมของตน ขาดแนวคิดที่จะไผ่ฝันถึงอนาคตที่ดีกว่า จะมีผู้ที่ได้รับการศึกษาสามารถคิดวิเคราะห์ได้ เช่นนั้นก็เพียงจำนวนคนส่วนน้อยที่เป็นผู้นำหรือชนชั้นนำในสังคม แต่มาในยุคสมัยใหม่นี้เรากำลังจะพัฒนาไปสู่การเป็นสังคมเรื้อนรู้ การวิวัฒนาการของระบบข่าวสารข้อมูลไปไกลจนกระทั่งในอนาคตอีกไม่นานนี้ เราสามารถสื่อสารข้อมูลกันได้ทั่วทุกหมู่บ้านและตำบล การจัดการศึกษาให้แก่ปวงชนทุกคนคงจะต้องถึงขั้นมัธยมศึกษาหรือมากกว่านั้น จนตลอดชีวิต การศึกษาจึงมีพลังมหาศาลที่จะสร้างแนวคิดของมนุษย์ พัฒนาให้สมาชิกส่วนใหญ่ในสังคมได้มีความฉลาดคิดเหมือนกัน สามารถคิดวิเคราะห์ปัญหาได้เหมือน ๆ กัน ฉะนั้น

แนวทางของการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง จะรวดเร็วยิ่งขึ้นด้วยเล็งเห็นความสำคัญอันดับหนึ่งของการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐาน ฉะนั้น จึงได้จัดงบประมาณในสัดส่วนที่มากเป็นอันดับหนึ่งแก่การพัฒนาด้านการศึกษา โดยมีภาระงานบริการการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นทั้งในระบบโรงเรียนและการศึกษานอกโรงเรียน จนกระทั่งในปัจจุบันทราบว่าสามารถจัดการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นให้แก่เด็กได้ถึงร้อยละ 85 ของผู้จบประถมศึกษาปีที่ 6 นับว่าเป็นนิมิตหมายที่ดี และเป็นผลสำเร็จที่จะส่งผลกระทบต่อในระยะยาวในอนาคต ถึงแม้สิ่งดังกล่าวนี้จะมองไม่เห็นชัดเจนเหมือนตัวเลขอย่างอื่นก็ตาม ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชนนี้ รัฐบาลได้ตระหนักถึงประชาชนที่ด้อยโอกาสกลุ่มต่าง ๆ มากมาย จึงพยายามจะส่งเสริมให้ทุก ๆ รูปแบบ เช่น การสนับสนุนเรื่องอาหารกลางวันแก่เด็กก่อนประถมศึกษา และเด็กประถมศึกษา การยกเว้นเก็บเงินค่าบำรุงการศึกษาแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น การแจกหรือจัดหนังสือให้ยืมเรียน เป็นต้น การเร่งขยายอนุบาลชนบทที่เป็นอีกโครงการหนึ่งที่จะช่วยให้ชาวชนบทมีโอกาสดีเท่า ๆ กับประชาชนในเมือง ที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่จะลืมเสียมิได้ก็คือ ประชากรที่อยู่นอกระบบโรงเรียน ร้อยละ 80 ของชาวไทยที่อยู่ในวัยแรงงานได้รับการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า จะทำอย่างไรที่จะเร่งรัดให้กลุ่มบุคคลส่วนใหญ่ที่อยู่นอกระบบโรงเรียนเหล่านี้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานจนกระทั่งถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นประเด็นที่น่าพิจารณา ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องทุก ๆ คนควรช่วยกันระดมสรรพกำลังของสังคมให้มาช่วยงานการศึกษาในเรื่องนี้

การสัมมนาครั้งนี้อาจจะเป็นก้าวแรกของการประสานแนวคิดระดับชาติ ระหว่างภาครัฐและเอกชน ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชน ขอให้ท่านทั้งหลายได้เสนอแนวทางและมาตรการเพื่อประสานการดำเนินงานระหว่างภาครัฐและเอกชน ได้ช่วยกันปิดช่องว่างที่อาจจะเกิดขึ้น จากแรงของเอกชนและองค์กรของชุมชน ท่านเห็นสมควรจะให้หน่วยงานของรัฐมีบทบาทอย่างไรในเรื่องนี้ และในท่านเอง देखกันในฐานะที่เป็นหน่วยงานของรัฐ ท่านปรารถนาจะให้องค์กรของชุมชน องค์กรท้องถิ่น และภาคเอกชนมีบทบาทอย่างไร ข้อคิดเห็นของท่านทั้งหลายเหล่านี้จะมีความสำคัญต่อการวางแผนปฏิบัติ เพื่อเสนอให้คณะรัฐบาลรับไปพิจารณาต่อไป ในโอกาสนี้จึงขอขอบคุณท่านทั้งหลายที่เสียสละเวลามาร่วมสัมมนาครั้งนี้ และขออวยพรให้การสัมมนาครั้งนี้นำผลสำเร็จสัมความมุ่งหมาย และขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย จงดลบันดาลให้ทุกท่านมีความสุข ความเจริญ มีกำลังกายและกำลังสติปัญญา มีวิริยะอุตสาหะเพื่อปฏิบัติภารกิจของท่านให้สำเร็จลุล่วงตามความมุ่งหมายทุกประการ

บัดนี้ ได้เวลายันสมควรแล้ว ผมขอเปิดการสัมมนาเรื่อง การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
เพื่อปวงชนของประเทศไทย ณ บัดนี้

ขอขอบคุณ

คำกล่าวรายงาน

ของเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (ดร. วิชัย ดันศิริ)

ต่อ ฯพณฯ รองนายกรัฐมนตรี (นายบัญญัติ บรรทัดฐาน)

ในพิธีเปิดการสัมมนาเรื่อง การจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชนของประเทศไทย

ณ ดิگสันดิโมเดิร์น ท่าเนียบรัฐบาล

วันพุธที่ 16 กุมภาพันธ์ 2537

กราบเรียน ฯพณฯ รองนายกรัฐมนตรี บัญญัติ บรรทัดฐาน ที่เคารพอย่างสูง

กระผมมีความยินดีและปลื้มปิติเป็นอย่างยิ่งที่ ฯพณฯ รองนายกรัฐมนตรี บัญญัติ บรรทัดฐาน ได้กรุณาให้เกียรติมาเป็นประธานในพิธีเปิดการสัมมนาเรื่อง การจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชนของประเทศไทย ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และกระทรวงศึกษาธิการได้ร่วมกันจัดขึ้นในวันนี้

กระผมใคร่กราบเรียนว่า การสัมมนาที่จัดขึ้นครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประชาสัมพันธ์และเผยแพร่หลักการ นโยบาย เป้าหมายและแนวทางการจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชนให้ทุกฝ่ายได้ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชน รวมทั้งให้ทุกฝ่ายทั้งประชาชน องค์กรพัฒนาเอกชน ภาครัฐ เอกชน ได้มีส่วนร่วมระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานของการจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชนของประเทศไทย ซึ่ง มีผู้เข้าร่วมสัมมนาที่มาจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน สื่อมวลชนเข้าร่วมสัมมนาในครั้งนี้ประมาณ 350 คน ในพิธีเปิดการสัมมนา ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีได้กรุณาให้เกียรติมาเป็นประธาน และได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชนว่า ควรจะต้องอาศัยความร่วมมือ ร่วมแรงจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะองค์กรชาวบ้านและองค์กรเอกชนควรจะได้มีบทบาทและมีความสำคัญยิ่งขึ้น ซึ่งหากมีการวางแผนและประสานงานที่เหมาะสม ก็จะสามารถระดมสรรพกำลังมาช่วยงานการศึกษาได้มากและกว้างขวางขึ้น รวมทั้งได้ขอให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาเสนอแนวทางและมาตรการเพื่อประสานการดำเนินงานระหว่างภาครัฐและเอกชนในการจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชน จากนั้นได้มีการนำเสนอความเป็นมาและสาระสำคัญของการจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชน โดยรองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (ดร. เจือจันทร์ จงสถิตอยู่) และได้มีการอภิปรายในหัวข้อ เจตนารมณ์และหลักการของการศึกษาพื้นฐาน

เพื่อป้องกัน โดยมี ศาสตราจารย์ นายแพทย์ประเวศ วะสี นายเทอดพงษ์ ไชยนันทน์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี และ ดร.รุ่ง แก้วแดง อธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียนเป็นผู้อภิปรายนำ ซึ่งจากการอภิปรายนำและอภิปรายทั่วไปมีข้อคิดเห็น โดยสรุปได้ดังนี้

1. การศึกษาพื้นฐานเพื่อป้องกันควรจะมีมุ่งพัฒนาทางด้านปัญญา ซึ่งจะช่วยให้คนฉลาดขึ้น เป็นคนดีและมีความสุข การศึกษาต้องเป็นฝ่ายรุก ต้องพัฒนาคนอย่างรวดเร็ว เพราะหากประชาชนมีความรู้และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ก็จะสามารถพัฒนาประเทศได้อย่างรวดเร็ว

2. ขอบเขตการศึกษาพื้นฐานไม่จำเป็นต้องแบ่งตามระดับการศึกษา อาจจะแบ่งเป็นการศึกษาในระบบและนอกระบบโรงเรียน และควรเห็นด้านการศึกษานอกโรงเรียน โดยจัดให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน

3. ในด้านกลุ่มเป้าหมายควรครอบคลุมคนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มเด็กที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก ซึ่งจะต้องมีวิธีการในการดำเนินงานที่หลากหลาย

4. ยุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน จะต้อง

4.1 จัดให้สำหรับคนทั้งมวล

4.2 เป็นพลวัต ต้องเคลื่อนไหว มีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

4.3 มีความเข้มแข็งทางสติปัญญา (เรียนรู้อย่างสนุก แดกฉาน แจ่มแจ้ง)

4.4 สามารถแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม สร้างความเป็นปึกแผ่นของสังคม

4.5 มีปฏิสัมพันธ์กับสังคม โดยการศึกษาไม่แยกตัวออกจากชุมชน

(Education in Society) เป็นการศึกษาในชุมชน

5. การระดมสรรพกำลัง ทุกหน่วยงานของสังคมจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการให้การศึกษา

สำหรับในภาคบ่ายได้มีการอภิปรายในหัวข้อ แนวทางการดำเนินงานจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อป้องกัน โดยมี ดร.โกวิท วรพิพัฒน์ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ อาจารย์ศรีสว่าง พัววงศ์แพทย์ และผู้ใหญ่วิบูลย์ เข็มเฉลิม เป็นผู้อภิปรายนำ ซึ่งจากการอภิปรายนำและอภิปรายทั่วไป มีข้อคิดเห็นโดยสรุปดังนี้

1. ควรจะช่วยให้คนมีความเป็นอิสระ มั่นใจและภูมิใจในตนเอง ซึ่งเป็นรากฐานของประชาธิปไตยที่ถูกต้อง

2. การจัดการกระบวนการเรียนรู้ ควรจะผสมผสานทั้ง 3 ด้าน คือ อ่าน-ดู-ฟัง รวมทั้งให้เด็กร่วมกันทำกิจกรรม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ไม่ควรเน้นการท่องจำ และจัดกิจกรรมนันทนาการแก่เด็กให้มากขึ้น

3. การศึกษาพื้นฐานจะต้องเป็นการส่งเสริมความสามารถในการจัดการทรัพยากรของตนเอง เพื่อการพึ่งตนเอง และสร้างทางเลือกแก่คนให้มากขึ้น เพื่อการประกอบอาชีพที่หลากหลายยิ่งขึ้น

4. สนับสนุนให้มีสื่อมวลชนศึกษา ซึ่งจะช่วยสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อให้สามารถเลือกรับสื่อ วิเคราะห์วิจารณ์สื่อได้

5. ครูทุกคนควรสอดคล้องคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็ก

6. การจัดการศึกษาแก่เด็กปฐมวัย ควรจะมีการประสานการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานที่จัด

7. จะต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้มากขึ้น

กระผมมั่นใจว่า การสัมมนาครั้งนี้จะช่วยกระตุ้นให้ทุกฝ่ายเห็นความสำคัญ และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชน และข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่ได้จากการสัมมนาจะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานในแผนปฏิบัติการหลักการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชนให้มีความชัดเจนและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติมากยิ่งขึ้น

บัดนี้ได้เวลาอันสมควรแล้ว กระผมใคร่ขอกราบเรียนเชิญท่านรองนายกรัฐมนตรีกรุณาเป็นประธานปิดการสัมมนาครั้งนี้ด้วย

ขอพระคุณครับ

คำกล่าว

ของ ฯพณฯ รองนายกรัฐมนตรี (นายปิ่นสุภา ธรรมทัตฐาน)

ในพิธีปิดการสัมมนาเรื่อง การจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชนของประเทศไทย

ณ ดิกันดิโมลรี ท่าเรือบวิฐบาล

วันพุธที่ 16 กุมภาพันธ์ 2537

ท่านเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ท่านผู้มีเกียรติและท่านผู้เข้าร่วมการ
สัมมนาทุกท่าน

ผมมีความยินดีเป็นพิเศษที่ได้มีโอกาสร่วมในพิธีปิดการสัมมนา เรื่อง การจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชนของประเทศไทยในวันนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ได้มีโอกาสรับทราบว่า เมื่อเข้านี้ผู้เข้าร่วมการสัมมนาค่อนข้างจะหนาแน่นมากมายเป็นพิเศษ ซึ่งในตอนบ่าวันนี้ก็อาจจะมีจำนวนลดน้อยถอยไปบ้าง ซึ่งก็จะเป็นเรื่องปกติธรรมดาสำหรับวงการสัมมนาของเรา ผมขอเรียนท่านทั้งหลายว่า คุณจะเป็นที่สมอบกับกันอยู่ทั่วไปในปัจจุบันว่าการศึกษาพื้นฐานเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ประชาชนมีความรู้ ความสามารถและทักษะ ในการแสวงหาความรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต อีกทั้งยังสามารถประกอบอาชีพและพึ่งพาตนเองได้ การจัดการสัมมนาครั้งนี้ จึงถือเป็นโอกาสอันดีสำหรับทุกฝ่าย ทั้งประชาชน องค์การพัฒนาเอกชน หน่วยงานภาครัฐ ที่จะได้รับทราบหลักการ นโยบาย แนวทางการดำเนินงานจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชน และมีส่วนร่วมในการให้ข้อคิด ข้อเห็น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานของการจัดการศึกษาพื้นฐานสำหรับประเทศไทย ซึ่งก็เป็นที่น่ายินดี ได้รับทราบจากท่านเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติว่า คณะผู้เข้าสัมมนาได้เสนอแนะที่เป็นประโยชน์มากมายหลายประการด้วยกัน ในโอกาสนี้ ผมขอขอบคุณคณะผู้จัดการสัมมนา วิทยากร และผู้เข้าร่วมสัมมนา ซึ่งมาจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน องค์การพัฒนาเอกชน สื่อมวลชนที่ได้เสียสละเวลา และอุทิศกำลังความคิดในการทำงานที่เป็นประโยชน์ ต่อเด็ก เยาวชน ประชาชน และประเทศชาติโดยส่วนรวมตลอดมา ผมเชื่อมั่นว่าข้อคิด ข้อเห็น และข้อเสนอแนะ ที่ประมวลมาจากประสบการณ์ของท่าน จะสามารถพัฒนาการดำเนินงานของการจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชนให้มีความชัดเจน และเป็นไปได้ในทางปฏิบัติมากขึ้น อย่างไรก็ตาม หลังจากการสัมมนารั้งนี้แล้วผมขอเรียนฝากไว้ สำหรับผู้เกี่ยวข้องว่า ท่านทั้งหลายคงจะมีภารกิจที่จะดำเนินงานต่อไป คือนำเอาข้อคิดเห็นต่าง ๆ

ที่ได้จากการสัมมนาไปใช้ในการปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานในแผนปฏิบัติการหลักการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชน เพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรีต่อไป และหน่วยงานต่าง ๆ ก็คงจะต้องนำแนวทางการดำเนินงานเหล่านี้ไปจัดทำเป็นแผนงานโครงการเพื่อช่วยกันทำให้การศึกษาระดับขั้นพื้นฐานบรรลุผลสอดคล้องตามเจตนารมณ์ที่วางไว้ให้ได้ ในนามของรัฐบาล ผมขอแสดงความยินดีต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และกระทรวงศึกษาธิการ ที่ได้จัดการสัมมนาครั้งนี้ล่วงไปด้วยดีทุกอย่างทุกประการ ผมขอขอบคุณท่านผู้มีเกียรติทุกท่านที่ได้กรุณาอุทิศเวลาและกำลังความคิดเพื่อทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมไทยอย่างมากมาอีกครึ่งหนึ่ง

บัดนี้ได้เวลาอันสมควรแล้ว ผมขอปิดการสัมมนาเรื่อง การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชนของประเทศไทย ณ บัดนี้ ขออำนาจคุณพระศรีวิศนคร์ยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายโปรดคลงบันดาลให้ผู้เกี่ยวข้องทุกท่าน รวมตลอดท่านผู้เข้าร่วมสัมมนาทุกท่าน ได้มีแต่ความสุข ความเจริญ โดยทั่วถึงกันทุกคนเทอญ

ภาคผนวก ค

รายนามผู้เข้าร่วมสัมมนา

วิทยากรบรรยายนำ

1. นายเทอดพงษ์ ไชยนันทน์	รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
2. นายแพทย์ประเวศ วะสี	ศาสตราจารย์เกียรติคุณ สาขาโลหิตวิทยา โรงพยาบาลศิริราช
3. นายโกวิท วรพิพัฒน์	ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
4. นายรุ่ง แก้วแดง	อธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน
5. นางสาวศรีสว่าง พัววงศ์แพทย์	ประธานมูลนิธิเพื่อเด็กพิการ
6. นายวิบูลย์ เข็มเฉลิม	ผู้ใหญ่บ้านห้วยหิน จังหวัดละเซ็งเทรา

สำนักนายกรัฐมนตรี

สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

7. นางสาวสุวิ จุติกุล	ที่ปรึกษาสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

8. นายวิชัย คັນศิริ	เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
9. นายอ่ำรุ่ง จันทวานิช	รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
10. นางสาวเจือจันทร์ จงสถิตอยู่	รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
11. นายวิเชียร เกตุสิงห์	ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนการศึกษา- ขั้นพื้นฐาน
12. นายสำเริง ประเสริฐสุข	ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนการอุดมศึกษาและวิชาชีพ
13. นางนงราม เศรษฐพานิช	ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาระบบการศึกษา
14. นายอินภัทร ภูมิรัตน	ผู้อำนวยการสำนักสารสนเทศทางการศึกษา- แห่งชาติ
15. นายสุทีป ชิวทีป	เลขาธิการกรม
16. นายภาณุรัตน์ รัตธากาส	ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนการ- ศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (ต่อ)

17. นางสาวมยุรี	จารุपाल	ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผน การอุดมศึกษาและวิชาชีพ
18. นางสาวสิริพร	บุญญานันต์	ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักพัฒนาระบบการศึกษา
19. นางฮาใจ	อินทวิชัย	ผู้เชี่ยวชาญด้านประเมินผล
20. นางรุ่งเรือง	สุธาภิรมย์	นักวิชาการศึกษา 7
21. นางชื่นจิต	แดงสกุล	ผู้ตรวจสอบภายใน 7
22. นางประดับ	ศุภกิจ	นักวิชาการศึกษา 7
23. นางอุมาพร	หล่อสมถ์	นักวิชาการศึกษา 7
24. นางสาวสมศรี	กิจชนะพานิชย์	นักวิชาการศึกษา 7
25. นางสาวประภาพรพร ไซธวงษ์		นักวิชาการศึกษา 7
26. นางสาวสิริพร	กิจ เกื้อกุล	หัวหน้างานบริหารงานทั่วไป 7
27. นางสาวสีลาภรณ์	นาครทรรพ	นักวิชาการศึกษา 7
28. นางทิพย์สุดา	สุเมธเสนี	นักวิชาการศึกษา 6
29. นางวชิราวัลย์	ช่อมจันทิก	นักวิชาการศึกษา 6
30. นายจำรัสพร	สิงธะทรัพย์	เจ้าหน้าที่บริหารงานธุรการ 6
31. นายสถาพร	บุตรชัยงาม	นักวิชาการศึกษา 6
32. นายชาญ	คันติธรรมถาวร	นักวิชาการศึกษา 6
33. นายศล	ทองคำ	นักวิชาการศึกษา 5
34. นางประไพนิศ	กรนิทกัษ	นักวิชาการศึกษา 5
35. นายสมชาย	บัวเล็ก	นักวิชาการศึกษา 5
36. นางกนกพร	ถนอมกลิ่น	นักวิชาการศึกษา 5
37. นายคุดิต	ทองสวส	นักวิชาการศึกษา 5
38. นางเดือนใจ	เจริญพงษ์	นักวิชาการศึกษา 5
39. นางสาวสุนันท์	เทวคุปต์	เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี 6
40. นางบุญสม	สิงธะทรัพย์	เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี 5
41. นางสาวธัญวราพร	วุฒินันทานนท์	นักวิชาการเงินและบัญชี 5

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (ต่อ)

42. นางสาวจิรพร	อรุณพลังสันติ	นักวิชาการเงินและบัญชี 4
43. นางเนตรนิล	หนูชูแก้ว	เจ้าหน้าที่งานสถิติ 4
44. นางสาวสุนันท์	เอื้อเชิดกุล	เจ้าหน้าที่งานสถิติ 4
45. นางสาวสุวิพร	ศรีสุพรรณถาวร	นักประชาสัมพันธ์ 3
46. นายศิริวัฒน์	ชานาญกิจ	นายช่างศิลป์ 3
47. นายเอนก	คำวัง	เจ้าหน้าที่งานโสตทัศนศึกษา 2
48. นายสินาท	อัมพันธ์พงษ์	เจ้าหน้าที่โสตทัศนศึกษา

สำนักงานสถิติแห่งชาติ

49. นางทวิพร	คูชรานนท์	หัวหน้าฝ่ายสถิติการศึกษาและสถิติเชิงสังคม

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

50. นายบุญองค์	เวษมณีศรี	ผู้อำนวยการกองโครงการสังคม

สำนักงานงบประมาณ

51. นางสาวสิรินธร	หวงกนก	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์งบประมาณ 7 กองงบประมาณ ฝ่ายการศึกษา 1

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ

52. นางชนนาก	รังษิษาภา	ผู้อำนวยการกองนโยบายและแผนงานเยาวชน
53. นายธิตินพงษ์	อัญโพธิ์	เจ้าหน้าที่เยาวชน กองส่งเสริมและพัฒนาเยาวชน

กรมประชาสัมพันธ์

54. นางรัมภา	ไตรธิละสุนทร	ผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านการประชาสัมพันธ์

สำนักข่าวกรองแห่งชาติ

55. นายสวัสดิ์	पालกะวงศ์ ๗	รองผู้อำนวยการสำนักข่าวกรองแห่งชาติ

การกีฬาแห่งประเทศไทย

56. นางเจลีธาสรี จิมวงษ์ หัวหน้างานวิชาการกีฬา

องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย

57. นายกุศลพงศ์ ฉายประเสริฐ ผู้เรียบเรียงข่าว ฝ่ายหนังสือข่าว และ
ข่าววิทยุ สำนักข่าวไทย

58. นางบุปผา อุกทสิงห์ หัวหน้าแผนกวางแผนและส่งเสริมราชการ
สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 9

กระทรวงศึกษาธิการ

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

59. นายวิเชียร คันจ๋อง เลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
60. คุณหญิงสมจินตนา ภักดิ์ศรีวงศ์ ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ
61. นางกษมา วรวรรณ ณ ออยุธยา ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ
62. นางสาววิตรี สุวรรณสถิตย์ ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ
63. นายนิพิศพร แก้วมุกดา ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ
64. นายเจริญผล สุวรรณโชติ ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ
65. นายอินทร์ ศรีคุณ ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ
66. นายบุญเหลือ ทองอยู่ ผู้อำนวยการสำนักนโอบายและแผนการศึกษา
การศาสนาและการวัฒนธรรม (สนก.สป.)
67. นายประมวล เสนาฤทธิ วิชาการผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านนโอบายและแผน สนก.สป.
68. นางสาวอุบล บรรหารสุกวาท เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโอบายและแผน 8 สนก.สป.
69. นางสาวลัดดาวัลย์ สมิตะมาน สำนักนโอบายและแผนฯ
70. นายวิมล เตากล่ำ สำนักนโอบายและแผนฯ
71. นางฉกขณา รัตนะรัต สำนักนโอบายและแผนฯ
72. นายเรณู ศิริโรมาศกุล สำนักนโอบายและแผนฯ
73. นางสาวสุนันทา แสงทอง สำนักนโอบายและแผนฯ
74. นางสุวิทย์รัตน์ คัดตะพันธ์ สำนักนโอบายและแผนฯ

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (ต่อ)

75. นางสาวสุดี	อัมใจ	สำนักนโยบายและแผนฯ
76. นางโกสุม	เทพทอง	สำนักนโยบายและแผนฯ
77. นางสาวชุติมา	วีระรัตน์ตระกูล	สำนักนโยบายและแผนฯ
78. นางสาวสุภัทรา	จินดาลักษณ	สำนักนโยบายและแผนฯ
79. นายนิคม	จารุณี	ผู้อำนวยการโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
80. นายชาติรี	ชนานาฏ	สำนักงานโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
81. นายเทอดศักดิ์	ภวิล	สำนักงานโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

สำนักงานศึกษาธิการเขต

82. ว่าที่ ร.ต.บุญชู	นิ่มวรรณัง	ศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 1
83. นายบรรเทา	ฤกษ์ดีกุล	ศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 2
84. นายมณูญ	ลาชโรจน์	ศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 3
85. นายวิเชียร	เปลือวจิตร	ศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 4
86. นายฉ้วน	รอดทอง	ศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 5
87. นายสมศักดิ์	สันติสุนทรโรคม	ศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 6
88. นายบุญเรือง	แมนธำ	ศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 7
89. นายชาณุคณา	ปฤชาบุตร	ศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 8
90. นายบุญเหลือ	แม่งเวียง	ศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 9
91. นายทองสุข	ปานทรัพย์	ศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 10
92. นายประทุม	บัวทอง	ศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 11
93. นายโชติ	อัมแสง	ศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 12

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด

94. นายศิลปชัย	หอมทรัพย์	ศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสาคร
95. นายวิทวัส	แสงชาติ	ศึกษาธิการจังหวัดอุบลราชธานี
96. นายสนั่น	ปรุงศิลป์	ศึกษาธิการจังหวัดเชียงใหม่
97. นายสุทัศน์	ปะทะวานิช	ศึกษาธิการจังหวัดสุราษฎร์ธานี

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด (ต่อ)

98. นายกำธร	กิตติภูมิชัย	ศึกษาธิการจังหวัดอุทธรธานี
99. นายชัชชัย	ศักดิ์สว่าง	ศึกษาธิการจังหวัดสกลนคร
100. นายสนั่น	รัตนวงศ์	ศึกษาธิการจังหวัดปัตตานี
101. นายกิติ	คุณเจริญ	ศึกษาธิการจังหวัดบุรีรัมย์
102. นายมณเฑียร	หนูแก้ว	ศึกษาธิการจังหวัดนครศรีธรรมราช
103. นายสุวรงค์	พรหมณา	ศึกษาธิการจังหวัดระยอง
104. นายบรรจง	ศศิธรานุกร	ศึกษาธิการจังหวัดราชบุรี
105. นายประเสริฐ	แก้วเพชร	ศึกษาธิการจังหวัดสงขลา
106. นายโสภณ	ผ่องสุขสกุล	ผู้ช่วยศึกษาธิการจังหวัดกำแพงเพชร
107. นายธีรวัฒน์	หนูวิเศษ	ผู้ช่วยศึกษาธิการจังหวัดลำปาง
108. นายสนธิวัฑ	เทพเรณู	ผู้ช่วยศึกษาธิการจังหวัดเลย
109. นายผ่านศึก	แก้วทอง	ผู้ช่วยศึกษาธิการจังหวัดอุดรธานี
110. นายบัณฑิตย์	ศิรินุกขางกูร	ผู้ช่วยศึกษาธิการจังหวัดปราจีนบุรี

กรมสามัญศึกษา

111. นายวีระ	บุญชนะนิวาศ	กองการมัธยมศึกษา
112. นายวินัย	วิไลลักษณ์	ผู้อำนวยการกองแผนงาน
113. นายวินัย	พัฒนรัฐ	ผู้อำนวยการกองการศึกษาพิเศษ
114. นายบุญเลิศ	สาขามูละ	ผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัดชัยภูมิ
115. นายเดิมศักดิ์	ฉิมเรือง	ผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัดสงขลา
116. นายเสถียร	สุคนธ์	ผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช
117. นายสาโรจน์	ฉันทรรณรังสี	ผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัดขอนแก่น
118. นายถกรกิจ	วุฒิสัมบุรณ	ผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัดชลบุรี
119. นายอดิศักดิ์	พลอินทร์	ผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร
120. นายสุรินทร์	เงินแจ่ม	ผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัดพิษณุโลก
121. นายองอาจ	วุฒิเสณ	ผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัดอุตรธานี
122. นายมิตร	ศรีชัช	ผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ
123. นายพะนอ	จันทวงศ์	ผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

กรมสามัญศึกษา (ต่อ)

124. นายชุนทอง	แฉ่นวิเศษ	ผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัดสระบุรี
125. นางสุจินตรา	พวิตะโกมล	สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดนนทบุรี
126. นายสัจด์	ภูบาล	สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดราชบุรี
127. นายศุภชัย	สุนทราน	สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดนครสวรรค์
128. นายธีรพงษ์	พงศ์ศาสตร์	สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด
129. นางมาลี	สีปกระแสด	สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดลพบุรี
130. นางสาวผ่องศรี	คูสีกำจาย	สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดลำปาง
131. นายสุเทอด	อังสุพานิช	สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดนครราชสีมา
132. นายทรงรงค์	วิริยมานะธรรม	สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดนครราชสีมา
133. นายประวิทย์	เอื้อวตระกูล	หน่วยศึกษานิเทศก์

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

134. นายปรุง	พวงนิลดา	รองเลขาธิการคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
135. นายสนิท	ธีรนิยกุล	กองนโอบายและแผน
136. นายสมเกียรติ	ชอบผล	ผู้อำนวยการสำนักงานโครงการพิเศษ
137. นายเดโช	บุณยภักดิ์	ผู้อำนวยการสำนักงานการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
138. นายวารศักดิ์	แก่นมีผล	ผู้อำนวยการกองวิชาการ
139. นายประเสริฐ	งามนิษฐ์	ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์
140. นายสนิท	หม่านัก	ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี
141. นายวีระ	ตันตระกูล	ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา
142. นายพินิจ	จันทระจ่าง	ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดอุตรดิตถ์
143. นายจ.เร	เฉลิมวงศ์	ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี
144. ร.ต.ดี	ไชยวรรณ	ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดนครปฐม
145. นายสันศักดิ์	อินทริกานนท์	ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดเลย
146. นายสุนันท์	เทพศรี	ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดยะลา
147. นายภักดิ์	ศิริโกศล	ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (ต่อ)

148. นายประดิษฐ์	เวฬุพนม	ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี
149. นายสามารถ	หมวคมนตรี	ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดนครศรี ธรรมราช
150. นายธวัช	วิริยเวชกุล	ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดภูเก็ต
151. นายเกียรติ	อัมพรายน	ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่
152. นายบุญส่ง	ชนามิ	ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย
153. นายปริญญา	กรวยทอง	ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา
154. นายวิศการ	ชวตชูวงษ์	ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก
155. นายศักดิ์บุรุษ	นรทมนสาธา ณ สกลนคร	ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด
156. นายกล้าหาญ	สุคนธ์	ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี
157. นายวันชัย	พงษา	ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ
158. นายชลอ	ทองสุกดีใจ	ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา
159. นายสำราญ	เผือกพันธ์	ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี
160. นายประสิทธิ์	โพธิ์พันธ์	ผู้ช่วยผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด อุบลราชธานี
161. นายทิพย์	ดวงวิไล	ผู้ช่วยผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์
162. นายสมบุญ	เสวตศิริ	ผู้ช่วยผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี

กรมการศึกษานอกโรงเรียน

163. นายสิง	กิติบุรณะ	ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดนครปฐม
164. นายอาร์เห็น	อับดุลการเคร์	ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดยะลา
165. นายหนูไม้	จันทร์ภักดี	ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
166. นายสมโมก	สทกร	ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดกระบี่

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (ต่อ)

167. นายประถม	สมัครหงส์	ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดสมุทรสงคราม
168. นายจันทะ	พ่วงชิงงาม	ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดลพบุรี
169. นายบังอาจ	บำรุงศรี	ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดนครสวรรค์
170. นายวิเชียร	โถ้วเลิศ	ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดแพร่
171. ว่าที่ ร.ต.ณรงค์ศักดิ์	กุลจินต์	ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดอุดรธานี
172. นายจรูญพงษ์	จีระมะกร	ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดนครพนม
173. นายบุญส่ง	สุวรรณกูร	ผู้อำนวยการศูนย์การการศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดชลบุรี
174. นายวีรวุฒิ	บุญมี	ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสุรินทร์
175. นางสาววีรวรรณ	สุธีรโกธราศ	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน กองแผนงาน

กรมการศาสนา

176. นายสวัสดิ์	ปิยะกาญจน์	รองอธิบดี
177. นายประเสริฐ	รัตนะรัต	ผู้อำนวยการกองแผนงาน

กรมพลศึกษา

178. นายทรงสวัสดิ์	ไวย่มภู	ผู้อำนวยการกองส่งเสริมพลศึกษาและสุขภาพ
--------------------	---------	--

กรมวิชาการ

179. นายวัลลภ	กันทรวิทย์	ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาหลักสูตร
180. นางมัลลิกา	นิคธากร	กองวิจัยทางการศึกษา

กรมศิลปากร

181. นายเสริม สุนทรธกุล รองอธิบดี
182. นางสาววราภรณ์ รุจีเพ็ชร กองศิลปศึกษา

กรมอาชีวศึกษา

183. นายประสิทธิ์ นนท์พล ผู้อำนวยการกองแผนงาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

184. นายจำรัส นองมาก รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
185. นางสาวอรวรรณ สุนทรธีอ ผู้อำนวยการกองนโยบายและแผน
186. นายสิงห์โต จำงตระกูล ผู้แทนโรงเรียนเอกชน (โรงเรียนสัจจบุศย์บำรุง
กรุงเทพมหานคร)
187. นางจิระพันธ์ พิมพ์พันธุ์ ผู้แทนโรงเรียนเอกชน (โรงเรียนจิระศาสตร์วิทยา
จังหวัดอยุธยา)

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

188. นายจรัส ทองเกษม ผู้ตรวจราชการ

สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

189. นางจรีธา ทาสิตพานิชกุล คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู

190. นายจำนง เกียรตินิมงคล รองเลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการครู

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

191. นายชงชัย ชิวปรีชา ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ

คุรุสภา

192. นางสาวคึกฤ กิตติพงษ์พิสุทธิ์ ผู้อำนวยการกองกลาง

กระทรวงมหาดไทย

กรมการปกครอง

193. นายบุญธรรมค์ นิลวงศ์ ผู้อำนวยการสำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่น

เทศบาล

194. นายเชิธร เสกขีระ นายกเทศมนตรีเมืองตรัง
195. นายโชค นราหมณณ์มี เทศมนตรีตำบลชะอำ
196. นางสาวมาลี รั่มประพันธ์ ศึกษาพิเศษ สำนักงานเทศบาลเมืองสระบุรี
197. นายกิตติ ปัญญาธิ ศึกษาพิเศษ สำนักงานเทศบาลเมืองสระบุรี
198. นายมนตรี นิสัยจวิศคุณ ศึกษาพิเศษ สำนักงานเทศบาลเมืองสระบุรี
199. นายพิรัฐ พลภูมิรักษ์ สำนักงานเทศบาลเมืองนครสวรรค์
200. นางสาวจันทร์ศรี ภัคคังวงศ์ ผู้ช่วยผู้อำนวยการกองการศึกษา
สำนักงานเทศบาลนครเชียงใหม่
201. นางจุไร คนานนท์ ศึกษาพิเศษ สำนักงานเทศบาลนครเชียงใหม่
202. นางสาวสมพิศ ทวีชัยศิริ เทศมนตรีฝ่ายการศึกษา
สำนักงานเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด
203. นางสาวพรณี จัปใจ รองปลัดเทศบาลเมืองนครราชสีมา

เมืองพัทยา

204. นายมานิจ ท่าไควกลาง รองปลัดเมืองพัทยา

กรุงเทพมหานคร

205. นางบุญนำ ทานสัมฤทธิ์ รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ฝ่ายการศึกษา
206. นางพรศรี ทองสัมจิตร ผู้อำนวยการหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการศึกษา
207. นางศรีวิไล บุญศิริณะ ผู้ประสานงานฝ่ายวางแผนวิจัยและพัฒนา
หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการศึกษา

การปกครองท้องถิ่น (ต่อ)

208. นางสาวบุปผารัตน์ เอ่อไฉน สำนักพัฒนาชุมชน
209. นางศรีโสภกา ทองเจิม ผู้อำนวยการกองแผนเศรษฐกิจและสังคม
สำนักนโยบายและแผน
210. นางสาวอุษุณ เชาว์ชลากกร หัวหน้าฝ่ายแผนการศึกษาและสาธารณสุข
สำนักนโยบายและแผน
211. นางลินจง ทองประพาศิ สำนักนโยบายและแผน

กรมการพัฒนาชุมชน

212. นายธงชัย บุตรนุชิต ผู้อำนวยการด้านพัฒนาผู้นำท้องถิ่น
กองพัฒนาอาสาสมัครและผู้นำท้องถิ่น
213. นางคานา เกตุกะโกมล นักวิชาการพัฒนาชุมชน 7
กองพัฒนาสตรี เด็ก และเยาวชน

กรมประชาสัมพันธ์

214. นางวิมล จันทระภา กองส่งเสริมเด็กและบุคคลวิทุรรม
215. นางสาวอุศราพร บุญนาค หัวหน้าฝ่ายแผนงานและโครงการ กองบริการชุมชน

กรมตำรวจ

216. พ.ต.ท.สุนทร ฆ่าเป็รื่องเดช หัวหน้าแผนก 2 กองกำกับการ 5
กองบังคับการอำนวยการ กองบัญชาการตำรวจ
ตระเวนชายแดน

กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน

217. นางสาวอารีธา ไวจน์วิดี เจ้าหน้าที่บริหารงานฝึกอาชีพ 8

กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน

218. นางจุณี ศรีสะอาด นักวิชาการแรงงาน 7

กระทรวงสาธารณสุข**กรมการแพทย์**

219. นายแพทย์ธีระ พัทธมิตรประเวช นายแพทย์ใหญ่
220. พ.ญ. ชวาลา เชียรธนู ผู้อำนวยการโรงพยาบาลราชานุกูล

กรมอนามัย

221. พ.ญ. รัชณี ณะรอง ผู้อำนวยการกองอนามัยโรงงาน

กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม**สำนักงานปลัดกระทรวงฯ**

222. นางสุภา สิริกุลวัฒนา ผู้อำนวยการกองส่งเสริมเทคโนโลยี
223. นางวไลยร เกียรติรัตน์ หัวหน้าฝ่ายแผนหลัก

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์**กรมวิชาการเกษตร**

224. นางสาวสมจิตต์ จิตรเทศานนท์ บุคลากร 7 กองการเจ้าหน้าที่

กรมส่งเสริมการเกษตร

225. นางพิศมัย สัตถาวิบูลย์ หัวหน้าฝ่ายแผนงาน

กรมส่งเสริมสหกรณ์

226. นางชาราวจิต วรเลิศ หัวหน้าสถาบันการศึกษาทางสหกรณ์ กองฝึกอบรม

ทบวงมหาวิทยาลัย

สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย

227. นายธีชทอง วิธิยเวชกุล ที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย
 228. นายสุชาติ เมืองแก้ว ผู้อำนวยการสำนักนโศบายและแผน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

229. นางรัตนา ชุ่มไศสาล ศาสตราจารย์ ภาควิชาการศึกษาออกโรงเรียน
คณะครุศาสตร์
 230. นางอุ้นดา นนกุล ศาสตราจารย์ ภาควิชาการศึกษาออกโรงเรียน
คณะครุศาสตร์
 231. นายอุทัย บุญประเสริฐ รองศาสตราจารย์ ภาควิชาบริหารการศึกษา
คณะครุศาสตร์
 232. นางกสิณา แหมมณี รองศาสตราจารย์ ภาควิชาประถมศึกษา
คณะครุศาสตร์
 233. นางฉันทนา บรรพศิริโยคี นักวิจัย สถาบันวิจัยสังคม

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาชิราช

234. นางสาวนิคธา กัสสรศิริ รองศาสตราจารย์ คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหิดล

235. พ.ญ. ชนิกา หู้จินดา ศาสตราจารย์ ภาควิชากุมารเวชศาสตร์
คณะแพทยศาสตร์ สิริราชพยาบาล
 236. พ.ญ. นิตธา คชภักดี หัวหน้าภาควิชากุมารเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์
โรงพยาบาลรามาธิบดี

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

237. นางศรีใจ นิมมธรรม รองศาสตราจารย์ คณะศึกษาศาสตร์
 238. นางภรณ์ หุริวัลนะ รองศาสตราจารย์ คณะศึกษาศาสตร์

องค์กรพัฒนาเอกชน/มูลนิธิ

239. นางสาวเพ็ญรุ่ง นิลจันทร์ ครูใหญ่โรงเรียนอนุบาลดวงประทีป
240. นางสาวสาธิต รักษาชอบ ผู้ช่วยครูใหญ่โรงเรียนอนุบาลดวงประทีป
241. นายวัลลภ ดั่งคณารักษ์ เลขาธิการมูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก
242. นางสาวอุทัยวรรณ ทองเอ็น มูลนิธิสงเคราะห์เด็กยากจน จี.ซี.เอฟ. ในประเทศไทย
243. นางสาวเพ็ญใจ ทาปง เจ้าหน้าที่ประสานงานสภาเยาวชนคาทอลิกแห่งประเทศไทย
244. ศาสตราจารย์กิตติคุณ คุณดวงเดือน ประธานสภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์
นิศาลบุตร
245. นายกิตติพงษ์ สุกชี สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย
246. นายประทวน พิกุลทอง สถาบันพัฒนาชนบท มูลนิธิหมู่บ้าน
247. นายวิสิศ นันทสุวรรณ วิชาการผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาชนบท
248. นางสาวมธุรี ศรีทอง กรรมการมูลนิธิ "สระแก้วมูลนิธิ" และอาจารย์ใหญ่
249. นางสาวลิ้นวล เสมาทอง กรรมการมูลนิธิ "สระแก้วมูลนิธิ" และผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่
250. นางสาวเฮวนิจ ศรีสภาพร ผู้จัดการมูลนิธิเด็กอ่อนในสลัม
251. นางสาวลัดดา ทองแสงแก้ว เจ้าหน้าที่ชุมชน มูลนิธิเด็กอ่อนในสลัม
252. นางสาวบัวเหิรว จันทรมณี เจ้าหน้าที่ชุมชน มูลนิธิเด็กอ่อนในสลัม
253. นางสาวนิตยา ธรรมสิทธิ์ เจ้าหน้าที่ชุมชน มูลนิธิเด็กอ่อนในสลัม
254. นางสาวสมจิตต์ ลิกธิไซธ กรรมการอำนวยการ ฝ่ายประชาสัมพันธ์
โสณะมูลนิธิแห่งประเทศไทยฯ
255. นางสาวลัดดา จิตรวิณแพทย หัวหน้าโครงการพัฒนาชีวิตครอบครัวศึกษา
สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย
256. นางกาญจนา โกศลพิศิษฐ์กุล เลขาธิการมูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อนแห่งประเทศไทยฯ
257. นางสาวเลขา ปิยะอัจฉริยะ องค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF)

องค์กรพัฒนาเอกชน/มูลนิธิ (ต่อ)

258. นางอมรา รัตกุล ผู้อำนวยการแผนกพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP)
259. นายสุกฤษฎิ์ ปรัชญพฤทธิ์ ศูนย์ศุลกาภิพัส สนามชือบุรี

ผู้นำชุมชน

260. นายปรีชา ศิวสุวรวล กำนันตำบลเมืองการุ้ง จังหวัดอุทัยธานี
261. นายประสงค์ โพนสุชน กำนันตำบลวังน้ำซับ จังหวัดสุพรรณบุรี
262. นายอรรถกฤษ คุณทวีเทษ กำนันตำบลบึงทองหลวง จังหวัดปทุมธานี
263. นางพยอม สบายเมือง กำนันตำบลวังยาง จังหวัดกำแพงเพชร
264. นายอุณทอง แสนวิเศษ กำนันตำบลขุแล จังหวัดสระบุรี
265. นายธีรวิทย์ ลาวิธวิสุทธิ์ กำนันตำบลห้วยม่วง จังหวัดนครปฐม
266. นายสนาม พวงวาสนา กำนันตำบลท่าคา จังหวัดสุทรวงคราม
267. นายอำนาจ คลังผา กำนันตำบลวังเพลิง จังหวัดลพบุรี
268. นางกาญจนา ทองอ่วม ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 12 ตำบลไม้ดัด จังหวัดสิงห์บุรี
269. นายพันธ์เทพ สุธิ์สิกร ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 7 ตำบลศาลเจ้าโรงทอง จังหวัดอ่างทอง
270. นายผาย สวัสดิ์สะกลาง ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 4 บ้านสระคณ จังหวัดบุรีรัมย์
271. นายคำเคื่อง กาศิ์ บ้านโนนเขวา จังหวัดบุรีรัมย์
272. นายตรีวุธ พาระนิณัน หมู่บ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช
273. นายทัศนั์ กระถอม ตำบลก้านเหลือง จังหวัดขอนแก่น
274. นายหนุเอ็น ศรีสิงห์ บ้านหนองเสียว จังหวัดขอนแก่น
275. นายอิมพร คิวปาน โรงเรียนวัดช่องเขา จังหวัดสงขลา
276. นายลักย์ หนูประดิษฐ์ 50 หมู่ 7 ตำบลจอหงษ์ จังหวัดสงขลา

หน่วยงานธุรกิจเอกชน

277. นายเชมศักดิ์	สุคนธ์สิงห์	ประธานกรรมการบริหารบริษัท ซี.เอ็ม. อุตสาหกรรม จำกัด
278. นายมนต์ชัย	รัตนะ	หัวหน้าแผนกกลุ่มอุตสาหกรรม สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
279. นางสาวสุวรรณี	เรวัตบวรวงศ์	นิคอสสาร "รักลูก" บริษัทแปลนพลับลิชชิ่ง จำกัด
280. นางภาวณา	อร่ามฤทธิ	ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการ บริษัทแปลนพลับลิชชิ่ง จำกัด
281. นางอุลลิษา	ครุฑะเสน	ผู้อำนวยการฝ่ายโทรทัศน์และวิทยุ บริษัทแปลนพลับลิชชิ่ง จำกัด
282. นายมังกร	เลี้ยวเพ็ญวงษ์	ผู้จัดการฝ่ายการตลาด บริษัทตันอ้อ จำกัด
283. นายนิกรบ	ต. สุวรรณ	ผู้อำนวยการฝ่ายการตลาดและวิชาการ บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด
284. นายธนวิทย์	วิเชียรรัตน์	ผู้จัดการฝ่ายนโยบายและงานวางแผนบุคคล บริษัทศรีไทยซูเปอร์มาร์เก็ต จำกัด
285. นางอุไรวรรณ	แสงเทียน	หัวหน้าแผนก บริษัทศรีไทยซูเปอร์มาร์เก็ต จำกัด

รายนามคณะกรรมการ

---

1. ที่ปรึกษา

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (นายวิชัย ตันศิริ)

รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (นางสาวเจือจันทร์ จงสถิตอยู่)

ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน (นายวิเชียร เกตุสิงห์)

2. เจ้าหน้าที่โครงการ

นางสาวประภาพรรณ ไชยวงษ์

นางรุ่งเรือง สุชาภิรมย์

นางสมศรี กิจชนะพานิชย์

นายสมชาย บัวเล็ก

นางประไพพิศ กรพิทักษ์

นายคุณิต ทองสลวย

นางกนกพร ถนอมกลิ่น

3. เจ้าหน้าที่จัดประชุม

การลงทะเบียน

นางประดับ ศุภกิจ

นางสมศรี กิจชนะพานิชย์

นางอุมาพร หล่อสมฤดี

นางประไพพิศ กรพิทักษ์

นางกนกพร ถนอมกลิ่น

นายคุณิต ทองสลวย

นางเนตรนิล หนูชูแก้ว

นางสาวสุนันท์ เอื้อเฮ็ดกุล

นางสาวสุภัทรา จินดาลักษณ์

นางโกสุม เทพทอง

นางสาวชฎิมา วีระรัตนตระกูล

การต้อนรับผู้เข้าร่วมสัมมนา

นางรุ่งเรือง	สุชาภิรมย์
นางสาวอุบล	บรรหารศุภวาท
นางสาวประภาพรรณ	ไชยวงษ์
นางวชิราวัลย์	ช่อมจันทิก
นางกนิษฐ์สุดา	สุเมธเสนีย์
นางสาวสุนันทา	แสงทอง

การเตรียมห้องสัมมนาและจัดนิทรรศการ

นางรุ่งเรือง	สุชาภิรมย์
นางสาวประภาพรรณ	ไชยวงษ์
นางสมศรี	กิจชนะพานิชย์
นางกนิษฐ์สุดา	สุเมธเสนีย์
นายสถาพร	บุตรชื่องาม
นายวิชัย	ลาแก้ว
นายศิริรัตน์	ชำนานุกิจ
นายเอนก	คำวัง
นายสินาท	อัมพันธ์พงษ์
นายชัยณรงค์	อินสวัสดิ์
นายบำรุง	เด็บบแหลม

อาหารและเครื่องดื่ม

นางสาวอุบล	บรรหารศุภวาท
นางสาวอุวิ	อิมใจ

สรุปการอภิปราย

นายวิเชียร	เกตุสิงห์
นางสมศรี	กิจชนะพานิชย์
นางสาวประภาพรพรณ ไชยวงศ์	
นางรุ่งเรือง	สุภาภิรมย์
นางอุมาพร	หล่อสมฤดี

พิธีกร

นางสาวสีลาภรณ์ นาคกรรพ

การเงิน

นางสุนันท์	เทวคุปต์
นางบุญสม	สิงชนะทรัพย์
นางสาวธัญวรรณ	วุฒิพัฒนานนท์
นางสาวจิรพร	อรุณหลังสันติ
นางกนกพร	ถนอมกลิ่น

การประชาสัมพันธ์

นางเตือนใจ	เจริญพงษ์
นางสาวสุวิพร	ศรีสุพรรณถาวร

การประสานงาน

นางรุ่งเรือง	สุภาภิรมย์
นางวิภาวัลย์	ช่อมจินทิก
นางทิพย์สุดา	สุเมธเสณี
นายสมชาย	บัวเล็ก
นายชาญ	คันติธรรมถาวร
นายจำรัสพร	สิงชนะทรัพย์
นายคณ	ทองคำ
นายคณิศ	ทองสลาย

4. เจ้าหน้าที่จัดทำรายงาน

นางสาวประภาพรพรณ ไชยวงษ์		
นางรุ่งเรือง	สุชาภิรมย์	
นางสมศรี	กิจชนะพานิชย์	
นายสมชาย	บัวเล็ก	
นางประไพพิศ	กรนิทกซ์	
นายคสุต	ทองส่วย	
นางอำไพ	ชนากรกิตติโฮชน	นิมน์
นายเลนก	คำวัง	ออกนบบปก
